

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

**METİNLERARASI İLİŞKİLER BAĞLAMINDA KADÎMÎ'NİN LEYLÂ VÜ
MECNÛN MESNEVİSİ (İNCELEME-METİN)**

Ayşe AYZ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2014

METİNLERARASI İLİŞKİLER BAĞLAMINDA KADİMÎ'NİN LEYLÂ VÜ
MECNÛN MESNEVİSİ (İNCELEME-METİN)

Ayşe AYAZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

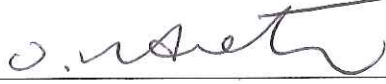
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2014

KABUL VE ONAY

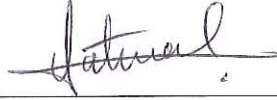
Ayşe AYZA tarafından hazırlanan "Metinlerarası İlişkiler Bağlamında Kadîmî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)" başlıklı bu çalışma, 09.10.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Osman HORATA (Başkan)

Doç. Dr. Özge ÖZTEKİN (Danışman)

Prof. Dr. Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ

Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

Yard. Doç Dr. Binnur ERDAĞI DOĞUER

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf ÇELİK

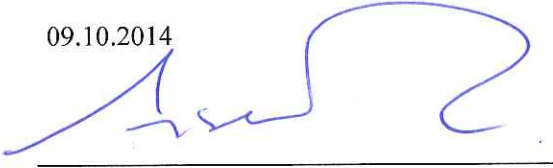
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

09.10.2014

Ayşe AYZ

ÖZET

AYAZ, Ayşe. *Metinlerarası İlişkiler Bağlamında Kadîmî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin), Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014.*

Bu çalışma, Giriş, İnceleme ve Metin olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Giriş'te; ilk olarak Kadîmî'nin hayatı ve eseri hakkında bilgi verilmiştir. Ardından Arap-Fars-Türk mesneviciliğindeki *Leylâ vü Mecnûn* yazma geleneğine değinilmiş ve mesneviciliğin metinlerarası boyutu ile yenidenyazma edimi içerisinde telif-tercüme eser kavramları ele alınmıştır. İnceleme bölümünde *Leylâ vü Mecnûn* hikâyesi çerçevesinde Nizâmî'nin, Şâhidî'nin ve Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'ları hakkında bilgi verilmiştir. Nizâmî'nin ve Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn* mesnevileri karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Ardından Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u ile Şâhidî'nin aynı adlı eseri karşılaştırılmıştır. Son olarak da eserin, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yazma Eserler Kütüphanesi'nde M. Ozak 1102c no'lu tek nüshasının çevriyazısı yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadîmî, Şâhidî, Nizâmî, Mesnevî, *Leylâ vü Mecnûn*

SUMMARY

AYAZ, Ayşe. *Kadîmî's Leylâ vü Mecnûn Mesnevi within the Context of Intertextual Relations* (Review-Text), *Postgraduate Thesis*, Ankara, 2014.

This study consists of three different sections including introduction, review and text. In the introduction, firstly, the information about Kadîmî's life and works is given. Then, it is mentioned about the writing tradition of *Leylâ vü Mecnûn* in the Arabic – Persian – Turkish mesnevi writing tradition and intertextual extent of mesnevi writing tradition and copyright-translation work concepts within the act of rewriting are handled. In the review section, the information about Nizâmî's, Şâhidî's and Kadîmî's *Leylâ vü Mecnûn* within the frame of *Leylâ vü Mecnûn* story is given. Nizâmî's and Şâhidî's *Leylâ vü Mecnûn* mesnevis are evaluated in comparison. Afterwards, Kadîmî's *Leylâ vü Mecnûn* is compared with Şâhidî's work with the same name. Lastly, the transcription of only copy with the pressmark M. Ozak 1102c in the Manuscripts Library, Faculty of Language History and Geography, Ankara University is done.

Key Words: Kadîmî, Şâhidî, Nizâmî, Mesnevî, *Leylâ vü Mecnûn*

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
SUMMARY.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
0. GİRİŞ.....	1
0.1. KADİMÎ'NİN HAYATI VE ESERİ	1
0.2. ARAP-FARS-TÜRK MESNEVİCİLİĞİNDE <i>LEYLÂ VÜ MECNÛN</i> YAZMA GELENEĞİ.....	4
0.3. MESNEVİCİLİĞİN METİNLERARASI BOYUTU: YENİDENYAZMA EDİMİ İÇERİSİNDE TELİF VE TERCÜME ESER KAVRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	6
1. BÖLÜM: İNCELEME.....	10
1.1. NİZÂMÎ'NİN, ŞÂHİDÎ'NİN VE KADİMÎ'NİN <i>LEYLÂ VÜ MECNÛN</i> MESNEVİLERİ.....	10
1.1.1 Nizâmî'nin ve Şâhidî'nin <i>Leylâ vü Mecnûn</i> 'lerinin Karşılaştırılması.....	10
1.1.1.1. Genel Tespitler.....	11
1.1.1.2. Giriş Bölümlerinin Karşılaştırılması.....	19
1.1.1.3. Olayın İşlendiği Bölümlerin (Âgâz-ı Dâstân) Karşılaştırılması.....	21
1.1.1.4. Bitiş Bölümlerinin (Hâtîme) Karşılaştırılması.....	30
1.1.1.5. Değerlendirme.....	31
1.1.2. Kadîmî'nin ve Şâhidî'nin <i>Leylâ vü Mecnûn</i> 'lerinin Karşılaştırılması	35
SONUÇ.....	116

2. BÖLÜM: KADİMÎ'NİN <i>LEYLÂ VÜ MECNÛN ADLI</i> ESERİNİN ÇEVİRİYAZILI METNİ.....	119
2.1. NÜSHA TAVSİFİ.....	119
2.2. NÜSHANIN YAZIM ÖZELLİKLERİ VE ÇEVİRİYAZILI METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL.....	119
2.3. MESNEVİ METNİNİN BAŞLIKLARI.....	121
2.4. KİTÂB-I LEYLÂ VÜ MECNÛN.....	125
KAYNAKÇA.....	480

ÖNSÖZ

Bir aşk hikâyesi olan *Leylâ vü Mecnûn*, Türk edebiyatında otuzu aşkın şair tarafından manzum bir şekilde ele alınmış ve daima rağbet görmüştür. Kadîmî de bu aşk hikâyesini kaleme alan şairlerden birisidir. Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'unu ele alan bu tez, Giriş, İnceleme ve Metin olmak üzere üç ayrı bölümden oluşmaktadır.

Giriş'te, Kadîmî'nin hayatı ve eseri hakkında bilgi verildikten sonra Arap-Fars-Türk mesnevîciliğindeki *Leylâ vü Mecnûn* yazma geleneğine ve mesnevîciliğin metinlerarası boyutu ile yenidenyazma edimi içerisinde telif-tercüme eser kavramlarına değinilmiştir.

Birinci bölüm, incelemeye ayrılmıştır. Burada Nizâmî'nin, Şâhidî'nin ve Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'ları hakkında bilgi verilmiştir. Nizâmî'nin ve Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn* mesnevîleri karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Bu karşılaştırmada Nizâmî'nin *Leylâ vü Mecnûn* mesnevîsi için kaynak olarak www.zoon.ir sitesi tarafından yayınlanan nüsha esas alınmıştır. Bunun yanı sıra Ali Nihad Tarlan tarafından tercümesi yapıp 1943 yılında yayımlanan *Leylâ vü Mecnûn*'dan da faydalanılmıştır. Esas alınan ve www.zoon.ir sitesi tarafından yayınlanan nüsha 3654 beyit iken Ali Nihad Tarlan'ın tercüme ettiği nüsha Vâhid-i Destgirdî'nin 1300-1571 yılları arasında yazılmış olan otuz eski nüshayı karşılaştırarak vücuda getirdiği külliyatından "*Leylâ vü Mecnûn*" eseridir. Bu ise 4718 beyittir. Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u için de Nazire ERBAY tarafından mevcut olan üç nüshasının karşılaştırılmasıyla hazırlanan ve 2014 yılında yayınlanan *Edirneli Şâhidî, Leylâ vü Mecnûn*(*Gülşen-i Uşşâk*) Mesnevîsi adlı eser kaynak olarak alınmıştır.

İkinci bölümde ise, tahminî olarak 1512 yılında tamamlanıp Sultan I. Selim'e ithaf edilmiş olan Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn* adlı eserinin Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yazma Eserler Kütüphanesi'nde M. Ozak 1102c numarasıyla kayıtlı olan ve 3968 beyitten oluşan tek nüshasının tavsifi yapıldıktan sonra çevriyazıda izlenilen yol ile eserdeki başlıklar verilmiştir. Ardından eserin çevriyazısı yapılmıştır. Nüshaların varak numaralarının başlangıçları da metnin sol yanında belirtilmiştir. Tezin hazırlanmasında faydalanılan kaynakların ve dipnotların yazımında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tez yazım ve basım yönergesine uyulmuştur.

Bu tezi hazırlarken bana yol gösteren, danışmanlık yapan değerli hocam Doç. Dr. Özge ÖZTEKİN'e çok teşekkür ederim.

Ayrıca yardımlarını esirgemeyen Yard. Doç. Dr. Binnur ERDAĞI DOĞUER'e, Dr. Nazire ERBAY'a ve arkadaşım Tayyibe MOSTAFAPÛR'a teşekkür ederim.

Ayşe AYAZ

Ankara

Ekim 2014

0. GİRİŞ

0.1. KADİMÎ'NİN HAYATI VE ESERİ

Ulaşabildiğimiz kaynaklarda *Leylâ vü Mecnûn* sahibi, Kadîmî mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır. Riyâzî Mehmed Efendi *Riyâzu'ş-Şu'arâ*'sında Yûsuf u Züleyhâ sahibi Hamdî'nin oğlu ve Dîvân-ı Hümâyûn kâtiplerinden olan bir Kadîmî'den bahseder. Bu şair H. 985/M. 1577-78 yılında ölmüştür. Kâf-zâde Fâ'izî'nin *Zübdetü'l-Eş'âr*'ında da Akşemseddîn'in oğlu Hamdullâh Hamdî'nin oğlu olan, Dîvân-ı Hümâyûn kâtibi, H. 995/M. 1586-1587 yılında ölen bir Kadîmî söz konusudur; ancak Kadîmî'nin eserinde kendisi hakkında vermiş olduğu bilgiler, bu kaynaklarda bahsedilen şairin başka bir Kadîmî olduğunu göstermektedir.

Leylâ vü Mecnûn mesnevisi içerisinde on kez (56, 58, 91, 813, 1065 ve 2732, 3238, 3666, 3798, 3968)¹ mahlasını zikreden şairin, ne zaman ve nerede yaşadığı hakkındaki bilgilere, yine kendisi tarafından devrin sultanı ile Şeyh Muslihüddîn için söylenen beyitler vasıtasıyla ulaşılmaktadır.

Mesnevisinin giriş kısmında “Kaşîde-i Pâdşâh-ı ‘Âlem-Penâh” başlığı ile devrin sultanı hakkında bir kaside yazılmış olmasına rağmen herhangi bir isim söylenmemiştir. Bununla beraber “Hâtîme-i Kitâb ve Medh-i Pâdşâh-ı İslâm” başlıklı bölümde eserin ithaf edildiği Sultan Selim'den bahsedilir:

Egerçi mu' tedil oldı mizâcı

Qabûl-i şâha vardur ihtiyâcı

Cemâl-i mâh u hürşîde süre râh

Qabûl eyler ise Sultân Selîm Şâh (3926-3927)

Çü gördüm lutf-ı tab' ın pâdşâhuñ

Kitâbı bağladum adına şâhuñ

Temâma irdi sultân devletinde

Dilerüm ki bula rağbet qatında (3943-3944)

Eserde herhangi bir tarih verilmediğinden, burada ilk akla gelen bu Selim'in padişahlardan hangi Selim olduğudur. Ancak, eser içerisinde anılan diğer isimler ile eserin dili doğrultusunda bu soruyu cevaplandırmak mümkündür. Öncelikle eserin

¹ Bundan sonra inceleme bölümündeki beyit numaraları bu şekilde gösterilecektir.

diline bakıldığında Arapça ve Farsça kelimelerin yanı sıra Eski Anadolu Türkçesine ait pek çok kelimeyi ve eki içinde barındırdığı göze çarpmaktadır. Eser ne tamamen XVI. yüzyılda ve sonrasında yazılan eserlerdeki ağır, süslü dile ne de XV. yüzyılda ve öncesinde kaleme alınan eserlerdeki sade dile sahiptir. Genel itibariyle geçiş dönemine ait bir görüntü arz etmektedir. II. Selim devrindeki eserlerin dili ile karşılaştırıldığında bu eserin dilinin daha sade ve kolay anlaşılır olduğu görülmektedir.

Ayrıca Kadîmî “Ender-Şeyh Muşliḥü’ d-dîni’ l-Kürevî Raḥmetu’ l-lâhi” başlığını taşıyan bölümde Şeyh Muslihüddîn’den bahseder. Eserini, tamamladıktan sonra söz konusu bu şeyhe gönderdiğini, şeyhin de yazmış olduğu birkaç beyit ile beğenisini dile getirdiğini anlatır. Eserdeki dili dikkate alıp eserin I. Selim devrinde yazıldığını varsayarak bu şeyhi araştırdığımızda Mecdî’nin *Şakâyk* tercümesinde Kastamonu vilayetinde Bakır Küresi adlı yerden olan, II. Bâyezîd devri âlimlerinden, ilmi ve fazileti ile ün salmış Muslihüddîn-i Tavîl’e rastlanır. Söz konusu bu şeyh, II. Bâyezîd’e bir risale gönderip Bakır Küresi’ndeki zulümden bahsetmiştir. Bu sayede padişahın bu yerdeki zulmü ortadan kaldırmasını sağlamıştır (Mecdî 1852: 366-367).

Bütün bunların doğrultusunda diyebiliriz ki Kadîmî’nin eserini ithaf ettiği padişah, 1512-1520 yılları arasında hüküm süren I. Selim’dir.

Çün oldı pādşāh-ı Rūm tāze
İşigine yüzüñ sür var niyāza (88)

Ṭutup yüz Küre şehrinde temāma
Bu zīverle beyāzâ geldi nāme (3950)

Beyitleri ile Sultan I. Selim’in tahta yeni çıktığı zaman, Küre (Bakır Küresi)’de eserini yazıp bitirdiğini belirtmektedir. Hatime kısmında da eseri, otuz beş yaşına yaklaştığında kaleme aldığını söylemektedir:

Yaқın olmış çü sî vü pence yaşum
Ne için aқmaya derd ile yaşum (3962)

Buna göre Kadîmî 1477 yılında dünyaya gelmiş olabilir. O hâlde 1577-78 yılında ya da 1587 yılında ölen Kadîmî olması uzak bir ihtimaldir. Kadîmî “Vaşf-ı Hâl” başlıklı kısmında kendisi hakkında bilgi vererek Küre şehrinin emini olduğunu söyler:

Bu baħr-i ‘aşka dil olduĝda baħrī
Maķāmum olmiş idi Kūre Őehri

Emīni olmiş idūm ol diyāruñ
İderdūm ĥidmetini ol kenāruñ (107-108)

Ayrıca Őeyh Muslihūddīn kendisine yakınlık göstermektedir:

Çi ger dehre virürdi rūŐenālīķ
Bu ĥāk ile iderdi āŐnālīķ (124)

“Ender-Sebeb-i Nazm-ı Kitāb” kısımdaki bir beyit ile “Ĥātıme-i Kitāb ve Medħ-i PādŐāh-ı İslām” kısmında yer alan beyitler, Kadīmī’nin I. Selim’e yakın biri olduĝunu göstermektedir:

Kačan kim görse bu Őab‘ -ı selīmi
Ķulumdur dir idi binūm Ķadīmī (91)

Gehī āvāre oldum gāh bīmār
Gehī ĥidmetinde idūm çār u nā-çār

Gehī işgālden gāhī seferden
Gehī kılletden ü gāhī ĥaĥardan

Ki fikr itmege bulmazdum mecāli
Çekerdūm dehr ĥahrından melāli (3951-3953)

Kadīmī’nin 1512 yılında Kūre’de tamamladıĝını ve Sultan I. Selim’e ithaf ettiĝini düşündüğümüz *Leylā vū Mecnūn’u*, gönlü aşk yoluna irşad için kaleme alınmış bir eserdir:

Dili kıлмаĝa rāh-ı ‘aşka irşād
Urıldı kıŐŐa-ı Mecnūna bünyād (162)

Eserin isminin *Gülşen-i ‘Uşşāk*, şayet bu teselli vermezse *Leylâ vü Mecnûn* olduğu da şu beyitler ile söylenmiştir:

Bunuñ kim ‘aşk ile oldı nizâmı

Dinildi Gülşen-i ‘Uşşāk nâmı

Eger bu ad virmezse tesellî

Revâdur diyeler Mecnûn u Leylî (3948-3949)

Kadîmî'nin eserini bulup meydana çıkaran Raif Yelkenci'dir. 1947 yılında eser, Agâh Sırrı Levend'e gösterilmiştir. Agâh Sırrı Levend bu eseri “Kadîmî'nin Leylâ vü Mecnûn'u” adlı makalesinde ilim dünyasına tanıtmıştır (Levend 1952: 21-26).

0.2. ARAP-FARS-TÜRK MESNEVICİLİĞİNDE *LEYLÂ VÜ MECNÛN* YAZMA GELENEĞİ

Arapçada “ikişer ikişer” anlamına gelen “mesnen” kelimesinin nisbet eki almış şekli olan “mesnevî” kelimesi edebî bir terim olarak ilk defa Fars edebiyatında, aynı vezinde, her beyiti kendi arasında kafiyeli olan nazım şekli için kullanılmıştır. Rağbet gören bu nazım şekliyle şairler dinî, tasavvufî, tarihî, detanî, menkıbevî, ilmî ve öğretici konuların yanı sıra başlarından geçen olayları ve çoğunlukla da Leylâ vü Mecnûn, Yûsuf u Züleyhâ, Husrev ü Şîrîn gibi meşhur aşk hikâyelerini kaleme almışlardır. Bu aşk hikâyelerinden özellikle Leylâ vü Mecnûn pek çok şair tarafından mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır.

Ateş'in vermiş olduğu bilgilere göre Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında rağbet gören bu aşk hikâyesindeki Mecnûn, H. 70-80/M. 690-700 yılları arasında öldüğü rivayet edilen şair Kays b. Mülevvah el-Âmirî'nin lakabıdır. Bu kabileye mensup olduğu söylenen, diğer bir rivayete göre de amcasının kızı olan Leylâ bint-i Mehdî el-Âmiriyye'ye âşık olur ve aklını kaybeder. Bundan sonra da lakabı olan Mecnûn, adının yerini alır. Bu ikisi arasında geçtiği rivayet edilen aşk hikâyesi, Kays'a isnat edilen şiirlerde geçen küçük vakaların bazı eklemeler ve tefsirler ile birbirine bağlanması sonucu ortaya çıkmıştır. H. IV/M. X. asırda çeşitli şekillerde, Arap dil bilginlerinin eserlerinde de anlatılan bir halk hikâyesi hüviyetini almıştır. Ebu'l-Fereci'l-İsfahanî tarafından, Hâlid b. Cemîl ve Hâlid b. Kulsum adlı iki kişinin bu hikâyeyi yazdığı belirtilmiştir. Arap edebiyatında bu hikâye hakkındaki en eski rivayetler, Ebû Bekru'l-Vâlîbî'nin *Dîvânu Mecnûn Leylâ'sı*, İbnu'l-Murebbed'in *Nuzhatu'l-musâmir fî Ahbâr*

Mecnûn Benî Âmir'i, Şemşu'd-dîn Alî b. Tûlûnu'l-Sâlihî'nin *Bast Sâmîu'l-Musâmir fî Ahbâr Mecnûn Benî Âmir*'i'dir. Bunların dışında kim tarafından toplandığı bilinmeyen 1880 tarihli *Kıssa Mecnûn Leylâ* ve 1868 tarihli *Kıssa Kays b. El-Mulevvahi'l-Marûf bi-Mecnûn Leylâ* adlı basmalar vardır (Ateş 1988: 50). İran Edebiyatı'nda bu hikâyeye ilk olarak Mînuçîhr'in ve Baba Kûhî-i Şîrâzî'nin divanlarında rastlanmaktadır; ancak hikâye müstakil ve manzum bir şekilde ilk olarak Nizâmî tarafından kaleme alınmıştır. Böylece Nizâmî, *Leylâ vü Mecnûn* yazma geleneğini başlatmıştır ve söz konusu bu aşk hikâyesinde takip edilen bir şair olmuştur. Nizâmî'nin ardından bu hikâye sırasıyla 13. yüzyılda Emir Husrev; 15. yüzyılda Abdurrahmân Câmî, Hâtîfî-i Câmî, Muhammed b. Abdullâh Kâtibi, Mektebî-i Şîrâzî, Nizâmüddîn Şeyh Ahmed Süheylî, Misâlî-i Kâşânî, Sevdâ'î; 16. yüzyılda Dervîş Alî Gîlânî, Mîrzâ Kâsım Gûnâbâdî Kâsımî, Şeyh Sa'düddîn Rehâ'î-i Hâfî, Şeyh Yakûb Sarfî Kîşmîrî; 17. yüzyılda Rûhulemîn Mîr-Cümle İsfahânî, Hindû, Mülhem; 18. yüzyılda Muhammed Sâdık Mûsevî Nâmî, Halk-i Hasanî tarafından nazma çekilmiştir. Bu şairlerin yanı sıra kaynaklarda adı geçmekle beraber günümüze eserleri ulaşmayan şairler de vardır. 15. yüzyılda Kutbuddîn Âmir Hâce Tûnî Ünsî, Âhî-i Meşhedî, Hâce Hızır Şâh Esterâbâdî, İmâdî-i Lûrî, Mevlânâ Şeref, Hilâlî; 16. yüzyılda Kemâlüddîn Hüseyin El-İsfahânî Zamîrî, Muhammed Kâsım Hân Bedahşânî Mevcî, Demîrî-i İsfahânî, Sanâî-i Hüseyin, Zeynüddîn Sâidî-i Habûşânî, Abdî Big Şîrâzî Nevîdî, Hakîm-i Şifâî, Mahmûd Big Sâlim Türkmânî, Hidâyet Allâh Râzî, Mîr Masûm Nâmî-i Safavî; 17. yüzyılda Muhammed Şerîf Kâşif-i Şîrâzî, Tecellî Alî Rızâ, Molla Murâd b. Mîrzâ Cân; 19. yüzyılda Mîrzâ Muhammed Hân Nasîbî, Seyyid Muhammed Nâsır Hân Bahâdır, Abdulberekât Lâhûrî, Hidâyet Tahrânî eserleri günümüze ulaşmayan şairlerdir. Türk edebiyatında otuzu aşkın şair tarafından bu hikâye manzum olarak yazılmıştır. Osmanlı edebî sahasında ilk *Leylâ vü Mecnûn* 1478 yılında Şâhidî tarafından yazılırken Çağatay edebiyatında da ilk olarak 1483 yılında Alî Şîr Nevâî tarafından kaleme alınmıştır. Bu iki şairin hâricinde Türk edebiyatında 15. yüzyılda Hamdullâh Hamdî, Ahmed-i Rıdvân, Bihiştî; 16. yüzyılda Fuzûlî, Celîlî, Sevdâ'î, Lârendeli Hamdî, Sâlih, Halîfe, Kadîmî, Kul Atâ, Nev'î Yahyâ Efendi; 17. yüzyılda Kâf-zâde Fâizî, Fikrî; 18. yüzyılda Örfî, Andelîb; 19. yüzyılda Nâkâm *Leylâ vü Mecnûn* yazan şairlerdir. Ayrıca kaynaklarda belirtilmekle beraber günümüze *Leylâ vü Mecnûn*'ları ulaşmayan şairler de vardır. Bu şairler yüzyıllara göre şunlardır: 15. yüzyılda Ahmed Paşa, Necâtî Beg, Figânî-i Karamanî, Çâkerî Sinân, Abdülvehhâb Hayâlî, Türâbî, Mahvî, Hayâtî; 16. yüzyılda Halîlî, Fazlî, Muhyî, Muhibbî Çelebi, Zamîrî, Ârif Fethullâh, Sinân Çelebi, Hakîrî; 17. yüzyılda Rif'atî; 18. yüzyılda Âzım (Ateş 1988: 50-55).

Bunlardan Nizâmî, eseri *Leylâ vü Mecnûn*'u, Şirvânşâh Ahtisân bin Minûçih'r'in isteği üzerine H. 584/M. 1188 yılında nazma çekmiştir. Eseri 3654 beyittir. Şâhidî, *Leylâ vü Mecnûn*'unu 1478 yılında, Konya'da tamamlamıştır. 5660 beyitten oluşan eserini Cem Sultan'a ithaf etmiştir. Sultan I. Selim'e ithaf edildiğini ve 1512 yılında tamamlandığını tahmin ettiğimiz Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u ise eksik varaklar söz konusu olmakla beraber 3968 beyittir.

0.3. MESNEVİCİLİĞİN METİNLERARASI BOYUTU: YENİDENYAZMA EDİMİ İÇERİSİNDE TELİF VE TERCÜME ESER KAVRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Daha iyisini söyleme gayretinin söz konusu olduğu Osmanlı edebî sahasında bazı konular, hikâyeler birden fazla şair tarafından tekrar tekrar kaleme alınmıştır. Bu şekilde pek çok şair tarafından yeniden yazılan eserler, arz ettikleri ortak ve farklı yönleri ile söz konusu eserin tercüme mi, telif mi olduğu meselesini ortaya çıkarmaktadır. Kuru'ya göre Osmanlı edebî sahasında yeni anlamlar üretmekten öte varolan anlamların dönüştürümleri söz konusudur. Bundan dolayı Osmanlı edebî sahasında telif, tercüme ve hatta şerhler birbirlerine zincirlenmiş faaliyetlerdir. Bunlardan “tercüme” daha önce söylenmiş bir sözün yeni bir dile aktarımı ile kaynak metindeki parçaların yeni bir düzenlemeyle uyarlanması ve böylece ondaki donuklaşmış anlamın yeniden canlanması demektir. Uyarlama bir çeşit, tercüme edilen metnin anlaşılıp anlatılma çabasıdır. Bir dildeki metni başka bir dile aktarmak, ondaki saklı manayı yeni ve daha güzel bir şekilde anlatma gayretidir. Var olan mana, yeniden keşfedilir, çevirme, yenidenyazma ve yorumlama ile hayata döndürülür (Kuru 2014: 19-28). Yani “*modern öncesi dönemde çevirinin öncelikle uyarlama olarak da algılandığını bu açıdan da yeni bir eser ortaya koyma eylemi olarak kabul edildiği düşünülebilir*” (Kuru 2014: 23). İster telif ister tercüme ya da ister uyarlama ister yenidenyazma olsun bütün bu terimler bize “metinlerarasılık” kavramını işaret etmektedir.

1960'lı yıllarda Batı'da, edebiyat eleştirisinde yeni bir gelişme olarak ortaya çıkan ve iki ya da daha çok metin arasındaki alışverişi ifade eden “metinlerarası” kavramına göre her metin bir alıntılar toplamıdır. Eski metinlerden alınan parçalar yeni bir bütün içerisinde bir araya getirilir (Aktulum 1999: 17-18). Buna göre metin, farklı unsurların bir araya geldiği, başka metinlere ait parçaların bir değiş tokuş yeridir (Aktulum 1999: 9). O hâlde edebî metinler sadece yazarına veya şairine göre değerlendirilemez. Her metin bağımsız olmadığı gibi kendi dönemindeki bir metinle ya da metinlerle yahut

¹ Bu başlık altında, Osmanlı edebî geleneğindeki telif ve tercüme eser ile Batı kökenli metinlerarasılık kavramları hakkında çeşitli kaynaklarda verilen bilgiler aktarılacaktır.

daha önce yazılmış bir metinle veya metinlerle içerik, tür, biçim bakımından alıntı, yakınlık, benzerlik ilişkisi içerisinde bulunabilir. Belirli bir kültürün içinde oluşan metinlerin çoğu, açık ya da kapalı bir şekilde başka metinlerle iç içedir. Metinlerarası ilişkiler kavramı doğrultusunda bu metinler, başka metinleri de içine alabilir. (Mengi 2005: 593-594). Bu şekilde metnin kendi içindeki birliğini bozan, onu başka metinlere gönderen metinlerarası yoluyla “yenidenyazma, yapıştırma, mozaik, ayrışıklık, yaptakçılık, palempsest” gibi çeşitli imgeler oluşur (Aktulum 1999: 15).

Bu imgelerden “yenidenyazma ”, “*genel olarak, hangi türden olursa olsun, bir önceki metnin, onu taklit eden, dönüştüren, açık ya da kapalı bir biçimde ona gönderen bir başka metinde yenilenmesidir*” (Aktulum 1999: 236). Bu tanıma göre her yenidenyazma bir edebî dönüştürümdür. “Biçimsel ve anlamsal” olmak üzere iki tür dönüştürüm vardır. Bunlardan biçimsel dönüştürümde metnin anlamına dokunulmayıp sadece biçimsel değişiklikler yapılır. Biçimsel dönüştürümlerin en sık kullanılanı ve en belirgin olanı ise “çeviri”dir. Çeviri, bir metnin bir dilden başka bir dile aktarılmasıdır (Aktulum 1999: 142). Başka bir ifade ile bir yazar tarafından farklı bir kültürde, farklı bir dilin imkânlarıyla meydana getirilen bir eser, başka bir kültürde, başka bir dilde bir çevirmen tarafından ikinci bir hayata kavuşur. (Ece, 2007: 96)

Osmanlı edebî sahasında anlatım tekniklerinin, nazım şekillerinin, konuların, türlerin vb özelliklerin iç içe geçmesiyle değişik şekillerde yoğun ve karmaşık metinlerarası ilişkilerden bahsedilebilir. (Mengi 2005: 600). Bu karmaşık ve yoğun ilişkiler bağlamında Osmanlı edebî sahasında da “çeviri” şeklinde “yenidenyazmalar”, dolayısıyla “edebî dönüştürümler” söz konusudur; fakat yapılan bu çevirileri bugünkü çeviri anlayışıyla açıklayamayız. Osmanlı kaynaklarında “terceme(tercüme)” şeklinde geçen bu faaliyet Levend’in tabiri ile “bugünkü “çeviriyi” aşan geniş bir anlam taşır” (1973: 80). Ayrıca Levend’e göre dört çeşit tercümeden bahsedilebilir:

- a.Aslını bozmamak için kelime kelime yapılan çeviriler
- b.Kelime kelime olmamakla birlikte aslına uygun yapılan çeviriler
- c.Konusu aktarılarak yapılan çeviriler
- d.Genişletilerek yapılan çeviriler

Mesela Türkçeye yapılan en eski Kurân çevirileri birinci gruba girer. Daha sonra yapılan Kurân çevirilerinde ise ikinci çeviri yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemde Kurân, kelime kelime tercüme edilmemiştir; ama aslına sadık kalınarak anlamını bozmama gayesi güdülmüştür. Konusu aktarılarak yapılan çevirilerde, kaynak metin

cümle cümle tercüme edilmez ve mütercim tarafından kavranılan şekilde çevrilir. Genellikle edebî eserlerde ortaya çıkan genişletilerek yapılan çevirilerde ise şair, kaynak aldığı eseri olduğu gibi çevirmez. Kendini o esere asla bağlı kılmaz. Bazı kısımları olduğu gibi aktarırken önemli bulduğu bazı kısımları da genişleterek aktarır ve kendine has duyguları, düşünceleri bu bölümlerde dile getirir. Bu şekilde yapılan tercüme ile eser o hâle gelir ki Levend'e göre ona çeviri demek asla doğru olmaz. Bazı yazarlar bu şekilde vücuda getirdikleri eserlere “çeviri” deseler de bu ilk yazara karşı gösterdikleri saygıdan dolayıdır (Levend 1973: 80- 81).

Paker, “terceme”nin Osmanlı çeviri geleneğinde zamana ve kültüre bağlı bir kavram olarak ele alınmasını ve günümüzde kaynak metne tam bağlılıkla yapılan modern çeviri anlayışından farklı düşünülmesini önerir (Paker 2009: 89). Yine Paker'e göre Osmanlı edebî geleneğinde “terceme” kavramı, Türk-Fars-Arap kültürlerinin kesiştiği bir alana özgü olduğu gibi, bu ortak alanı beslemiş olan Farsçadan ve Arapçadan yapılan her türlü aktarımı içine alır. Yani bu terceme geleneği, kelimesi kelimesine yapılan tercümelerden başlayıp kaynak metne bir ölçüde bağlı kalmakla beraber mütercimin şahsî görüşlerine yer veren, kaynak metnin başka kaynaklar doğrultusunda genişletilerek ya da eksiltilerek üretilmesine imkân sağlayan, çok çeşitli yenidenyazma faaliyetlerini ve kaynak metinden farklılığa işaret eden geniş bir sahayı içine alır (Paker 2014: 42).

Osmanlı Edebiyatı'nın XVII. yüzyıl simalarından olan şair ve münşi Nergisî, Gazzâlî'nin *Kimyâ-yı Saâdet* adlı eserinin “Rükn-i Muâmele” faslının Türkçe tercümesi olan *İksîr-i Saâdet* adlı eserinde tercüme hakkında şunları söylemiştir:

“*zîrâ sühan-fermân-ı ma'nâ-âşnâya vâzîh u hüveydâdur ki muṭlaḳâ terceme iki kısım olup bir kısmı elfâz-ı mütercemeyi bi-'aynihi terkîbi ile ta'bîrdir ammâ bu tarz terceme ḳalîlû'l-müfâd olduğundan ḡayrı şâhid-i şîrîn-cemâl şîve-i leṭâfet ve ḥaṭṭ u ḥâl-i feşâḥat ü belâgatdan bî-naşîb olur ve kısım-ı şânî me'âl-i kelâmı aḥz idüp maẓmûn-ı sühan-ı muşannefü'l-aşlı ḳalîb-i ḥüsn-i edâya ifrâḡ için münâsib-i maḳâm ba'z-ı elfâz u 'ibârât ve terâkîb ü isti'ârât ile perdâḥ-ı zînet virüp murâd-ı muşannifi şüret-i ḥüb u tarz-ı mergubda taḥḳîḳ ü taṣvîrdür ḥâlâ ihtiyâr-kerde-i râḳimü'l-ḥurûf kısım-ı şânî olup iḳtizâ-yı maḥalle mülâyim nakş-ı derârî-i münşiyâne ile bezm-gâh-ı belâgatda sühan-perdâzî-i ma'rifet ve nükte-sencî-i berâ'at yüzünden yârâna ḥidmetdür mercüvdür ki aşlı nüşhadan ziyâde vü noḳşân üzre müşâdif oldukları ta'bîrâtun sebebi ma'lumları olduğda ḥarf-endâzî-i ta'n u teşnî-i revâ görmeyüp zelḳa-ı pây-ı nâ-hemvâr-ı ḥurâm-ı aḳdâma nazarları dūş olduğça dest-gîrî-i 'afv u iḡmâz ile kerem dirîḡ itmeyeler” (Nergisî 1255: 7-8)*

Nergisî bu ifadeler ile Osmanlı edebî sahasında tercüme faaliyetini iki kısma ayırır. Bir kısım tercümelerde tercüme olunmuş sözler asılları bozulmadan aynen alınmaktadır. Bu tercüme faydasız olmakla beraber letafetten, fesahatten, belagatten nasipsiz sayılmaktadır. Diğer kısım tercümelerde ise sözün manası alınır ve münasip ibareler, terkipler ve istiareler ile güzel bir şekilde ifade edilir. Bu sayede müellifin maksadı, güzel ve rağbet edilen bir şekilde dile getirilir. Nergisî'ye göre eser telif edenlerin çoğu bu ikinci tercüme şeklini tercih ederler. Bu bilginin doğrultusunda Osmanlı edebî sahasında tercüme esnasında kaynak metni aynen aktarmak, ona sadık kalmak pek rağbet görmeyen, beğenilmeyen bir tutumdur denilebilir. Böylece edebî dönüştürümlerin söz konusu olduğu bu tercümelerde, varolan bir metin, dönemin edebî ölçütlerinin yönlendirmesi ve günün şartlarına göre yeni bir niyetle yeni bir edebî metin hâline getirilir (Köktürk2007: 271). Yani revaçta olan, muteber bir eser esas alınır ve dönemin gereklerine göre yeni ve farklı sayılabilecek görüşleri, bilgileri gündeme getirir. Ayrıca söz konusu bu eser, mütercimim kabulleri ve zevki doğrultusunda genişletilebilir, eksiltilebilir, başka kaynaklarla beslenebilir. (Paker 2014: 43)

Osmanlı edebî sahasında metinlerarası ilişkilerin bu şekilde yoğun olarak bulunduğu alan mesnevilerdir. Mengi'ye göre mesnevilerdeki metinlerarasılık Fars Edebiyatı ile Türk Edebiyatı arasındaki ilişkiyi ilgilendirdiği gibi, farklı dönemlerde farklı şairler tarafından kaleme alınan, aynı ya da benzer adlar taşıyan, biçim, içerik, tür, anlatım tekniği gibi çeşitli açılardan benzerlik arz eden Türk mesnevileri arasındaki ilişkide de söz konusudur (Mengi 2005: 604). Özellikle Leylâ vü Mecnûn, Yûsuf u Züleyhâ, Husrev ü Şîrîn adlı, ikili aşk hikâyeleri Fars Edebiyatı'nda olduğu gibi Osmanlı edebî sahasında da pek çok şair tarafından kaleme alınmıştır. Zira Tieghem'in ifadesi ile “*malum olduğu üzere, klasikler, bir takım vakaları, bir mevzuu tasavvur etmenin hiçbir şey ifade etmediğini ve bütün meselenin, bu mevzuu tevsi etme tarzından ibaret olduğu fikrinde bulunuyorlar ve mazrufun icadına hiç ehemmiyet vermiyorlar*” (Tieghem 1943: 112). İslamiyet'e dayalı ortak bir kültür numunesi olarak algılanması mümkün olan Arap, Fars, Türk edebiyatlarında “mana” kimsenin malı olmadığı (Toska 2000: 305) gibi konu/hikâye de herkesin malıdır. O hâlde önemli olan bu “mana”yı ya da “konu/hikâye”yi başka bir dilin yahut aynı dilin imkânları çerçevesinde daha güzel bir şekilde dile getirmektir. İşte bu gayret doğrultusunda Osmanlı Edebiyatı'nda mesnevi sahasında pek çok yenidenyazma gerçekleşmiştir.

1. BÖLÜM: İNCELEME

1.1. NİZÂMÎ'NİN, ŞÂHİDÎ'NİN VE KADÎMÎ'NİN *LEYLÂ VÜ MECNÛN* MESNEVİLERİ

Nizâmî'nin mesnevisi, sadece Fars edebiyatı içerisinde değil Türk edebiyatı içerisinde de örnek alınan ilk ve en önemli eserdir. Yani metinlerarası ilişkilerin terminolojisi ile söylersek Nizâmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u bir anametindir. Bu anametinden birçok altmetinler türemiş; hatta bazen bir altmetin, kendisinden sonraki bir başka metin için anametinin konumuna dönüşerek kendi altmetinlerini meydana getirmiştir.

Bu bölümde, yukarıdaki görüş doğrultusunda önce Nizâmî ile Şâhidî'nin eserlerini karşılaştıracak, daha sonra Kadîmî'nin eserini de bu karşılaştırmaya dâhil edeceğiz.

1.1.1. Nizâmî'nin ve Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'larının Karşılaştırılması

Nizâmî, *Leylâ vü Mecnûn* hikâyesini mesnevi nazım şekliyle yazan ilk şairdir. Eserini Şîrvânşâh Ahtisân bin Minûcihr'in isteği üzerine H. 584/ M. 1188 yılında yazmıştır. “Mef'ûlü mefâ'îlün fe'ülün” kalıbıyla yazdığı eseri 3654 beyittir.

Osmanlı edebî sahasında pek çok şair tarafından *Leylâ vü Mecnûn* hikâyesi manzum olarak kaleme alınmıştır. Edirneli Şâhidî'nin eseri Osmanlı edebî sahasında *Leylâ vü Mecnûn* konulu ilk ve en hacimli mesnevidir. Şâhidî *Leylâ vü Mecnûn*'u (*Gülşen-i 'Uşşâk*), H. 883/M. 1478 yılında tamamlamış ve Cem Sultan'a ithaf etmiştir.

Edirneli Şâhidî'nin eserinin “Sebeb-i Nazm-ı Kitâb” başlıklı kısmında şu beyit geçmektedir¹:

Diyüp Rûmî zebânıyla kelâmı
Nizâmî nazmına vire nizâmı (761)

Eserin “Hâtimet-i Kitâb ve Beyân-ı Târîh” başlıklı kısımda da şu beyitler yer alır:

Me'ânî baħridür nûn-ı Nizâmî
Bu bikri zeyn kılmışdı temâmî

¹ Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u için esas aldığımız Nazire Erbay'ın çalışmasında gerekli görülen düzeltmeler tarafımızdan yapılacak ve bunlar dipnotta gösterilecektir.

761. diyüp: deyüb

5565. baħridür nûn-ı: baħr-i dürrinden

5565. bikri: bıkri-i

Çeküp derd ü gam-ı dehr ile renci
Çıkardı maḥzeninden bu penc genci

Bu pencî penc dilber bigi peydâ
Müzeyyen kıldı virüp şekl-i ğarrâ

Bularuñ her biridür gerçi dilber
Kamudan lîk budur hûb-manzar (5565-5568)

Şâhidî'nin bu ifadelerinin yanı sıra bazı kaynaklarda Şâhidî'nin bu eserinde tamamen Nizâmî'nin yolunda gittiğinin iddia edilmesi(Dilberîpûr 1999: 222) ve Nizâmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'unu örnek aldığını belirten görüşler (Şentürk-Kartal 2005: 225; Erbay 2014: 23) Şâhidî'nin eserinin Nizâmî'nin eseri ile karşılaştırılmasını ve değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

1.1.1.1. Genel Tespitler

Eserinin “Sebeb-i Nazm-ı Kitâb” kısmında “Nizâmî nazmına vire nizâmî” şeklinde niyetini ve temennisini dile getiren Şâhidî, hatime kısmında da Nizâmî'nin Penc-Genc'inden bahsedip *Leylâ vü Mecnûn*'un bu hamsenin en güzeli olduğunu, kendisinin de ona “Rûmî libâs” giydirdiğini söyler.

Nizâmî'nin “mef'ülü mefâ'îlün fe'ülün” kalıbıyla kaleme aldığı bu hikâyeyi, Şâhidî “mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün” kalıbıyla yazmıştır. Nizâmî'nin eseri 3654 beyitten meydana gelirken Şâhidî'nin eseri 5560 beyittir. Nizâmî eserinde toplam kırk sekiz başlık kullanmıştır. Şâhidî'nin eserinde ise yüz yirmi dokuz başlık vardır. Yani Nizâmî'nin bir başlık altında aldığı birkaç olayı Şâhidî genellikle ayrı ayrı başlıklar altında müstakil olarak işlemeyi tercih etmiştir. Bununla beraber Şâhidî, Nizâmî'de olan bazı kısımları, kahramanların ağzından anlatılan hikâyelerin bazılarını eserine almadığı gibi kendiliğinden de bir takım ilaveler yapmıştır⁴.

Şâhidî'nin eserinde, Nizâmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'undaki beyitlerin birebir tercümesi genellikle söz konusu değildir. Birebir tercümesi yapılan beyitlerin yanı sıra farklı şekilde tercüme edilen beyitler, kafiyesi aynı olup içeriği farklı olan, bazen birinci

5566. derd ü gam-ı: dirliğümü

5566. penc genci: penc-i künci

5567. pencî: penc-i

⁴ Bütün bu eklemeler ve çıkarmalar, incelemenin devamında “giriş, olayın işlendi bölüm (âğâz-i dâstân) ve bitiş (hâtîme)” kısımlarının tek tek karşılaştırılmalarında belirtilecektir.

mısraı bazen de ikinci mısraı değiştirilen, mısraların yerlerinin farklı olduğu, daraltılan, genişletilen beyitlerin yanı sıra ayrıca Nizâmî’de olmayıp Şâhidî tarafından eklenen beyitler de vardır. Bunlara örnek vermek gerekirse:

Aynen tercüme edilen:

Nizâmî:

(570) این از آن به بوئی و آن راضی از این به جستجویی

(Bu ondan bir kokuya kani olmuş ve o bundan bir araştırmaya razı olmuş.)

Şâhidî:

Bu andan kı̄ānî‘ olmuş idi būya

O bundan rāzî‘ idi cüst ü cūya (1001)

Farklı şekilde tercüme edilen:

Nizâmî:

(1336) بدخت بد من مرا بجوید بدختی را ز خود که شوید

(Kötü bahtım beni arar. Kim kendinden kötü bahtı yıkayabilir.)

Şâhidî:

Çara bahtumla gitdi ‘ aql rāyı

Yumağ ile kim ağartur qarayı (1668)

Birinci mısraın farklı olduğu:

Nizâmî:

(1404) چون شمع به زهر خنده می زیست شیرین خندید و تلخ بگریست

(Mum gibi acı gülerek yaşıyordu. Tatlı güldü, acı ağladı.)

Şâhidî:

Dili derdine bulmayup ‘ ilācı

Gülerdi tatlu vü ağlardı acı (1801)

1001. cüst ü cūya: cennet-i cūya

1668. ‘ aql rāyı: ‘ aql-ı rāyı

1668. yumağ ile: yumağıla

1801. dili derdine: dil-i derdine

1801. Bulmayup: bulmayıb

İkinci mısraın farklı olduğu:

Nizâmî:

(2160) بوئی که ز سوی یارش آمد خوشبوی تر از بهارش آمد

(Bir koku ki yârin tarafından gelirdi, bahar (kokusundan) daha hoş gelirdi.)

Şâhidî:

Hevâ' kim kūy-ı dil-berden gelürdi

Şanurdı müşg uzaqdandan gelürdi (2672)

Mısraların yerlerinin farklı olduğu:

Nizâmî:

(3409) می کرد ز بهر شوی فریاد و آورده نهفته دوست را یاد

(Kocasının yokluğundan feryat ediyordu ve sevgilisini gizlice yâd ediyordu.)

Şâhidî:

Derûnından idüp şūrīdesin yâd

Çılurdi şūyiçün zâhirde feryâd (4522)

Kafiyenin aynı, içeriğın farklı olduğu:

Nizâmî:

(3253) دردی کش عشق و درد پیمای اندوه نشین و رنج فرمای

(Dert çeken, aşk ve dert(âleminde)gezen, melankolik ve acıyı buyuran)

Şâhidî:

Dili nâr-ı hevâda dūd-peymây

Teni dâr-ı belâda renc-fermây (4317)

Bunların yanı sıra Şâhidî'nin eserinde zorlama tercüme örneği de vardır:

Nizâmî:

(1180) از جای چو مار حلقه برجست در حلقه زلف کعبه زد دست

2672. müşg: müşk

4522. şūrīdesin: şūrīde sen

4522. şūyiçün: şol çün

(Halka olmuş (bir) yılan gibi yerinden sıçradı, Kâbe'nin saçının halkasına dokundu.)

Şâhidî:

Yerinden sıçradı çün halka-ı mâh

Yapışdı halkaya ol 'aqlı güm-râh (842)

Nizâmî'de bir beyiti oluşturan mısralar Şâhidî'de iki ayrı beyit hâline getirilmiştir:

Nizâmî:

(1646) کای فارغ از آه دودناکم برباد فریب داده خاکم

(Ey benim dumanlı âhımdan habersiz olan, hile ile toprağımı rüzgâra veren)

Şâhidî:

Ki ey derd-i dilümden fâriğü'l-bâl

Beni sevdâ ile 'ışk itdi pâmâl

Çü virdüñ hîle ile bâde hâki

Ferâmuş eyleme bu derdnâki (2114-2115)

Nizâmî'nin üç beyitte söylediğini Şâhidî biraz değiştirerek iki beyitte söylemiştir:

Nizâmî:

دیوانه منم به رای و تدبیر درگردن تو چراست زنجیر
درگردن خود رسن میفکن من به باشم رسن به گردن
زلف تو درید هر چه دل دوخت این پرده دری ورا که آموخت
(1115-1117)

(Akıl ve tedbire göre ben deliyim, niçin zincir senin boynunda; Boynuna ipi(zinciri) atma, o ipi ben boynuma atayım; Dil her ne dikti ise senin zülfün onu parçaladı, yırttı. Bu perde yırtıcılığı ona kim öğretti)

Şâhidî:

Beni dîvâne kıldı emr-i taqđîr

Şalar zülfüñ senüñ boynuma zencîr

1538. sıçradı: şaçardı

1538. halka: halka

1538. 'aqlı: 'aql-ı

2114. derd-i: derdi

Çü cân boynına bendin tağdı zülfün
Gönül ne yapdı ise yığdı zülfün (1482-1483)

Bununla beraber Şâhidî, kahramanların, zamanların ve mekânların tasvirinde Nizâmî'den bağımsız bir şekilde hareket etmiştir. Mesela Nizâmî'de “Der-Ahvâl-i Leylâ”, Şâhidî'de “Şıfat-ı Cemâl-i Leylâ ve Ahvâl-i Ū Ki Çün Būd ” başlığı altında Leylâ'nın Mecnûn'un aşkıyla ne hâlde olduğunun anlatıldığı bölümün başlangıcında, Leylâ'nın güzelliğinin dile getirildiği şu beyitler, iki şairdeki tasvirlerin farklılığını ortaya koymaktadır:

Nizâmî:

شاهنشہ ملک خوبروئی	سر دفتر آیت نکوئی
از هفت خلیفه جامگی خوار	فهرست جمال هفت پرگار
رنج دل سرو بوستانی	رشک رخ ماه آسمانی
میراث ستان ماه و خورشید	منصوبه گشای بیم و امید
قندیل سرای و سرو بستان	محراب نماز بت پرستان
هم خازن و خزینه پرداز	هم خوابه عشق وهم سرناز
سرمایه ده شکر فروشان	پرایه گر پرند پوشان
زنجیر بر هزار مجنون	دلبندهزار در مکنون
(1371-1379) و انگشت کش ولاتی بود	لیلی که بخوبی آیتی بود

(Güzellik ayetinin ser defteri, güzellik ülkesinin sultanı; yedi pergelli güzelliğin (göğün) fihristi, yedi halifeden (yeryüzünden) azade, gökyüzündeki ayın yanağının kıskançlığı, bostandaki servinin gönül derdi; korku ve ümide düşüren, ay ve güneşin mirasçısı; puta tapanların namazlarının mihrabı, sarayın kandili ve bostanın servisi; hem aşkın hem nazın eşi; hem hazine sahibi, hem de hazine süsleyen (hazinenin süsü); ipek giyenlerin süsü, şeker satanların sermayecisi; dizilmiş binlerce incinin gönül bağı, binlerce mecnunun zinciri; Leylâ ki güzellikle bir ayet (ilahî bir delil) idi, veliliğin parmakla gösterileni idi.)

1482. zülfün: zülfün

1482. boynuma: boynıma

1483. yapdı ise: yaptıysa

Şâhidî:

Şeh-i şekker-lebân u şem^ç-i âfâk

Büt-i gâret-gîr -i îmân-ı ^çuşşâk

Meh-i fihrist-i hüsn-i heft-pergâr

Gül-i rüşen-nümây-ı heşt-gülzâr

Çerâğ-ı meclis-i ervâh-ı pîrüz

Fürûğ-ı nâr-ı mihr-i ^çâlem-efrüz

Perî-ruhsâr hürşîd-i cihân-tâb

Şeker-güftâr mâh-ı çerh-i sîm-âb

Ruḥı ser-mâye-i hürşîd-i rahşân

Lebi pîrâye-i la^çl-i Bedaḥşân

Güzeller defterinüñ ser-nebişti

Güzellik bâğınuñ verd-i behişti

Melâḥat gülşeninüñ tâze servi

Letâfet sebzezarınuñ tezervi

Emîr-i şeh-i hüsn şun^ç-ı Mevlâ

Nigâr-ı dil-rübâ^ç ya^çni Leylâ (1769-1776)

Şâhidî bununla beraber Nizâmî^çdeki bazı tabirleri, büyük ihtimalle, böyle bir aşk hikâyesinde kaba bulduğu için değiştirmiştir:

1769. Şeh-i şekker-lebân u: Bu kısım Erbay^ç'ın çalışmasında “şeh-i şekker- i lebin” şeklindedir; ancak bu hâliyle mısraa bir mana verilememiştir ve mısraın Kadîmî^çdeki şekli tercih edilmiştir.

1769. gîr-i: gîri

1770. pergâr: perkâr

1770. nümây-ı: nümâ-yı

1772. ruhsâr: ruhsâr-ı

1772. güftâr: güftâr-ı

1773. ruḥı: daḥi

1773. lebi: leb-i

Mesela Nizâmî eseri boyunca “eşek ve yaban eşeği” manalarındaki “ḥar, gūr” gibi kelimeleri benzetmeleri içinde kullanırken Şâhidî’de böyle bir kullanım yoktur. Aşağıdaki beyitlerde de bu durum söz konusudur:

Nizâmî:

دادند جواب کین نه راهست لیلی نه گلیچه قرص ماهست (1659)

(Bu doğru değildir (diye) cevap verdi. Leylâ yağlı ekmek değil, dolunaydır) beyitinde Leylâ’nın babası onun gıyabında konuşurken “gelîçe (yağlı poğaç)” gibi bir tabir kullanır. Oysa Şâhidî bu beyitte içerik itibarıyla biraz değişiklik yapmakla beraber ikinci mısraındaki “gelîçe” tabiri yerine “gül” kelimesini kullanmıştır:

Murâdımdan o ğāfil bî-ḥaberdür

Didüğüñ gül bu gün kırş-ı kamedür (1986)

Nizâmî:

بر روی زمین زسگ دوان تر وز زیر زمینان نهان تر (2300)

(Yeryüzünde köpekten daha hızlı, yeraltındakilerden daha gizli)

Şâhidî:

Yer üzre yilden olmuşken revān-ter

Yer altındağılardanı nihān-ter (2812)

Aradaki kültür, coğrafya farkından olmalı ki Nizâmî’nin beyitlerinde geçen yer isimleri de değiştirilmiştir:

سلطان رخت به چتر مشگین هم ملک حبش گرفت و هم چین (2272)

(Miskten yapılmış çadır ile tahtın sultanı, hem Habeş ülkesini hem Çini tuttu.)

Şâhidî:

Ṭutar sultān-ı ḥālūñ çetr-i müşgīn

K’anuñdur Rūm Şām u Çīn ü Māçin (2772)

2812. revān-ter: revān-ten

2812. nihān-ter: nihān-ten

2772. müşgīn: müşkīn

Nizâmî:

(2281) نا سود زچاره باز جستن زنگی ختنی نشد بشستن

(Tekrar çare aramaktan (çare arayıp durmakta) fayda yok. Zenci, yıkamakla Hotenli olmaz.)

Şâhidî:

Yuya yıllarla ger sa'y idüp âdem

Ağarup zengî urmaz Rûm'dan dem (2787)

Nizâmî içinde bulunduğu kültür doğrultusunda eserini kaleme aldığı gibi Şâhidî de kendi örf ve kabulleri doğrultusunda hikâyeyi işlemiştir. Mesela Nevfel'in Mecnûn'a Leylâ'nın vuslatına erişmesi için elinden geleni yapacağını söylediği kısımda Mecnûn, Nizâmî'de "annesinin", Şâhidî'de ise "atasının" Leylâ'yı vermeyeceğini söyler. Burada Şâhidî kendi gelenekleri doğrultusunda, bir kızın verilmesi konusunda en son sözün babadan çıktığını hesaba katarak bir değişiklik yapmıştır. Ayrıca Şâhidî'de İbn-i Selâm'ın Leylâ'nın anne ve babasına gönderdiği elçi, onun kendisiyle evleneceği müjdesini getirince İbn-i Selâm, Türk geleneğinde olduğu gibi elçiye bu müjdenin karşılığı olarak "sîm ü zer" verir. Nizâmî'de ise böyle bir durum söz konusu değildir. İki eserde de Mecnûn'a Leylâ'nın evlendiğini söyleyen kişi, kadınların vefasızlığı hakkında bir takım sözler söyler. Bu sözlerden biri, iki şairde farklı ifadelerle: Nizâmî'de bu adam, kadınların başka bir sevgili buluncaya kadar, Şâhidî'de ise kocaya yol buluncaya kadar vefalı olduklarını söyler. Yani Şâhidî, Nizâmî'deki bu daha sert ve kadın-erkek ilişkilerindeki serbest söylemi değiştirmiştir.

Mecnûn'un, Leylâ'nın ve babasının karakter çiziminde de iki şair ufak farklılıklarla birbirinden ayrılır. Şâhidî'de Mecnûn, henüz yedi yaşında iken zekâvetten ve fesahatten nişan verir. Nizâmî'de ise Mecnûn'un bu yönü hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Nizâmî'de Leylâ, zifaf gecesinde kendisine el uzatmaya kalkan İbn-i Selâm'a bir şamar vurur ve bir daha böyle bir şeye kalkışmamasını söyler. Şâhidî'de ise Leylâ, aynı olayda hançer çeker ve kendisine dokunduğu takdirde hem onu hem de kendisini öldüreceğini söyler. Yani Nizâmî, daha sert mizaçlı bir Leylâ çizerken Şâhidî, Leylâ'nın eline hançer vererek ve o sözleri söyleterek daha içli ve ince bir Leylâ ile daha romantik bir sahne canlandırmaya çalışmaktadır. Nizâmî'nin eserinde Leylâ'nın babası, Nevfel'e

---

2787. yıllarla: yıllarla

2787. ağarup: ağarub

2787. zengî: rengi

yalvararak kızını Mecnûn'a verdiği takdirde herkesin hakaretine maruz kalacağını, Leylâ'yı ona vermektense öldürmeyi tercih ettiğini söyler. Böylece kendisine galip gelmiş olan Nevfel'i bu fikrinden döndürür. Daha sonra kabilesi ile baş başa kalınca Nevfel'i nasıl kandırdığını söyler. Böylece Nizâmî'de Leylâ'nın babası sahtekâr biri olarak gösterilir. Şâhidî'de ise vakar sahibi, gururuna düşkün biri olarak karşımıza çıkar.

Ayrıca Nizâmî, İran şiir geleneği doğrultusunda eserinde mesnevî nazım şeklinin dışında başka bir nazım şekli kullanmamıştır. Şâhidî'nin eserinde ise beş kaside, dokuz gazel, bir müstezâd ve bir tercî-i bend vardır.

Bütün bu genel farklılıkların yanı sıra iki şairin eserlerinin giriş, olayın işlendiği (âgâz-ı dâstân) ve bitiş (hâtıme) bölümleri de karşılaştırılmış ve incelenmiştir:

1.1.1.2. Giriş Bölümlerinin Karşılaştırılması

Şâhidî ile Nizâmî eserlerinin giriş kısımlarında tamamen kendilerine has bir yol izlerler. İki şair de bu bölümde birbirinden farklı konuları işler. Giriş kısmı Nizâmî'de sekiz yüz üç beyitten, Şâhidî'de ise sekiz yüz on bir beyitten meydana gelir. Şâhidî'nin eserinin bu bölümünde mesnevi nazım şeklinin yanı sıra üç tane kaside nazım şekliyle yazılmış şiirler söz konusu iken Nizâmî, Fars şiir geleneği doğrultusunda bu kısımda olduğu gibi eser boyunca da mesnevi nazım şekli haricinde farklı bir nazım şekli kullanmamıştır. Bununla beraber iki şairin söz konusu kıssayı ele alış sebepleri birbirinden farklıdır. Nizâmî Şirvânşâh'ın isteği üzerine yazarken Şâhidî geriye bir ad bırakmak için eserini kaleme almıştır. Bu genel farklılıkların yanı sıra söz konusu her iki şairin de eserlerinin giriş kısmı ayrıntılı olarak şu şekildedir:

Şâhidî eserinin ismini (*Gülşen-i 'Uşşâk*) anarak kitaba başlar ve devamındaki beyitlerde Allah'a, eserinin yeryüzünde kutlu olması ve Cem Sultan'ın kabulü ile onu ihya kılması için dua eder. Eser "Ender-Tevhîd-i Huzây-ı Te'ala 'Azze İsmihu" başlığı altında mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan tevhid ile devam eder. Bu bölümün ardından "Kaşide Ender-Tevhîd-i Bârî" başlığı ile bir kaside yer alır. Bu kasidenin sonrasında da tevhide devam edilir ve sırasıyla "Der-Merâtib-i Tevhîd", "Der-Beyân-ı Tevhîd-i Naklî", "Der-Beyân-ı Tevhîd-i 'Aqlî", "Delîl-i Âher Be-Tarîk-i İstidlâl", "Der-Beyân-ı Tevhîd-i Naklî", "Ender-Beyân-ı Tevhîd-i 'Aynî", "Ender-Beyân-ı Tevhîd-i Ef'âl", "Ender-Beyân-ı Tevhîd-i Mağâmî", "Ender-Beyân-ı Tevhîd-i Hâk", "Kaşide Ender-Beyân-ı Kelime-i Tevhîd" başlıkları altında tevhidin mertebeleri ele alınır. Daha sonra "Fî'l-Münâcât ve 'Arzu'l-Hâcât İla İfrâ'-ı Derecât" başlığı ile bir münacat yer alır. "Der-Na't-ı Seyyidü'l-Mürselîn ve Hâtemü'n-Nebiyyin 'Aleyhu Efdalu's-Şalavât", "Kaşide Der-Na't-ı Efdalü'l-Beşer 'Aleyhu Efdalu's-Şalavât ve's-Selâm"

başlıkları altında na'atler yazılır. Bütün bunların ardından “Der- Medhu'z-Zuhrî'd-Devrân ve Fahr-i Âl-i Oşmân Cem Sultân bin Muhammed Han”, “Kaşîde Fî-Medh-i Hulledet-i Salţanatihu” başlıkları ile Cem Sultan için yazılan övgüler gelir. Bütün bunların sonrasında gelen “Sebeb-i Nazm-ı Kitâb” kısmında da Şâhidî eseri yazmaya nasıl başladığını anlatır. Günlerden bir gün hâtiften bir ses Şâhidî'yi çeşitli yönlerden ve şairliği hususunda över. Şâhidî de bu dünyada muradına erişemediğini, perişan bir hâlde olduğunu söyleyip felekten şikâyet eder ve hâtiften gelen sese bu durumda sözünün güzellikte, letafette kemal bulamayacağını söyler. Bunun üzerine ses, bu dünyanın gelip geçici olduğunu söyler ve ondan gönlündeki cevherleri ortaya dökmesini ister. Zira Şeyhî, “Husrev dâstânı”nı söyleyerek bu dünyada güzel bir yadigâr bıraktığı gibi âlemde güneş gibi meşhur olmuştur. Şâhidî'den de bir Leylâ vü Mecnûn hikâyesi yazmasını, böylece yeryüzünde baki olmasını, söz konusu bu yadigârın Nizâmî'de olduğunu, onu alıp Rum şehrinde “bünyâd urması”nı, “şanâyi'” ile beyitlerini “âbâd eylemesi”ni ister. Şâhidî de “Nizâmî nazmına nizâmı vermek”, “nazm-ı Husrev'e yol bulmak” ve Şeyhî'nin kitabına nazire olması için kitaba başlar. Ayrıca Kostantin'de yaşadığından ve kendisine yakınlık gösteren Veliyüddin oğlu Seyyid Ahmed'den söz eder. Söz konusu bu kişinin övgüsünü yaptıktan sonra eserini yazıp bitirince Sirâcüddin'e gösterdiğini, onun da yazdığı beyitler ile beğenisini dile getirdiğini söyler. Meselenin sözü ehline beğendirmek olduğunu, cahilin beğenisinin makbul olmadığını söyleyerek giriş bölümüne son verir.

Nizâmî ise eserine “Be-Nâm-ı İzed-i Behşâyende” başlığı ile giriş yapar. Burada tevhid ile münâcâta yer verir. Ardından gelen “Na' t-ı Peyğam-Ber-i Ekrem” başlığı altında Hz Muhammed ile Dört Halife'yi metheder ve miraç hadisesini anlatır. “Burhân-ı Kâti' Der-Hudûş-ı Âferineş” bölümünde de bir takım deliller göstererek yaratılmış olmanın mahiyeti üstünde durur. Sonrasında gelen “Sebeb-i Nazm-ı Kitâb” başlıklı kısımda anlattığına göre Nizâmî, çok neşeli olduğu bir gün, vaktin çalışma vakti olduğunu düşünür. Tam o sırada bir postacı gelir ve ona Şirvânşâh'ın fermanını verir. Bu fermanla Şirvânşâh kendisinden Leylâ ile Mecnûn kıssasını yazmasını ister. Nizâmî, Şah'ın buyruğundan çıkamayacağı gibi zaafından ve ihtiyarlığından dolayı da bu eseri yazmaya kendisinde takat bulamaz. O sırada yanında bulunan oğlu Muhammed-i Nizâmî, ona *Husrev ü Şîrîn* kıssasını yazdığı gibi bu kıssayı da yazmasını ve böylece cevherini çift eylemesini söyler. Nizâmî hikâyenin her ne kadar meşhur olsa da Arap çöllerinde geçen bu maceranın insana keyif, neşe veren her şeyden mahrum olduğunu, bu yüzden de bu kıssayı yazmaya çalışan şairlerin aciz kaldığını dile getirir ve bütün bunlara rağmen, okuyanı âşık edecek derecede bu efsaneyi çok güzel bir şekilde yazmak istediğini söyler. Oğlunun da bu işe candan bağlandığını görünce

yazmaya başlar ve bitirir. Böylece eseri niçin kaleme aldığını anlattıktan sonra “Der-Medh-i Şirvânşâh-ı Ahtisân bin Minûçîhr” başlığı ile devrinin padişahına övgüde bulunur. Ardından gelen “Hiţâb-ı Zemîn-Bûs” başlığı ile övgüsüne devam eder ve padişahın ikbali, devleti için dua eder. “Siporden-i Ferzend-i Hıîş Be-Ferzend-i Şirvânşâh” başlığı altında da şehzadeyi metheder. Ona ve babası Şirvânşâh’a duada bulunup oğlunu şehzadeye emanet eder. “Der-Şikâyet-i Hâsûdân ve Mûnkirân” kısmında Nizâmî şairliğini övdükten sonra kendisini kıskananlara ve şairliğini inkâr edenlere sataşır. “Der-Naşîhat-i Ferzend-i Hûd Moḥammed-i Nizâmî” başlığı altında oğluna bir takım nasihatlerde bulunur. Son olarak da “Yâd Kerden-i Ba‘zî Ez-Gozeştegân-ı Hıîş” başlığı gelir. Burada Nizâmî, babasını, annesini, dayısını ve eski arkadaşlarını yâd edip maddî varlıktan geçmek gerektiğini söyler. İkbale, rütbeye değer vermemeyi, geçmiş ömrü hiç hatıra getirmemeyi, fazla alçak gönüllü olmamayı, alçakların önünde aciz kalmamayı, zulme katlanmamayı, padişahın hizmetinde de meclisinde de bulunmamayı, rızkına razı olup kanaat etmeyi, başkalarının rızkına göz dikmemeyi, kibre kapılmamayı öğütler ve şiirin ancak tenhada yazılabildiğini dile getirir.

1.1.1.3. Olayın İşlendiği Bölümlerin (Âgâz-ı Dâstân) Karşılaştırılması

Şâhidî, eserinin başlangıç ve bitiş kısımlarında Nizâmî’den farklı bir yol izlediği gibi konunun işlendiği bölümde de bir takım eklemeler, çıkarmalar, değişiklikler yapmıştır.

Her şeyden önce Nizâmî bu bölümü otuz beş başlık altında işlerken Şâhidî bu kısımda yüz sekiz başlık kullanmıştır. Nizâmî’nin bir başlık altında işlediği birkaç olayı Şâhidî parçalara ayırıp ayrı ayrı başlıklar altında ele almayı tercih etmiştir.

Bununla beraber Şâhidî, Nizâmî’de olmayan bazı olayları ve şahısları da eklemiştir. Nizâmî’nin eserinde varolan bölümlerin bir kısmını attığı gibi olaylarda ve olgularda değişiklikler yapmıştır. Bu eklemeler ve çıkarmalar şu şekildedir:

Her ikisinde de Reis-i Âmirî’nin bir çocuğu olmaz. Nice dualardan ve ihsanlardan sonra Kays dünyaya gelir. Reis-i Âmirî bunun üzerine bir ziyafet verir. Şâhidî’de bu ziyafette bir müneccim tarafından Mecnûn’un falına bakılır ve onun ilimde kâmil, fesahatte Sehbân gibi olacağı; ancak bir dilberin aşkı yüzünden aklının yağmalanıp, sevda içinde perişan olacağı söylenir. Böyle bir olay Nizâmî’de söz konusu değildir. Yine bu olaydan, adının konmasından sonra Nizâmî, iki üç yıl sonra deyip Kays’ın yedi yaşına bastığını söylerken Şâhidî burada sırasıyla iki, beş, yedi yaşlarını tek tek anlatır.

Nizâmî'nin eserinde Kays on yaşında mektebe gönderilir. Şâhidî'de ise Kays yedi yaşında mektebe verilir. Burada Şâhidî, Kays'ın yedi yaşına girince dilinin bülbül gibi söylediğini, zekâdan nişan verdiğini ve bu yüzden mektebe gönderildiğini söylerken Nizâmî'de Kays'ın zekâveti, fesahati hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Bu mektepte Leylâ ile Kays birbirlerine âşık olurlar. Nizâmî'de Kays, Leylâ'ya âşık olmasıyla Mecnûn namını alır. Oysa Şâhidî'de bu durum daha farklı bir olayın neticesidir. İkisinin aşkı, herkesin diline düşer ve sonunda Leylâ'nın annesinin kulağına kadar gider. Bunun üzerine anne kızına nasihatte bulunur. Onun artık nasihat kabul etmez bir hâlde olduğunu görünce de durumu kocasına anlatır. Kocas da Leylâ'yı bir daha mektebe göndermemesini söyler. Bu olayı, Nizâmî birkaç beyitte anlatır. Şâhidî ise “Şeniden-i Mâder-i Leylâ Ez-Sevdâ-ı İşân ve Bâz Dâştên Ez-Mekteb” başlığı altında ayrıntılı bir şekilde işler. Böylece Leylâ mektepten alınca Kays, Leylâ'yı göremez. Sabrı kalmaz ve sahraya düşer. Bazen ağlar bazen şiirler söyler ve Mecnûn namını alır.

Şâhidî'de “Şıfat-ı Rûz-ı Reften-i Mecnûn Be-Nezâre-i Leylâ” başlığı ile müstakil bir şekilde işlenen kısım Nizâmî'de “Der-Şıfat-ı ‘Aşk-ı Mecnûn” başlığı altında ele alınan konunun devamındadır. Yine burada, yani Mecnûn'un Leylâ'yı görmeye gitmesi hâdisesinde farklılık söz konusudur. Nizâmî'de iki âşık birbirlerini sadece uzaktan görürken Şâhidî'de Leylâ ile Mecnûn sohbet ederler. Leylâ ona hâlini, hatırını sorar, Mecnûn da bir gazelle cevap verir.

Şâhidî'de “Şeniden-i Peder-i Mecnûn Ez-Dîvânegî-i Ū ” başlığı altında kabile halkı Mecnûn'a bu hâli terk etmesi yönünde bir takım öğütler verir. Mecnûn nasihatlere kulak asmayınca da durumu babasına anlatırlar. Bunun üzerine Reis-i Âmirî çölleri aşır Mecnûn'u arar ve onu sonunda bir mağarada bulur. “Hişâb Kerden-i Peder-i Mecnûn Be-Mecnûn” ve “Cevâb Dâden-i Mecnûn Be-Pedereş” başlıkları ile baba oğul arasında uzun bir konuşma geçer. Bu konuşma neticesinde Mecnûn eve dönmeye ikna olur. Bu kısımlar Nizâmî'de yoktur. Şâhidî'nin eserinde daha sonrasında “Şıfat-ı Rûz-ı Reften-i Peder-i Mecnûn Be-Ĥâstârî-i Leylâ ve Bâz Gerden-i Bî-Mağşûd” başlığı gelir. Şâhidî tarafından bu şekilde ayrıntılı olarak işlenen bu olaylar Nizâmî'de daha muhtasardır. “Reften-i Peder-i Mecnûn Be-Ĥâstârî-i Leylâ” başlığı altında, yine kabile halkı durumu Mecnûn'un Babası'na anlatır. Bunun üzerine Reis-i Âmirî kabilenin ileri gelenleri ile beraber Leylâ'yı istemeye gider.

Şâhidî'de “Ender-Borden-i Peder-i Mecnûn Mecnûn-Râ Be-Ka‘betu'l-lâh Va'l-lâhi A‘lem”, Nizâmî'de “Borden-i Peder Mecnûn-Râ Be-Ĥâne-i Ka‘be” başlıkları ile yer alan Mecnûn'un iyileşmesi, bu aşk belasından kurtulması için babası tarafından Kâbe'ye götürülmesi olayında da farklılık göze çarpar. Nizâmî'de Mecnûn'un Babası, yol boyunca çöl halkına altın dağıta dağıta Kâbe'ye gider. Hâlbuki Şâhidî'de Hac

mevsimi gelince baba oğul Kâbe'nin yolunu tutarlar ve doğrudan Kâbe sahnesi yerini alır.

Nizâmî bu olaydan sonra herhangi bir başlık kullanmayıp Leylâ'nın kabilesinden Şahne'nin Mecnûn'u öldürme niyetini, Mecnûn'un kabilesinden birinin bunu duyup Reis-i Âmirî'yi haberdar edişini, bunun üzerine babanın oğlunu arayışını ve onu nihayetinde bir mağarada bulup nasihat verişini, Mecnûn'un cevabını anlatır. Şâhidî ise Kâbe olayından sonra “Kaşd Kerden-i Kabîle-i Leylâ Be-Helâk ve Haber Yâften-i Peder-i Mecnûn”, “Ender-Pend-Dâden-i Peder-i Mecnûn Be-Mecnûn”, “Cevâb Dâden-i Mecnûn Be-Pedereş” başlıkları ile konuları birbirinden ayırır. Mesela burada babası kabilesi ile birlikte Mecnûn'u ararken birisi falanca mağarada bir perişandan bahseder ve böylece onu bulurlar. Bu kişi Nizâmî'de Benî Sad kabilesinden birisi iken Şâhidî'de herhangi biridir. Ayrıca babasının Mecnûn'u mağarada bulduğu bu bölümde Nizâmî, Mecnûn'un Babası'nın nasihatlerine cevap verdiği kısımda onun ağzından karınca ile keklik hikâyesi anlatır. Bu da Şâhidî'de yoktur.

Şâhidî'de bu olayların hemen ardından “Ender-Hâlât-ı Mecnûn” başlığı ile Mecnûn'un koyun postuna bürünüp Leylâ'yı görmeye gitmesi anlatılır. Mecnûn günlerden bir gün çölde omzunda koyun postu, sürüsüyle Leylâ'nın kabilesinin yaşadığı tarafa doğru giden bir çoban görür. Yanına gidip durumunu anlatır ve ondan koyun postunu ister. Çoban verince de koyun postuna bürünür ve ona kendisini sürü ile Leylâ'nın kabilesinin yaşadığı tarafa doğru sürmesini söyler. Çoban dediğini yapar; fakat Mecnûn Leylâ'nın yaşadığı yere gelince kendinden geçer, bayılır. Bunun üzerine Çoban, onu yine çöle götürüp bırakır. Böyle bir olay Nizâmî'nin eserinde yoktur. Yine Şâhidî'de bu kısımda, bir müddet sonra kendine gelen Mecnûn çölde gezinir. Bir topluluk ile karşılaşır onlarla biraz hasbi hâl ettikten sonra üzerinde Leylâ ile Mecnûn'un adları yazılı olan bir yaprak görür. Yapraktan Leylâ adını siler. Bunu görenler sebebini sorar, o da bu aşkıta kendisinin cisim, Leylâ'nın da can, insanda görünenin cisim, gizli olanın can olduğunu söyler. İşte bu olay Nizâmî'nin eserinde hikâyenin daha sonraki safhalarında “Üns-i Mecnûn Bâ-Vuḥūş ve Sibâ'” başlığı altında anlatılmıştır. Böylece Şâhidî'nin eserinin kompozisyonunda Nizâmî'yi takip etmediğinin küçük bir kanıtıyla karşılaşırız.

Şâhidî “Şıfat-ı Cemâl-i Leylâ ve Aḥvâl-i Ū Ki Çün Būd”, “Şıfat-ı Rûz-ı Reften-i Leylâ Be-Temâşâ-ı Naḥlistân”, “Şıfat-ı Naḥlistân”, “Zârî Kerden-i Leylâ Der-Firâḳ-ı Mecnûn-ı Meftûn”, “Bâz Şoden Semen-Râ Be-Hâne-i Naḥlistân” başlıklarıyla; Nizâmî “Der-Aḥvâl-i Leylâ” başlığı altında, bu aşkıta Leylâ'nın hâlinin nice olduğunu anlatırlar. Şâhidî bu bölümde aradan bir yılın geçtiğini söyler ve Nizâmî'de böyle belirtilmiş bir zaman yoktur.

Hikâyenin bundan sonrasında iki şair birbirinden ayrılır. Nizâmî “Ḥ̣āstārī-i İbn-i Selâm Leylâ-Râ” başlığı ile İbn-i Selâm hadisesine giriş yaparken Şâhidî “Maṭla‘-ı Dāstān ve Āšnā Şoden-i Nevfel Be-Mecnûn” başlığı altında Nevfel’in Mecnûn’la tanışması olayını anlatır. Nizâmî’de Benî Esed’den İbn-i Selâm, Leylâ’nın bağa gezintiye gittiği gün onu görür ve onunla evlenmek ister. Bir elçi yollayıp Leylâ’yı ister. Leylâ’nın anne ve babası, bu işe razı olurlar; ancak kızlarının biraz rahatsız olduğu için nikâhın daha sonra kıyılmasını, İbn-i Selâm’ın şimdilik vermiş oldukları bu vaat ile yetinmesini isterler. Bunun üzerine İbn-i Selâm da beklemeye başlar. Şâhidî’de ise İbn-i Selâm’ı, Nevfel’in Leylâ’nın kabilesi ile yaptığı savaştan sonra görürüz. Yani Nizâmî’de Nevfel savaşı Leylâ’nın İbn-i Selâm ile bu şekilde nişanlanması hadisesinden sonra iken Şâhidî’de Leylâ, Nevfel savaşıdan sonra İbn-i Selâm ile evlenir. Şâhidî burada da Nizâmî’deki olay zincirini takip etmemiştir ve büyük ihtimalle toplumsal farktan dolayı, böyle bir değişikliğe gitmiştir.

Nevfel’in Mecnûn ile tanışması ve onu muradına kavuşturmak için ant içmesi kısımlarında da ufak farklılıklar söz konusudur. Şâhidî’de Nevfel, ava çıktığı bir gün Mecnûn’un şiiirini duyar ve yanındakilerden kim olduğunu sorar. Hikâyesini öğrenince de yanına gider. “Su’âl ve Cevâb-ı Nevfel Bâ-Mecnûn” başlığı altında Nevfel, Mecnûn’a aşk, âşıklık hakkında bir takım sorular sorar. Aldığı cevaplardan memnun olunca da onu Leylâ’ya kavuşturacağına ant içer. Soru cevap şeklinde cereyan eden bu sohbet Nizâmî’de yoktur. Nizâmî’nin eserinde Nevfel, Mecnûn’un hâlini öğrenince onu vuslata erdirtmeye yemin eder.

Şâhidî’de “Peygām Firistâden-i Nevfel Be-Peder-i Leylâ Be-Ḥ̣āstārī-i Leylâ”, “Şıfat-ı Rûz ve Meşâf Kerden-i Nevfel Be-Ḳabîle-i Leylâ ve Zafer Yâften-i Ū” başlıkları ile Nizâmî’de “Ceng Kerden-i Nevfel Bâ-Ḳabîle-i Leylâ” başlığı altında ele alınan Nevfel savaşında da iki şair birbirinden ayrılır. Nizâmî’de Nevfel, Mecnûn’un verdiği sözü tutmadığı yolundaki itabı üzerine hemen hazırlanır ve yüz cengâver ile yola düşer. Leylâ’nın kabilesine elçi gönderir. Şâhidî’de ise önce elçi gönderilir, sonrasında savaş hazırlıkları başlar. Şâhidî’nin eserinde elçinin Leylâ’nın babasına hitaben söylediği övgü dolu sözler Nizâmî’de yoktur. Nevfel doğrudan Leylâ’yı ister ve vermezlerse savaş açacağını söyler. Bunun üzerine Leylâ’nın babası da cevabını verir. Ayrıca Nizâmî’de Leylâ’nın babasının cevaben etmiş olduğu itabın muhatabı Nevfel iken Şâhidî’de bu itapların hedefi Mecnûn’dur. Şâhidî’de iki taraf arasında bir kez gerçekleşen bu haberleşme Nizâmî’de iki kez olur ve Nevfel, Leylâ’nın babasının ikinci cevabı üzerine öfkelenip savaşa başlar. Hâlbuki Şâhidî’de elçi gittikten sonra Leylâ’nın babası kabilesini başına toplayıp durumu anlatır ve savaş için hazırlanır. Sonrasında da savaşı bekler. Diğer taraftan Nevfel de elçinin getirdiği cevap üzerine Medine’den

Bağdat'a kadar her tarafa adamlarını gönderip asker toplar. Bununla beraber Şâhidî'de sadece bir savaş söz konusu iken Nizâmî'de Nevfel iki savaş yapar. Şâhidî bu iki savaşta anlatılanları tek savaşta birleştirmiştir. Yani Nizâmî'de Nevfel birinci savaştan sonra vazgeçtiğini söyler. Bunun üzerine Mecnûn ona sitem eder. Nevfel de aslında hile yaptığını söyler ve Medine'den Bağdat'a kadar her taraftan asker toplar. Bu asker toplama iki savaşı birleştiren Şâhidî'de savaş hazırlıklarının hemen başında verilir. Nizâmî'de Nevfel, Leylâ'nın kabilesine galip gelir. Bunun üzerine kabilenin büyükleri gelip aman isterler. Nevfel de Leylâ'yı getirmelerini söyler. Bunun üzerine Leylâ'nın babası gelir ve yalvarır. Kızını Mecnûn gibi bir deliye verecek olursa herkesin kendisine hakaret edeceğini, Leylâ'yı ona vermektense öldürmeyi tercih ettiğini söyler. Nevfel, kendi kabilesinden ihtiyarların da Mecnûn'u kötülerine üzerine bu niyetinden vazgeçer. Bunun üzerine Mecnûn ona sitem edip tekrar çöle gider. Nevfel yurduna döndükten sonra adamlarına her yerde Mecnûn'u aratır; fakat hiçbir yerde bulamazlar. Şâhidî'de ise Nevfel galip gelince Sanem halkı Leylâ'yı öldürmeye karar verir. Mecnûn onların bu kararlarından haberdar olur. Durumu Nevfel'e anlatır ve ondan Leylâ'nın kabilesi olan Sanem halkı ile bir daha savaşmamasını ister. Sonra da çekip gider.

Şâhidî bu olayın ardından “Mihmân H̄ānden-i Mecnûn Murğān-Rā Be-H̄āne-i Çeşm Tā Merdümān-ı Fitne-Engīz-Rā Ez-H̄āne Bīrūn Konend” başlığı altında Nizâmî'de olmayan bir bölüm ekler. Bu kısımda Mecnûn, savaş sonrasında meydanda dolaşır, perişan bir hâlde yere yığılır. Leşleri yiyen kargalardan biri onu da ölü sanır ve gözünü oymaya yeltenir. Bu sırada Mecnûn ağlayıp feryat eder. Sesini duyan biri yanına gelir ve onu uyandırır. Mecnûn ondan kendisini öldürmesini ister. Adam ise onu teselli etmeye çalışır. Bunun üzerine Mecnûn o adamı bırakıp gider.

Nizâmî'de “Rehānīden-i Mecnûn Āhuvān-Rā”, Şâhidî'de “Ender-H̄arīden-i Mecnûn Āhū-Rā Ez-Şayyād” başlığı ile Mecnûn'un avcının elinden ahuları kurtarması hikâyesi gelir. Bu kısımda iki şair arasında bir takım farklılıklar söz konusudur. Nizâmî'de, Mecnûn bir gün tuzağa düşmüş ahuları diğer gün ise geyikleri kurtarır. Şâhidî, geyiklerin kurtarılmasını eserine almadığı gibi, Nizâmî'de, Mecnûn tarafından geyiklere hitaben söylenen sözleri, yine Mecnûn ağzından ahulara söyler. Nizâmî'de, Mecnûn ahuları kurtarmak için atını, geyikleri kurtarmak için de üstündeki silahlar ile eşyayı; Şâhidî'de ise ahuları kurtarmak için üstündeki kıyafeti verir. Yine Nizâmî'de bu bölümün sonunda yer alan gece tasvirini Şâhidî “Şıfat-ı Şeb” şeklinde ayrı bir başlık altında ve değiştirerek verir. Bu olaydan sonra Nizâmî'de “Suhan Gofte-i Mecnûn Bā-Zāg” Şâhidî'de “Şıfat-ı Rūz ve Resīden-i Mecnûn Be-Rīz-i Diraht ve Mükāleme Kerden Be-Zāg” başlıkları ile Mecnûn'un karga ile konuşması hikâyesi gelir. Bu kısımda Şâhidî, Nizâmî'yi takip eder. Nizâmî'nin “Borden-i Pīr-Zen Mecnûn-Rā Der-H̄argāh-ı

Leylâ”, Şâhidî’nin “Borden-i Pîre-Zen Mecnûn Ender-Ĥargâh-ı Leylâ Be-Ṭarîḳ-i Esîr” başlığı altında anlatılan hikâyede ufak tefek farklılıklar vardır. İki şairde de Mecnûn, Leylâ’nın diyarına gitmeye niyetlenir. Oraya yaklaştığında yaşlı bir kadın ile boynundan bağlanmış bir ihtiyar erkek görür. Kadın onu bağından tutup sürükler. Mecnûn kadına onu niçin boynundan bağlayıp sürüklediğini sorar. Kadın da bunun bir hile olduğunu, geçinmek için onu esir gibi yaparak kapı kapı dolaşım dilendiğini anlatır. Mecnûn bunun üzerine kadından onun yerine kendini esir olarak dolaştırmasını ister. Hatta ne kazanılırsa hepsinin kadına ait olacağını söyler. Kadın bunu duyunca razı olur ve Mecnûn’u boynunda ipele dolaştırmaya başlar. Bundan sonra Nizâmî’de Mecnûn hangi evin önüne varacak olsa “Leylâ” diye bağırır ve dayak yer. Dayak yedikçe de ferahlar ve raks eder. Sonunda Leylâ’nın çadırını önüne gelince çimenin üstüne oturup ona hitaben konuşur. Ardından da bağlarını koparıp Necd’in yolunu tutar. Şâhidî’de ise Mecnûn ev ev gezim dilenirken cahili güler, âkili ibret alır. Leylâ’nın evine varınca raks edip Leylâ’nın ismini haykırır. Bunun üzerine her taraftan başına taş yer; fakat aldirmayıp Leylâ’ya hitaben hâlini arz eder ve bir gazel okur. Ardından da dağa çıkar.

Şâhidî, Nizâmî’nin “Ĥâstârî-i İbn-i Selâm Leylâ-Râ” ve “Dâden-i Peder Leylâ-Râ Be-İbn-i Selâm” şeklinde ayrı ayrı anlattığı olayları birleştirip “Şîfat-ı Rûz ve Âmeden-i Leylâ Be-Ĥargâh-ı İbn-i Selâm Şevher-i Leylâ” şeklinde tek başlık altında işlemiştir. Nizâmî’de İbn-i Selâm, Leylâ’yı gezintiye çıktığı bir gün görür ve beğenir. Elçi gönderip istetir. Leylâ’nın anne ve babası kızlarının şimdi rahatsız olduğunu söyleyip nikâhın daha sonra kıyılması şartı ile onu İbn-i Selâm’a vaat ederler. Buna rağmen Leylâ’nın hâlâ çok isteyen olunca İbn-i Selâm gelir ve hediyelerle birlikte bir elçi gönderip vadin artık yerine getirilmesini ister. Leylâ’nın babası razı olduktan sonra, ertesi gün bir ziyafet verip İbn-i Selâm’ı ve iki arkadaşını davet eder. Bu ziyafette nikâh kıyılır ve Leylâ İbn-i Selâm’ın evine gider. Oysa Şâhidî’de İbn-i Selâm Leylâ’yı görmez. Sadece onun vasıfları duyar ve talip olur. Hediyelerle elçi gönderip Leylâ’nın annesi ve babasından onu ister. Onlardan uygun cevabı alınca da Nizâmî’nin aksine düğünü yapıp ziyafet veren İbn-i Selâm’dır. Yine Nizâmî’den farklı olarak nikâh, bu verilen ziyafette olmayıp ertesi gün, İbn-i Selâm’ın mahmil düzüm Leylâ’yı götürmesi ve düğünün sona ermesinin ardından kıyılır. Leylâ’nın İbn-i Selâm’ın evine gitmesi sonrasında Nizâmî’de İbn-i Selâm, yumuşamasını bekleyip Leylâ’ya iki üç gün yanaşmaz. El uzatmaya kalkıştığında da Leylâ ona şamar vurur ve bir daha böyle bir şeye kalkışmamasını, kılıcıyla dahi öldürse vuslatına asla nail olamayacağını söyler. Bunun üzerine İbn-i Selâm onun bir başkasına âşık olduğunu anlar ve onu sadece görmekle yetinir. Şâhidî’de bu olaylar biraz daha farklı cereyan eder. Leylâ, İbn-i Selâm’ın evine getirildikten sonra, İbn-i Selâm, eğlencenin bitmesiyle Leylâ’nın yanına

getirilir. İbn-i Selâm onun vuslatını arzuladığında Leylâ hançer çekip kendisine dokunacak olursa hem onu hem de kendisini öldüreceğini söyler. Bunun üzerine Nizâmî’de de olduğu gibi İbn-i Selâm onun bir başkasına olan aşkını anlar ve bundan sonra kendisine el sürmeyeceğine dair söz verip onu görmeye yetinir.

Şâhidî “Ender-Şikâyet Kerden-i Mecnûn Be-Bâd Ez-Şevher Kerden-i Leylâ”, Nizâmî “Āgâhî-i Mecnûn Ez-Şevher Kerden-i Leylâ ” başlığı ile Mecnûn’un Leylâ’nın evlendiğini duymasını anlatırlar. Ona bu haberi veren, Nizâmî’de siyah bir Arap iken Şâhidî’de sadece “siyâh-rû/rûz” olarak tarif edilir.

Nizâmî’de “Üns-i Mecnûn Bâ-Vuḥûş ve Sibâ”, Şâhidî’de “Şıfat-ı Bozurgvârî-i Mecnûn Bâ-Dedegân” başlığı altında Mecnûn’un vahşi hayvanlarla yaşaması anlatılır. Şâhidî, Nizâmî’den farklı olarak Mecnûn’un bu vahşi hayvanların arasında en çok ahuyu sevdiğini, ona özel ilgi gösterdiğini belirtir. Şâhidî’de aşktan dolayı Mecnûn’da çeşitli özel hâller ortaya çıkar. Yüzü âşıklara “şafâ-baḥş”, sözü hastalara “şifâ-baḥş” olur. Kör, onun ayağının tozunu sürünce görmeye başlar. Mecnûn’u görenler onu çok severler ve tekrar görebilmek için acele ederler. Ayrıca beraberlerinde yiyecek getirirler; fakat Mecnûn bunları etrafındaki hayvanlara yedirir. Nizâmî’de ise, gelen bu yemekler, sevgililerine kavuşmak için adak adamışlar tarafından getirilir. Mecnûn’un bu yiyecekleri vahşi hayvanlara verdiğini belirttikten sonra Nizâmî, ihsanın her mahlûku bağladığını söyler ve bununla ilgili bir hikâye anlatır. Bu hikâye Şâhidî’de yoktur.

Bu bölümün ardından Nizâmî’de “Niyâyeş Kerden-i Mecnûn Be-Dergâh-i Ḥudây-ı Te‘âla” başlığı altında Mecnûn’un Allah’a yalvarışının, Müşteri ve Zühre yıldızlarına yakarışının ele alındığı kısım gelir. Şâhidî de sırasıyla “Şıfat-ı Şeb-i Mehtâb ve Niyazeş Kerden-i Mecnûn”, “Ḥiṭâb Kerden-i Mecnûn Be-Bedr-i Kâmer”, “Ḥiṭâb Kerden-i Mecnûn Be-Zuḥal”, “Ḥiṭâb Kerden-i Mecnûn Be-Müşteri”, “Ḥiṭâb Kerden-i Mecnûn Be-‘Uṭârid”, “Ḥiṭâb Kerden-i Mecnûn Be-Zühre”, “Ḥiṭâb Kerden-i Mecnûn Be-Mirriḥ”, “Niyâz Kerden-i Mecnûn Ḥudây-ı Te‘âla”, “Ḳaşıde Ḥ’ânden-i Mecnûn Der-Münâcât” başlıkları altında Mecnûn’un yıldızlarla konuşması, Allah’a yalvarması ve okuduğu bir münacat vardır. İki şair bu kısımlarda birbirlerinden tamamen ayrılmıştır. Şâhidî kendinden pek çok ekleme yapmıştır. Nizâmî’de Mecnûn’un Kâmer’e, Zuhal’e, Utârid’e, Mirriḥ’e seslendiği kısımlar ile kaside nazım şekliyle yazılan münacat yoktur. Ayrıca ortak olan diğer kısımlarda da şairler genel itibariyle birbirlerinden farklı yol izlerler. Gerek Nizâmî’de gerek Şâhidî’de Mecnûn, Allah’a yalvarıp yakardıktan sonra uykuya dalar ve bir rüya görür. Nizâmî’de Mecnûn, büyük bir ağaç görür. Bu ağacın dalında bir kuş vardır. Kuş Mecnûn’un yanına gelip onun başına ağzından inciler saçar. Sabah olunca uyanan Mecnûn hem günün hem de gördüğü rüyanın güzelliğinden dolayı mutlu olur. Şâhidî’de Mecnûn, kendini nurdan daha parlak bir ağacın altında başında

taçla padişah gibi oturmuş bir vaziyette görür. Ağaçtan kanatları gümüş olan bir kuş iner ve onun başına mücevherler saçar. Sabahleyin uyanan Mecnûn, bu rüyasını yorumlar. Nurdan daha parlak olan o ağacın bahtı olduğunu ve bahtının artık açılacağını, o kuşun ruh bağışlayan bir haberci olduğunu, başına mücevherler saçılmasının da güzel haberler alacağı anlamına geldiğini söyler ve teselli bulur. Nitekim sonrasında Leylâ'nın mektubu gelir. Nizâmî'nin "Resîden-i Nâme-i Leylâ Be-Mecnûn" "Nâme-i Mecnûn Der-Pāsüh-i Leylâ"; Şâhidî'nin "Şıfat-ı Rûz-ı Resîden-i Müjde-i Leylâ Be-Mecnûn ve Şıfat-ı Tâze-Rûy" "Nâme Nebeşten-i Leylâ Ez-Dūdihâ-ı Dil Be-Sûy-ı Mecnûn", "Nâme Nebeşten-i Mecnûn-ı Merfû' l-İkalem Be-Ĥuzûr-ı Leylâ" başlıkları ile anlattığı bu bölümde Şâhidî, Nizâmî'den farklı olarak "Müstezâd Goften-i Kâşid Ez-Zebân-i Mecnûn" başlığı altında Mecnûn'un dilinden bir müstezâd yazar.

Şâhidî'de "Âmeden-i Selîm-i 'Âmirî", "Ĥaber Yâften-i Mecnûn Ez-Vefât-ı Mâdereş ve Be-Sûy-ı Türbeteş Reften", Nizâmî'de "Âmeden-i Selîm-i 'Âmirî Ĥâl-i Mecnûn Be-Dîden-i Ū" başlıkları altında ele alınan Selîm-i Âmirî'nin yanında yiyecekler ve giyecekler ile Mecnûn'u görmeye gitmesinin, ana ile oğlu buluşturmasının ve bir sonraki gelişinde de annesinin ölümünü Mecnûn'a haber vermesinin anlatıldığı bu bölümde iki şairin eseri arasında bazı değişiklikler vardır. Bu kısımda Nizâmî'de Selîm-i Âmirî'nin kanaat konusunda anlattığı hikâyeye Şâhidî'de yoktur. Ayrıca Mecnûn'un annesinin ölümünün ardından iki eserde dile getirilen dünya ve onun vefasızlığı hakkındaki fikirlerde iki şair kendilerine has bir anlatış arz ederler.

Şâhidî bu olayın ardından "Şıfat-ı Bozurgvâri-i Mecnûn" başlığı ile Mecnûn'un Leylâ'nın aşkı ile otuz yılı geride bıraktığı belirtir. Böyle bir bilgi ve kısım Nizâmî'de yoktur. Hemen ardından gelen "Şıfat-ı Tâbistân ve Dil Dâden-i Mecnûn Segî-Râ Ki Der-Kûy-ı Leylâ Būd" başlığı altında anlatılan Mecnûn'un bir köpekle konuşması da Nizâmî yer almayan bölümler arasındadır.

Bu bölümlerden sonra Şâhidî, ikinci bir aşk hikâyesine olan Zeyd ile Zeyneb kıssasına giriş yapar. "Kışsa-ı Zeyd ve Zeyneb Vefâ-Nümün-ı İşân Be-Maĥabbet", "Şıfat-ı Şeb ve 'Arûsî-i Zeyneb" başlıkları altında eserin çeşitli yerlerinde ele alınan bu hikâyeye Nizâmî'de yoktur. Nizâmî'de Zeyd karakteri olmadığından Leylâ ile Mecnûn arasındaki haberleşmeyi sağlayan kişi, daha öncesinde de iki sevgilinin mektuplarını birbirine ileten bir "İhtiyar" iken; Şâhidî'de bütün bunları yapan, Leylâ'nın sırdaşı, dert ortağı Zeyd'dir. Ayrıca Şâhidî'de iki âşığın ilk buluşmalarında Leylâ evli olduğu için daha fazla ileri gidemeyeceğini söyler ve Mecnûn'la perde arkasından konuşmak ister. Zeyd de gidip Mecnûn'u dener ve isterse Leylâ'nın yanına geleceğini söyler. Mecnûn bunu kabul etmez ve Leylâ ile perde ardında görüşmek ister. Bu şekilde, evli olmak

hasebiyle toplumda söz konusu olan namusu koruma endişesine yapılan vurgu Nizâmî’de yer almamaktadır.

Selâm-ı Bağdâdî’nin Mecnûn’un şiirlerini duyup, onu görme ve hatta onunla yaşama arzusuna kapılışının anlatıldığı bölümde Şâhidî, Selâm-ı Bağdâdî’nin Mecnûn’un yanında bir iki hafta kaldığını söyler. Böyle belirtilen bir zaman Nizâmî’de yoktur. Hem Nizâmî’de hem de Şâhidî’de Selâm-ı Bağdâdî, Mecnûn’un yanında iken onun şiirlerini ezberler ve yiyeceği bitince geri döner. Nerede Mecnûn’un şiirlerini okusa herkes hayran kalır. Şâhidî bu bölümün sonunda, Nizâmî’den farklı olarak zamane âşıklarından, gençlerden şikâyet eder ki bu tamamen kendisine has fikirlerin beyanıdır.

Şâhidî’de “Haber Dâden-i Zeyd Be-Mecnûn Ez-Vefât-ı Şüy-ı Leylâ” başlığı altında Zeyd’in Mecnûn’a İbn-i Selâm’ın ölüm haberini vermesinin anlatıldığı bölüm, yine Nizâmî’de olmayan bölümler arasındadır. Her iki şairini eserinde de Leylâ, Arap âdetince kendini kimseye göstermeden iki yıl yas tutar. Şâhidî “Maṭla‘-ı Dâstân ve Resîden-i Leylâ Be-Ḥâne-i Peder-i Ḥ’îş” kısmını da ilave ederek Leylâ’nın yastaki hâlini ve yasın bitip babasının evine dönüşünü anlatır. Ayrıca hemen ardından “Reften-i Leylâ Be-Temâşâ-ı Nahlistân” başlığı ile Leylâ’nın gezintiye çıkmasını, rüyasında Mecnûn’u görmesini, Mecnûn’un ona gazel okumasını anlatır. Bu bölüm de Nizâmî’de yoktur.

Şâhidî ilavelerine devam eder ve “Şıfat-ı Şeb ve Târîk ve Zârî Kerden-i Leylâ”, “Efsâne Goften-i Leylâ Der-Şeb-i Târîk”, “Ḥiṭâb Kerden Be-Şem’” kısımlarını ekler. Ayrıca Nizâmî’den farklı olarak Leylâ ile Mecnûn’u iki kez daha buluşturur. Bu iki buluşmanın ilki “Mülâkât Kerden-i Mecnûn Bâ-Leylâ Be-Ṭarîk-i ‘İşmet” başlığı altında anlatılır. Nizâmî’de Leylâ’nın evlenmesinin ardından gerçekleşen ilk ve tek buluşmada, Leylâ’nın İhtiyar vasıtasıyla buluşmaya geldiğinde giymesi için Mecnûn’a gönderdiği kıyafetler, Şâhidî’de bu ikinci vuslatta Zeyd aracılığıyla gönderilir. Bu buluşmanın ardından Mecnûn Necd’e çıkar. Leylâ ise onu tekrar görmek ister. Son buluşmanın yaşandığı bu kısımda da Mecnûn, Leylâ’nın kendisinde yaşadığını söyleyip Leylâ’yı tanımaz. İşte bu iki buluşma, özellikle de Mecnûn’un aşktaki bu son hâli Nizâmî’de yoktur.

Nizâmî “Şıfat-ı Resîden-i Ḥazân ve Der-Gozeşten-i Leylâ”, Şâhidî “Şıfat-ı Ḥazân ve Bîmâr Şoden-i Leylâ” başlığı ile Leylâ’nın vefatına giriş yapar. Şâhidî’nin “Vaşıyyet Kerden-i Leylâ Be-Mâder-i Ḥ’îş ve Vefât Yâften-i Ū” başlığını koyduğu, Nizâmî’nin ise başlık kullanmadığı bölümde Leylâ’nın vasiyetinde bazı değişiklikler mevcuttur. Şâhidî’de Leylâ, annesinden gömüldüğü sırada Mecnûn’un elbisesinden bir parçayı gizlice mezarına koymasını ister. Böyle bir istek Nizâmî’de söz konusu değildir.

Nizâmî’de Leylâ annesinden Mecnûn’u hoş tutmasını, hâlini ona anlatmasını, Mecnûn’a ziyaretine gelmesini söylemesini ister. Şâhidî’de ise daha farklı bir durum söz konusudur. Yine Leylâ annesinden eğer kendisinden sonraya kalırsa Mecnûn’u hoş tutmasını, ona macerasını anlatmasını istediği gibi, Nizâmî’den farklı olarak da annesinden Mecnûn’a isterse dünyayı terk edip cana canı kavuşturmasını söylemesini diler.

Hikâyenin sona yaklaştığı, Leylâ’nın ölümünün ve ardından cenazesinin anlatıldığı bölümlerde Şâhidî, Nizâmî’den farklı bir yol takip eder. Nizâmî’de Mecnûn, Leylâ’nın öldüğünü duyar ve cenazesinde kabrine kapanıp ağlar. Daha sonra da yırtıcı hayvanlarıyla beraber gider. Bir müddet sonra, yine vahşi hayvanlarla birlikte Leylâ’nın mezarına gelir. Vahşi hayvanlar etrafını sarar ve Mecnûn, Leylâ’nın mezarı başında ağlar, inler. Birkaç gün o hâlde ağlayıp dövündükten sonra gider. Üçüncü gelişinde ise ağlayıp inleyerek Allah’tan canını almasını ister. Daha sonra mezarı kucaklar ve canını teslim eder. Vahşi hayvanlar mezarın etrafında bir halka oluşturduğundan kimse o tarafa yaklaşamaz. Mecnûn’un öldüğünden kimsenin haberi olmaz. Aradan bir yıl geçip de vahşi hayvanlar dağılınca Mecnûn’un kemiklerini görürler. Mecnûn’un akrabalarına haber verirler ve onu Leylâ’nın yanına gömerler.

Şâhidî’de ise Mecnûn, Leylâ’nın hasta olduğunu duyar. Ziyaretine geldiği gün de cenazesini görür. Cenaze alayına katılır ve yol boyunca vuslat gününün geldiğini söyleyip durur. Leylâ kabre konunca da yerinden sıçrayıp lahdin içine girer, ona sarılır. Leylâ’nın kabilesi bundan utanıp Mecnûn’u oradan almaya kalkıştıklarında onun da can vermiş olduğunu görürler. Bunun üzerine kabilenin büyükleri, bu aşkın gerçek aşk olduğunu, iki sevgiliyi ayırmanın günah olacağını söylerler ve ikisini bir kabre gömerler.

Nizâmî’de bu iki âşğın kabrini türbe yaparlar. Bu türbe âşıkların ziyaretgâhı olduğu gibi hasta ve kederliler de gelip orada sıhhat ve neşe bulurlar. Ayrıca oraya her gidenin dileği gerçek olur. Şâhidî’de iki sevgilinin kabri sadece âşıkların hâcetgâhı, kiblegâhı olur.

Nizâmî, Mecnûn’un ölümü ile eserini bitirirken Şâhidî, hikâyesine “Der-Ĥâb Dîden-i Zeyd Mecnûn ve Leylâ-Râ” başlığı ile devam eder. Zeyd günlerden bir gün bu iki âşğın mezarı başında hâllerinin öteki dünyada nasıl olduğunu düşünerek uykuya dalar. Rüyasında onları Adn cennetinde zevk u safada görür. Uyanınca gördüklerini mezara yazar.

1.1.1.4. Bitiş Bölümlerinin (Hâtîme) Karşılaştırılması

Şâhidî ve Nizâmî, eserlerinin bitiş bölümlerini de birbirlerinden farklı şekilde kaleme almışlardır. İkisinin de bu kısımda ele aldıkları konular birbirinden farklıdır.

Nizâmî'nin eserinin hatime kısmı Şirvânşâh'a övgü, bir takım tavsiyeler, gerek Şah için gerek eseri için edilen dualardan oluşurken Şâhidî, bu kısımda hem kendisi hem eseri hakkında bilgi verip Cem Sultan'ı ve eserini metheder, ardından da Allah'tan bağışlanma dileyip dua isteğinde bulunur. Şâhidî, Nizâmî'ye göre bitiş bölümünü daha uzun yazmıştır. İki şair de hatime kısımlarında mesnevi nazım şeklinden başka nazım şekli kullanmamışlardır.

Şâhidî 5545. beyitte eserinin son bulunduğunu haber verdikten sonra kitabı hakkında dua edip “Hâtîmet-i Kitâb ve Beyân-ı Târîh” başlığı ile arada Mecnûn'un aşkının suret olduğunu, böylece eserinin can gibi güzel ve mevzun bir hâle geldiğini ve ona “Rûmî libâs” giydirdiğini söyler. Eserine övgüde bulunup Nizâmî'den ve *Penc-Genc*'inden bahseder. Nizâmî'nin bu kıssayı süslediğini söyledikten sonra hamsesini oluşturan bütün eserlerin içinde bu kıssanın hepsinden güzel olduğunu dile getirir. Aşkta vuslatın olamayacağını belirten Şâhidî'ye göre Husrev ile Şîrîn vuslata nail olduklarından dolayı onlarda “aşkıdan pertev” yoktur. Mecnûn ömrünü mihnet ile geçirip varlığını heba ettiği ve aşk ile canını verdiği için bu kıssayı yazdığını, Acem'de makbul olan bu hikâyenin Rum'da garip olduğunu söyler. Ayrıca Şeyhî'den ve onun *Husrev ü Şîrîn*'inden bahsedip kendisinin de Şeyhî'nin yaptığı gibi Acem güzeline “Rûmî libâs” giydirdiğini belirtir. Eserinin Cem Sultan'ın kabulüne ihtiyacı olduğunu söyleyip sultanı çeşitli yönlerden över ve onun *Cemşîd ü Hurşîd*'inden bahseder. Ardından eserini onun adına bağladığını söyler. Eserinin adının *Gülşen-i 'Uşşâk*, bunun teselli vermezse *Leylâ vü Mecnûn* olduğunu belirtir. Eserine Rebî'ü'l-evvel ayında İstanbul'da başladığını, iki yıl iki ay sonra, Cemâze'l-âher ayında Konya'da tamamladığını söyledikten sonra Sultan'ın katında makbul olması için eseri hakkında dua eder ve Allah'tan bağışlanma dileyip okuyanların kendisine dua etmelerini ister.

Nizâmî ise “Hâtm-i Kitâb Be-Nâm-ı Şirvânşâh” başlığı ile eserinin hatime kısmına giriş yapar. Bu başlık altında Şirvânşâh'ı methettikten sonra eserine de övgüde bulunur ve Şah'a beğenisini, takdirini kazanmak istediğini söyler. Ardından ona devlet yönetimi ve halka muamele konusunda bir takım tavsiyelerde bulunur. Şirvânşâh için duada bulunduktan sonra onun adını taşıyan eseri hakkında bahtının açık, başlangıcının mesut olduğu gibi akıbetinin de güzel olması için dua eder.

1.1.1.5 Değerlendirme

Görüldüğü üzere Nizâmî'nin eserinin birebir tercümesi söz konusu değildir. Şâhidî bir takım ilaveler, uyarlamalar ve çıkarmalar yapıp tasvirlerde Nizâmî'den bağımsız bir şekilde hareket etmiştir. Karakterleri farklı çizmiş, eserdeki aşka daha farklı, daha

uhrevî bir hüviyet vermiş ve yine Nizâmî'den farklı olarak mesnevi nazım şekli haricinde gazel, kaside, tercî-i bend, müstezad gibi nazım şekilleri kullanmıştır.

Şâhidî'nin bu eseri, bu hâliyle karşımıza tercüme midir, değil midir sorusunu çıkarmaktadır. Levend, bir şairin başka bir şairin eserinden esinlenebildiği gibi kaynak göstererek o eserden yararlanabileceğini, bunun kaçınılmaz olduğu kadar da doğal olduğunu belirtir. Ayrıca daha iyisini yazmak için tercüme yoluna giden şairlerinden de bahseder (Levend 1973: 80-87).

Şâhidî eserinin giriş ve hâtîme bölümlerinde Nizâmî'yi, *Penc Genc*'ini ve bunlardan *Leylâ vü Mecnûn*'u anarak metnin okuyucuyu hangi metne götüreceğini belirtmektedir. Levend'in yukarıdaki ifadelerinin doğrultusunda Şâhidî'nin "Nizâmî nazmına vire nizâmî" ibaresi ile daha iyisini yazmak gayesi güttüğü ve Osmanlı edebî sahasına özgü "tercüme yolu"na gittiği söylenebilir. Zira üç kültürün kesişim alanı olan bu edebiyatta anlatılanların özgün oluşundan öte nasıl anlatıldığı önemlidir. Nizâmî'de *Leylâ vü Mecnûn* hikâyesini ilk kez nazma çeken ve mesnevi vadisinde üstat sayılan bir şairdir. Şâhidî de aynı hikâyeyi, Nizâmî'nin eserini, döneminin "tercüme anlayışı" ile ele alıp Türkçe söyleme gayretindedir.

Paker, farklı dönemlerin kendine has farklı çeviri uygulamalarının, algılayışlarının, tanımlarının ve kavramlarının olduğunu vurgular ve bir eserin çeviri olup olmadığı konusunda çevrildiği dönemin beklentileri, algılayışı doğrultusunda nasıl tanımlandığının önemli olduğunu belirtir (Paker 2004: 278). Toska, XVI. yüzyıl tezkire yazarlarının tercüme eserleri değerlendirirken esas aldıkları ölçütlerin neler olduğunu tespit eder ve bunun neticesinde eğer bir mütercim, metne yapmış olduğu müdahalelerde başarılı olmuşsa onun kaynaklarda yazar olarak tanımlandığını söyler. Yani mütercim bir takım ilaveler, çıkarmalar ile esere müdahale edip metni daha güzel bir hâle getirmiş, yeni bir söyleyiş ortaya koymakla beraber dil ve anlatım yönünden de başarılı olmuşsa bu yenidenyazımın, artık onu o dile kazandıranın adıyla anıldığını belirtir (Toska 2000: 297). Yine Paker'e göre Türk-Arap-Fars kültürleri olmak üzere üç kültürün kesişim alanı olan Osmanlı Edebiyatı'nda şairler aktardıkları metinlere şahsî sanatsal katkılarda bulunmuşlar ve böylece kaynak metin ile erek metin arasındaki sınırlar belirsizleşmiş, zamanla da erek metinler kaynak metin hâline gelmiştir (Paker 2014: 69). O hâlde bir süre sonra kaynak metnin yerine geçen bu erek metinlerin "telif eser" oldukları söylenebilir mi? Paker, Osmanlı Edebiyatı'ndaki tercüme faaliyetlerinin günümüz çeviri anlayışından farklı düşünülmesini önerdiği gibi "telif eser" ifadesinin de her ne kadar günümüzde "özgün/orjinal eser" ibaresi ile aynı manada kullanılıyor olsa da bu edebiyat çerçevesinde, günümüz "özgün eser" tanımından farklı olarak değerlendirilmesini önerir. Zira Ahmet Midhat, "telif" pratiğinin, "terceme yollu" bir

sahiplenme olduğunu söylemiştir ve biz de böyle kabul edilebiliriz. (Paker 2014: 53-56). Sucu'ya göre de Osmanlı Edebiyatı'nda bir eseri tercüme etmekle bir eser telif etmek hemen hemen aynı manaya gelmektedir (Sucu 2006: 148).

Toska, “telif mi tercüme mi?” meselesini karşımıza çıkaran böyle eserler için “nazire” denilebileceğini söyler (Toska 2000: 299). Köksal da bir takım eklemeler, çıkarmalar yapılmış, konusu esas alınan eserden farklılaşmış, şairin şahsî damgasını vurabildiği, özgünlüğünü ortaya koyabildiği mesnevilerin tereddütsüz nazire sayılabileceğini dile getirir (Köksal 2003: 224). Sözlüklerde “*bir şairin bir şiirini takliden söylenen şiir*” (Şemseddin Sami 1317: 1464), “*bir şairin şiirine müşâbih olmak kasdıyla nazm u tertîb olunan şiir*” (Hüseynin Remzî 1304: 2/486), “*bir esere karşılık olarak başkası tarafından yazılan eser birincisinin naziresi olarak adlandırılır*” (İlaydın 1997: 151) şeklinde tanımlanan nazire için Dilberîpûr “*bir şair tarafından diğer bir şairin kabul görmüş, güzel bir eser veya şiirinin takip edilmesiyle yazılmış başka bir şiir veya eser*” şeklinde bir tanım getirir. Ayrıca her türlü taklit ve alıntıdan arınmış olan nazirelerin başarılı olduğunu ifade eder ve nazire olan eserin özgünlük, güzellik bakımından kaynak eserden daha üstün olmasını gerektiğini belirtir. Yani şair yeni söyleyişler ve yeni anlamlar bulup bunu “nazire olan” eserine yansıtmalıdır (Dilberîpûr 1999: 201). Bunun yanı sıra bizde “nazire” olarak adlandırılan bu edebî faaliyetin doğu edebiyatında “tercüme” ve “cevâb” kelimeleri ile aynı manayı ifade ettiğini, buna göre tercüme olan bir eserin, kaynak metni takip etmekle kalmadığını, ona yeni anlamlar kattığını, Türk Edebiyatı'nda, bir hikâye çerçevesinde mesnevi yazma geleneğinin Nizâmî'nin Hamsesi'ne yazılan nazireler ile başladığını söyler (Dilberîpûr 1999: 200-203). “Cevâb” kelimesinin nazire ile aynı manada olup olmadığının tartışmaya açık olduğunu belirten Köksal, gerçekten de bu kelimenin daha çok mesnevilere, özellikle de Nizâmî'nin Hamsesi'ne yazılan nazireler için kullanıldığını söyler (Köksal 2003: 218). Bizde nazirelerin daha çok aşk konulu mesnevilere, özellikle de Nizâmî'nin *Penc Genc*'ine yazıldığını söyledikten sonra, İranlı şairlerin eserlerinin bizim şairlere etkileri ile bu etkilenmenin derecesi konusunda “telif-tercüme-nazire” meselesinin ortaya çıktığını belirtir (Köksal 2003: 223). Ayrıca edebiyatımızda Nizâmî'nin Hamsesi'ne nazire yazmanın ayrı bir gelenek oluşturduğunu söyler (Köksal 2003: 283).

Bütün bunların doğrultusunda Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn (Gülşen-i 'Uşşâk)*'u için şunları söyleyebiliriz: Türk, Arap, Fars olmak üzere üç kültürün kesişim alanı olan ve mananın, hikâyenin kimsenin malı olmadığı Osmanlı Edebiyatı'nın kendine has edebî anlayışı çerçevesinde Şâhidî, öncelikle ortak bir konu olan *Leylâ vü Mecnûn* adlı bir aşk hikâyesini işlemiştir. Bunu yaparken Nizâmî'nin *Penc Genc* adlı hamsesinin en güzeli olarak nitelendirdiği “*Leylâ vü Mecnûn*”unu esas almıştır. Bu hikâye ilk olarak

Nizâmî tarafından Farsça olarak nazma çekilmiştir ve Şâhidî de onu Türkçe söylemek istemiştir. Bunu yaparken hikâyenin genel çizgisinde Nizâmî’yi takip etmekle beraber, yukarıda tespit ettiğimiz gibi kendinden de pek çok müdahalede bulunmuştur. Şâhidî, yapmış olduğu bu edebî faaliyeti eserindeki şu beyitlerle tanımlar:

Diyüp Rûmî zebânıyla kelâmı
Nizâmî nazmına vire nizâmı (761)

‘Acem resmince ħub idi ħabâsı
Giyürdüm aña Rûmîden libâsı (5591)

Ķabâ’-ı Fûrs ki olmışdı muvâfıĶ
Libâs-ı Rûm hem düşdi yaraşıĶ (5594)

Şâhidî’nin bu ifadeleri ile “telif-tercüme-nazire” çerçevesinde bu eser değerlendirildiğinde, nitelendirilmede kullanılması gereken Toska’nın önerisi ile “nazire” kelimesi olabilir. Zira bu edebî gelenekte, bugünkü çeviri pratikleri ile asla örtüşmeyen bir tercüme anlayışı söz konusudur ve sadece Şâhidî’nin Nizâmî’den aynen aktardığı beyitlere bakıp bu eserin tercüme olduğunu söyleyemediğimiz gibi; Şâhidî’nin, Nizâmî’den ayrıldığı noktaların yanı sıra ortak noktaları da göz önüne getirdiğimizde ve bugünün “özgün eser” algılayışı doğrultusunda değerlendirdiğimizde eserin telif olduğunu da söyleyemeyiz; fakat “telif eser” ibaresini Osmanlı edebî geleneği doğrultusunda düşünür ve Sucu’nun, Ahmed Midhat’ın ifadelerini göz önüne alırsak Şâhidî’nin tercüme yollu bir sahiplenmeye gittiğini, tercüme etmekle telif etmek aynı manaya geliyorsa eserin “telif eser” olduğunu da dile getirebiliriz. İşte böylesine bir açmazda Toska’nın önerdiği “nazire” terimi karşımıza çıkmaktadır. Dilberîpûr’un yukarıda geçen tespitlerine dayanarak söyleyecek olursak Şâhidî, Nizâmî’nin eserine bir “cevap” yazmıştır. Yani bu “yeniden yazımı” Osmanlı edebî geleneğinin normları çerçevesinde adlandırılacak olursak “nazire” yahut “cevap” kelimelerini kullanabiliriz. Çünkü “Nizâmî nazmına vire nizâmı” ibaresinden Şâhidî’nin, Nizâmî’nin eserini kendi eseri için kaynak aldığı gibi ondan daha iyisi yazma gayesi güttüğü anlaşılmaktadır. Nizâmî ve eserleri varılacak son noktadan öte, daha iyisinin ortaya konması için bir sıçrayış, bir hareket noktasıdır ve Şâhidî’de daha iyisini yazma iddiasını taşıyanlardandır.

1.1.2. Kadîmî'nin ve Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'lerinin Karşılaştırılması

Bir önceki altbaşlıkta, Nizâmî'nin ve Şâhidî'nin adı geçen mesnevileri için yaptığımız üçlü karşılaştırma (mesnevilerin giriş, olayın işlendiği bölüm ve bitiş bölümlerinin karşılaştırılması), Kadîmî ile Şâhidî'nin mesnevileri söz konusu olduğunda da aynı paralelliği göstermektedir. Biz burada benzer ifadeleri tekrarlamak yerine, Kadîmî'nin eserini ilk olarak metinlerarasılıktaki yenidenyazma kavramı ve bu kavramın içindeki diğer unsurlar üzerinden değerlendirecek, ikinci olarak da kendisine anametinin olarak aldığı Şâhidî'nin eseri ile karşılaştırarak bir sonuca varmaya çalışacağız.

Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn* (*Gülşen-i 'Uşşâk*) adlı eserini bulup meydana çıkaran Raif Yelkenci'dir. 1947 yılında bu eser, Agâh Sırrı Levend'e gösterilmiştir. Agâh Sırrı Levend bu eseri "Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u" adlı makalesinde ilim dünyasına tanıtmıştır (Levend 1952: 21-26); ancak beş yıl sonra, eseri ele alıp inceleyince şunları söylemiştir: "Bu eseri Şâhidî'nin eseri ile karşılaştırdığım zaman gördüm ki eser, Şâhidî'nin eserinin tam bir kopyasıdır. Kadîmî, Şâhidî'nin eserinden birçok yerleri çıkarmış, bazı beyitleri değiştirmiş, böylece eseri kendine maletmiştir" (Levend 1957: 108). Kaleme aldığı *Arap, Fars ve Türk Edebiyatında Leylâ vü Mecnûn Hikâyesi* adlı kitabında da eserin bir aşırma olduğunu söyler ve şu ifadeleri kullanır: "Kadîmî ile Şâhidî'nin eserleri birbirinin tamamıyla aynıdır. Kadîmî mahlasını kullanan şair, Şâhidî'nin eserini ele geçirmiş, bazı parçalarını atarak, mahlas yerlerini değiştirerek eseri olduğu gibi kendine maledivermiştir" (Levend 1959: 196). Dilberîpûr ise şunları söylemektedir: "Bazı şairler de eserlerini düzenlerken Nizâmî'ye "nazire" veya "cevap" olarak yazılmış başka eserleri takip etmişlerdir. Kadîmî'nin Şâhidî'yi, Andelîb'in Fuzûlî veya Nevâyî'yi izlemesi gibi" (Dilberîpûr 1999: 222); "Kadîmî mahlaslı şair Şâhidî'nin eseri üzerinde yaptığı bir kısım çıkarmalar ve değişikliklerle eseri kendisine mâl etmiştir" (Dilberîpûr 1999: 225).

Bu doğrultuda Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u ile Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'unu karşılaştırdık. Şâhidî'nin 1478 yılında tamamlayıp Cem Sultan'a ithaf ettiği, mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün veznindeki eseri 5660 beyitten meydana gelmektedir. Sultan I. Selim'in adına yazıldığını ve 1512 yılında tamamlandığını tahmin ettiğimiz Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u ise eksik varaklar söz konusu olmakla beraber mevcut hâliyle 3968 beyittir¹ ve mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün veznindedir. İki eser

¹Agâh Sırrı Levend eserin 4035 beyit olduğunu söylemektedir(1959: 198); fakat eserin var olan tek nüshası, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yazma Eserler Kütüphanesi'nde M. Ozak/1102-c numarasıyla mevcuttur ve beyit sayısı 3968'tir. Hikâyenin akışı doğrultusunda eksik varaklar söz

birebir karşılaştırıldığında Kadîmî'nin, Şahîdî'nin eserindeki bazı kısımları attığı, beyitlerde ve başlıklarda değişiklikler yaptığı ve hikâyeyi daha kısa bir hâle getirdiği görülmüştür. Peki, eser bu hâliyle Levend'in tabiri ile “aşırma(intihâl)” kelimesiyle nitelendirilebilir mi?

Osmanlı edebî geleneğinde “aşırma” manasında kullanılan “intihâl” kelimesi için sözlüklerde şu açıklamalar geçmektedir: *“Diğerinin şiirini veya bir sözünü benimsemi; intihâl edebiyat âleminde sirkattir”* (Şemseddin Sâmî 1317: 171); *“Dava etmek ve gayri şairlerin şiirin kendine isnâd u intisâb etmek”* (Ahterî Mustafa Efendi 2009: 429); *“1. Çalma, başkasının malını benimdir diye iddia etme 2. Birinin yazısını veya şiirini kendinin gibi gösterme”* (Devellioğlu 2004: 443)

Terzioğlu, her ne kadar X. yüzyıldan itibaren Araplarda ve onları takiben Osmanlılarda “intihâl” kelimesi eleştirel anlamda kullanılmış olsa da metinlerarası ilişkilerin çok yoğun ve karmaşık olduğu, metinlerin sınırlarının günümüz yazı kültürüne göre çok daha geçirgen olduğu Osmanlı edebî geleneğinde kaleme alınmış bir metne, araştırmacının “intihâl” demeden önce birkaç kez düşünmesi gerektiğini söyler (Terzioğlu 2007: 264). Toska da “intihal, sirkat” gibi edebî hırsızlıklar ile ortak malzeme kullanımı arasındaki sınırı belirleyenin şairin özgünlük iddiası olduğunu dile getirir ve Osmanlı şiir geleneğinde bir şairin kendi dilinde ya da başka bir dilde yazılmış bir eserden yaralanmasının, esin almasının doğal karşılandığını, şair kaleme aldığı esere ya da şiire özgünlük iddiası doğrultusunda “benimdir” demediği, doğrudan almadığı, aşırmadığı müddetçe herhangi bir eleştiriye maruz kalmadığını belirtir (Toska 2000: 304). Bu noktada Sabuncu, şu soruları sormaktadır: *“doğrudan alma ve aşırma” bir metnin tümünü, kelime kelime, hiçbir değişiklik yapmadan aynen almak ve metnin kaynağı hakkında hiçbir açıklama yapmamak suretiyle o metni kendi özgün eseri gibi göstermek midir? Bir şair, eserinin bir bölümünde bir başka şairin mesnevîsini âdeta kelime kelime tekrarlamış, bir başka ifade ile “doğrudan almış”, metnin geri kalanında ise “esinlenme” gibi muğlak sayılabilecek sözcüklerle tanımlanan bir faaliyette bulunmuş ise bu eser hangi sözcüklerle tanımlanacaktır? Bu gibi durumlarda eserin özgünlük derecesi, “yazarın kendinden kattığı yenilik” gibi teşhisi zor ve yoruma dayalı bir kriterle mi belirlenecektir?* (Sabuncu 2005: 135). Bu sorulara ek olarak biz de bu çalışmada şu soruyu sormaktayız: bir şair bir başka şairin eserini almış, kelime kelime aldığı beyitlerin yanı sıra pek çok beyitte değişiklikler yapmış, eseri kendince daha özlü

---

konusudur. Bu eksikler dikkate alındığında Levend'in verdiği rakam doğru olabilir; fakat o zaman da akla eserdeki eksikliklerin ne zaman gerçekleştiği sorusu gelmektedir. Ayrıca Levend eserin 157 varak olduğunu söylemektedir ki bizim çalıştığımız bu nüsha da 157 varaktan oluşmaktadır.

bir hâle getirmiş, kendinden beyitler eklemiş ve belki de ilk eseri, daha güzel bir hâle getirerek kendine mal etmiş ise bu edebî faaliyetin adı ne olmalıdır?

Losensky, Arap ve İran edebiyatlarında özgünlüğün ve taklitçiliğin birçok dereceleri olduğunu belirttikten sonra bu ikisi arasındaki sınırın tarifinin zor ve değişken olduğunu söyler. Losensky'e göre başarılı bir intihal-illâ ki bu kelimeyi kullanacak-sak-yaratıcılık olarak görülebilir. Şayet bir eser diğer bir eserin, sözcük kadrosunu, içeriğini ve ifade tarzını doğrudan kendine mal ederken model aldığı eseri daha özlü ve özenle işlenmiş bir hâle getirmiş ise yapılan bu hırsızlık yasallaşır. Ayrıca şair, çalıntı malzemeyi, ilk eserden iz kalmayacak şekilde gizleyebilirse, o eserin çalıntı olduğu anlaşılmaz ve eser, özgün eser konumuna geçer (Losensky 1998: 105-106).

Bu durum “metinlerarasılık” kavramını ve metinlerarası ilişki biçimlerini –özellikle de gizli alıntıyı- akla getirmektedir. Metinlerarasılığa göre hiçbir metin daha önce yazılmış metinlerden bağımsız değildir. Her metin açık ya da kapalı bir şekilde kendinden önceki metinlerden izler taşır ki açık ve kapalı olmak üzere iki tür metinlerarası ilişkiden bahsedilebilir (Aktulum 1999: 18). Bunlardan kapalı metinlerarası ilişkilerden kast edilen “gizli alıntı(aşırma)” ve “anıştırma”dır (Aktulum 1999: 94). Aktulum “gizli alıntı(aşırma)”yı şöyle tanımlar: *“bir yazarın kendi düşünsel çabasının sonucu olmayan bir yapıttan, kimi bölümleri ya da bütünü(daha az rastlanan bir kılığa bu) ayrıçlarla belirtmeden, aşırıya varacak derecede olduğu gibi kopyalaması, yazarın adının yerine kendi adını yazması, böylelikle bir başkasının metnini kendi metniymiş gibi göstermesi, onu sahiplenmesi olarak da tanımlanabilir”* (Aktulum 1999: 103); *“Gizli alıntı, bir yazarın tümcelerini kopyalamak, anlatım biçimlerini kullanmak, bir yapıtı her tür yazımsal belirteçten arındırarak sözcüğü sözcüğüne yeniden yazmaktır”* (Aktulum 1999: 104). Bu tanımda geçen yeniden yazmak ise, *“hangi türden olursa olsun, önceki bir metnin, onu taklit eden, dönüştüren, açık ya da kapalı bir biçimde ona gönderen bir başka metinde yinelenmesi olarak tanımlanır”* (Aktulum 1999: 236). Yeniden yazmayı açıklayan bu tanımda geçen “dönüştürüm” kelimesi Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn* adlı eseri için söz konusudur. Metinlerarasılığa göre “biçimsel” ve “anlamsal” olmak üzere iki tür dönüştürüm vardır. Biçimsel dönüştürümler, çeviri, koşuklaştırma, düzyazılaştırma, vezin dönüşümü ve biçem dönüşümü olmak üzere beş şekilde ortaya çıkar. Bunlardan biçem dönüştürümde, daha önce yazılmış bir metnin biçem yönünden düzeltilmesi veya kapalı bir biçemi olan bir metnin daha açık ve anlaşılır bir hâle getirilmesi, bir metnin biçimsel bakımdan yeniden yazılması söz konusudur. “İndirgeme” ve “genişletme” kelimeleri ile ifade edilen biçimsel nicel dönüştürümler de vardır. “İndirgeme” daha önce yazılmış bir metnin daha kısa bir hâle

getirilmesi ile yeni bir metnin ortaya konmasıdır. Bunun en kolay yolu ise metinden bir parçayı çıkarmaktır. İndirgemenin bir diğer yöntemi de “özlülük”tür. Özlülük, anlamlı hiçbir bölümü çıkarmayıp metni daha özlü ve kısa bir biçimde yazarak yeni bir metin üretmektir (Aktulum 1999: 142-145)

Kadîmî'nin, Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'unun giriş kısmında büyük bir yekûn tutan ve hikâyeye girişi geciktiren tevhid, münacat, methiye mahiyetindeki bölümleri ve beyitleri, öykünün işlendiği kısımda da –bir ihtimal- konuyu dağıttığını, öykünün akışını aksattığını düşündüğü beyitleri atması; anlam itibariyle aynı olan beyitlerden birini alıp diğerini almaması; Şâhidî'nin iki ya da üç beyitte söylediğini bir veya iki beyitte söylemesi yenidenyazma teknik unsurlarından biri olan “indirgeme”yi ve indirgemeye bağlı olarak da “özlülük”ü hatırlatan edimlerdir. Zira metinler, yapılan bazı ekleme ve çıkarmalarla anlamsal olarak da bir miktar değişikliğe(dönüşüm) uğrarlar (Aktulum 1999: 147). Kadîmî, hikâyenin işlendiği bölümlerde çıkarmış olduğu bazı beyitler ile söz konusu olayın gelişim çizgisini değiştirdiği gibi beyitlerde yaptığı kelime değişiklikleri ile bazen beyitin tüm manasının bazen de bir mısrasının anlamsal olarak değişmesini sağlamıştır. Bununla beraber bazen kimi beyitlerin bir mısramı tamamen değiştirmiş bazen de genişletme yoluyla kendinden beyitler eklemiştir. Kadîmî tarafından eklenen beyitler on dokuz tanedir. Kadîmî, Şâhidî'nin eserindeki beyitlerin bazılarında kullanılan fiillerin zamanında değişiklikler yapmıştır. Ayrıca bazen Şâhidî'de zarffiil olarak kullanılan bir kelimeyi çekimli fiil olarak kullanmış bazen de bunun aksini yaparak Şâhidî'deki çekimli fiili zarffiil hâline getirmiştir. Böylece biçimsel değişiklikler yaparak bazen beyitlerin anlamlarının değişmesini ya da daha açık ve düzgün bir hâle gelmesini sağlamış bazen de yapmış olduğu değişiklikler beyitlerin anlamlarında bir dönüşüme sebep olmamıştır. Kadîmî'nin kendi eserinde yapmış olduğu bütün indirgemeler, genişletmeler ve anlamsal dönüşümler ile diğer değişiklikler, Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u ile mukayesesi doğrultusunda şu şekildedir:

Kadîmî, Şâhidî'nin, eserinin adını andığı, eserinin beğenilmesi, şahın (Cem Sultan'ın) kabul etmesi, eserin meşhur olması için dua ettiği ve münacat mahiyetindeki 1-40 arasındaki beyitleri eserine almamıştır. Şâhidî'de 41-99 beyitleri arasında, “Ender-Tevhîd-i Hudây-ı Te'âlâ ve 'Azze İsmihu” başlığı altında mesnevi nazım şekliyle işlenen tevhidden 41, 43, 46, 49, 50, 75, 77, 78, 88, 89. beyitler olmak üzere sadece on beyiti almıştır ve “Kitâb-ı Leylâ vü Mecnûn” başlığı altında Şâhidî'deki 41. beyit ile eserine başlamıştır. Ayrıca Kadîmî, Şâhidî'deki beyit sırasını gözetmeyip değişiklik yapmıştır. Şâhidî'de sırasıyla 46, 49, 50. olan beyitler Kadîmî'de 4, 3, 5. beyitlere denk

gelmektedir. Bunların yanı sıra Şâhidî, bu beyitlerde Allah’a “o” zamiri çerçevesinde seslenirken; Kadîmî Allah’a “sen” zamiri doğrultusunda hitap etmiştir:

Şâhidî:

Dü kevnüñ mebde’idür pāk zātı
Neḳâyışdan mu‘arrādur şıfâtı (46)

Kadîmî:

Dü kevnüñ mebde’idür pāk zātuñ
Naḳâyışdan mu‘arrādur şıfātuñ (4)

Kadîmî, Şâhidî’de bu kısmın ardından gelen “Kaşîde-Ender-Tevhîd-i Bârî (100-116)”, “Der-Merâtib-i Tevhîd (117-159)”, “Der-Beyân-ı Tevhîd-i Naḳlî (160-163)”, “Der-Beyân-ı Tevhîd-i ‘Aḳlî (164-173)”, “Delîl-i Āḫer Be-Ṭarîḳ-i İstidlâl (173-180)”, “Der-Beyân-ı Tevhîd-i Naḳlî (181-188)”, “Ender-Beyân-ı Tevhîd-i ‘Aynî (189-201)”, “Ender-Beyân-ı Tevhîd-i Ef’âl (202-212)”, “Ender-Beyân-ı Tevhîd-i Maḳâmî (213-246)”, “Ender-Beyân-ı Tevhîd-i Hâḳ (247-274)”, “Kaşîde-Ender-Beyân-ı Kelîme-i Tevhîd (275-299)”, “Fi‘l-i Münâcât ve ‘Arzu’l-Hâcât İla ‘İrfî’d-Derecât (300-401)”, “Der-Na‘t-ı Seyyidü’l-Mürselîn ve Hâtimü’n-Nebiyün ‘Aleyhü Efdalu’ş-Şalavât (402-514)”, “Kaşîde Der-Na‘t-ı Efdalü’l-Beşer ‘Aleyhü Efdalu’ş-Şalavât Ve’s-Selâm (515-573)” kısımlarını atlamıştır.

Bunlardan sonra Şâhidî’de “Der-Medḫu’z-Zuḫri’d-Devrân ve Faḫr-i Āl-i Oşmân Cem Sulṫân Bin Muḫammed Ḥân” başlıklı ve 574-638 beyitleri arasında yer alan Cem Sultan için mesnevi nazım şekliyle yazılan bir methiye gelir. Kadîmî bu methiyenin 574-622 arasındaki beyitlerini atlamıştır. 623-638 arasındaki beyitlerden de 635. ve 637. beyitleri almayıp geriye kalan beyitleri, ilk on beyitin devamına eklemiştir. Eserinde 11-24 arasındaki beyitlere denk gelen bu kısım tevhid ile Sultan I. Selim’e övgü arasında muḡlak bir geçişe sebep olmuştur. Ayrıca Kadîmî, Şâhidî’deki 633. beyitin ikinci mısraını tamamen değiştirip söz konusu mısraı anlamsal olarak dönüştürmüştür:

Şâhidî:

Ne ser k’urmaya ḫāk-i pâyine rüy
Yire düşsün ger ola mihr-veş güy (633)

---

633. k’urmaya: ki urmaya

Kadîmî:

Ne ser k'urmaya hâk-i pâyine rûy
Yire düşün gören şansun anı gûy (21)

Şâhidî, ikinci mısradaki Cem Sultan'a boyun eğmeyenler için, güneş gibi gökyüzünde bir top dahi olsalar yere düşmelerini temenni ederken; Kadîmî, Sultan Selim'e itaat etmeyenlerin boynunun vurulması ve görenlerin o başları top sanmasını ister.

Şâhidî “Kaşide Fî Medh-i Hulledet-i Salţanatihu başlığı ile 639-679 Cem Sultan için yazılan bir methiyeyle devam eder. Kadîmî'de 25-60 beyitleri arasında “Kaşide-i Pâdşâh-ı ‘Âlem-Penâh” başlığı altında Sultan I. Selim için yapılan bir övgü söz konusudur. Kadîmî, Şâhidî'nin Cem Sultan'ın övgüsü için söylediği bu kısımdan 641, 643, 651, 655, 660. beyitleri almamıştır. Ayrıca beyitlerin sırasında da değişiklikler yapmıştır. Şâhidî'de 642. beyit Kadîmî'de 28. beyit iken, Şâhidî'deki 644. beyit de Kadîmî'de 27. beyittir. Bunların yanı sıra Şâhidî'deki 645, 668, 677. beyitlerin ilk mısralarını tamamen değiştirmiştir:

Şâhidî:

Sözi hâlâvetinde ne sırrı var ki yâ Rab
Andan alur hayâtı rûh-ı Mesîh-i Meryem (645)

Kadîmî:

Kaçan ki nuţka gelse ol şâh-ı ferruḥ-aḥter
Andan alur hayâtı rûh-ı Mesîh-i Meryem (29)

Şâhidî:

Sözün ider şifâda nuţk-ı Mesîḥa ḥande
Yüzün urur ziyâda mihr-i sipihre verhem (668)

Kadîmî:

Eyler ḥand kelâmuñ luţfi Mesîḥi her dem
Yüzün urur ziyâda mihr-i sipihre verhem (49)

---

645. hayâtı: hayât-i

668. urur: urur

Şâhidî

Olurdu her ‘anādan şahn-ı ğınāda sālīm
Faqr cerāhatine cūdından irse merhem (677)

Kadîmî:

Olur idi Kādîmî āsūde şıḥḥat ile
Faqrı cerāhatine cūdından irse merhem (58)

Kadîmî, Şâhidî’deki 674. beyitte anlamı dönüştürmeyen bir zaman değişimi yapmıştır:

Şâhidî:

Bezminde her ne dem kim dem **ursa** ol seḥādan
Yetmeye bahşışine biñ genc-i milket-i Cem (674)

Kadîmî:

Bezminde her ne dem kim dem **ura** ol seḥādan
Yetmeye bahşışine biñ genc-i milket-i Cem (55)

Yine bu kısımda Kadîmî, Şâhidî’nin mahlasını andığı 675. beyitte değişiklik yapıp kendi mahlasını kullanmıştır:

Şâhidî:

Bu Şâhidî ki ider vaşf-ı cemāl-i şāhı
Şehden olursa himmet olmaya Şeyḥî’den kem (675)

Kadîmî:

Eydür Kādîmî gerçi vaşf-ı cemāl-i şāhı
Şehden olursa himmet olmaya Şeyḥî’den kem (56)

Şâhidî’nin 680-811 beyitleri arasında “Sebeb-i Nazm-ı Kitāb ” başlığı altında işlediği konuları Kadîmî “Ender-Sebeb-i Nazm-ı Kitāb”, “Vaşf-ı Hāl”, “Ender-Şeyḥ Muşliḥü’ d-dīni’ l-Kürevî Raḥmetu’ l-lāhi” şeklinde üç başlık altında ve sırasıyla 61-100, 101-112, 113-140 beyitleri arasında vermiştir. Kadîmî’de 61-100 arasındaki beyitler Şâhidî’de 680-757 arasındaki beyitlerdir. Kadîmî, Şâhidî’deki 695, 701, 705, 706, 710,

---

675. vaşf-ı: vaşfi

711, 714, 715, 716. beyitler ile 721-747, 753-756 arasındaki beyitleri almamıştır. Bunlardan özellikle 721-747, 753-756 aralığındaki beyitlerin atlanması ile anlamsal bir değişim de söz konusudur. Şâhidî, bu beyitlerde, kendi şairliğini çeşitli yönlerden öven hâtiften gelen sese bu dünyada muradına erişemediğini, perişan bir hâlde olduğunu söyler. Felekten şikâyet eder ve bu durumda sözünün güzellikte, letafette kemal bulamayacağını dile getirir. Bunun üzerine ses, bu dünyanın gelip geçici olduğunu söyleyip ondan gönlündeki cevherleri ortaya dökmesini ister. Zira Şeyhî “Husrev dâstânı”nı söyleyerek bu dünyada güzel bir yadigâr bırakmış ve âlemde güneş gibi meşhur olmuştur. Şâhidî’den de bir Leylâ vü Mecnûn hikâyesi yazmasını, böylece yeryüzünde baki olmasını, söz konusu bu yadigârın Nizâmî’de olduğunu, onu alıp Rum şehrinde “bünyâd urması”nı, “şanâyî” ile beyitlerini “âbâd eylemesi”ni ister. Kadîmî’de hâtifteki ses, bu dünyanın fani olduğunu söyleyip onun şiiirini, sanatını över ve ondan içindeki cevherleri âleme saçmasını ister. Sultan Selîm için bir “dâstân” söylemesinin hoş olacağını, Şeyhî’nin “Husrev dâstânı” yazarak güzel bir yadigâr bıraktığını, onun da Leylâ vü Mecnûn kıssası yazmasını, böylece bu dünyada ad ile baki olmasını söyler. Yani Şâhidî’de olduğu gibi hâtiften gelen ses ile karşılıklı bir konuşma ve felekten, perişanlıktan şikâyet söz konusu değildir. Ayrıca Kadîmî, Şâhidî’de Veliyyüddinoğlu Seyyid Ahmed için söylenen övgü dolu sözleri içeren 714, 715, 716. beyitleri almadığı gibi yerine Sultan Selim’in tahta yeni çıktığını, padişaha yakın bir konumda olduğunu dile getiren 88, 89, 90, 91, 92. beyitleri eklemiştir. Burada Şâhidî 714. beyitte eserinin söz konusu kişinin beğenisini kazanma arzusunu dile getirirken; Kadîmî Sultan Selim için aynı temennide bulunur. Şâhidî’deki 685, 696, 702, 749. beyitlerin ikinci mısralarını da tamamen değiştirmiştir:

Şâhidî:

Bilürsin kim bu çarḫ-ı lâceverdî
Nüh lu‘ biyle kıparur dehre gerdi (685)

Kadîmî:

Bilürsün kim bu çerḫ-i lâceverdî
Kime râḫat virür ü kime derdi (66)

---

685. bilürsün: bilürsen
685. lâceverdî: lâciverdi
685. lu‘ biyle: la‘ biyle
685. kıparur: kıparır

Şâhidî:

Ṭutar şîrîn sözüñ ‘ uşşâķ-ı hürrem
İder her ķavlüñe taḥsîn ‘ âlem (696)

Kadîmî:

Ṭutar şîrîn sözüñ ‘ uşşâķ-ı hürrem
İder ķavlüñi taḥsîn ehl-i ‘ âlem (76)

Şâhidî:

Çü ķudret var ur bir şehre bünyâd
Sevâdın şan‘ at ile eyle âbâd (702)

Kadîmî:

Çü ķudret var ur bir şehre bünyâd
Der ü dîvârın eyle anuñ âbâd (81)

Şâhidî:

Ḳoyup ‘ âlemde bir ḥoş yâdigârı
Güneş bigi belürdi İştihârı (749)

Kadîmî:

Ḳoyup ‘ âlemde bir ḥoş yâdgâr ol
Bula ol yâdgârıla iştihâr ol (96)

Şâhidî’deki 708. ve 748.beyitlerin zamanında ve dolayısıyla anlamlarında Kadîmî değişiklik yapmıştır:

Şâhidî

Diyâr-ı Rûmda **düşse** yaraşık

Temâşâgâh idine anı ‘ âşık (708)

---

696. taḥsîn: taḥsîn-i

702. şan‘ at ile: şan‘ atıyla

749. Ḳoyup: ḳoyub

749. belürdi: bilürdi

Kadîmî:

Diyâr-ı Rûmda **düş**e yaraşık

Temâşâgâh idine anı ‘âşık (84)

Âşıkların “temâşâgâh” edinmesinin temenni edildiği bu kitap için birinci mısradaki Şâhidî’de, “diyâr-ı Rûmda” makbul olması dileği şart kipiyle; Kadîmî’de istek kipiyle belirtilmektedir.

Şâhidî:

Şekerden **eyleyüp** şîrîn zebânın

Çü Şeyhî didi Hüsrev dâstânın (748)

Kadîmî:

Şekerden **eylegil** şîrîn zebânı

Çü Şeyhî didi Hüsrev dâstânı (95)

Zarf fiilin emir kipiyle çekimli bir fiil hâline gelmesi ile beraber bu beyitin anlamı ve hitap ettiği kişi değişmiştir. Şâhidî’de Şeyhî’nin dilini şekerden daha tatlı yapıp “Hüsrev dâstânın” söylediği dile getirilmektedir. Kadîmî’de ise “eyleyüp” yerine “eylegil” kullanılarak şairin kendine hitabı söz konusudur. Kadîmî kendine, “Şeyhî nasıl “Hüsrev dâstânı” söyledi ise sen de dilini şekerden daha tatlı eyle ve öyle bir eser yaz” diye emretmektedir.

Şâhidî 757. beyitten sonra herhangi bir başlık atmayıp devam eder. Kadîmî, Şâhidî’de 758-764 arasına denk gelen kısımdan 765. beyiti almaz ve bu beyitler kendisinde 101-107 arasındaki beyitlere denk gelir. Şâhidî 764. beyitte makamının “Koşantın” olduğunu söyler ki Kadîmî kendisinde 107. beyit olan bu beyitteki bilgiyi kendine uyarlar ve “Koşantın” şehri yerine “Küre” şehrini yazar. Ardından bu şehrin emini olduğunu belirttiği 108. ve 109. beyitleri ekler. Şâhidî’de 720, 810, 811. olan beyitler Kadîmî’de 110, 111, 112. beyitler olur ve böylece Kadîmî yine Şâhidî’deki beyit sırasını değiştirip kendine has bir kompozisyon yapar. Böylece 101-112 arasındaki beyitler ile “Vaşf-ı Hâl” başlığı altında müstakil bir bölüm oluşturur.

Kadîmî daha sonra “Ender-Medh-i Şeyh Muşliḥü’l-dîni’l-Kürevî Raḥmetu’l-lâhi” başlığı ile 113-140 beyitleri arasındaki kısımda söz konusu şeyhin övgüsünü yaptıktan

---

748. eyleyüp: eyleyüb

sonra, kendisine yakınlık gösterdiğini, eserini yazıp bitirince iyi mi kötü mü olduğu konusunda fikrini almak ve hatası varsa düzeltmesi için bu şeyhe yolladığını, şeyhin de yazmış olduğu beyitler ile beğenisini dile getirdiğini anlatır. Ardından da esas olanın sözü kâmile beğendirmek olduğunu, cahilin beğenisinin makbul olmadığını söylenir. Şâhidî'nin, 765-811 beyitleri arsına denk gelen bu kısımda, Sirâcüddin adlı kişi için yazdığı övgüleri alıp Şeyh Muşlihüddin için söylemiştir. Bunu yaparken Şâhidî'de 765, 780, 784, 785, 787, 789. beyitler ile 769-777 arasındaki beyitler Sirâcüddin'in hâl tercümesi olduğundan ve Şeyh Muslihüddin'e uymadığından almamıştır. Bunların haricinde, 790, 791, 792, 793, 794 800. beyitleri de almadığı gibi eserindeki 125. beyit de Şâhidî'de yoktur. Ayrıca bu kısımda indirgemenin bir başka çeşidini görürüz. Şâhidî'de 788. ve 791. beyitlerde aynı mana çok küçük farklılıklarla tekrar edilir. Kadîmî 788. beyiti alırken 791. beyiti atlamıştır:

Şâhidî:

Çi ger dehre virürdi rüşenâlık
Bu hâk ile iderdi âşinâlık (788)

Virürdi dehre gerçi rüşenâlık
Bu cân ile iderdi âşinâlık (791)

Kadîmî:

Çi ger dehre virürdi rüşenâlık
Bu hâkile iderdi âşnâlık (124)

Yine Şâhidî 800. ve 801. beyitlerde aynı şeyi ifade eder. Kadîmî 801. beyiti almış, 800. beyiti atlamıştır:

Şâhidî

Ki taḥsîn ile çerb idüp zebânı
Öküş terğîb ile kıandırdı cânı (800)

---

800. çerb: cerib
800. idüp: idüb
800. zebânı: bâni

Bu hoş beyt ile çerb idüp zebânı
Öküş terğîb ile kıandırdı cânı (801)

Kadîmî:

Bu hoş beyt ile çerb idüp zebânı
Öküş luğf ile kıandırdı cânı (131)

Kadîmî ayrıca Şâhidî'nin 811. beyitini eserinde hem 112. hem de 140. beyitte tekrar etmiştir. Bu kısımda ilginç olan şu ki: Şâhidî'de 802. beyit olup Sirâcüddin'in, Kadîmî'de 132. beyit olan ve Şeyh Muslihüddin'in beğenisini dile getirmek için söylediği iddia edilen Farsça beyit, iki şairde de kelimesi kelimesine aynıdır. O hâlde Kadîmî'de, söz konusu şeyhe eser gösterme ve şeyhin de beğenisini yazmış olduğu bu beyit ile dile getirme şeklinde ortaya çıkan bu hikâye uydurma olabilir.

Şâhidî daha sonra “Maṭla‘-ı Dâstân-ı Mecnûn-ı Leylâ” başlığı altında 812-907 beyitleri arasında aşkın mahiyeti hakkında bir takım beyitler söyledikten sonra Mecnûn'un doğumunu, mektebe gitmesini ve orada Leylâ'ya âşık olmasını anlatır. Kadîmî, Şâhidî'deki 812-834 arasında, aşk hakkında söylenen beyitleri ihtiva eden kısmı alıp “Ender-Aḥvâl-i ‘Aşk” şeklinde, 141-163 beyitleri arasında, ayrı bir başlık altında ele almıştır. Ardından Kadîmî, Şâhidî'deki 835-907 arasındaki beyitler ile 908-933 arasında “Der-Şıfat-ı Ḥüsn-i Leylâ” başlığı altındaki beyitleri alıp “Ender-Ḥaseb-i Leylâ ve Mecnûn ve Sebeb-i ‘Āşık Şoden-i Mecnûn” başlığı altında birleştirmiştir. Bu kısım 164-254 beyitleri arasını içine alır. Şâhidî'de 835-907 arasındaki beyitler, Kadîmî'de 164-234, 907-933 arasındaki beyitler de 234-254 arasına denk gelir. Böylece Kadîmî, Şâhidî'nin başlık sırasını gözetmemiştir ve beyitleri, anlamları doğrultusunda kendine göre ayrı başlıklar altında almayı tercih etmiştir. Bununla beraber Şâhidî'deki 812-907 aralığındaki beyitlerden 848, 880, 891.; 908-933 arasındaki beyitlerden de 917, 919, 920, 924, 929. beyitleri almamıştır. Ayrıca Kadîmî, Şâhidî'deki 861. beyitin ikinci mısraında iki kelimenin yerine değiştirerek anlamsal bir değişim yapmıştır:

Şâhidî:

Kevâkib seyrinüñ sırrın bilenden
Şevâbit **ḥükminüñ şerhin** kılandan (861)

---

801. çerb: cerb

801. idüp: idüb

Kâdimî:

Kevâkib seyrinüñ sırrın bilenden

Şevâbit **şerhinüñ hükmin** kılandan (189)

Şâhidî, ikinci mısradaki “sabitelerin hükmünü şerh edeni” kastederken; Kadîmî “sabiteleri şerh edip hüküm verenden” bahsetmektedir.

Bunun yanı sıra Kadîmî, Şâhidî’deki 819, 854, 864 ve 874. beyitlerin manalarını, zamanlarını değiştirerek dönüştürmüştür:

Şâhidî:

Olursañ sūziş-i ‘ışıkla fānî

Saña oldur hayât-ı cāvidānî (819)

Kadîmî:

Olursun sūziş-i ‘aşk ile fānî

Saña oldur hayât-ı cāvidānî (148)

Şâhidî’de ebedî hayatın aşk ateşi ile yanıp fani olmakla mümkün olduğu söylenirken; Kadîmî’de zaten aşk ateşiyle fani olunacağı ve böylece ebedî hayata kavuşulacağı söylenmektedir.

Şâhidî:

Bahā lu‘ bındaki manşūbesinden

Ġariḳ-i hayret **oldı** her semen-ten (854)

Kadîmî:

Behā lu‘ bındaki manşūbesinden

Ġariḳ-i hayret **olur** her semen-ten (182)

Mecnûn’un güzelliğinin vâfında söylenen bu beyitte, Şâhidî’de güzelliğini gören her “semen-ten”in hayret içinde kaldığı ifade edilirken; Kadîmî’de hâlâ onu gören her “semen-ten”in hayrette olduğu dile getirilmektedir.

Şâhidî:

Didiler gör kim bu oğlandan âşâr
Ne yüzden **gösteriser** bu çarḥ-ı devvâr (864)

Kadîmî:

Didiler gör ki bu oğlandan âşâr
Ne yüzden **gösterdi** bu çerḥ-i devvâr (192)

Doğumu vesilesi ile verilen ziyafette Mecnûn'un falına bakılması esnasında falcıya hitaben söylenen bu beyitte, Şâhidî'de feleğin ileride ona neler göstereceği sorulur. Kadîmî'de ise Mecnûn hakkında falcıya feleğin ne gösterdiği sorulmaktadır.

Şâhidî:

İdüp şabr ile ' aqlın ' ışk yağma
Kılısardur bunu şūrīde sevdâ (874)

Kadîmî:

İdiser şabr u ' aqlı ' aşk yağma
Kılısardur bunu şūrīde sevdâ (202)

Mecnûn hakkında falcı, Şâhidî'de aşkın, onun sabrını ve aklını yağma edip onu perişan edeceğini söylerken; Kadîmî'de “aşk aklını ve sabrını yağma edecek ve sevda bunu perişan bir hâle getirecek” demektedir. Şâhidî'de her ne kadar “ışk” ve “sevdâ” kelimeleri kullanılmış olsa da “idüp” zarfiili ile ikisini aynı fiilin çerçevesinde aynı manada kullanılmaktadır. Kadîmî'de ise “aşk” ve “sevdâ” kelimeleri, farklı fiiller ile farklı sonuçların farklı nedenleri olarak beyitte yer almaktadır.

Şâhidî'deki 912. beyitin de kipi değiştirilmekle beraber anlamında herhangi bir değişiklik olmamıştır:

---

874. idüp: idüb

874. kılısardur: kalısardur

Şâhidî:

Kıya **bakaydı** çeşmi şeş-cihâta
Düşerdi lerze ehl-i kâyinâta (912)

Kadîmî:

Kıya **bakısaydı** çeşmi şeş-cihâta
Düşerdi lerze ehl-i kâ'inâta (238)

Şâhidî daha sonra “Şi‘r Der-Şıfat-ı Hüsn-i Leylâ” başlığı altında 934-939 beyitleri arasında bir gazel yazar. Bu gazel Kadîmî’de 255-259 beyitleri arasında “Şi‘r Ez-Zebân-ı Mecnûn-ı Bî-Dil” başlığı altındadır. Kadîmî söz konusu bu gazelde pek çok değişiklik yapmıştır. Şâhidî’deki 934, 936, 937, 938. beyitlerini almayıp kendinden beyitler yazmıştır. Bu beyitler eserinde 255, 257, 258. beyitlerdir. Ayrıca almış olduğu 935 ve 939. beyitlerde de değişiklikler yapmıştır. Hatta söz konusu beyitleri yapmış olduğu değişiklikler ile daha güzel bir hâle getirdiği söylenebilir:

Şâhidî:

Levh-i vücûda yaz[dıy]dı vech-i âyeti
Nesh oldu mâsivâdaki hüsnüñ rivâyeti

Mihr-i cemâl-i şevkine yaz[dıy]dı kâyinât
Şalmasa serv-i kâmeti zıll-ı himâyeti

İrdi dem-i Mesîh ile sırr-ı nübüvete
La‘ li ki âb-ı Hızır ile buldı velâyeti

Küfrile zülf şalalı halk[1] dâlâlete
Yandırdı mihr-i ‘arız-ı şem‘-i hidâyeti

Ervâhı nâr-ı ‘ışkıla sîm-i müzâb idüp
Dökdi vücûd ıalıbını Hakk ‘inâyeti

---

912. çeşmi: çeşm-i

938. idüp: idüb

Vechinde irdi h̄usn-i melāḥat kemāline
La^çlinde buldı zevḳ-i ḥalāvet nihāyeti (934-939)

Kadîmî:

Ḥaṭṭ-ı ğubār ile yazılup ḥusni āyeti
Nesh̄ oldu ḥusn-i ḥaṭṭ ile Yūsuf ḥikāyeti

Mihr-i cemāli şevḳine yanardı kāyināt
Şalmasa serv-i ḳāmeti zıll-ı himāyeti

La^çli dem-i Mesîḥ ile āb-ı ḥayāt-baḥş
Aḳıdsa şu gibi n'ola ḥulḳ-ı velāyeti

Zulmetde ḳalmış idi göñül zülfi yādına
İrgürdi nūr-ı ç arızı şem^ç -i bidāyeti

Vechinde irdi h̄usn ü melāḥat kemāline
La^çlinde buldı zevḳ u ḥalāvet nihāyeti (255-259)

Şâhidî bu gazelin ardından “Āşîḳ Şoden-i Mecnūn ve Leylā Bâ-Yek-Dîġer” başlıġı ile 940-996 beyitleri arasında hikāyeye kaldıġı yerden devam eder. Kadîmî ise aynı kısmı 260-315 beyitleri arasında ve “Meşnevi” başlıġı altında ele alır. Kadîmî bu kısımda da Şâhidî'deki 995. beyitini almamıştır. Ayrıca Şâhidî'deki 988. ve 994. beyitlerin zamanları ile beraber anlamlarını deġiştirmiştir:

Şâhidî:

Düşeydi şem^ç bigi pāy-bende
İderdi girye vü sūz içre ḥande (988)

Kadîmî:

Düşüpdî şem^ç bigi pāy-bende
İderdi girye vü sūz içre ḥande (308)

Leylâ'nın aştaki hâlini anlatan bu beyitte, Şâhidî'de Leylâ'nın mum gibi ayağı bağlı kaldığı zaman gözyaşları ve ateş içinde kalacağı söylenmektedir. Kadîmî'de Leylâ'nın zaten bir mum gibi ayağının bağlandığı ve bu hâl ile gözyaşları ve ateş içinde yandığı ifade edilmektedir.

Şahidî:

Ġam-ı ʿışkıyla olmışdı mücâhid
Ruḥı rengi **idi** derdine şâhid (994)

Kadîmî:

Ġam-ı ʿaşk ile olmışdı mücâhid
Ruḥı rengin **ider** derdine şâhid (314)

Bu beyitte aşkın gamıyla yaşayan Leylâ'nın, Şâhidî'de yüzünün renginin derdine şahitlik ettiği; Kadîmî'de ise Leylâ'nın yüzünün rengini derdine şahit yaptığı söylenmektedir. Yani Şâhidî'de şahitlik yapan ve özne konumunda olan yüzün rengi, zamanın değişmesi ile beraber Kadîmî'de şahit gösterilen nesne konumuna geçer.

Şâhidî'de daha sonra “Büy-ı ʿAşk Āmeden Ez-Sūziş-i Mecnûn ve Leylâ ve Der-Melâ Oftâden-i Râz-ı Ġşân” başlığı gelir. 997-1029 beyitleri arasındaki bu bölüm, Kadîmî'de 316-347 beyitleri arasında, “Şöhret Yâften-i Mecnûn Bâ-ʿAşk-ı Leylâ Der-Mektab” başlığı ile yer alır. Kadîmî, Şâhidî'deki 1007. beyitini almamıştır.

Şâhidî'nin 1030-1094 beyitleri arasında, “Şeniden-i Mâder-i Leylâ Ez-Sevdâ-ı Ġşân ve Bâz Dâšten Ez-Mektab” başlığı ile verdiği Leylâ'nın annesinin bu aşkı duyup kızına nasihat ettiği, sonra babasına söyleyip Leylâ'nın mektepten alındığı hikâyesi, Kadîmî'de “Bâz Giriften-i Mâder-i Leylâ Leylâ-Râ Ez-Mektab” başlığı altında 348-410 beyitleri arasında işlenmiştir. Kadîmî, Şâhidî'deki 1032 ve 1078. beyitleri almadığı gibi 1047. beyitin birinci mısraını da yapmış olduğu küçük bir değişiklik ile anlamsal olarak dönüştürmüştür:

Şâhidî:

Budur ḳorḳum ki **râzı yâr u evbâş**
Çü ḫuya eyleyeler ʿâleme fâş (1047)

Kadîmî:

Budur k r kum ki r z-ı y ri evb ş

    uya eyleyeler   aleme f ş (364)

Leyl 'nın annesine ait olan bu sözlerde Ő hid 'de "sırrın gerek dost gerek ayak takımı, düşman tarafından duyulması korkusu" varken; Kad m 'de "sevgili ile ilgili olan bir sırrın ayak takımı, düşman tarafından duyulması korkusu" söz konusudur.

Kad m , Ő hid 'deki 1082. beyitin de ikinci mısraında anlamsal olarak bir değişiklik yapmıştır:

Ő hid :

Geh  derdiyle ururıdı sine

Geh  derdin dir idi s yesine (1082)

Kad m :

Geh  derd ile urur idi sine

Geh  derdin dir idi sinesine (398)

Mektepten alınan Leyl , ikinci mısraında Ő hid 'de derdini gölgesine söyler iken; Kad m 'de sinesine anlatır.

Bu bölümün ardından Ő hid 'de "Der M nden-i Mecn n Ez-M ş hede-i Leyl ", "Galebe Kerden-i Server-i   Aş  Be-Sult n-ı   Aql" başlıkları altında 1095-1115, 1116-1131 beyitleri arasında, Leyl 'nın mektepten alınması sonrasında Kays'ın h li, perişan oluşu anlatılır. Bu bölümler Kad m 'de 411-431, 432-447 beyitleri arasında ve "Aĥv l-i Mecn n Der-C d y ", "P şiden-i Mecn n Lib s-ı   Aş -ı Leyl -R " başlıkları ile anlatılır.

Ő hid  1132-1175 beyitleri arasında, "Ender-Ĥalet-i Mecn n Ki   Aş -ı Leyl   n B d" başlığı ile Kays'ın Leyl 'nın aşkı ile kendinden geçmesini ve Mecn n namını almasını anlatır. Bu kısım Kad m 'de 448-490 beyitleri arasında "Ő hr  Giriften-i Mecn n Ez-  Aş -ı Leyl " başlığı altında verilir. Kad m  burada da Ő hid 'deki beyit sırasında değişiklik yapmıştır. Ő hid 'deki 1150, 1151, 1152. beyitler Kad m 'de sırasıyla 467, 465, 466. beyitlere denk gelmektedir. Ayrıca Kad m , Ő hid 'deki 1148. ve 1149. beyitlerini birleştirip biraz değiştirerek bir beyit h line getirmiştir:

Şâhidî:

Gehî ħāk üzre yaturdı fütâde

Gehî dil-süzdi nâr u belâda (1148)

Gehî bād ile olurdı hevâyî

Gehî âb ile düzerdi şadâyı (1149)

Kadîmî:

Gehî ħāk üzre olurdı hevâ'î

Gehî âb ile düzerdi şadâ'ı (464)

Bunun yanı sıra Kadîmî, Şâhidî'deki 1170. beytin birinci mısramda anlamsal olarak değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

Enîsi derd ü miñnet 'ışkı mañrem

Celîsi âh u ħasret hem-demi ğam (1170)

Kadîmî:

Enîsi derd ü miñnet eşki mañrem

Celîsi âh u ħasret hem-demi ğam (485)

Mecnûn'un hâlinin anlatıldığı bu beyitte, Şâhidî'de Mecnûn'un mahremi aşkı iken; Kadîmî'de gözyaşdır.

Şâhidî'de “Şi'r H̄ānden-i Mecnûn Münāsib-i H̄āl-i H̄od” başlığı ile 1176-1180 beyitleri arasındaki gazel, Kadîmî'de 491-495 beyitleri arasında ve “Şi'r-i Mecnûn” başlığı altındadır. Bu gazelde Kadîmî, Şâhidî'deki 1177. beytin zamanını değiştirerek beyitte anlamsal bir değişiklik yapmıştır:

1148. fütâde: fitâde

1149. bād ile: bādıyla

1149. hevâyî: hevâyı

1149. âb ile: âbıyla

1170. enîsi: enîs-i

1170. 'ışkı: 'ışk-ı

1170. Celîsi celîs-i

Şâhidî:

‘Uşşâk-ı bezm-i şevkine nûş itmişüm bu gün
Sâķi-i ‘ışk **şundi** çü cām-ı melâmeti (1177)

Kadîmî:

‘Uşşâk-ı şevk bezmine nûş itmişüm bu gün
Sâķi-i ‘aşk **şuna** çü cām-ı melâmeti (492)

Mecnûn, Şâhidî’de aşk sakisi melâmet kadehini sununca o kadehi şevk meclisinin âşıkları için içer. Kadîmî’de ise Mecnûn, şevkin âşıklarının meclisinde içmiş biridir ve bundan dolayı aşk sakisinden kendisine kadeh sunmasını istemektedir. Kadîmî hem bazı kelimelerin yerini hem de fiilin zamanını değiştirerek beyitin anlamını değiştirmiştir.

Bu gazelin ardından Şâhidî’de 1181-1228 beyitleri arasında “Peygām Firistâden-i Mecnûn Piş-i Leylâ Bâ-Nesîm-i Şabâ” başlığı ile Mecnûn’un Leylâ’ya gıyaben hitabı anlatılır. Kadîmî’de bu olay “Mesnevî” başlığı altında 496-542 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî’de aynı anlamda olan 1215. ve 1216. beyitlerden 1215. beyiti alırken 1216. beyiti almamıştır:

Şâhidî:

Nite hicrûñle her mû ħâr olupdur
Göze kirpiklerüm mismâr olupdur (1215)

Dil ü cân ideli ârâm ey yâr
Ki tende ħâr ola vü gözde mismâr (1216)

Kadîmî:

Tene hecrûñle her mû ħâr olupdur
Göze kirpiklerüm mismâr olupdur (530)

Bununla beraber Kadîmî, Şâhidî’deki 1207. beyitin birinci mısramında bir kelimeyi değiştirerek mısraın anlamsal olarak değişmesini sağlamıştır:

Şâhidî:

Yanarum nâr-ı mihrûñle şeb ü rûz

Ciger sūzından āhumdur ciğer-sūz (1207)

Kadîmî:

Yanarum nâr-ı hecrûñle şeb ü rûz

Ciger sūzından āhumdur ciger-sūz (522)

Mecnûn, Şâhidî’de “aşk ateşiyle” yandığını söylerken; Kadîmî’de “ayrılık ateşiyle” yandığını ifade etmektedir.

Ardından Şâhidî’de 1229-1234 beyitleri arasında “Şi‘r H̄ānden-i Mecnûn Der-Firāḡ-ı Leylā” başlığı ile bir gazel gelir. Bu gazel Kadîmî’de “Şi‘r-i Mecnûn Der-Cüdāyî” başlığı ile 543-547 beyitleri arasında yer alır. Kadîmî, Şâhidî’deki sadece 1231, 1232. beyitlerini alır ve gazelin diğer beyitlerini kendisi yazar:

Şâhidî:

Āh kim yaḡdı dili rûy-ı nigār ayrılıḡı

Ne ḡatı müşkil imiş ‘ aşıḡa yār ayrılıḡı

Serv-i ḡaddi hevesi yaşlarımı cûy ideli

Bu meyānda beni ḡarḡ itdi kenār ayrılıḡı

Ġarḡ-ı ḡûn itdi dili ḡonce bigi ḡasretle

Yürece ḡāḡ urup ol lāle-‘ izār ayrılıḡı

Gül yüzinsüz nice olmaya ḡönül dem-beste

Bülbüli ḡaste ḡılır ḡünkü behār ayrılıḡı

1207. yanarum: yanarım

1207. āhumdur: āhımdır

1229. müşkil imiş: müşkilmiş

1230. yaşlarımı: yaşlar mı

1231. urup: urub

1232. yüzinsüz nice: yüzün süzince

Zülfî sevdâsı şabâ bigi qarârum giderüp²
 Qıldı âvâre beni âh qarâr ayrılığî

Düşürüp derd-i ğama adını firqatde yaqar
 Bu ğarîbi âteş-i hicr ile yâr ayrılığî (1229-1234)

Kadîmî:
 Bini dil-ğaste kıılaldan berü yâr ayrılığî
 Tağ urur cāna ğam-ı lāle-‘ izār ayrılığî

Sa‘ y idüp vaşluña şol deñlü ħarîs oldum ki
 Ħağ naşîb itdi baña âħir-i kār ayrılığî

Dil-i şürîdeme eglenceg idi zülf ü ruħuñ
 Ben nice ağlamayam leyl ü nehâr ayrılığî

Ġarğ-ı ħûn itdi dili ğonçe bigi ħasret ile
 Yürece tağ urup ol lāle-‘ izār ayrılığî

Gül yüzinsüz nice olmaya göñül dem-beste
 Bülbüli ħaste kıılır çünki behâr ayrılığî (543-547)

Bu gazelden sonra Şâhidî, 1235-1267 beyitleri arasında “Şıfat-ı Rûz-ı Reften-i Mecnûn Be-Nezâre-i Leylâ” başlığı ile Mecnun’un, Leylâ’yı görmeye gitmesini anlatır. Kadîmî’de bu olay 548-580 beyitleri arasında ve “Reften-i Mecnûn Be-Ħargâh-ı Leylâ ve Tenhâ Yâften-i Leylâ-Râ” başlığı altında işlenir. Bu buluşmada Leylâ hâlini sorunca Mecnûn bir gazel ile ona cevap verir. Bu gazel Şâhidî’de “Şi‘ r Ħânden-i Mecnûn Piş-i Leylâ” başlığı altında 1268-1274 beyitleri arasında; Kadîmî’de “Şi‘ r-i Mecnûn” başlığı ile 581-585 beyitleri arasında yer alır. Kadîmî, Şâhidî’deki 1273. ve 1274. beyitlerini almamıştır. Bu şiirin ardından iki şairde “Meşnevî” başlığı ile hikâyeye kaldıkları yerden devam eder. (Şâhidî 1275-1278; Kadîmî 586-589)

1233. qarârum: qarârım

1233. giderüp: giderüb

1234. düşürüp: düşürüb

546. ayrılığî:-----

Şâhidî’de “Şenîden-i Peder-i Mecnûn Ez-Dîvâneġi-i Ū” başlığı altında 1279-1309 beyitleri arasında Âmirîler’in, Mecnûn’un hâlini babasına anlatmaları, babasının da Mecnûn’u arayıp bulması olayı ele alınır. Bu olay Kadîmî’de 590-619 beyitleri arasında “Yâften-i Peder-i Mecnûn Vey-Râ Der-Kûh” başlığı altındadır. Kadîmî, Şâhidî’deki 1295. beyitini almadığı gibi 1303. beyitin de mısralarının yerini deġiştirmiştir:

Şâhidî:

Pezer çün gördi bu hâletde anı
Gözinden sıza geldi baġrı kıanı (1303)

Kadîmî:

Gözinden sıza geldi baġrı kıanı
Peder çün gördi bu hâletde anı (613)

Şâhidî ardından 1310-1334, 1335-1387 arasında “Hıġâb Kerden-i Peder-i Mecnûn Be-Mecnûn” ve “Cevâb Dâden-i Mecnûn Be-Pedereş” başlıkları ile baba ve oġlun karşılıklı konuşmalarını, sonrasında Mecnûn’un eve dönüşünü anlatır. Bu bölümler Kadîmî’de 620-644, 645-695 beyitleri arasında “Naşîhat-i Peder-i Mecnûn Mecnûn-Râ”, “Cevâb Dâden-i Mecnûn Be-Pedereş ve Âmedeneş Be-Hâne-i Peder” başlıkları altında ele alınır. Kadîmî, Şâhidî’deki 1335-1387 arasındaki beyitlerden 1365. ve 1374. beyitleri almamıştır.

Şâhidî “Şıfat-ı Rûz-ı Reften-i Peder-i Mecnûn Be-Hâstârî-i Leylâ ve Bâz Gerden Bî-Maķşûd” başlığı altında, 1388-1445 beyitleri arasında, Mecnûn’un babasının kabilesi ile Leylâ’yı istemeye gitmesini ve Leylâ’nın babasının kızını Mecnûn’a vermemesini anlatır. Bu kısım Kadîmî’de “Ender-Hâsten-i Leylâ Berây-ı Mecnûn” başlığı ile 696-753 beyitleri arasındadır. Bu kısımda da Kadîmî, Şâhidî’deki 1397. beyitteki bir zarfiili çekimli fiil olarak kullanmıştır; fakat beyitin manasında bir deġişiklik meydana gelmemiştir:

Şâhidî:

Pes **olup** ol kıabile cümle yek-dil
Huşûline bunuñ baġladılar bel (1397)

1303. gözinden: gözünden

1397. olup: olub

Kadîmî:

Pes **oldı** ol kabîle cümle yek-dil

Huşûline bu râyuñ bağladı bil (705)

Şâhidî’de 1446-1503 beyitleri arasında “Zârî Kerden-i Mecnûn Der-Nevmîdî” başlığı altında, Mecnûn’un, bu sonuçsuz kalan isteme olayının ardından ne hâle geldiğinin anlatıldığı kısım, Kadîmî’de “Libās-ı Nevmîdî Pūşiden-i Mecnûn Ez-Vaşl-ı Leylâ” başlığı ile 754-808 beyitleri arasındadır. Bu kısımda Kadîmî, Şâhidî’deki 1500, 1501, 1502. beyitlerini almamıştır.

Daha sonra Şâhidî 1504-1508 arasında “Şi’r H’ânden-i Mecnûn” başlığı altında Mecnûn’un dilinden bir gazel yazar. Bu gazel Kadîmî’de “Şi’r-i Mecnûn” başlığı ile 809-813 beyitleri arasında yer alır. Kadîmî, Şâhidî’de 1508. beyitte Kays’ın adının (ya da kendi mahlasının) anıldığı yerde kendi mahlasını kullanmıştır:

Şâhidî:

Bu Kays-ı şūrîde bigi dil-ârāmından ayrılup

Ġam u derd ü belâlarda giriftâr olmasun kimse (1508)

Kadîmî:

Ġadîmî gibi yâ Rab dil-ârāmından ayrılup

Ġam u derd ü belâlarda giriftâr olmasun kimse (813)

Mecnûn’un babasının, Mecnûn’u iyileşmesi, bu aşktan vazgeçmesi için Kâbe’ye götürüşünün anlatıldığı bölüm Şâhidî’de “Ender-Borden-i Peder-i Mecnûn Mecnûn-Râ Be-Ka’ betu ’l-lâh Vallâhu A’lem” başlığı ile 1511-1561 beyitleri arasındadır. Kadîmî’de ise aynı konu 816-865 beyitleri arasında “Reften-i Mecnûn Be-Ka’ betu ’l-lâh Bâ-Pedereş” başlığı altındadır. Kadîmî, Şâhidî’deki 1520. beyitini almamıştır. 1518. ve 1552. beyitlerin ikinci mısramını da anlamsal olarak değiştirmiştir:

1508. Kays-i şūrîde: Kays’ı şūrîde

1508. ayrılup: ayrılıb

1508. Süleymaniye ve İzmir nüshasında bu mısra, “İlâhî Şâhidî gibi dil-ârāmından ayrılup” şeklindedir.

1508. Ġam u: Ġam-ı

Şâhidî:

Çü anuñ derdine olmadı dermân
Atası ıaldı bu hayretde hayrân (1518)

Kadîmî:

Çün anuñ derdine olmadı dermân
Atası ıaldı mest ü zâr u hayrân (823)

İkinci mısrada, Mecnûn babası, Şâhidî’de hayret içerisinde hayran kalırken; Kadîmî’de sadece hayran olmayıp ayrıca ağlamaktadır.

Şâhidî:

Atası çün niyâzın eyledi güş
İşirdi barmağın vü oldı hāmūş (1552)

Kadîmî

Atası çün nidâsın eyledi güş
İşirdi barmağın vü oldı bî-hūş (856)

Mecnûn’un babası, Şâhidî’de, Mecnûn’un duasını duyunca parmağını ısırır ve susar. Kadîmî’de ise Mecnûn’un nidasını, Allah’a nasıl seslendiğini duyunca parmağını ısırıp kendinden geçer. Yani Mecnûn’un babası, Şâhidî’de parmağını çaresizlikten ısırırken Kadîmî’de şaşkınlıktan, hayretten ısırmıştır.

Ayrıca Kadîmî, Şâhidî’deki 1536. 1549. beyitlerin anlamlarını yaptığı değişiklikler ile değiştirmiştir:

Şâhidî:

Rehâ **idüp** dili bend-i hevâdan
Beni âzâde eyle bu belâdan (1536)

1518. ıaldı kıldı

1536. idüp: idüb

Kadîmî:

Rehâ **eyle** dili bend-i hevâdan

Bini âzâd eyle bu belâdan (840)

Babasının Mecnûn'a Kâbe'de nasıl dua edeceğini söylediği bu beyitte, Şâhidî'de "idüp" zarffiili çerçevesinde babasına göre, Mecnûn'un bu beladan azat olması aşk bendinden kurtulması ile mümkündür. Kadîmî'de, babası Mecnûn'un aşk bendinden kurtulmasını ve bu beladan azat olmasını istemektedir. Yani birinci mısra, Şâhidî'de ikinci mısradaki temenninin yerine gelmesinin şartı iken; Kadîmî'de ikinci mısradan ayrı bir temennidir.

Kadîmî, Şâhidî'deki 1549. beyitte birkaç kelime değişikliğinin yanı sıra hem fiili hem de fiilin zamanını değiştirmiştir ve böylece beyit, anlamsal olarak dönüştürmüştür:

Şâhidî:

Ġam-1 ' ışkı **virür** çün dil-fürûzum

Ġaminsuz olmasun hiç âb u rûzum (1549)

Kadîmî:

Ġam-1 ' aşk **oldı** çünkü dil-fürûzum

Ġaminsuz olmasun hiç âb u rûzum (853)

Mecnûn, Şâhidî'de gönlü aydınlatanın (sevgilisinin) aşkın gamını verdiğini söyler ve onun gamı olmadan yaşamak istemez. Kadîmî'de Mecnûn, aşk gamının gönlünü aydınlatan olduğunu, bu yüzden hayatının onsuz olmamasını diler.

Kadîmî, Şâhidî'deki 1556. beyitin birinci mısraındaki zarffiili çekimli fiil olarak kullanmıştır; ancak bu durum beyitin manasında bir değişikliğe neden olmamıştır:

Şâhidî:

Ĥikâyet **eyleyüp** kıavmine râzın

Didi oğlunuñ anlara niyâzın (1556)

1556. eyleyüp: eyleyüb

Kadîmî:

Ḥikāyet **eyledi** kavmine rāzın

Didi oğlınun anlara niyāzın (860)

Şâhidî’de daha sonra, 1562-1604 beyitleri arasında “Kaşd Kerden-i Qabile-i Leylâ Be-Helâk ve Ḥaber Yâften-i Peder-i Mecnûn” başlığı ile Leylâ’nın kabilesinden Şahne’nin Mecnûn’u öldürmeye kastetmesi, bunu Âmirîler’den birinin duyması ve gelip Mecnûn’un babasına anlatması, bunun üzerine babasının Mecnûn’u arayıp onu bir mağarada bulması olayı anlatılır. Bu olay Kadîmî’de “Yâften-i Qabile-i Mecnûn Vey-Râ Der-Mağārâ” başlığı altında 866-908 beyitleri arasında ele alınır.

Bu olayın sonrasında Şâhidî’de “Şi’r Ḥânden-i Mecnûn ” başlığı ile 1605-1609 beyitleri arasında bir gazel yer alır. Bu gazel Kadîmî’de 909-913 beyitleri arasında, “Şi’r-i Mecnûn” başlığı altındadır. Kadîmî, Şâhidî’nin beyit sırasında değişiklik yapar. Şâhidî’de 1606, 1607 şeklinde olan beyitler Kadîmî’de sırasıyla 911. ve 910. beyitlerdir.

Şâhidî’nin 1610-1619, 1620-1656 beyitleri arasında sırasıyla “Meşnevî”, “Ender-Pend Dâden-i Peder-i Mecnûn Be-Mecnûn” başlıkları ile anlattığı kısımları Kadîmî 914-956 beyitleri arasında “Pend-i Peder-i Mecnûn” şeklinde tek başlık altında toplamıştır. Ayrıca Şâhidî’deki 1643. beyiti almamıştır.

Babasının nasihatlerine karşılık Mecnûn’un vermiş olduğu cevabı içeren bölüm, Şâhidî’de 1657-1691 beyitleri arasında “Cevâb Dâden-i Mecnûn Pederiyeş” başlığı ile verilirken Kadîmî’de “Cevâb-ı Mecnûn Be-Pedereş” başlığı altında 960-991 beyitleri arasında yer alır. Kadîmî, Şâhidî’deki 1666, 1673, 1675. beyitleri almamıştır. Kadîmî bunun yanı sıra almış olduğu 1668. beyitin zamanında, anlamda bir dönüşüme yol açmayacak bir değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

Qara bahtumla gitdi ‘aql râyı

Yumağıla kim **ağartur** qarayı (1668)

Kadîmî

Qara bahtumla gitdi ‘aql râyı

Yumağıle kim **ağarda** qarayı (970)

1668. bahtumla: bahtumla

1668. ‘aql râyı: ‘aql-ı râyı

Mecnûn'un koyun postuna bürünüp bir çobanın sürüsü ile Leylâ'nın yaşadığı yere gitmesi, orada kendinden geçip bayılması ve çoban tarafından tekrar çöle bırakılması hadisesi Şâhidî'de "Ender-Hâlât-ı Mecnûn" başlığı altında 1692-1753 beyitleri arasında anlatılır. Kadîmî'de ise 992-1051 beyitleri arasında, "Der-Âverden-i Mecnûn Hûd-Râ Be-Şıfat-ı Gûsfend" başlığı ile ele alınır. Kadîmî, Şâhidî'deki 1712. ve 1740. beyitleri almaz. Bunun yanı sıra 1698. ve 1741. beyitlerin manalarını fiillerin zamanında yaptığı değişiklik ile dönüştürür:

Şâhidî:

Meger kim olmayup hicrine hursend

Diyâr-ı yâre **olur** ârzûmend (1698)

Kadîmî

Meger kim olmayup hecrine hursend

Diyâr-ı yâre **olup** ârzûmend (998)

Mecnûn, Şâhidî'de Leylâ'nın ayrılığına kanaat etmeyip onun yaşadığı yere gitmek ister; Kadîmî'de ise Leylâ'nın yaşadığı yere gitmek istediğinden dolayı onun ayrılığıyla yetinmez.

Şâhidî:

Anı çün maḥv kıldı lâ 'ubālî

İderler hâzır olanlar su 'âli (1741)

Kadîmî:

Anı çün maḥv kıldı lâubālî

Kıluben hâzır olanlar su 'âli (1039)

Şâhidî'de "iderler" fiili ile beytin manası kendi içinde biterken; Kadîmî'de fiilin değiştirilmesi, "kıluben" zarffiilinin kullanılması ile beytin anlamı kendinden sonraki beyitle birleştirilmektedir.

Şâhidî'deki 1747. beyitte de beyitin anlamını dönüştürmeyen zamansal bir değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

Ayıtdı bâb-ı ı şķ olalı meftūh

Ben aña cism **oldum** ol baña rūh (1747)

Kadîmî:

Eyitdi bâb-ı aşķ olalı meftūh

Ben aña cism **olurum** ol baña rūh (1045)

Bir girizgâh mahiyetinde olup şairin kendi kendine konuştuğu bölüm Şâhidî'de 1754-1768 beyitleri arasında olup “Maṭla‘-ı Dâstân” başlığı altındadır. Bu bölüm Kadîmî'de “Meşnevî be-Münâsib-i Ḥâl” başlığı ile 1052-1066 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 1760. beyitte fiilin zamanında yaptığı değişiklik ile söz konusu beyitin manasını değiştirmiştir:

Şâhidî:

Sözüñ luṭfindan **alup** zühre âyîñ

Ala nergis eline cām-ı zerrîñ (1760)

Kadîmî:

Sözüñ luṭfindan **ala** zühre âyîñ

Eline ala nergis cām-ı zerrîñ (1058)

Bu beyitte birinci mısra, Şâhidî'de ikinci mısrada anlatılanın yerine gelmesinin şartı iken; Kadîmî'de birinci ve ikinci mısra kendi içlerinde, birbirlerinden bağımsız başka anlamlar taşımaktadır.

Ayrıca Kadîmî bu kısımda, Şâhidî'nin, mahlasını andığı 1767. beyiti almayıp yerine kendi mahlasını koyduğu bir beyit yazar:

1760. luṭfindan: luṭfuñdan

1760. alup: alub

1760. alup: olub

1760. zühre âyîñ: zehr-âyîñ

Şâhidî:

Çü mihr-i dil-rubānuñ vâcidisin
Degül şâhid sözüñ kim Şâhidîsin (1767)

Kadîmî:

Didüñ çün kendüñe maḥlaş Kadîmî
Söze gel yād idüp nām-ı kadîmî (1065)

Ayrıca Kadîmî, Şâhidî'deki 1758. beyitin birinci mısraı ile 1762. beyiti anlamsal olarak değiştirmiştir:

Şâhidî:

K'îşidüp pâre ide cāmesin gül
Düşe nār-ı hevāya cān-ı bülbül (1758)

Kadîmî:

Açıla bu hevādan sūsen ü gül
Düşe nār-ı hevāya cān-ı bülbül (1056)

Şâhidî:

O ḥayretten gidüp gülşende hūřı
Egüp boynın benefşe tuta gūřı (1762)

Kadîmî:

O ḥayretten idüp gülşende hūřı
Egüp boynın benefşe tuta gūřı (1060)

Şâhidî'de menekşenin aklı hayretten giderken; Kadîmî'de menekşe o hayret ile birlikte aklını başına toplamaktadır. Böylece ikinci mısrada, Şâhidî'de menekşenin boynunu büküp kulak vermesi kendinden geçmenin bir sonucu iken; Kadîmî'de akıllanan menekşe saygı icabı boynunu büküp kulak kesilmektedir.

1758. k'îşidüp: k'îşidüb

1758. cāmesin: cāme sen

1762. egüp: egüb

Leylâ'nın bu aşktaki hâlinin anlatıldığı bölüm Şâhidî'de 1769-1820 beyitleri arasında “Şıfat-ı Cemâl-i Leylâ ve Aḥvâl-i Ū Ki Çün Būd ” başlığı altında iken; Kadîmî'de “Meyl Kerden-i Leylâ Be-Mecnûn” başlığı ile 1067-1113 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 1780, 1790, 1791, 1802, 1809. beyitleri almamıştır. Bunun yanı sıra almış olduğu beyitlerden 1781. beyitin mısralarının yerini değiştirmiştir:

Şâhidî:

Süvâr olmağa çeşm-i kârgâhı

Yere siḥr ile indirmişdi mâhı (1781)

Kadîmî:

Yire siḥr ile indirmişdi mâhı

Süvâr olmağa çeşmi kârgâhı (1078)

Bununla beraber Kadîmî, Şâhidî'deki 1793. beyitte manayı dönüştürmeyecek şekilde bir zaman değişikliğe gitmiştir:

Şâhidî:

Ḳalupdur perdelerde rāh-beste

Olupdur perde bigi dil-şikeste (1793)

Kadîmî:

Ḳalupdı perdelerde rāh-beste

Olupdı perde bigi dil-şikeste (1088)

Bu bölümün hemen ardından Şâhidî'de 1821-1825 beyitleri arasında “Şi'r Ḥ'ānden-i Leylâ” başlığı ile Leylâ'nın dilinden bir gazel yazılır. Bu gazel Kadîmî'de “Şi'r-i Leylâ” başlığı ile 1114-1118 beyitleri arasında yer alır.

Gazelin devamında Şâhidî 1826-1838 beyitleri arasında “Meşnevî” başlığı ile konuya kaldığı yerden devam eder. Bu kısım, Kadîmî'de de “Meşnevî” başlığı altında, 1119-1128 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 1831, 1832, 1834. beyitleri almamıştır.

1793. rāh-beste: rāh-ı beste

Şâhidî'nin 1839-1892, 1893-1910, 1911-1942 beyitleri arasında, sırasıyla “Şıfat-ı Rûz-ı Reften-i Leylâ Be-Temâşâ-ı Nahlistân”, “Şıfat-ı Nahlistân”, “Zârî Kerden-i Leylâ Der-Firâk-ı Mecnûn-ı Meftûn” başlıkları altında işlediği, Leylâ'nın yanında kızlarla gezintiye çıkması, orada ağlayıp inlemesi hadiselerini, Kadîmî 1129-1220 beyitleri arasında “Şıfat-ı Behâr-ı ‘Aşk” şeklinde tek başlık altında ele almıştır; fakat Kadîmî'nin eserinin tek nüshasında 1220. beyitten sonra eksik varaklar söz konusudur. Dolayısıyla 1129-1220 arasındaki beyitler Şâhidî'deki 1839-1937 arasındaki beyitlerdir ve Şâhidî'deki 1938-1942 arasındaki beyitler ile 1943-1947 arasında “Şi‘r H̄ānden-i Leylâ Be-Münāsib-i H̄āl-i H̄od” başlığı altındaki gazel, “Meşnevî” başlığı altındaki 1948-1950 arasındaki beyitler, “Bâz Şoden Semen-Râ Be-H̄âne-i Nahlistân” başlığı ile verilen ve gezinti sonrası Leylâ'nın eve dönmesinin, onunla gezintiye giden kızlardan birinin durumu annesine hikâye etmesinin anlatıldığı 1951-1965 arasındaki beyitler ve “Maṭla‘ -ı Dâstân ve Āšnâ Şoden-i Nevfel Be-Mecnûn” başlığı altında, avlanmaya çıkan Nevfel'in dağda Mecnûn'a rast gelmesinin anlatıldığı, 1966-1988 arasındaki beyitlerden 1966-1987 arasındakiler yoktur. Bunun haricinde Kadîmî, Şâhidî'deki 1839-1892 arasındaki beyitlerden 1866, 1869, 1870, 1878, 1882, 1886. beyitleri almamıştır. Şâhidî'deki 1841. beyitte manada bir değişime sebep olmayan bir dönüştürüm yapmıştır:

Şâhidî:

Gülistân zeyn **idi** berg ü nevâdan
 Kılurdı nâle bülbül mâcerâdan (1841)

Kadîmî:

Gülistân zeyn **olup** berg ü nevâdan
 Kılurdı nâle bülbül mâ-cerâdan (1134)

Şâhidî'deki 1844. beyitin birinci ve ikinci mısraını, 1874. beyitin de birinci mısraını büyük oranda değiştirmiştir:

Şâhidî:

Saçardı lâle evrâkına şekermen
 Ki yaza dilde ṭâğ-ı ‘ışkdan hırmen (1844)

Kadîmî:

Saçardı lâle evrâkına şengerf

Ki yaza dâğ-ı dilden ‘aşqdan harf (1134)

Şâhidî:

Kilk-i Leylî ruḥı bigi ‘izârı

Serîr-i ḥüsnüñ oldı tâc-dârı (1874)

Kadîmî:

Ruḥ-ı Leylî bigi güller ‘izârı

Serîr-i çemenüñ oldı tâc-dârı (1161)

Kadîmî, Şâhidî’deki 1893-1910 arasındaki kısımdan da 1898. beyiti almamıştır. 1900. beyitin de fiilin zamanında bir değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

Ḥırâmân seyr idüp kebk-i derîler

Kenâr-ı cûya **irişdi** perîler (1900)

Kadîmî

Ḥırâmân seyr idüp kebk-i derîler

Kenâr-ı cûya **irmişdi** perîler (1183)

Mecnûn’un bir şiir okumasının, Nevfel’in Mecnûn’un bu şiirini duymasının ve yanındakilerden onun kim olduğunu sorup öğrenmesinin anlatıldığı bölümler Şâhidî’de 1989-1993, 1994-2007 beyitleri arasında sırasıyla “Şi’r Ḥānden-i Mecnûn”, “Meşnevî” başlıkları altında yer alır. Kadîmî’de ise 1222-1226, 1227-1240 beyitleri arasında, sırasıyla “Şi’r-i Mecnûn”, “Yâften-i Nevfel Mecnûn-Râ Der-Küh” başlıkları altında ele alınır. Kadîmî, Şâhidî’deki 1995. beyitteki çekimli fiili zarfîil şeklinde kullanmış ve böylece beyiti anlamsal olarak dönüştürmüştür:

1900. idüp: idüb

1900. kebk-i derîler: kebk diriler

Şâhidî:

Çalur hayretde görüp hâlin anuñ
Havâşından şorar aḥvâlin anuñ (1995)

Kadîmî:

Çalup hayretde görüp hâlin anuñ
Havâşşından şorar aḥvâlin anuñ (1228)

Mecnûn'u gören ve onun şiirini duyan Nevfel'in o anki hâlini anlatan bu beyitte, Şâhidî'de birinci ve ikinci mısralar, birbirlerinden bağımsız, kendi içlerinde kendi anlamlarını taşıırken; Kadîmî'de “çalur” fiili “çalup” şeklinde zarffil olarak kullanılınca birinci mısra, ikinci mısradaki ifade edilenin ortaya çıkma sebebi olmuştur.

Nevfel'in, Mecnûn'a aşk ve âşıklık hakkında bir takım sorular sorduğu, Mecnûn'un da cevap verdiği ve Nevfel'in aldığı cevaplardan memnun olup onu sevdiğine kavuşturmak için ahd ettiğinin anlatıldığı bölüm, Şâhidî'de “Mükâleme Kerden-i Nevfel Bâ-Mecnûn” başlığı ile 2008-2086 beyitleri arasındadır. Kadîmî'de ise 1241-1314 beyitleri arasında yer alan bu kısım, “Su'âl ve Cevâb-ı Nevfel Bâ-Mecnûn” ile verilir. Kadîmî, Şâhidî'deki 2015, 2019, 2021, 2056, 2057. beyitleri almaz. Ayrıca Kadîmî, Şâhidî'deki 2084. beyitin ikinci mısrasının kafiyesi üzerinden söz konusu mısraı anlamsal olarak değiştirmiştir:

Şâhidî:

‘ Arab resmince şarındı ‘ imâme
Oturup ‘ ayşa meşgûl oldu câme (2084)

Kadîmî:

‘ Arab resmince şarındı ‘ imâme
Oturdu ‘ ayşa ol dem giydi câme (1312)

Kadîmî, Şâhidî'nin yönelme hâl eki ile kullandığı, kadeh manasındaki “câm” kelimesini, elbise anlamındaki “câme” kelimesi anlamında kullanmış ve böylece hem

---

1995. görüp: görüb

2084. oturup: oturub

mısraın anlamını değiştirmiş hem de kafiyesiz olan bir beyiti kafiyeli bir duruma getirmiştir.

şâhidî'nin 2087-2093, 2094-2105 beyitleri arasında, sırasıyla “řî‘r H̄ānden-i Mecnûn”, “Meřnevî” şeklinde iki başlık altında ele aldığı ve Mecnûn'un, Nevfel ile beraber gitmesini anlattığı kısımları Kadîmî “řî‘r-i Mecnûn ve Reften-i Ū Bâ-Nevfel” şeklinde bir başlık altında, 1315-1331 beyitleri arasında işlemiştir. Bunu yaparken de şâhidî'deki gazelin 2089, 2090, 2091. beyitleri almamış ve almış olduğu dört beyite (2087, 2088, 2092, 2093) ilaveten eserinde 1317. beyit olmak ūzere bir beyit de kendi yazmıştır.

Ahdini yerine getirmekte geciken Nevfel'e karşı Mecnûn'un etmiş olduğu sitemleri ieren bölüm, şâhidî'de 2106-2123 beyitleri arasında “şikâyet Kerden-i Mecnûn Be-Nevfel Ez-Cüdâyi” başlığı altında iken; Kadîmî'de “Yād Kerden-i Mecnûn Leylā-Rā” başlığı ile 1332-1349 beyitleri arasındadır.

şâhidî'de “Peygām Fisitāden-i Nevfel Be-Peder-i Leylā Be-H̄āstāri-i Leylā” başlığı ile Nevfel'in, Leylā'yı Mecnûn'a istemek iin bir eli gnderdiğinin ve Leylā'nın babasının eliye cevap verişinin anlatıldığı bölüm, 2124-2195 beyitleri arasındadır. Bu bölüm Kadîmî'de 1350-1383 ile 1384-1419 beyitleri arasındadır ve sırasıyla “Kāřid Firistāden-i Nevfel Be-Peder-i Leylā”, “Cevāb-ı Peder-i Leylā Be-Kāřid” başlıkları altındadır. Yani Kadîmî, şâhidî'nin bir başlık altında anlattığı olayları iki başlık altında vermeyi tercih etmiştir. Ayrıca Kadîmî, şâhidî'deki 2161, 2166. beyitleri almadığı gibi 2140. beyitin de hem mısralarının yerini değiştirmiş hem Farsa bir terkinin Arapasını, bir kelime değişikliği ile söylemiş ve böylece terkinin anlamını değiştirmiştir:

şâhidî:

Ferid-i ‘aşr olanların biridür

Cemāli hb nesli ‘Āmiridr (2140)

Kadîmî:

Cemāli hb u nesli ‘Āmiridr

Ferid’d-dehr olanlaruñ biridür (1366)

2140. cemāli: cemāl-i

2140. nesli nesl-i

Elçi'nin Mecnûn'un övgüsünde sarf ettiği bu sözde Şâhidî'de “onun asrında(zamanında) tek” olduğunu belirtilirken; Kadîmî'de “onun bu dünyada tek” olduğunu dile getirilmiştir.

Ayrıca Kadîmî, Şâhidî'deki 2183. beyitteki çekimli bir fiili zarffiil olarak kullanmış ve bu durum beyitin manasında herhangi bir değişiklik yapmamıştır:

Şâhidî:

Arada rüşen **olup** şuret-i rezm

Hemân-dem itdi leşker cem'ine 'azm (2183)

Kadîmî:

Arada rüşen **oldı** şuret-i rezm

Hemân-dem itdi leşker cem'ine 'azm (1407)

“Şıfat-ı Rûz ve Meşâf Kerden-i Nevfel Be-Çabile-i Leylâ ve Zafer Yâften-i Ü” başlığı altında 2196-2298 beyitleri arasında Şâhidî'de Nevfel'in, Leylâ'nın kabilesi ile yaptığı savaş ve galip gelişi anlatılır. Bu olay Kadîmî'de “Âgâz-ı Ceng-i Nevfel Bâ-Peder-i Leylâ” başlığı ile 1420-1471 beyitleri arasında yer alır; fakat Kadîmî'nin eserinde bu kısmın devamında eksik varak ya da varaklardan söz etmek mümkündür. Kadîmî'de bu bölümde yer alan beyitler Şâhidî'deki 2196-2250 arasındaki beyitlerdir. Kadîmî, Şâhidî'deki 2202. beyitin anlamını değiştirmiştir:

Şâhidî:

Nefîr ü kûs üninden **dutardı** yer

Çarışdı birbirine iki leşker (2202)

Kadîmî:

Nefîr ü kûs üninden **ditreyüp** yer

Çarışdı birbirine iki leşker

2183. arada: irâde

2183. olup: olub

2202. üninden: öninden

Şâhidî’de nefir ve kus seslerinden yer kendinden geçer ve iki ordu birbirine karışır. Kadîmî bu beyitte “ditreyüp” zarffilini kullanarak sanki iki taraf askerlerinin birbirine karışma sebebi olarak nefir ve kus seslerinden yerin titremesini göstermek istemektedir.

Kadîmî, Şâhidî’deki 2224, 2232, 2233. beyitleri almadığı gibi 2225. beyitin de mısralarının yerlerini değiştirmiştir:

Şâhidî:

Erenler oldığıçün ser-beride
Zemîn olmuş idi dâmen deride (2224)

Kadîmî:

Zemîn olmuş idi dâmen-deride
İrenler..... (1448)

Bununla beraber Kadîmî, Şâhidî’deki 2234. beyitin ikinci mısraını tamamen değiştirmiştir:

Şâhidî:

Buña ger dest-res vireydi taqdîr
Siper dârâtına urırdı şemşîr (2234)

Kadîmî:

Buña ger dest-res vireydi taqdîr
Ururdı Nevfelüñ halkına şemşîr (1455)

Şâhidî’de 2251-2298 beyitleri arasındaki kısımda Nevfel’in savaş esnasındaki kahramanlıkları, yenileceğini anlayan Sanem halkının Leylâ’nın başını kesip Nevfel’e yollamayı düşünmesi, Leylâ’nın bunu duyup gizlice Mecnûn’a haber göndermesi, bunun üzerine Mecnûn’un gidip savaşı bırakması için Nevfel’e yalvarması ve Nevfel’in onun hâline üzülp ağlaması anlatılır. Bu olayın devamında Şâhidî’de 2299-2340 beyitleri arasında “Mihmân H̄ānden-i Mecnûn Murğān-Rā Be-H̄āne-i Çeşm Tā Merdümān-ı Fitne-Engîz-Rā Ez-H̄āne Bîrûn Konend” başlığı altında Mecnûn’un, savaş sonrasında meydanda dolaşırken perişan bir hâlde yere yığılması, leşleri yiyen

---

1448. İkinci mısradaki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

kargalardan birinin onu da ölü sanması ve gözünü oymaya yeltenmesi, Mecnûn'un ağlayıp feryat etmesini duyan birinin yanına gelip onu uyandırması, Mecnûn'un ondan kendisini öldürmesini istemesi, adamın ise onu teselli etmeye çalışması ve bunun üzerine Mecnûn'un o adamı bırakıp gitmesi anlatılır. Daha sonra 2341-2383 beyitleri arasında "Ender-Ĥarīden-i Mecnûn Āhū-Rā Ez-Şayyād" başlığı ile Mecnûn'un avcının elinden ahuları kurtarması hikâyesi gelir. 2395-2443 beyitleri arasında "Şıfat-ı Şeb" başlığı ile bir gece tasviri ve o gecede Mecnûn'un hâli anlatılır. Bu kısmın ardından "Şıfat-ı Rûz ve Resīden-i Mecnûn Be-Rîz-i Dıraĥt ve Mükâleme Kerden-i Be-Zâg" başlığı ile 2395-2443 beyitleri arasında Mecnûn'un karga ile konuşması hikâyesi gelir. Daha sonra "Borden-i Pîre-Zen Mecnûn Ender-Ĥargâh-ı Leylâ Be-Ṭarîĥ-i Esîr" başlığı altında 2444-2504 beyitleri arasında Mecnûn'un Leylâ'nın diyarına gitmesi anlatılır. Mecnûn, Leylâ'nın yaşadığı yere yaklaştığında yaşlı bir kadın ile boynundan bağlanmış bir ihtiyar erkek görür. Kadının onu bağından tutup sürüklediğini görünce bunun sebebini sorar. Kadın bunun bir hile olduğunu, geçinmek için onu esir gibi yaparak kapı kapı dolaşıp dilendiğini anlatır. Bunun üzerine Mecnûn kadından onun yerine kendini esir olarak dolaştırmasını ister ve ne kazanılırsa hepsinin kadına ait olacağını söyler. Kadın bunu duyunca razı olur ve Mecnûn'u, boynunda ipele dolaştırmaya başlar. Mecnûn bu hâlde ev ev gezer. Leylâ'nın evine varınca raks edip Leylâ'nın ismini haykırır. Bunun üzerine her taraftan başına taş yer; fakat aldırmayıp Leylâ'ya hitaben hâlini arz eder ve bir gazel okur. Bu gazel "Şi'r Ĥānden-i Mecnûn Be-Rîz-i Ĥargâh-ı Leylâ" başlığı ile 205-2510 beyitleri arasındadır. Bütün bu olaylar, eksik olduğunu tahmin ettiğimiz varaklardan dolayı Kadîmî'de yoktur. Şâhidî'de 2511-2517 beyitleri arasında "Meşnevi" başlığı altında Mecnûn'un, Mecnûn'un gazeli okumasının ardından tekrar dağa dönmesi anlatılır. Bu kısım Kadîmî'de 1472-1477 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 2515. beyiti almamış ve 2512. beyitin de ikinci mısramını tamamen değiştirmiştir:

Şâhidî:

Ġamuñ kühında bulmışdı şükûhı

Götürüp küh derdi dutdı kühı (2515)

Kadîmî:

Ġamuñ kühında bulmışdı şükûhı

Yine feryād idüp ṭutdı kühı (1473)

Şâhidî’de “”Şıfat-ı Rûz ve Âmeden-i Leylâ Be-Ĥargâh-ı İbn-i Selâm Şevher-i Leylâ” başlığı ile 2518-2606 beyitleri arasında Leylâ’nın İbn-i Selâm ile evlenmesi hadisesi anlatılır. Bu olay Kadîmî’de 1478-1563 beyitleri arasında “Dâden-i Leylâ-Râ Be-İbn-i Selâm” başlığı altındadır. Kadîmî, Şâhidî’deki 2546, 2604. beyitleri almamıştır. Almış olduğu beyitlerden 2525 ve 2587. beyitlerin de ikinci mısralarını değiştirmiştir:

Şâhidî:

Pes ol ġavvâş-ı deryâ’-ı me’ânî
Bu resme itdi sözde dür-feşânî (2525)

Kadîmî:

Pes ol ġavvâş-ı deryâ-yı me’ânî
İşit ne resme itmiş zindeġânî (1485)

Bu beyitte, Şâhidî’de şairin kendine seslenişi ile hikâyeye bir giriş söz konusu iken; Kadîmî’de ikinci mısraın bu şekilde değiştirilmesi ile Mecnûn kastedilmiştir.

Şâhidî:

Dirüp etbâ’ ımı oldı revâne
Ĥaranup ıağıla ol ġusrevâne (2587)

Kadîmî:

Dirüp etbâ’ ımı oldı revâne
Ĥutup râhı yürüdi ġusrevâne (1545)

Düğün hazırlığını anlatan bu beyitte, İbn-i Selâm, Şâhidî’de bir padişah gibi giyinip kuşanırken; Kadîmî’de bir padişahın ihtişam ile yol alışı gibi yürür. Yani daha öncesindeki kelimelerde yapılan değişikliklerle “ġusrevâne” kelimesi, iki şairde birbirinden farklı benzetmeler için kullanılmıştır.

2525. dür-feşânî: dürr-feşânı

2587. ıaranup: ıaranub

Kadîmî, Şâhidî'deki 2585. beyitte anlam bakımından birbirine bağlı olan birinci ve ikinci mısraları, “bulup” zarffiili yerine “bulur” çekimli fiilini kullanarak mana itibariyle birbirinden bağımsız kılmıştır:

Şâhidî:

Beşâretler **bulup** bu hoş haberden
Virür elçiye müjde sîm ü zerden (2585)

Kadîmî:

Beşâretler **bulur** bu hoş haberden
Virür elçiye müjde sîm ü zerden (1543)

İbn-i Selâm ile Leylâ'nın düğün gecesinin anlatıldığı kısım, Şâhidî'de 2607-2622 beyitleri arasında “Şıfat-ı Şeb-i ‘Arūsî-i Leylâ” başlığı altında iken; Kadîmî'de “Reften-i Leylâ Be-Ĥâne-i İbn-i Selâm” başlığı ile 1564-1579 beyitleri arasında yer alır.

Şâhidî'de “Şıfat-ı Şeb²” başlığı ile 2623-2663 beyitleri arasında, zıfaf gecesinde, Leylâ'nın hañçer çekip İbn-i Selâm'a kendisine dokunmamasını, aksi takdirde hem onu hem kendini öldüreceğini söylemesi, bunun üzerine de İbn-i Selâm'ın onun bir başkasını sevdiğini anlayıp kendisine asla dokunmayacağına dair söz vermesi olayı anlatılır. Bu olay Kadîmî'de “Adem-i İltifât-ı Leylâ Be-İbn-i Selâm” başlığı altında 1580-1620 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 2634. beyitin birinci mısramı anlamsal olarak tamamen değiştirmiştir:

Şâhidî:

Zer-i târıdı tâb-ı zülfi çîni
Leb-i la‘li Süleymân’uñ nigîni (2634)

Kadîmî:

Zirih-i Dāvūd-tâb zülfi çîni
Leb-i la‘li Süleymānuñ nigîni (1591)

2585. bulup: bulub

² Kitapta büyük ihtimalle yanlışlıkla “Ĥaber Yâften-i Mecnûn Ez-Şevher Kerden-i Leylâ” başlığı yazılmış. Dipnotta ise “Şıfat-ı Şeb” başlığı yer almaktadır.

Mecnûn'un, Leylâ'nın evlendiğini duymasının anlatıldığı kısım, Şâhidî'de 2664-2722 beyitleri arasında "Ender-Şikâyet Kerden-i Mecnûn Be-Bâd Ez-Şevher Kerden-i Leylâ" başlığı altında işlenirken; Kadîmî'de "Şenîden-i Mecnûn Ahvâl-i Leylâ-Râ" başlığı ile 1621-1677 beyitleri arasında yer alır. Kadîmî, Şâhidî'deki 2673. ve 2674. beyitleri almadığı gibi 2706. beyitin birinci mısraında da anlamsal bir değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

Düşüp şol deñlü dökdi taş̄a yaşı

Ki la' lîn itdi anda kamu taş̄ı (2706)

Kadîmî:

Düşüp şol deñlü dögdi taş̄a başın

Ki la' lîn itdi anda kamu taş̄ın (1661)

Leylâ'nın evlendiğini duyan Mecnûn'un hâlini anlatan bu beyitte, Şâhidî'de oradaki tüm taşları lal taş gibi kıpkırmızı yapan Mecnûn'un gözlerinden akan yaş iken; Kadîmî'de başını taşlara vuran Mecnûn'dan dökülen kanlardır.

Bu olayın devamında Şâhidî'de 2723-2782 beyitleri arasında⁴ Mecnûn'un Leylâ'ya sitem etmesi anlatıldığı kısım, Kadîmî'de "Müte'ellim Şoden-i Mecnûn Ez-Ahvâl-i Leylâ" başlığı ile 1678-1735 beyitleri arasında ele alınır. Kadîmî, Şâhidî'deki 2764. ve 2771. beyitleri almamıştır.

Babasının Mecnûn'u görmeye gitmesi, onu arayıp bulması Şâhidî'de "Reften-i Peder-i Mecnûn Be-Dîden-i Mecnûn ve Naşîhat Kerden" başlığı altında 2783-2829 beyitleri arasında, Kadîmî'de ise "Yâften-i Peder-i Mecnûn Mecnûn-Râ Der-Küh ve Bî-Hüşî-i Mecnûn" başlığı ile 1736-1782 beyitleri arasındadır.

Şâhidî daha sonrasında 2830-2872 beyitleri arasında "Naşîhat Kerden-i Peder-i Mecnûn Mecnûn-Râ" başlığı ile babasının Mecnûn'a bu hâle bir son vermesi yolundaki nasihatlerini dile getirir. Bu kısım Kadîmî'de "Pend-i Peder-i Mecnûn" başlığı ile 1783-1823 arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 2850. ve 2851. beyitleri almamıştır. Burada

---

2706. yaşı: yaş

2706. la' lîn: la' lîn

2706. taş̄ı: taş̄

⁴ Kitapta "Reften-i Peder-i Mecnûn Be-Dîden-i Mecnûn-Râ ve Naşîhat Kerden" başlığı yer almaktadır; fakat bölümde anlatılanlar ile bu başlık birbirine uymamaktadır. Ayrıca bu başlık bir sonraki bölümün başlığı olarak tekrar karşımıza çıkmaktadır. Dipnotta ise "Mecnûn'un Babasına Leylâ'dan Şikâyetçi Olması" şeklinde bir tercüme yer almakta ve bu da uymamaktadır.

Kadîmî, Şâhidî'deki 2860. beyitte yaptığı bir değişiklik ile beyitin manasını dönüştürmüştür:

Şâhidî:

Ben ol dem gitmelü ey dil-pezîrüm
Ayağdan **düşmeden** ol dest-gîrüm (2860)

Kadîmî:

Ben ol dem gitmelü ey dil-pezîrüm
Ayağdan **düşmişüm** ey dest-gîrüm (1811)

Bu beyitte babası Mecnûn'a, Şâhidî'de elden ayaktan düşmeden elini tutmasını söylerken; Kadîmî'de zaten elden, ayaktan düşmüştür ve ayağa kalkmak için Mecnûn'un elini tutmasını istemektedir. Yani iki şairde Mecnûn'un babasının içinde bulunduğu hâl başkadır.

Bu nasihatlere Mecnûn'un verdiği cevapları içeren kısım Şâhidî'de "Cevâb Dâden-i Mecnûn Be-Pedereş" başlığı ile 2873-2898 beyitleri arasındadır. Kadîmî'de ise 1824-1847 beyitleri arasında ve "Cevâb-ı Mecnûn Bâ-Pedereş" başlığı altındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 2888. ve 2898. beyitleri almamıştır. 2873. beyitin de ikinci mısramını anlamsal olarak değiştirmiştir:

Şâhidî:

Didi ey mihri şem^ç -i dil-fürüzum
Zülâl-i kand-ı nuşhı âb u rüzum (2873)

Kadîmî:

Didi ey şem^ç -i cem^ç -i dil-fürüzum
Zülâl-i kand-âb u hem-çü rüzum (1824)

2860. ol dem: oldım
2860. pezîrüm: pezîrim
2860. dest-gîrüm: dest-gîrim
2873. mihri: mihr-i
2873. nuşhı: nuşhı-i

Babasına hitaben söylediği bu sözlerde Mecnûn, Şâhidî’de “Ey sevgisi gönlümü aydınlatan mum (olan), nasihatinin tatlı zülâlî hayatım (olan)” şeklinde seslenirken; Kadîmî’de “Ey gönlümü aydınlatan mumların bütünü (olan), tatlı sulu zülâlim ve gündüzüm (olan)” demektedir.

Bunlarla beraber Kadîmî, Şâhidî’deki 2896. beyitteki manada herhangi bir değişikliğe yol açmayan şu değişiklikleri yapmıştır:

Şâhidî:

Didûn kim merg **kı lup** ‘ömrümi pest
Giribânuma **urılmışdurur** dest (2896)

Kadîmî:

Didûn kim merg **kıldı** ‘ömrümi pest
Giribânuma **uzatmışdurur** dest (1846)

Daha sonra babasının Mecnûn’a veda etmesi ve bir süre sonra da ölmesi olayı anlatılır. Bu olay Şâhidî’de 2899-2933 beyitleri arasında “Vidâ‘ Kerden-i Peder-i Mecnûn Be-Mecnûn ve Reften-i Be-Mağâm-ı Hüd Vefât Kerden ” başlığı altında yer alır. Kadîmî’de bu kısım “Vefât-ı Peder-i Mecnûn” başlığı ile 1848-1881 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî’deki 2922. beyiti almamıştır.

Dünyanın faniliği ve aldaticılığı hakkında şairin kendi kendine konuştuğu ve Allah’a yalvardığı bölümler Şâhidî’de “Der-Ĥiĥâb-ı Nefs-i Hüd Güyed” ve “Der-Münâcât” başlıkları ile sırasıyla 2934-2956, 2957-2961 beyitleri arasında yer alır. Kadîmî bu iki kısmı “Ender-Bî-Vefâ’î-i Dünyâ” şeklinde bir başlık altında ve 1882-1908 beyitleri arasında işlemiştir. Ayrıca Şâhidî’deki 2951. beyiti almamıştır.

Mecnûn’un, babasının ölümünü duyup mezarına gitmesinin ve orada ağlamasının anlatıldığı kısım, Şâhidî’de 2962-3023 beyitleri arasında “Ĥaber Yâften-i Mecnûn Ez-Vefât-i Pedereş ve Zârî Kerden” başlığı altında iken; Kadîmî’de “Fırâĥ-ı Mecnûn Be-Gür-ı Pedereş” başlığı ile 1909-1965 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî’deki 2979, 3005, 3007, 3020, 3021. beyitleri almamış ve 2973. ile 3008. beyitlerin ikinci mısralarını da anlamsal olarak değiştirmiştir:

2896. merg: merk

2896. kı lup: kı lub

2896. ‘ömrümi: ‘ömrümi

Şâhidî:

Dirîġ ü ħasret ile başına ħāk

Şaçup āh ile itdi zehreler çāk (2973)

Kadîmî

Dirîġ ü ħasret ile başına ħāk

Şaçup āh ile itdi zehresin çāk (1920)

Mecnûn, Şâhidî’de feryadıyla başkalarının safrasını parçalarken; Kadîmî’de kendi safrasını parçalamaktadır.

Şâhidî:

Cigerden gerçi olduñ sen ciger-ḥ̂ār

Ciger derdüñle olmasun ciger-ḥ̂ār (3008)

Kadîmî:

Cigerden gerçi sen olduñ ciger-ḥ̂ār

Ciger reddüñle olmasun ciger-ḥ̂ār (1952)

Babasının mezarı başında ona hitaben söylenen bu beyitin ikinci mısraında, Şâhidî’de “derdiyle”; Kadîmî’de ise “reddiyle” yaşanması istenmeyen bir üzüntü vardır.

Kadîmî, Şâhidî’deki 2977. beyitte hem fiilleri hem de fiilerin zamanlarını değiştirmiştir ve böylece betiyin anlamında bir dönüşüm meydana gelmiştir:

Şâhidî:

Gehî **sürerdi** düşüp lahdine ber

Gehî ħâkin **urdi** tâc-1 ber-efser (2977)

Kadîmî:

Gehî **devşürdi** düşüp kabrine ber

Gehî ħâkin **iderdi** başına efser (1924)

Bu beyitte Kadîmî, hem Şâhidî'deki birinci mısraı, değiştirdiği kelimeler ile anlamsal olarak dönüştürmüş hem de ikinci mısraın kipini değiştirmiş ve Şâhidî'ye nazaran mısraı daha Türkçe söylemiştir. Mecnûn, Şâhidî'de bazen babasının lahdine sarılıp göğsünü sürer ve bazen de başına mezarın toprağını taç yapar; Kadîmî'de ise bazen babasının kabrinin üstüne düşüp oradan yemişler derer ve bazen de toprağını başına taç yapar.

Şâhidî'deki 2990. beyitte ise anlamda herhangi bir dönüşüme neden olmayacak bir değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

Oğul derdinün atadur 'ilâcı

Atasuz **olıcağ** acıymış acı (2990)

Kadîmî:

Oğul derdinün atadur 'ilâcı

Atasuz **olmak** acı imiş acı (1936)

Ayrıca Şâhidî'deki 3019. beyitin ikinci mısraını da tamamen değiştirmiştir:

Şâhidî:

Ol eṭrâfı yaşından itdi nemnâk

Şuladı yiri irdi Necd'e çâlâk(3019)

Kadîmî

Ol eṭrâfı yaşından itdi nemnâk

İrişdi küh-ı Necde yine ğamnâk (1963)

Şâhidî, 3024-3086 beyitleri arasında “Şıfat-ı Bozurgvârî-i Mecnûn Bâ-Dedegân Der-Beyâbân” başlığı altında Mecnûn'un vahşi hayvanlarla beraber yaşamasını anlatır. Bu bölüm Kadîmî'de “Üns Giriften-i Mecnûn Der-Küh Bâ-Vuhuş ve Şuyûd” başlığı ile 1966-1979 beyitleri arasındadır; fakat burada da Kadîmî'nin eserinde eksik varaklar söz konusudur. Bu olay tamamen bitirilmeden Leylâ'nın Mecnûn'a mektup göndermesi hadisesi gelmektedir. Kadîmî'deki 1966-1979 arasındaki beyitler, Şâhidî'de 3024-3037

2990. oğul: oğul

arasındaki beyitlerdir. Bu kısımda Kadîmî yine Şâhidî'deki beyit sırasını gözetmemiştir. Şâhidî'de 3029. ve 3030. beyitler Kadîmî'de sırasıyla 1972. ve 1971. beyitlere denk gelmektedir.

Şâhidî'de bu bölümün ardından sırasıyla “Şıfat-ı Şeb-i Mehtâb ve Niyâzeş Kerden-i Mecnûn (3087-3115)”, “Hiţâb Kerden-i Mecnûn Be-Bedr-i Kamer (3116-3122)”, “Hiţâb Kerden-i Mecnûn Be-Zuhal (3123-3127)”, “Hiţâb Kerden-i Mecnûn Be-Müşteri (3128-3133)”, “Hiţâb Kerden-i Mecnûn Be-Uţârid (3134-3138)”, “Hiţâb Kerden-i Mecnûn Be-Zühre (3139-3144)”, “Hiţâb Kerden-i Mecnûn Be-Mirrih (3145-3156)”, “Niyâz Kerden-i Mecnûn Hudây-ı Te‘âla ‘İzz u Cell (3157-3175)”, “Kaşîde Hândeni Mecnûn Der-Münâcât (3176-3190)”, “Meşnevî (3191-3205)”, “Şıfat-ı Rûz-ı Resîden-i Müjde-i Leylâ Be-Mecnûn ve Şıfat-ı Tâze-Rûy (3206-3304)”, “Müstezâd Goften-i Kâşid Ez-Zebân-ı Mecnûn (3305-3318)” kısımları gelir. Büyük ihtimalle bunlar, eksik olan varaklardan dolayı Kadîmî'de yoktur.

Şâhidî'de 3319-3343 beyitleri arasında “Meşnevî” başlığı altında bir önceki kısımda Leylâ'nın bir elçi ile mektup göndermesi hadisesine devam edilir. Şâhidî'deki 3319-3326 arasındaki beyitler Kadîmî'de söz konusu eksik varaklardan dolayı yoktur. Şâhidî'deki 3327-3343 arasındaki beyitler, Kadîmî'de 1980-1996 arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 3336. beyitin mısralarının yerini değiştirmiştir:

Şâhidî:

El urup nâmeden ğayri'î der-ĥâl
Olup şûride çâk itdi ol abdâl (3336)

Kadîmî:

Olup şûride çâk itdi ol abdâl
El urup nâmeden ğayri'î der-ĥâl (1989)

Kadîmî, Şâhidî'deki 3335. beyitin ikinci mısraında çekimli fiili, zarfiil şeklinde kullanarak ve bir kelimesini değiştirerek söz konusu beyitte anlamsal bir değişiklik yapmıştır:

3336. ğayri'î: ğayrı

3336. olup: olub

Şâhidî:

Çü dil-ber nâmesini gördi Mecnûn
Yirinden cûşa **geldi** taldı Mecnûn (3335)

Kadîmî:

Çü dil-ber nâmesini gördi Mecnûn
Yirinden cûşa **gelüp** tırdı Mecnûn (1988)

Leylâ'nın mektubunu alan Mecnûn ikinci mısradâ, Şâhidî'de coşar ve sevinçle dolar; Kadîmî'de ise coşup oturduğu yerden ayağa kalkar.

Şâhidî'de 3344-3422 beyitleri arasında “Nâme Nebeşten-i Leylâ Ez-Dûdhâ-ı Dil Be-Sûy-ı Mecnûn” başlığı altından Leylâ'nın Mecnûn'a gönderdiği mektup yer almaktadır. Bu mektup Kadîmî'de “Nâme-i Leylâ Be-Mecnûn” başlığı ile 1997-2071 beyitleri arasındadır. Kadîmî 3353, 3373, 3386, 3401. beyitleri almamıştır. 3374. beyitin birinci mısramını da anlamsal olarak değiştirmiş:

Şâhidî:

İşidüp gice yerde yatduğunu
Gözünden kanlu yaşa batduğunu (3374)

Kadîmî:

İşidüben giceler n'etduğunu
Gözünden kanlu yaşa batduğunu (2025)

3380. beyitte ikinci mısram fiilinde değişiklik yapmakla beraber bu değişiklik anlama yansımamıştır:

Şâhidî:

Egerçi yandurur pervâne'i şem^c
Özinüñ dañi cismin mañv **ide** lem^c (3380)

3374. işidüp: işidüb

3380. yandurur: yandırır

3380. pervâne'i: pervâne-i

3380. cismin: cismine

Kadîmî:

Egerçi yandurur pervâne 'i şem'

Özinüñ daħı cismın maħv **ider** lem' (2031)

3388. beyitte de hem anlamsal bir değişiklik hem de Arapça bir ibarenin yerine Türkçesini koyarak biçimsel bir değişiklik yapmış ve yeni bir beyit yazmıştır:

Şâhidî:

Ki **Allâhu yuħıbbu 'ş-şâbirîni**

Oķuyup şabr kıl itme enîni (3388)

Kadîmî:

Bilürsün kim **sever Hâķ şâbirîni**

İdüp şabr eyleme âh u enîni (2038)

Mecnûn'un, Leylâ'ya yazdığı mektup da Şâhidî'de "Nâme Nebeşten-i Mecnûn Merfû' u 'l-Ķalem" başlığı ile 3423-3504 beyitleri arasında iken; Kadîmî'de 2072-2148 beyitleri arasında "Nâme-i Mecnûn Be-Leylâ" başlığı altındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 3480, 3481, 3487, 3492. beyitleri almamıştır. Şâhidî'deki 3426. beyitte birinci mısradaki zarffiili çekimli fiil olarak kullanmıştır; fakat bu durum beyitin anlamını değiştirmemiştir:

Şâhidî:

İdüp perverde baħr içre yetîmi

Şadefde ħalk ıder dürr-i ' azîmi (3426)

Kadîmî:

İder perverde baħr içre yetîmi

Şadefde ħalk ıder dürr-i ' azîmi (2075)

3388. oķuyup: oķuyub

3426. idüp: idüb

Bunların yanı sıra almış olduğu beyitlerden 3456. ve 3470. beyitlerin anlamını değiştirmiştir:

Şâhidî:

Varısa baña mihrüñ şıdk kıanı

Eger yoğısa dilde ‘ ışk kıanı (3456)

Kadîmî:

Var ise baña mihrüñ şevk kıanı

Eger yoğ ise dilde ‘ aşk-ı fânî (2106)

Leylâ’ya hitaben söylenen bu beyitte Mecnûn, Şâhidî’de “şayet kendisine âşık ise sadakatin nerede olduğunu” sorarken; Kadîmî’de “eger gönlündeki aşk fani değilse ve kendisine âşık ise şevkin nerede olduğunu” sorar.

Şâhidî:

Aña ger oldısa vaşluñ nevâle

Şükür kim baña ‘ ışkuñdur havâle (3470)

Kadîmî:

K’aña ger oldısa vaşluñ nevâle

Şükür kim baña ğamuñdur havâle (2118)

Bu beyitte de Mecnûn, Şâhidî’de ikinci mısradaki “Leylâ’nın aşkının” kendisine nevale olduğunu söylerken; Kadîmî’de kendisine nevale olan “Leylâ’nın (aşkının) gamıdır.”

Dayısının Mecnûn’u görmeye gelmesinin, annesini ona getirmesinin anlatıldığı bölüm Şâhidî’de 3505-3618 beyitleri arasında “Āmeden-i Selīm-i ‘ Āmirī Hâl-i Mecnūn Be-Dīden-i Mecnūn” başlığı altında iken; Kadîmî’de “Vefât-ı Mâder-i Mecnūn” başlığı ile 2149-2246 beyitleri arasındadır. Kadîmî bu bölümde Şâhidî’deki 3518-3525, 3613-3618 arasındaki beyitler ile 3550. ve 3611. beyitleri almamıştır. Ayrıca Şâhidî’de 3576-3603 beyitleri arasına denk gelen kısım Kadîmî’de büyük ihtimalle eksik olan varak ya da varaklardadır. Şâhidî’de 3505-3575 arasındaki beyitler, Kadîmî’de 2149-2210

3456. şıdk kıanı: şıdk-ı kıanı

3456. ‘ ışk kıanı: ‘ ışk-ı kıanı

arasındaki beyitlerdir. Kadîmî burada 3518-3525 arasındaki beyitleri atarak hikâyede biraz değişiklik yapmıştır. Bu beyit aralığında Şâhidî’de, Mecnûn uzaktan Selîm-i Âmirî’yi görür ve kim olduğunu sorar. Dayısı olduğunu anlayınca da yanına çağırır. Kadîmî’de ise Mecnûn, Selîm-i Âmirî’yi görünce hemen yanına çağırır ve böylece ikisi arasında var olan ve Kadîmî’de 2153-2155, Şâhidî’de 3509-3511 arasındaki beyitlerde belirtilen, daha önceden tanışık olma durumu pekiştirilir. Ayrıca Şâhidî’deki 3506. ve 3544. beyitlerin ikinci mısralarını anlamsal olarak değiştirmiştir:

Şâhidî:

Dil-i Mecnûn ki olmışdı remîde
Var idi hâl-i pür-kâr-dîde (3506)

Kadîmî:

Dil-i Mecnûn ki olmışdı remîde
Aña hem-hâl idi bir kâr-dîde (2150)

Şâhidî’de ikinci mısradaki tecrübeli, görmüş geçirmiş bir dayıdan bahsedilirken; Kadîmî’de kendisiyle aynı hâlde bulunan tecrübeli (güngörmüş) biri söz konusudur.

Şâhidî:

Tenüm ‘ışıkla olmışdur fesürde
Gıdâya meyl iden nefis oldı mürde (3544)

Kadîmî:

Tenüm ‘aşk ile k’olmuşdur fesürde
Gıdâ hâcet degil nefis oldı mürde (2180)

Mecnûn’un dilinden söylenen bu beyitte, Şâhidî’de yiyeceğe meyleden nefsin (ruhun) ölü olduğu; Kadîmî’de ise zaten ölmüş olan bir nefsin yiyeceğe ihtiyacı olmadığı dile getirilmektedir. Bu beyitlerin ikinci mısralarındaki “nefs” kelimesi de farklı manaları ile kullanılmıştır. Şâhidî’de ruh manasında, Kadîmî’de ise insandaki istek, arzu anlamındadır.

3506. hâl-i pür-kâr-dîde: hâl-i per-kâr-ı dîde

Ayrıca 3612. beyitin ilk mısraındaki zarffiili beyitin anlamı dönüştürmeyecek bir şekilde çekimli fiil olarak kullanmıştır:

Şâhidî:

İdüp her gice rüşen bir çerâğı

Urur nârıyla câne günde dâğı (3612)

Kadîmî:

İder her gice rüşen bir çerâğı

Urur nârıyla câna günde dâğı (2218)

Şâhidî 3619-3668 beyitleri arasında, Mecnûn'un annesinin ölmesini, Mecnûn'un bunu öğrenip annesinin ve babasının mezarlarına gidip ağlamasını "Haber Yâften-i Mecnûn Ez-Vefât-ı Mâdereş ve Süy-ı Türbeteş Reften" başlığı altında anlatır. Kadîmî'de büyük ihtimalle söz konusu eksik varaklardan dolayı herhangi bir başlık yoktur. Aynı olay Kadîmî'de 2219-2246 beyitleri arasındadır ve Şâhidî'deki 3623. beyit ile dünyanın faniliğinden bahsedilen 3649-3668 arasındaki beyitler alınmamıştır.

Mecnûn'un bu aşkta otuz yılı geride bıraktığının anlatıldığı kısım Şâhidî'de "Şıfat-ı Bozurgvârî-i Mecnûn" başlığı ile 3669-3696 beyitleri arasındadır. Kadîmî'de ise 2247-2274 beyitleri arasında "Ender-Keşîden-i Bâr-ı 'Aşk-ı Mecnûn-ı Bî-Dil Sî Sâl ve Ahvâl-i Ü Der- 'Aşk" başlığı altındadır.

Şâhidî'de 3697-3837 beyitleri arasında, "Şıfat-ı Tâbistân ve Dil Dâden-i Mecnûn Segî-Râ Ki Der-Kûy-ı Leylâ Bûd" başlığı altında Mecnûn'un bir köpekle konuşması olayı, Kadîmî'de "Ahvâl-i Mecnûn Bâ-Seg" başlığı altında 2275-2394 beyitleri arasındadır. Bu kısımda Kadîmî, Şâhidî'deki 3709, 3723, 3728, 3741, 3742, 3764, 3765, 3766, 3777, 3791, 3794, 3795, 3796, 3797, 3798, 3800, 3809, 3810, 3822, 3825, 3832. beyitleri almamıştır. Bunun yanı sıra Şâhidî'deki 3808. beyitteki fiillerde değişiklik yaparak anlamı dönüştürmüştür:

Şâhidî:

Anuñ kim sînesinde **olmadı** dâğ

Çü gördi dâğını ğayruñ şanur lâğ (3808)

3612. idüp: idüb

3612. urur: urır

3612. nâr ile: nârımla

3612. günde: künde

Kadîmî:

Anuñ kim sînesinde **olmaya** dâğ

Çü **göre** dâğını ğayrũñ şanur lâğ (2370)

Bir kimsenin, başkasının gönül yarasını görünce onu oyun, şaka sanmaması için Şâhidî’de bir zaman gönül derdi çekmiş olması yetmektedir; Kadîmî’de ise aşk derdini hâlâ çekiyor olması gerekmektedir. Burada iki şairin aşk, özellikle de aşkın gamı konusunda birbirlerinden ayrıldıkları görülür. Şâhidî, aşkın ve acısının bir dönem için var olduğunu dile getirirken; Kadîmî fiilin “olmadı” hâli yerine “olmaya” şeklini kullanarak aşkın, yani acısının ömür boyu olduğunu ifade etmektedir.

Şâhidî “Kıssa-ı Zeyd ve Zeyneb Vefâ-Nümün-ı İştân Be-Maḥabbet” başlığı ile eserdeki ikinci aşk hikâyesine başlar. Şâhidî’de 3838-3907 beyitleri arasındaki bu bölüm, Kadîmî’de 2395-2460 beyitleri arasında “Aḥvâl-i Zeyd Bâ-Zeyneb” başlığı altındadır. Kadîmî, Şâhidî’deki 3867, 3868, 3875, 3876. beyitleri almamıştır. Ayrıca 3891. beyitin birinci ve ikinci mısralarının son kelimelerinin yerlerini birbirleriyle değiştirmiştir:

Şâhidî:

Ġam-ı yâr oldu çün Zeydũñ enîsi

Yüzün döndürdi andan her celîsi (3891)

Ġam-ı yâr oldu çün Zeydũñ celîsi

Yüzün döndürdi andan her enîsi (2444)

Şâhidî’de “Mükâleme Kerden-i Zeyd Bâ-Mecnûn” başlığı ile 3908-3980 arasındaki kısım Kadîmî’de 2461-2525 beyitleri arasında “Mükâleme Kerden-i Zeyd Bâ-Mecnûn” şeklinde aynı başlık altında işlenir. Kadîmî bu bölümde Şâhidî’deki 3939-3944 arasındaki beyitler ile 3950 ve 3953. beyitleri almamıştır. Şâhidî’deki 3925. ve 3932. beyitlerdeki zarffiilleri yine çekimli fiil hâlinde kullanmıştır:

3808. lâğ: şâğ

3891. Zeydũñ: Zeyd’iñ

Şâhidî:

Göñül ü câne âhir **ıyleyüp** şabr

Belâ[’]-ı şūr-ı[’] ışka kılmışum şabr (3925)

Kadîmî:

Göñül ü cāna âhir **eyledüm** şabr

Belâ-yı şūr-ı[’] aşka kılmışum şabr (2478)

Şâhidî:

Hevâ[’] şehrine kim bulmuş idi yol

Mubaşşırdur metâ[’]-ı[’] ışkda ol (3932)

Kadîmî:

Hevâ şehrine kim bulmuş idi yol

Mubaşşırdı metâ[’]-ı[’] aşkda ol (2485)

Leylâ ile Mecnûn’un Zeyd’in aracılığı ile buluşmalarının ele alındığı kısım, Şâhidî’de “H̄ānden-i Leylâ Mecnûn-Râ” başlığı altında 3981-4127 beyitleri arasındadır. Bu bölüm Kadîmî’de 2526-2665 beyitleri arasında ve “Mülâkat Şoden-i Mecnûn Bâ-Leylâ” başlığı ile yer alır. Kadîmî, Şâhidî’deki 3985, 4010, 4011, 4022, 4059, 4062, 4090. beyitleri almadığı gibi yine Şâhidî’deki beyit sırasını takip etmeyip değiştirmiştir. Şâhidî’de 4051, 4052 şeklinde gelen beyitler Kadîmî’de sırasıyla 2593. ve 2592. beyitlerdir. Şâhidî’deki 4000. Beyitteki filin zamanında dönüştürüm yapmıştır:

Şâhidî:

‘ Adūden dūr olup bir nice ferseng

Ƙığırdur Zeydi ol dildār-ı dil-teng (4000)

‘ Adūdan dūr olup bir niçe ferseng

Ƙığırdı Zeydi ol dil-dār-ı dil-teng (2544)

3925. ıyleyüp: ıyleyüb

3926. kılmışum: kılmışım

4000. Ƙığırdur: Ƙağırdır

Bu beyitte Kâdimî hem zamanda hem fiilin çatısında değişiklik yapmıştır. Leylâ Zeyd’i, Şâhidî’de çağırır; Kadîmî’de ise bizzat kendi çağırır.

4002. beyitte ise anlamsal bir değişikliğe yol açmayacak bir şekilde fiilin zamanında değişiklik yapılmıştır:

Şâhidî:

Ki ol vaḥşî-niṣîn-i vaḥşet-âmîz

Kimûn şevkiyle **kılmış** âteş-i tîz (4002)

Kadîmî:

Ki ol vaḥşî-niṣîn-i vaḥşet-âmîz

Kimûn şevkiyle **kıldı** âteş-i tîz (2546)

4028. beyitte olan bir zarffiili çekimli fiil olarak kullanarak beyitin anlamında değişiklik yapmıştır:

Şâhidî

Anı ol yirde koyup gel baña sen

Ḥaber vir kim **varup** andan yaña ben(4028)

Kadîmî:

Anı ol yirde koyup gel baña sen

Ḥaber vir kim **varam** andan yaña ben (2569)

Şâhidî’de “varup” zarffiili ile beyitin manası, bitmeyip kendinden sonraki beyitle ilişkilendirilmiştir. Kadîmî’de ise zarffiil “varam” şeklinde çekimli hâle getirilir ve böylece beyitin manası kendi içinde bitmiştir.

Ayrıca Kadîmî, Şâhidî’deki 4042, 4054, 4063 ve 4097. beyitlerde anlamsal değişiklikler yapmıştır:

4002. niṣîn-i: niṣîne

4028. varup: varub

4028. yaña: baña

Şâhidî:

Görüp bu hâli Zeyde irdi dehşet
Gelüp vecde dilini başdı hayret (4042)

Kadîmî:

Görüp bu hâli Zeyde irdi hayret
Gelüp vecde dilini tutdı ‘ibret (2583)

Bu beyitte “dehşet, hayret” kelimelerinin “hayret, ‘ibret” kelimeleri ile değiştirilmesi sonucu Zeyd’in ruh hâlinde de anlamsal olarak değişmeler meydana gelmiştir. Şâhidî’de Zeyd, öncelikle dehşete kapılıp daha sonra hayret ederken; Kadîmî’de Zeyd hayret eder ve ibret alır.

Şâhidî:

Şorar hâlûni ‘arz ider selâmın
Diler kim gûş ide senden kelâmın (4054)

Kadîmî:

Şorar hâlûni ‘arz ider selâmın
Diler kim gûş ide derdüñ kelâmın (2595)

Zeyd’in aracılığıyla Leylâ’nın isteğinin Mecnûn’a iletilmesi esnasında söylenen bu beyitte, Şâhidî’de Leylâ, Mecnûn’un sözlerini bizzat kendisinden dinlemek istemektedir; Kadîmî’de ise Leylâ, Mecnûn’un dertlerini dinlemek arzusundadır.

Şâhidî:

Olup her naḥlı tûba-veş ser-efrâz
Felek bâğında söyler bülbüle râz (4063)

4042. görüp: görüb

4042. gelüp: gelüb

4063. olup: olıb

4063. naḥlı: naḥl-ı

Kadîmî:

Olup her naḥlı tûbaveş ser-efrâz

Felek bâğında söyler yıldıza râz (2602)

Leylâ ile Mecnûn'un buluşacakları bahçenin vâsfinda söylenen bu beyitin ikinci mısraında Şâhidî her bir ağacın, tuba gibi baş kaldırmış olduğunu, yani göğe doğru uzandığını ve bu hâliyle sanki bir felek bahçesinin söz konusu olduğunu ve her ağacın bülbüllere sır söylediğini ifade eder. Kadîmî ise göğe uzanan ağaçlardan, felek bahçelerinden bahsedilen böylesine bir tasvirde “bülbül” yerine “yıldız” kelimesini kullanır. Haklı olarak böylesine yüce olan ağaçların bülbüllerle değil de yıldızlarla söyleyeceğini düşünerek aslında Şâhidî'ye göre tasviri daha doğru bir şekilde bitirmiştir.

Şâhidî:

Akıdup leblerinden âb-ı Kevşer

Bu sözi söyleriken Zeyd'e dil-ber (4097)

Kadîmî:

Akıdup gözlerinden âb-ı Kevşer

Bu sözi söyler iken Zeyde dil-ber (2635)

Bu beyit, Leylâ'nın Mecnûn ile buluşmaya giderken evli olması hasebiyle, namus kaygısı gözeterek Mecnûn'la perde ardından görüşmek istediğini dile getirmesinin ardından söylenir. Şâhidî “leblerinden” kelimesini kullanarak Leylâ'nın Kevser suyu gibi tatlı ve güzel sözler söylediğini belirtir. Kadîmî ise “gözlerinden” kelimesini kullanarak konuşurken ağlayan bir Leylâ'yı canlandırmıştır. Böylece bir kelime ile beyitin ve dolayısıyla Leylâ'nın durumunu Şâhidî'dekinden çok farklı bir hâle getirmiştir.

4057. ve 4096. beyitlerde ise manalarında bir değişikliğe yol açmayan bir değişiklikler yapmıştır:

Şâhidî:

Beni gönderdi ol ser-çeşme-i nūr
K'iletüp seni idem anı sürūr (4057)

Kadîmî:

Bini gönderdi ol ser-çeşme-i nūr
Ki **iltem** sini idem anı sürūr (2598)

Şâhidî:

Nevāsından **bulup** cānum şifāyı
Edāsından **göre** gönlüm şafāyı (4096)

Kadîmî:

Nevāsından **bula** cānum şifāyı
Edāsından **süre** gönlüm şafāyı (2634)

Bu buluşmada Mecnûn'un okuduğu terci-i bend, Şâhidî'de "Tercî' H̄ānden-i Mecnûn Be-Ĥuzūr-ı Leylā" başlığı ile 4128-4197 beyitleri arasındadır. Kadîmî'de ise 2666-2734 beyitleri arasında, "Tercî'-i Mecnûn" başlığı altındadır. Her bendin on beyitten oluştuğu bu terci-i bende Kadîmî'de, büyük olasılıkla dalgınlık sonucu üçüncü bend içerisinde yer alan, Şâhidî'deki 4155. beyiti atlanmıştır. Ayrıca Kadîmî, Şâhidî'nin mahlasını andığı 4195. beyitte ufak tefek farklılıklarla beraber kendi mahlasını kullanmıştır:

Şâhidî:

Bu şevkümüzi yazup Nizāmî
Çün Şâhidî'ye ide hikāyet (4195)

Kadîmî:

Bu şevkleri yazup Nizāmî
Hoş itdi Kadîmiye hikāyet (2732)

4057. k'iletüp: ki iletüb

4096. bulup: bulub

Kadîmî, Şâhidî'deki 4173. beyitin de anlamını değiştirmiştir:

Şâhidî:

Şayd eyledi rūḥ-ı ḳudsi zülfüñ
Cengile niteki kebki şeh-bâz (4173)

Kadîmî:

Şayd eyledi rūḥ-ı ḳudsi zülfüñ
Çeng ile niteki şem^ç-i şeh-bâz (2710)

Bu beyitte, Mecnûn, Leylâ'ya, Şâhidî'de şâhinin savaşarak keklîği avlaması gibi onun saçlarının da Cebraili avladığını söyler; Kadîmî'de ise şâhinin pençesi ile bir mumu yakalaması gibi saçlarının Cebraili avladığını dile getirir.

Bu terci-i bend Şâhidî'de 4197., Kadîmî'de 2734. beyitte biter. İki şairde herhangi bir başlık kullanmayıp devam eder. (Şâhidî 4198-4203; Kadîmî 2735-2740)

Bu olayın ardından Şâhidî 4204-4313 beyitleri arasında "Mükâleme Kerden-i Leylâ Bâ-Mecnûn" başlığı altında iki âşığın konuşmasını, Leylâ'nın sormasını, Mecnûn'un cevap vermesini ele alır. Bu bölüm Kadîmî'de "Su'âl ve Cevâb-ı Mecnûn Bâ-Leylâ" başlığı altında, 2741-2838 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 4259, 4260, 4261, 4268, 4275, 4285, 4292, 4295, 4296, 4305, 4309. beyitleri almadığı gibi 4291. ve 4311. beyitlerin birinci mısralarında anlamsal bir değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

Gehî dil bülbüli bula gül-i ter
Gehî tûṭî-i câne ire şekker (4291)

Kadîmî:

Gehî gül bülbüli bula gül-i ter
Gehî tûṭî-i câna ire şekker (2822)

Şâhidî'de gönül bülbülünün taze gülü bulması temennisi varken; Kadîmî de gül bülbülü için aynı istek söz konusudur. Yani Şâhidî'de mecazî bir anlatım varken Kadîmî'de hakikî bir bülbülden bahsedilmektedir.

4173. kebki: kebk-i

Şâhidî:

Semâ^c ile idüp ney bigi feryād
İrişdi küh-ı Necd'e nitekim bād (4311)

Kadîmî:

Sibâ^c ile idüp ney bigi feryād
İrişdi küh-ı Necde nitekim bād (2836)

Mecnûn birinci mısradâ, Şâhidî'de sema dönüp ney gibi feryat ederken: Kadîmî'de yanındaki vahşi, yırtıcı hayvanlarla birlikte feryat eder.

Bunun yanı sıra Şâhidî'deki beyit sırasına uymamıştır. Şâhidî'de 4280, 4281 şeklinde yer alan beyitler, Kadîmî'de sırasıyla 2813. ve 2812. beyitlere denk gelmektedir.

Şâhidî'de “Âmeden-i Selâm-ı Bağdâdî Be-Dîden-i Mecnûn” başlığı ile 4314-4451 beyitleri arasında, Mecnûn'un şiirlerini duyup hayran olan ve onunla arkadaşlık etmek için Bağdat'tan gelen Selâm-ı Bağdâdî'nin hikâyesi anlatılır. Bu hikâye Kadîmî'de 2839-2955 beyitleri arasında “Resîden-i Selâm Ez-Ṭaraf-ı Bağdâd” başlığı ile verilir. Kadîmî bu kısımda da Şâhidî'deki 4346, 4347, 4357, 4358, 4361, 4362, 4373, 4374, 4390, 4391, 4404, 4421, 4425, 4427, 4431, 4432, 4437, 4439, 4446, 4447. beyitleri almamıştır. Ayrıca Şâhidî'deki beyit sırasını da gözetmemiştir. Şâhidî'de 4363, 4364 şeklinde gelen beyitler Kadîmî'de sırasıyla 2883. ve 2882. beyitlere denk gelmektedir. Şâhidî'deki 4327. beyitte ikinci mısradaki çekimli fiili yine zarfiil şeklinde kullanmıştır; fakat beyitin manasında bir değişiklik olmamıştır:

Şâhidî:

Biner bir bād-pây nâḳaya ol
Revân **olur** dutar andan yaña yol (4327)

4311. idüp: idüb
4311. bād: yād
4327. bād-peymây: bād-peymây-ı
4327. nâḳa: nâfiye
4327. dutar: düter
4327. yaña: baña

Kadîmî:

Biner bir bād-pāy nāqaya ol

Revān **olup** dutar andan yaña yol (2852)

4368. beyitin ikinci mısraını anlamsal olarak değiştirmiştir:

şâhidî:

Benüm vaşşî řapuñdur âdemî bes

Enîs olur öz cinsiyle herkes (4368)

Kadîmî:

Binüm vaşşî řapuñdur âdemî bes

Enîs olur mı her cins ile her kes (2887)

Kendisiyle arkadaş olmak isteyen Selâm-ı Bağdâdî'ye hitaben söylenen bu beyitte Mecnûn, şâhidî'de herkesin kendi cinsiyle arkadaş olabileceğini söylerken; Kadîmî'de herkesin herkesle arkadaş olamayacağını belirtir; fakat illâ ki cinslerin kendi cinsleri ile anlaşabileceğine dair bir fikir dile getirmez.

4380. beyitte de yapmış olduğu zaman değişikliği, beyitin manasında bir dönüşüme sebep olmamıştır:

şâhidî:

Selâmuñ kim **olupdı** ârzûmend

Murâdına muvâfiķ gelmedi pend (4380)

Selâmuñ kim **olupdur** ârzûmend

Murâdına muvâfiķ gelmedi pend (2897)

Leylâ'nın kocası İbn-i Selâm'ın ölümünün anlatıldığı kısım, şâhidî'de 4452-4537 beyitleri arasında "Vefât Yâften-i İbn-i Selâm şevher-i Leylâ" başlığı altında iken; Kadîmî'de "Vefât Kerden-i şevher-i Leylâ" başlığı ile 2956-3015 beyitleri arasındadır. Kadîmî, şâhidî'deki 4473, 4474, 4475, 4479, 4480, 4485, 4486, 4487, 4489, 4490,

---

4368. âdemî: âdımı

4380. olupdı: olubdı

4491, 4492, 4493, 4494, 4499, 4505, 4507, 4508, 4509, 4510, 4511, 4512, 4513, 4414, 4515,4525. beyitleri almamıştır. Bu beyitlerden özellikle 4485-4487 arasındaki beyitler ile 4489-4494 arasındaki beyitleri almayarak hikâyenin akışında bir değişiklik yapmıştır. Yine aynı sebepten Şâhidî'deki 4488. beyitte bir kelime değişikliği ile söz konusu beyitin kendi hikâye akışına uymasını sağlamıştır. Şâhidî'de İbn-i Selâm hastalanınca tedavi olur ve iyileşir; fakat sonrasında perhizi bozunca tekrar hastalanır ve ölür. Kadîmî'de ise söz konusu bu beyitlerin alınmamasıyla İbn-i Selâm'ın hastalanıp ölmesi söz konusudur. Yani tedavi olma, tekrar hastalanma yoktur:

Şâhidî:

Görüp cisminde şîhhatden eşer ol
Ecel mekrinden oldı bî-ḥaber ol (4488)

Kadîmî:

Gidüp cisminde şîhhatden eşer ol
Ecel mekrinden oldı bî-ḥaber ol (2984)

İbn-i Selâm, Şâhidî'de perhiz sonrasında biraz iyileşinde ölümün kendisi için kurduğu tuzaktan habersizce perhizini tekrar bozar; Kadîmî'de ise, böyle bir perhiz ve sonrasında iyileşme olmadığından o kadar kötü hastalanır ki ölümün kendisi için hazırladığı tuzaktan dahi habersiz olur.

Kadîmî, Şâhidî'deki 4471. beyitin fiilinin zamanını değiştirmekle anlamda herhangi bir değişiklik yapmamıştır; fakat ikinci mısra vezin bakımından daha düzgün bir hâle getirilmiştir:

Şâhidî:

Kaçan kim olmaya şüyü ḥavâle
Döker gözyaşını iderdi nâle (4471)

Kadîmî:

Kaçan kim olmaya şüyü ḥavâle
Dökerdi gözyaşın iderdi nâle (2975)

4488. görüp: görüb

4471. şüyü: şüy-ı

4477. beyitin ikinci mısraındaki fiilin zamanında yaptığı değişiklik anlamda bir dönüşüm meydana getirmemiştir:

Şâhidî:

Çaçan âvâze gûş ideydi gûşı

Silerdi yaşı şaqlardı ħurûşı (4477)

Kadîmî:

Çaçan âvâze gûş ideydi gûşı

Siler yaşını şaqlardı ħurûşı (2978)

Bunların haricinde Kadîmî, Şâhidî'deki 4519. beyitin ikinci mısraını tamamen değiştirmiştir:

Şâhidî:

Çi ger ayrulığa isterdi ol yol

Bu çamusıyla âħir şu idi ol (4519)

Kadîmî:

Çi ger ayrulığa isterdi ol yol

Ne hoş irişdi gör maqşûdına ol (2998)

Ayrıca Şâhidî'deki 4531. beyitin birinci mısraında sadece bir kelime değişikliği ile ortaya çıkan anlamsal bir değişim söz konusudur:

Şâhidî:

Enîs ü hem-dem iderdi ħamını

Murâdınca dutardı mâtemini (4531)

Kadîmî:

Enîs ü hem-dem iderdi özini

Murâdınca tutardı mâtemini (3009)

Arap âdetince kocasının ölümünün ardından iki yıl çadırda tek başına kalması gereken Leylâ bu sürede, Şâhidî’de gamını kendisine arkadaş edinirken; Kadîmî’de gamdan bahsedilmez ve Leylâ kendini kendine dost edinir. Böylece söz konusu yalnızlığın altı çizilir.

Bu olayın sonrasında Zeyd ile Zeyneb’in evlenmesi anlatılır. Bu olay Şâhidî’de 4538-4589 beyitleri arasındadır¹. Kadîmî’de ise 3016-3059 beyitleri arasında, “Nikâh Kerden-i Zeyd Zeyneb-Râ” başlığı altındadır. Kadîmî bu bölümde, Şâhidî’deki 4538, 4539, 4551, 4570, 4571, 4576, 4577, 4578. beyitleri almamıştır.

Zeyneb ile Zeyd’in düğün gecesi, Şâhidî’de “Şıfat-ı Şeb ve ‘Arûsî-i Zeyneb” başlığı altında 4590-4650 beyitleri arasında ele alınır. Kadîmî’de bu bölüm “Vuşlat-ı Zeyd Bâ-Zeyneb” başlığı ile 3060-3114 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî’deki 4609, 4633, 4634, 4638, 4639, 4640, 4641. beyitleri almamış ve kendiliğinden eserindeki 3101. beyiti eklemiştir. Almış olduğu beyitlerden 4598. Beyitteki filin zamanında, anlamı dönüştürmeyen bir değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

İderken hâsretile nâle vü âh

Çü **bulur** bâğ-ı vaşl-ı dil-bere râh (4598)

Kadîmî:

İderken hâsret ile nâle vü âh

Çü **buldı** bâğ-ı vaşl-ı dil-bere râh (3068)

4616. beyiti de anlamsal olarak değiştirmiştir:

Şâhidî:

Dilinde ıalmaq için zevk-i bâkî

İder boynına heykel sîm sâkı (4616)

Kadîmî:

Dilinde ıalmaq için havf-ı bâkî

İder boynına heykel sîm sâkı (3085)

¹ Bu konunun başlığı “Haber Dâden-i Zeyd Be-Mecnûn Ez-Vefât-ı Şevher-i Leylâ” şeklindedir; ama bu başlık hem olay örgüsüne uymamaktadır hem de daha sonra başka bir kısmın başlığı olarak geçmektedir. 4598. bulur: bular

Düğün gecesinin tasvirinde geçen bu beyitte Zeyd, Şâhidî'de ebedî bir zevk için; Kadîmî'de ise –nedendir bilinmez- ebedî bir korkuyu gönlüne salmak için Zeyneb'in boynuna sarılır.

Düğün gecesinin ardından Zeyd, Leylâ ile Mecnûn'u birbirlerine kavuşturmak için ahdeder ve bu maksatla ilk iş olarak gidip Mecnûn'a İbn-i Selâm'ın öldüğünü söyler. Bu olay Şâhidî'de “Ḥaber Dâden-i Zeyd Be-Mecnûn Vefât-ı Şüy-ı Leylâ” başlığı ile 4651-4694 beyitleri arasındadır. Kadîmî'de 3115-3154 beyitleri arasında ve “Şenîden-i Mecnûn Vefât-ı Şevher-i Leylâ-Râ” başlığı altındadır. Kadîmî bu bölümde de 4664, 4679, 4688, 4691. beyitleri almamıştır.

Şâhidî'de “Maṭlâ'-ı Dâstân ve Resîden-i Leylâ Be-Ḥâne-i Peder-i Ḥ'îş” başlığı ile 4695-4749 beyitleri arasında, Leylâ'nın iki yıllık yası bitirip babasının evine dönüşü anlatılır. Kadîmî'de bu bölüm, 3155-3205 beyitleri arasında, “Ender-Aḥvâl-i Leylâ Bâ-‘Aşk-ı Mecnûn” başlığı altında yer alır. Kadîmî, Şâhidî'deki 4724, 4741, 4746, 4749. beyitleri almamıştır.

Babasının evine dönen Leylâ, günlerden bir gün kızları yanına alıp gezintiye çıkar. Bu olay Şâhidî'de 4750-4780 beyitleri arasında “Reften-i Leylâ Be-Temâşâ-ı Naḥlistan” başlığı altında ele alınırken; Kadîmî'de “Reften-i Leylâ Bâ-Duḥterân Be-Teferrüc Berây-ı Dîden-i Mecnûn” başlığı ile 3206-3232 beyitleri arasındadır. Kadîmî, bu kısımda Şâhidî'deki 4763, 4764, 4765, 4778. beyitleri almamıştır. Bu gezinti esnasında Leylâ uykuya dalar ve rüyasında Mecnûn ona bir gazel okur. Söz konusu gazel Şâhidî'de “Şi'r Ḥ'ânden-i Mecnûn Der-Ḥ'âb-ı Leylâ” başlığı ile 4781-4787 beyitleri arasındadır. Kadîmî'de ise 3233-3239 beyitleri arasında, “Şi'r-i Mecnûn” başlığı altındadır. Bu gazelde Kadîmî, Şâhidî'nin mahlasını andığı 4786. beyitte kendi mahlasını kullanmıştır:

Şâhidî:

Ders-gâh-ı 'ışık içinde dirse 'âmm itdüm bu gün
Şâhidî'yüm cümle 'uşşâka ḥiṭâbum var benüm

Kadîmî:

Dersgâh-ı 'aşk içinde ders-i 'âmm itdüm bu gün
Ben Ḳadîmîem ki 'uşşâka ḥiṭâbum var binüm (3238)

4786. Şâhidî'yüm: Şâhidî'yim

Leylâ'nın uykudan uyanıp ağlamasının ve yanındaki kızların onu eve götürmesinin hikâye edildiği kısım, Şâhidî'de 4788-4806, Kadîmî'de 3240-3258 beyitleri arasındadır. İki şairde de bu bölüm, "Meşnevî" başlığı altındadır. Bu bölümde de Kadîmî, Şâhidî'deki 4793. beyitin birinci mısramında anlamsal bir değişiklik yapar:

Şâhidî:

Ki âhından göyindi perde-i rāz

Çıkardı perdesinden taşra āvāz (4793)

Kadîmî:

Ki âhından görindi perde-i rāz

Çıkardı perdesinden taşra āvāz (3245)

Leylâ'nın ahıyla Şâhidî'de sır perdesi yanıp tutuşurken; Kadîmî'de sır perdesi, dolayısıyla gizli olan açığa çıkar.

Şâhidî'de "Şıfat-ı Şeb ve Tārîk ve Zārî Kerden-i Leylâ" başlığı altında 4807-4831 beyitleri arasında Leylâ'nın karanlık gecede hâli anlatılır. Bu olay, Kadîmî'de "Fırkat-ı Leylâ Der-Şeb-i Tār" başlığı ile 3259-3280 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 4817, 4820, 4830. beyitleri almamıştır. Ayrıca Şâhidî'deki 4815. beyitin ikinci mısramını anlamsal olarak değiştirmiştir:

Şâhidî:

Sehâb ejder bigiydi âteşin-dem

Şadâ-yı ra' dle tölmişdi ' âlem (4815)

Kadîmî:

Sehâb ejder bigiydi âteşin-dem

Şadâ-yı ' adl ile tölmişdi ' âlem (3267)

Bulutların ejderha gibi ateşler saçtığı bir gecede, Şâhidî'de âlemin gökgürültüleri ile Kadîmî'de ise adalet sesleriyle dolduğu söylenir. Kadîmî'de ikinci mısramda gürleyen bir gök, adalet isteyenlerin sesi ile tasvir edilmiştir.

4815. âteşin-dem: âteş-i dem

Kadîmî, Şâhidî'deki 4821. beyitte fiilin çatısını değiştirmiştir. Böylece Şâhidî'de anlam bütünlüğü çerçevesinde kendisinden önceki iki beyitle alakalı olan bu beyiti, anlam itibariyle bağımsız kılmıştır:

Şâhidî:

Yolını **bağlamışdı** Rûm u Rûsuñ
İşidilmezdi âvâzı ħorosuñ (4821)

Kadîmî:

Yolu **bağlanmış** idi Rûm u Rûsuñ
İşidilmezdi âvâzı ħorûsuñ (3271)

Leylâ'nın karanlık gece ile ettiği hasbi hâl Şâhidî'de 4832-4848 beyitleri arasında, "Efsâne Goften-i Leylâ Der-Şeb-i Târîk" başlığı ile verilir. Kadîmî'de ise bu bölüm "Bâz Firqat-ı Leylâ Der-Şeb" başlığıyla 3281-3295 beyitleri arasındadır. Şâhidî'deki 4834. ve 4842. beyitler Kadîmî'nin almadığı beyitler arasındadır.

Leylâ, gecenin ardından mumla söyleşir. Mumla konuşması Şâhidî'de "Ĥiṭâb Kerden Be-Şem'" başlığı ile 4849-4876 beyitleri arasındadır. Kadîmî'de bu bölüm, 3296-3320 beyitleri arasında, "Ĥiṭâb-ı Leylâ Bâ-Şem'" başlığıyla verilir. Kadîmî, bu bölümde de Şâhidî'deki 4856, 4866, 4871. beyitleri almaz.

Leylâ ile Mecnûn, yine Zeyd'in aracılığı ile tekrar buluşurlar. Bu buluşmanın ardından Leylâ yine Mecnûn'u görmeye gider. Mecnûn onun yüzüne bakmayıp Leylâ'nın kendisinde olduğunu söyler. Daha sonra sonbahar gelir ve Leylâ hastalanır. Bu olaylar Şâhidî'de 4877-5145, 5146-5200 beyitleri arasında, sırasıyla "Mülâqat Kerden-i Mecnûn Bâ-Leylâ Be-Ṭarîḫ-i 'İşmet", "Şıfat-ı Ĥazân ve Bîmâr Şoden-i Leylâ" başlıkları altındadır. Kadîmî, Şâhidî'nin iki başlık altında işlediği bu konuları "Vuşlat-ı Leylâ Bâ-Mecnûn" şeklinde tek başlık altında, 3321-3577 beyitleri arasında ele alır. Yani Şâhidî'deki 4877-5145 arasındaki beyitler Kadîmî'de 3321-3531 arasındaki beyitler, 5146-5200 arasındaki beyitler de 3532-3577 arasındaki beyitlerdir. Kadîmî, Şâhidî'de 4877-5200 arasındaki beyitlerden 4886, 4887, 4891, 4899, 4902, 4909, 4924, 4929, 4930, 4931, 4932, 4933, 4935, 4936, 4939, 4953, 4973, 4980, 4981, 4984, 4990, 4991, 4992, 4993, 4998, 4999, 5000, 5005, 5006, 5007, 5008, 5009, 5010, 5029, 5031, 5035, 5040, 5041, 5042, 5043, 5044, 5045, 5046, 5049, 5050, 5053, 5057, 5059, 5068,

5078, 5085, 5087, 5089, 5095, 5113, 5119, 5124, 5125¹, 5141, 5163, 5164, 5166, 5171, 5182, 5184, 5187, 5190, 5193, 5195. beyitleri almamıştır. Kadîmî, Şâhidî'de 5139, 5140, 5142. olan beyitleri hem 3526, 3527, 3528. beyitlerde yazmış hem de 3546, 3547, 3548. beyitler de tekrarlamıştır. Böyle bir tekrar Şâhidî'de söz konusu değildir. Kadîmî, Şâhidî'deki 4889. beyitin ikinci mısramdaki çekimli bir fiili, zarffiil olarak kullanarak beyitin anlamında değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

Dili k'olmuşıdı perverde-i 'aşk
Aradan ref' **oldı** perde-i 'aşk (4889)

Kadîmî:

Dili k'olmuş idi perverde-i 'aşk
Aradan ref' **olup** perde-i 'aşk (3331)

Leylâ'nın hâlini anlatan bu beyitte, Şâhidî'de beyitin iki mısraı da kendi içlerinde ayrı ayrı manaları içermektedir. Leylâ'nın gönlü aşk tarafından beslenmiştir ve aradan aşkın perdesi kalkmıştır. Kadîmî, Şâhidî'deki çekimli fiili zarffiil hâlinde kullanarak iki mısraı anlam bakımından birbirine bağlamaktadır. Aradan aşkın perdesi kalktığı için Leylâ'nın gönlü aşk tarafından beslenmiştir.

4918. ve 5011. Beyitlerdeki fiilerin zamanında yaptığı değişiklik ile 4944. beyitteki fiili zarffiil olarak kullanması söz konusu bu beyitlerin anlamında bir değişikliğe sebep olmamıştır:

Şâhidî:

Şükûhıyla yürüdi dilbere ol
Yağın **irürdi** çün ħar-gâhına yol (4918)

Kadîmî:

Şükûh ile yürüdi dil-bere ol
Yağın **irişdi** çün ħargâhına yol (3356)

¹ Kadîmî'de 3511. beyit eserin tamiri esnasında silinmiştir ve bu beyit ya 5124. ya da 5125. beyite denk gelmektedir; fakat tek kelime dahi kalmadığından hangi beyit olduğu tespit edilemedi.

4889. k'olmuşıdı: ki olmuşıdı

4918. yağın: yağın

Şâhidî:

Sibâ' uñ hayli cem' **olmuş** buları
Araya almışdı kamu varı (4944)

Kadîmî:

Sibâ' uñ hayli cem' **olup** buları
Araya almış idi kamu varı (3373)

Şâhidî

Zebân-ı Leylî k' **olmuşdı** şeker-rîz
Olup ol la'1 dürcinden güher-rîz (5011)

Kadîmî:

Zebân-ı Leylâ çün **oldı** şeker-rîz
Olup ol la'1 dürcinden güher-rîz (3422)

Ayrıca Şâhidî'deki 4907. beyitin birinci mısramında, 5056. beyitin de tamamında anlamsal değişim yapmıştır:

Şâhidî:

Gelüp taşra şafâdan kıldı secde
Şabâ bigi irüşdi küh-ı Necde (4907)

Kadîmî:

Gelüp taşra şafâdan vardı vecde
Şabâ bigi irişdi küh-ı Necde (3346)

4944. hayli: hayl-i

4944. Varı: vâri

5011. k' olmuşdı: ki olmuşdı

5011. olup: olub

5011. la'1: la'1-i

4097. gelüp: gelüb

Leylâ'nın kendisinden Mecnûn'u getirmesini istediği Zeyd, bu beyitlere göre, Şâhidî'de sevincinden secde kılarken; Kadîmî'de vecde gelmektedir.

Şâhidî:

Ruḥuñ mihriyledür cismüm nihâdî

Ġam-ı 'ıŝkuñla eşki âb u zâdî (5056)

Kadîmî:

Ruḥuñ mihriyledür çeşmüm nehârî

Ġam-ı 'aŝkuñla eşküm âb u zâdî (3453)

Leylâ'ya hitaben Mecnûn tarafından söylenen bu beyitte, Mecnûn Şâhidî'de “cisminin Leylâ'nın aşkıyla yaratıldığını ve onun aşkının gamında döktüğü gözyaşlarının da yiyeceği olduğunu” söyler. Kadîmî'de ise Mecnûn, Leylâ'ya “gözlerindeki gündüzün, yani aydınlığın onun yanaklarının güneşiyle mümkün olduğunu ve aşkının gamıyla gözyaşlarının da yiyeceği olduğunu” dile getirir. Ufak tefek farklılıkla ile beraber iki şair “mihir” kelimesini başka başka manaları ile kullanmıştır.

Bunların yanı sıra Kadîmî, Şâhidî'deki 5004. beyitin genelinde yaptığı değişiklikler ile birlikte ikinci mısraını da tamamen değiştirmiştir:

Şâhidî:

Uzadup ol dem aña dest-i bâzû

Murâdî peykerine sürdi ol rû (5004)

Kadîmî:

Uzadup aña ol dem dest-i bâzî

Dile geldi ne kim var ise râzî (3421)

Kadîmî, Şâhidî'deki 5183. beyitinin ikinci mısraında, bir filde yaptığı değişiklik ile mısraı anlamsal olarak dönüştürmüştür:

5056. eşki: eşk-i

5056. zâdî: zarî

5004. uzadup: uzadub

Şâhidî:

Ki tâb-ı mihirden ol mâh-peyker

Göyünmiş lâle bigi ƣaldı bî-fer (5183)

Kadîmî:

Ki tâb-ı mihirden ol mâh-peyker

Göyindi lâle bigi ƣaldı bî-fer (3566)

Ay yüzlü olan Leylâ, aşkın ateşinden dolayı, Şâhidî’de (bağrı) yanmış lale gibi fersiz kalırken; Kadîmî’de lale gibi yanar ve fersiz kalır.

Leylâ’nın, annesine ettiği vasiyet, Şâhidî’de “Vaşiyet Kerden-i Leylâ Be-Mâder-i H̱îş ve Vefât Yâften-i Ū” başlığını taşır ve 5201-5275 beyitleri arasındadır. Kadîmî’de ise 3578-3640 beyitleri arasında ve “Vaşiyet-i Leylâ Be-Mâdereş” başlığı altındadır. Kadîmî, Şâhidî’deki 5208-5212 arasındaki beyitler ile 5215, 5216, 5231, 5234, 5243, 5244 ve 5267. beyitleri almamıştır. Kadîmî’nin, Şâhidî’deki 5213. beyitin ikinci mısraındaki fiilin kipinde yaptığı değişiklik ile Şâhidî’ye göre beyitin anlamını daha düzgün bir hâle getirdiği söylenebilir:

Şâhidî:

Bu gün vaƣt irdi kim ẖake virüp ten

Cüdâ **itdüm** ƣapuñdan zaħmeti ben (5213)

Kadîmî:

Bu gün vaƣt irdi kim ẖake virüp ten

Cüdâ **idem** ƣapuñdan zaħmeti ben (3585)

Kadîmî, Şâhidî’deki 5229. beyitin ikinci mısraındaki fiilin çatısında yaptığı değişiklik ile beyitin manasını değiştirmiştir:

5183. mâh-peyker: mâh-ı peyker

5183. ƣaldı: ƣıldı

5213. virüp: virüb

Şâhidî:

Çü Leylî ḥasretile terk idüp taḥt
Cenâze merkebine **bağlaya** raḥt (5229)

Kadîmî:

Çü Leylî ḥasret ile terk idüp taḥt
Cenâze merkebine **bağlana** raḥt (3599)

Leylâ'nın ölümünün ardından Şâhidî'de, 5276-5301 beyitleri arasında, “Kelime-i Çend Der-Bî-Vefâ'î-i Rûzgâr” başlığı altında dünyanın vefasızlığı dile getirilir. Bu, Kadîmî'de “Ender-Vefât-ı Leylâ” başlığı ile 3641-3662 beyitleri arasındadır. Bu bölümde de Kadîmî, Şâhidî'deki 5279, 5280, 5293, 5298. beyitleri almamıştır.

Şâhidî'de “Der-Münâcât” başlığı altında 5302-5306 beyitleri arasında Allah'a günahların affi için dua söz konusudur. Bu dua Kadîmî'de “Ümîd Ez-Dergâh-ı Bârî Te'âla” başlığı ile 3663-3666 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 5305. beyiti almamıştır. Ayrıca Kadîmî'nin, Şâhidî'deki 5303. beyitin birinci mısraındaki fiilde değişiklik yaparak söz konusu mısraın anlamının daha açık ve düzgün olmasını sağladığını söylemek mümkündür:

Şâhidî:

Fenâ şuyınla çün **yuya** sevâdum
Düzet raḥmet şuyundan âb u zâdum (5303)

Kadîmî:

Fenâ şuyıyla **yunicağ** sevâdum
Düzet raḥmet yüzinden âb u zâdum (3664)

Şâhidî'nin mahlasını andığı 5306. beyitte de kendi mahlasını kullanmıştır:

Şâhidî:

Giderüp Şâhidî'den her günâhı
Ḥaṭâsın kamu 'afv eyle İlahî (5306)

5229. idüp: idüb

5229. taḥt: taḥt

5306. giderüp: giderüb

Kadîmî:

Ḳadîmîden giderüp her günâhı

Ḥaṭâsın ḵamu ‘afv eyle İlâhî (3666)

Leylâ'nın cenazesinin, annesinin hâlinin ve Mecnûn'un Leylâ'nın cenazesini görüşünün anlatıldığı “Zârî Kerden-i Mâder-i Leylâ ve Resîden-i Mecnûn Der-Mâtem-i Ū” başlıklı kısım, Şâhidî'de 5307-5344 beyitleri arasındadır. Kadîmî'de ise “Aḥvâl-i Cenâze-i Leylâ” başlığını taşıyan bu bölüm 3667-3699 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 5309, 5312, 5321, 5323, 5338. beyitleri almamıştır. Kadîmî, Şâhidî'deki 5313. beyittin ikinci mısradaki zarffiili çekimli fiil olarak kullanılmıştır; fakat beyitteki anlam değişikliği bu durumun ötesinde kelimelerde yapılan değişiklik ile ortaya çıkmıştır:

Şâhidî:

Oğul acısı virdi aña ağu

Delürüp ḥayretile şağdı şağu (5313)

Kadîmî:

Oğul ağusı virdi aña ağu

Delürdi ḥasret ile şağdı şağu (3671)

5331. ve 5334. beyitlerdeki fiilleri zarfiil olarak kullanması ise beyitlerin anlamında bir değişiklik yapmamıştır:

Şâhidî:

Nazar **kıldı** görür ol kân-ı endüh

Ki gelür kûy içinde ḥalk-ı enbüh (5331)

5313. ağu: āğū

5313. delürüp: delürüb

5313. şağu: sāğū

5331. görür: görür

Kadîmî

Nazar **kı lup** görür ol kân-ı endûh
Ki gelür kûy içinde halk-ı enbûh (3687)

Şâhidî:

Revân **olmuş** kamunuñ eşki seyli
İderler nâle ile vây Leylî (5334)

Kadîmî:

Revân **olup** kamunuñ eşki seyli
İderler nâle ile vây veylî (3690)

Mecnûn'un ölmesinin ve Leylâ ile bir mezara gömülmesi Şâhidî'de "Efsâne Goften-i Mecnûn Ve Zârî Der-Pîş-i Cenâze-i Leylâ ve Vefât Yâften-i Ū" başlığı altında, 5345-5456 beyitleri arasındadır. Kadîmî'de ise 3700-3791 beyitleri arasında olup "Kıışsa-ı Vefât-ı Mecnûn Ki Her Do-Râ Der-Yek Qabr Defn Kerdeend" başlığını taşır. Kadîmî, Şâhidî'deki 5358, 3360, 5404, 5419, 5432, 5434, 5435, 5440, 5441, 5445, 5446, 5447, 5448, 5449, 5452, 5454, 5455. beyitleri almamıştır¹. Kadîmî, Şâhidî'deki 5349. ve 5402. beyitlerin birinci mısralarındaki fiillerde beyitlerin anlamını dönüştürmeyen değişiklikler yapmıştır:

Şâhidî:

Çi ger gam bizi **itmişdi** mükedder
Şafâ yüzinden olalum münevver (5349)

Kadîmî:

Çi ger gam bizi **itmişdür** mükedder
Şafâ yüzinden olalum münevver (3704)

¹ Kadîmî'nin eserinin mevcut olan tek nüshasının tamiri esnasında, bu son kısımlardaki varakların başındaki beyitler silinmiştir; ama Şâhidî'deki beyit sıralamasına göre, silik olan beyitler, şunlardır: 5360, 5374, 5375, 5387, 5400, 5414. Bu beyitler Kadîmî'de sırasıyla şu beyitler olmalıdır: 3714, 3727, 3728, 3740, 3753, 3766. Ayrıca Kadîmî'de silik olan 3779. beyit, Şâhidî'de 5429. veya 5430. beyittir; fakat küçük bir kalıntı dahi olmadığından hangisi olduğunu tespit etmek mümkün değildir.

5349. olalum: olalum

Şâhidî:

Ne hoş demdür kişi k' **idüp** özin çāk
 Hēvā' yolında bu resme ola hāk (5402)

Kadîmî:

Ne hoş demdür k' **ide** kişi özin çāk
 Hēvā yolında bu resme ola hāk (3755)

Bunun yanı sıra Kadîmî, Şâhidî'deki 5350. beyitin ikinci mısraını anlamsal olarak değiştirmiştir:

Şâhidî:

Göñül şol resm bulsun kurb-ı cānı
 Ki ne cān istesün ne zindegānī (5350)

Kadîmî:

Göñül şol resme bulsun kurb-ı cānı
 Ki bu cān istemesün zindegānī (3705)

Mecnûn'un dilinden Leylâ'nın cenazesinde söylenen bu beyitin ikinci mısraında, Şâhidî'de gönlün, öyle bir can yakınlığı bulması isteniyor ki ondan sonra gönül ne can ne de hayat istemelidir. Kadîmî'de ise böylesine bir yakınlığı elde etmiş olan gönle sahip can(insan) yaşamak istememelidir. Yani Şâhidî'de nesne görevinde olan "cān", Kadîmî'de özne konumuna geçirilmiş ve böylece beyitin ikinci mısraı daha farklı bir düşüncenin ifadesi olmuştur.

Şâhidî'de 5457-5468 arasındaki "Der-Münâcât" başlıklı bölümün ardından "Der-Ĥ'âb Diden-i Zeyd Mecnûn ve Leylâ-Râ" başlığı ile 5469-5546 beyitleri arasında Zeyd'in rüyasında Leylâ ile Mecnûn'u cennette görmesi anlatılır. Kadîmî, Şâhidî'de iki ayrı başlık altında verilen bu konuları, tek başlık altında birleştirmiştir⁴ ve bu kısım 3792-3876 beyitleri arasındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 5457-5546 arasındaki beyitlerden

---

5402. k'idüp: ki idüb

5350. cān: hānı

5350. zindegānī: zinde-gānı

⁴ Kadîmî'nin eserinde bu kısmın baş kısmı silinmiştir. Geriye kalan kırmızı mürekkep kalıntılarında burada bir başlık olduğu anlaşılmaktadır.

5459, 5498, 5519, 5526. beyitleri almamıştır.¹ Ayrıca Şâhidî'deki beyit sırasını yine gözetmemiştir. Şâhidî'de 5504. ve 5505. beyitler Kadîmî'de sırasıyla 3838. ve 3837. beyitlerdir. Bununla beraber Şâhidî'nin mahlasının geçtiği 5464. beyitte kendi mahlasını kullanarak bir değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

Keremden Şâhidî'nün vir murādın
Şafâ bahş eyle rahmetden nihādın (5464)

Kadîmî:

Ḳadīmīnün keremden vir murādın
Şafâ bahş eyle rahmetden nihādın (3798)

Şâhidî'de 5467. beyitin manası kendi içinde biterken; Kadîmî, ikinci mısradaki zarfîil kullanarak beyitin anlamını kendinden sonraki beyit ile birleştirmektedir

Şâhidî:

Ki şem^c-i ' ışkınuñçün terk idüp ser
Fürüg-ı mihrünile **yandır**a per (5467)

Kadîmî:

Ki şem^c-i ' aşkuñ için terk idüp ser
Fürüg-ı mihrün ile **yandırur** per (3801)

Şâhidî'deki 5475. beyitin birinci mısramı da anlamsal olarak değiştirmiştir:

Şâhidî:

Vefâ devrinde dil-dâr-ı ser-efrâz
Hevâ³ bezminde yâr-i şâhib-i râz (5475)

¹ Bu kısımdaki varakların baş kısımlarındaki beyitler silinmiştir. Şâhidî'deki beyit sırasına göre eksik olan beyitler şunlardır: 5470, 5483, 5496, 5510, 5524. Bu beyitler sırasıyla Kadîmî'deki şu beyitlerdir: 3804, 3817, 3830, 3843, 3856. Bunun yanı sıra Kadîmî'deki 3869. beyit Şâhidî'deki 5538. ya da 5539. beyittir; fakat hiçbir iz olmadığından Kadîmî tarafından hangisinin alınıp hangisinin alınmadığı tespit edilememiştir.

Kadîmî:

Fenâ dârında dil-dâr-ı ser-efrâz

Hevâ bezminde yâr-i şâhib-i râz (3809)

Zeyd'in vafında söylenen bu beyitte, Şâhidî'de onun vefa devrinde, yani vefanın gerektiği demde yüce bir sevgili, dost olduğu söylenirken; Kadîmî'de onun, bu fena yerinde, dünyada yüce bir dost olduğu ifade edilmiş. Yani Şâhidî'de dostluk ile vefa arasındaki ilişkiye atıf varken; Kadîmî'de fani ve güvenilmeyen bir dünyada dostun önemine vurgu yapılmaktadır.

Kadîmî, Şâhidî'deki 5502. beyitteki fiilin “irür” biçimi yerine “irdi” şeklini kullanarak mısradaki bir önceki fiil ile hem anlam hem de zaman itibarıyla bir uyum sağlama gayesi gütmüştür:

Şâhidî:

Şunuñ bigi müzeyyendür bu gülzâr

Ne mişlin gördi göz ne **irür** efkâr (5502)

Kadîmî:

Şunuñ bigi müzeyyendür bu gülzâr

Ne mişlin gördi göz ne **irdi** efkâr (3835)

Şâhidî 5547-5660 arasındaki beyitler için “Hâtîmet-i Kitâb ve Beyân-ı Târih” başlığını atıp kitabının sonuna geldiğini haber verir. Bu beyitler Kadîmî'de iki başlık altında yer almaktadır. Kadîmî'de 3877-3888 arasındaki beyitler “Medh-i Nazm-ı Kitâb”, 3889-3968 arasındaki beyitler de “Hâtîme-i Kitâb ve Medh-i Pâdşâh-ı İslâm” başlığı ile yer alır. Şâhidî'deki 5547-5558 arasındaki beyitler, Kadîmî'de “Medh-i Nazm-ı Kitâb”, 5559-5660 arasındaki beyitler de “Hâtîme-i Kitâb ve Medh-i Pâdşâh-ı İslâm” başlığı altındadır. Kadîmî, Şâhidî'deki 5547-5660 arasındaki beyitlerden 5592. beyit ile 5614-5630 arasındaki beyitleri ve 5636, 5638, 5640, 5642. beyitleri almamıştır.² Şâhidî'de 5614-5622 arasındaki beyitlerde Cem Sultan'dan ve onun eseri

---

5502. göz ne: gözine

² Bu kısımdaki varakların da baş kısımlarındaki beyitler silinmiştir. Şâhidî'deki beyit sırasına göre eksik olan beyitler şunlardır: 5551, 5563, 5576, 5589, 5560. Bu beyitler sırasıyla Kadîmî'deki şu beyitlerdir: 3881, 3893, 3906, 3919, 3958. Ayrıca Kadîmî'deki 3945. beyit Şâhidî'deki 5632. ya da 5633. beyittir; fakat hiçbir iz olmadığından Kadîmî tarafından hangisinin alınıp hangisinin alınmadığını tespit etmek mümkün değildir.

olan *Cemşîd ü Hurşîd*'den bahsedildiğinden; 5623-5630 arasındaki beyitlerde Şâhidî'nin kendi hâl tercümesi bulunduğu; 5636, 5640, 5642. beyitlerde de Şâhidî'nin kitabı hakkında, ne zaman yazılıp ne kadar sürede bittiğine dair bilgiler verildiğinden, bu beyitler, Kadîmî tarafından alınmamıştır. Bunların dışında Şâhidî'deki 5584. beyitin ikinci mısraındaki fiili, beytin anlamında değişikliğe yol açmayacak şekilde yine zarffil olarak kullanmıştır:

Şâhidî:

‘Acemde cân bigi k’olmuşdı maqbûl
Ġarîb **olmuş** tururken Rûmda ol (5584)

Kadîmî:

‘Acemde cân bigi olmuşdı maqbûl
Ġarîb **olup** tururken Rûmda ol (3914)

Şâhidî’de, 5585. beyitte Nizâmî’nin hamsesinden ve Şeyhî’nin bu hamseyle ilgilenmesinden bahsedilir. Kadîmî bu beyitteki “ol penc” ibaresi yerine “gice” kelimesini kullanır. Böylece Şâhidî’den farklı olarak Şeyhî’nin bu hamseyle arasındaki bağ olan “Ġusrev ü Şîrîn”i doğrudan ima eder:

Şâhidî:

Dil-i Şeyhîde k’oldı şevk peydâ
Çü ol penc dilberi itdi temâşâ (5585)

Kadîmî:

Dil-i Şeyhîde k’oldı şevk peydâ
Çü gice dil-beri itdi temâşâ (3915)

Kadîmî’nin, 5586. beyitte yapmış olduğu değişiklik ile beytin anlamını Şâhidî’ye nazaran daha düzgün bir hâle getirdiği söylenebilir:

5584. k’olmuşdı: ki olmuşdı

5584. tururken: tururken

5585. k’oldı: ki oldı

Şâhidî:

Yürüyüp atlas-ı zerrîne hâme

Düzetdi Hüsrev ü Şirine câme (5586)

Kadîmî:

Yüritdi atlas-ı zerrîne hâme

Düzetdi Hüsrev ü Şirine câme (3916)

Şâhidî'deki 5598. beyitte, Cem Sultan'ın nazarında kitabın makbul olması temennisi dile getirilmiştir ve bu beyitin ikinci mısraı Kadîmî tarafından şu şekilde değiştirilmiştir:

Şâhidî:

Cemâl-i mâh u hürşide süre râh

Eger olur ise maqbûl-i Cem Şâh (5598)

Kadîmî:

Cemâl-i mâh u hürşide süre râh

Kabûl eyler ise Sultân Selîm Şâh (3927)

Kadîmî, kitabı Sultan'a attettiğini de Şâhidî'de olmayan bir beyit ile dile getirir:

Çü gördüm luṭf-ı ṭab'ın pādşāhuñ

Kiṭābı baḡladum adına şāhuñ (3943)

Kadîmî, Şâhidî'deki, Cem Sultan için söylenen 5611. beyiti, Sultan I. Selim için söyleyerek birinci mısraında bir kelime ile anlamsal değişiklik yapmıştır:

Şâhidî:

Kelāmı luṭfi faḡr-i ehl-i 'irfān

Kemāl-i cūdı faḡr-i Āl-i 'Osmān (5611)

5586. yürüyüp: yürüyüb

5598. olur ise: olursa

5598. Cem Şâh: Cem-i şâh

5611. kelāmı: kelām-ı

Kadîmî:

Kelâmı luṭfî zuḥr-ı ehl-i ‘irfân

Kemâl-i cûdı faḥr-i âl-i ‘Oṣmân (3940)

Şâhidî’de, Cem Sultan’ın sözünün lutfu irfan sahiplerinin övüncü iken; Kadîmî’de Sultan Selim’in sözünün lutfu irfan ehlinin zor zamanlarda, ihtiyaç duyduklarında alıp sakladıkları şeydir.

Kadîmî, Şâhidî’deki 5635, 5641, 5654. beyitlerde kendi gerçekleri ve amaçları doğrultusunda değişiklikler yapmıştır:

Şâhidî:

Olupdur bende bu ol hoş-nihâde

Ki ol şeh-zâdedür bu bende-zâde (5635)

Kadîmî:

Olupdur bende bu ol hoş-nihâde

Ki ol sulṭân ise bu bende-zâde (3947)

Söz konusu bu beyit, Şâhidî’de Cem Sultan için yazıldığından “şeh-zâde”; Kadîmî’de Sultan Selim kastedildiğinden “sulṭân” kelimesi kullanılmıştır.

Şâhidî:

Ṭutup yüz Konya şehrinde temâme

Bu zîverle beyâza geldi nâme (5641)

Kadîmî:

Ṭutup yüz Küre şehrinde temâma

Bu zîverle beyâza geldi nâme (3950)

Şâhidî, bu eserini Konya şehrinde tamamlamışken; Kadîmî Küre emindedir ve eserinin bu şehirde bitirmiştir.

5635. olupdur: olubdur

Şâhidî:

Yağın olmışdurur hamsîne yaşum

Ne için akmaya derdile yaşum (3654)

Kadîmî:

Yağın olmuş çü sî vü pence yaşum

Ne için akmaya derd ile yaşum (3962)

Şâhidî eserini yaklaşık olarak elli yaşında tamamlamıştır. Kadîmî ise bu eseri tamamladığında yaşı otuz beşe yaklaşmıştır.

Şâhidî'deki 5660. beyitte de Kadîmî, kendi mahlasını kullanarak *Leylâ vü Mecnûn*'u bitirir:

Şâhidî:

İlâhî kııl revânın zevkile şâd

İdenüñ Şâhidî'yi hayrıla yâd (5660)

Kadîmî:

İlâhî kııl revânın şevk ile şâd

Şâhidî'yi idenüñ hayr ile yâd (3968)

Sonuç olarak Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u hakkında şunları söyleyebiliriz: Kadîmî yukarıda tespit edildiği gibi Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'unu sözcüğü sözcüğüne tekrar etmemiştir. Aynen alınan beyitlerin yanı sıra pek çok beyitte kelime değişikliğine gitmiştir. Bazı beyitlerde de kelimelerin değişimi ile anlamsal dönüşümler ortaya çıkmıştır. Pek çok beyitin anlamı da fiillerde yapılan değişiklikler ile dönüştürülmüştür. Bunların yanı sıra Kadîmî, bazı bölümleri ve pek çok beyiti almamıştır. Atlanan bu bölümler ve beyitler ile hikâyedeki bazı olayların gelişim çizgisinde değişiklik meydana gelirken aynı zamanda da söz konusu hikâye daha özlü bir hâle getirilmiştir ve böylece yenidenyazma teknik unsurlarından biri olan “indirgeme” ve indirgemeye bağlı olarak “özlülüğü” hatırlatan edimler ortaya çıkmıştır. Ayrıca Kadîmî, Şâhidî'deki altı başlığı aynen almakla beraber başlıkların geriye kalanlarında bir değişikliğe gitmiştir ve farklı başlıklar kullanmıştır. Hatta başlıkları dahi çoğunlukla Şâhidî'ye nazaran daha kısa tuttuğu ve anlatılacak konunun içeriğine

---

3654. yağın: yağın

yönelik daha özlü başlık kullandığı ifade edilebilir. Bunların yanı sıra kendinden on dokuz beyit eklemiştir. Böylece Kadîmî'nin, eserinin anametni olan Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u üzerinde yapmış olduğu bazı ekleme ve çıkarmalarla, değişikliklerle hem biçimsel hem de anlamsal dönüşümler ortaya çıkmıştır. Kadîmî'nin eseri, bütün bu edimler ile metinlerarasılık boyutunda değerlendirildiğinde “aşırma”nın ötesinde bir “yenidenyazma”dır. Metinlerarası ilişkiler bağlamında Kadîmî'nin, anametnin olarak niteleyebileceğimiz Şâhidî'nin eserinden hareketle yeni bir eser ortaya koyduğu söylenebilir.

SONUÇ

Bir rivayete göre amcasının kızı Leylâ'ya âşık olan ve sonrasında aklını kaybedip Mecnûn lakabını alan Kays'a isnat edilen şiirlerde geçen küçük vakaların bir takım ilaveler ve tefsirler ile birbirine bağlanması sonucu H. IV./ M. X. asırdan itibaren çeşitli eserlerde anlatılan bir halk hikâyesi hüviyetini alan Leylâ vü Mecnûn, ilk olarak Fars edebiyatının ünlü şairi Nizâmî-i Gencevî tarafından, Şirvânşâh Ahtisân bin Minûçihhr'in isteği üzerine H. 584/ M. 1188 yılında nazma çekilmiştir. Arap, Fars ve Türk edebiyatının bir nevi kesişim alanı olan Osmanlı edebî sahasında mesnevide üstat kabul edilen Nizâmî, böylece Leylâ vü Mecnûn yazma geleneğini başlatmıştır ve söz konusu bu aşk hikâyesinde takip edilen, üstat sayılan bir şair olmuştur. Osmanlı edebî sahasında müstakil bir eser olarak pek çok şair tarafından Leylâ vü Mecnûn kaleme alınmıştır. Eserlerin bir kısmı günümüze ulaşırken bir kısmı da tezkirelerde adının geçmesine rağmen bugün mevcut değildir. Genel olarak Türk edebiyatında, bu aşk hikâyesi otuzdan fazla şair tarafından manzum olarak yazılmıştır.

Edirneli Şâhidî, Osmanlı edebî sahasında bu hikâyeyi manzum olarak mesnevi nazım şekliyle kaleme alan ilk şairdir. H. 883/M. 1478 yılında tamamlanan, 5660 beyitten meydana gelen ve Cem Sultan'a ithaf edilen bu eserde Şâhidî, hikâyenin, mananın kimsenin malı olmadığı, varolan hikâye ya da mana üzerinde daha güzel bir söyleme ulaşma gayesinin güdüldüğü bir edebî geleneğin söz konusu olduğu Osmanlı edebiyatında, Leylâ vü Mecnûn yazma geleneği içerisinde, büyük bir üstat sayılan ve Leylâ vü Mecnûn yazma geleneğini başlatan Nizâmî-i Gencevî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'unu kendi eseri olan *Leylâ vü Mecnûn (Gülşen-i Uşşâk)* için kaynak olarak kabul etmiştir. Şâhidî, Nizâmî'nin eserindeki bazı beyitleri aynen Türkçeye aktarırken bazı beyitlerde içinde yaşadığı geleneğin ve kendi beğenilerinin doğrultusunda bir takım değişiklikler yapmıştır. Hikâyenin genel akışında Nizâmî'yi takip etmekle beraber Nizâmî'nin eserindeki bazı bölümleri ve hikâyeleri almamış, kendinde de bölümler ve başka hikâyeler eklemiştir. Şâhidî böylece, meşhur olan bu aşk hikâyesini, Nizâmî'nin eserini takip ederek Türkçe söyleme gayesi gütmüştür ve yeni bir eser ortaya koymuştur. Yaptığı bu edebî faaliyeti eserinin 761. beyinde “Nizâmî nazmına vire nizâmî” şeklinde ifade etmiştir. Yani Şâhidî, eseri ile Leylâ vü Mecnûn yazma geleneğini başlatan Nizâmî'yi takip etmekle beraber ondan daha iyisini yazmayı hedeflemiştir ve böylece Nizâmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'ununa “cevap” vermiştir.

Metinlerarası ilişkilerin yoğun ve bir o kadar da karmaşık olduğu Osmanlı edebî geleneğinde, Kadîmî, Nizâmî'den Şâhidî'ye geçen Leylâ vü Mecnûn hikâyesini yeniden yazmıştır. Tahminî olarak 1512 yılında tamamlanan bu eser, Sultan I. Selim'e ithaf

edilmiştir ve eksik varaklar söz konusu olmakla beraber mevcut hâliyle 3968 beyittir. Eseri ilim dünyasına tanıtan Agâh Sırrı Levend' e göre Kadîmî, Şâhidî'nin eserini aşmıştır ve yapmış olduğu bazı değişiklikler ile eseri kendisine mal etmiştir. Bu doğrultuda Kadîmî'nin eseri ile Şâhidî'nin eseri karşılaştırıldığında, Kadîmî'nin eserinin, Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'un aynen tekrarı olmadığı görülmüştür. Kadîmî, Şâhidî'nin eserindeki bazı beyitleri aynen almakla beraber pek çok beyitte de değişikliğe gitmiş, kendinden de beyitler eklemiştir. Bu da bize bir yenidenyazma olduğunu ve indirgeme-genişletme yoluyla dönüşümler yapıldığını gösterir. Kimi beyitlerde sadece kelimeleri değiştirirken; kimi beyitlerde de kelime ve kip değişiklikleri ile beraber anlamsal dönüşümler yapmıştır. Ayrıca Şâhidî'deki bazı bölümleri ve beyitleri almayıp hem bu atlanan kısımlarda söz konusu olayın akışında bir değişiklik yapmış hem de bir ihtimal hikâyeyi dağıttığını düşündüğü beyitleri atlayarak ya da aynı anlamdaki iki beyitten birini alırken diğerini almayarak; Şâhidî'nin iki ya da üç beyitte söylediğini bir veya iki beyitte söyleyerek Şâhidî'ye nazaran hikâyeyi daha özlü bir hâle getirmiştir. Kadîmî'nin eseri, metinlerarası ilişkiler bağlamında değerlendirildiğinde “aşırma”nın ötesinde bir “yenidenyazma”dır. Yani yapmış olduğu bu değişiklikler ile Kadîmî'nin yeni bir eser ortaya koyduğu söylenebilir.

Kadîmî'nin eseri, okuyucuyu Levend'in tespitleri ile Şâhidî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'una götürmekle beraber şu beyitler ile de Nizâmî'ye, dolayısıyla şairin yapmış olduğu bu edebî faaliyetin amacına götürmektedir:

Diyüp Rûmî zebân ile kelâmı
Nizâmî nazmına vire nizâmı (104)

Ma'ânî bahridür nûn-ı Nizâmî
Bu bikri zeyn kılmışdı temâmî

Çeküp derd ü ğam-ı dehr ile renci
Çıkarıdı mahzeninden penc-genci

Bu penci penc dil-ber bigi peydâ
Müzeyyen kıldı virüp şekl-i ğarrâ

Bularuñ her biridür gerçi dil-ber
Kamudan lîk budur hûb-manzar (3895-3898)

Bu beyitler doğrultusunda şunu diyebiliriz: Şâhidî, Nizâmî'den daha iyisini yazma gayesi ile Nizâmî'nin eserini kendisi için kaynak olarak alırken; Kadîmî de Şâhidî'nin eserini yapmış olduğu pek çok değişiklik ile kendisi için kaynak olarak almıştır ve o da bu edebî faaliyeti ile Nizâmî'den daha iyisini yazmayı, ona “cevap” vermeyi hedeflemiştir. Şâhidî, kendisi için anametın olan Nizâmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'undan bir altmetin ortaya koymuştur. Şâhidî'nin bu altmetni Kadîmî'nin yeniden yazma edimi ile bir anametın hâline gelmiştir ve yeni bir altmetnin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Kadîmî'nin ortaya koyduğu bu altmetin, Şâhidî'nin eserinden hareketle ortaya çıkmakla beraber Şâhidî'nin anametni olan Nizâmî'nin eserinden daha iyi olma iddiası taşımaktadır.

2. BÖLÜM: *LEYLÂ VÜ MECNÛN*'UN ÇEVİRİYAZILI METNİ

2.1. NÜSHA TAVSİFİ

Kadîmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'unun belirlenebilen tek nüshası Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yazma Eserler Kütüphanesi M. Ozak 1102 c'de kayıtlıdır. Eseri tanıtan Ağâh Sırrı Levend şu bilgileri vermektedir:

“Nüshanın vasfı: cildi kahverengi meşin, eski, şemseli, miklepsiz; cild 17-9 X 11, yazı 12 X 7 sm. sonradan tamir görürken yapraklar birbirine karışmış; varak sayısı 157, her sayfadaki beyit sayısı 13; başlık tezhipli, bahis başları kırmızı; kâğıt aharlı beyaz, yazı iri talik. (Levend: 1952)

Yukarıda belirtildiği gibi eserin varakları karışık olmakla beraber eksik varaklar da söz konusudur. Bu eksik hâliyle eser, 3968 beyittir. Ayrıca tamir esnasında bazı varaklardaki ilk beyitler silinirken bazı varaklardaki beyitlerin üzerine de bant yapıştırılmış ve beyitler bu hâlleri ile okunamaz hâle gelmiştir.

Metnin başında “Kitâb-ı Leylâ vü Mecnûn” yazılı müzehhep bir serlevha vardır. Serlevhanın hemen üzerinde “Yâ Kebîkeç”, 2a numaralı sayfada da sırasıyla “Yâ Allah”, “Yâ Muhammed”, “Ebû Bekir”, “Ömer”, “Osmân”, “Alî,” yazılıdır.

2.2. NÜSHANIN YAZIM ÖZELLİKLERİ VE ÇEVİRİYAZILI METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

1512 yılında bitirildiği tahmin edilen *Leylâ vü Mecnûn*'un tek nüshası vardır ve bu söz konusu nüshada herhangi bir istinsah kaydı bulunmamaktadır.

a. Tamir görürken eserin varakları karışmıştır. Herhangi bir rakamın yazılı olmadığı bu varaklar hikâyenin ve şairin yararlandığı Nizâmî'nin *Leylâ vü Mecnûn* adlı eseri doğrultusunda sıraya konmuştur.

b. Ayrıca eserde eksik varaklar ile zarar görüp silinen ya da okunamayan yerler söz konusudur. Bu eksik kısımlar ile okunmayan ya da silinen kısımlar çevriyazıda sıra nokta (.....) ile gösterilmiş ve dipnotla belirtilmiştir.

c. Yazmada düzenli hareke kullanımı söz konusu değildir. “Üstün, esre, ötre, şedde” hareketleri çok nadir olarak kullanılmıştır.

d. Ünlüler bazen harfle, nadir olarak harekeyle gösterildiği gibi bazen de hiç biri kullanılmamıştır.

e. İzafet esresi kimi zaman “y” ile gösterilmiştir.

f. Eserdeki başlıklar Farsçadır. Bu başlıkların okunuşunda ve çevriyazısında Osmanlı Türkçesinde ve Farsçada ortak olarak kullanılan “aşk, ahvâl, nazm, teferrüc,

mükâleme” gibi kelimelerin yazımında Osmanlı Türkçesi’ndeki telaffuzları tercih edilirken “şoden ” gibi Farsçaya ait fiilerin, kelimelerin yazımında kendi dillerindeki telaffuzları tercih edilmiştir.

g. Aslen “Rabb, sırr, hadd, cidd” gibi muzâaf olan kelimeler ulama ve izafet olmadığı yerlerde “Rab, sır, had, cid” şeklinde yazılmıştır. Bununla beraber 1325, 1850, 1888 ve 3499. beyitlerde bu kelimeler vezne göre “Rabb, sırr, hadd, cidd” biçiminde okunmuştur.

h. 863. beyitte “gel-” fiili açık olarak “gil-”, şeklinde yazılmıştır. Bundan dolayı söz konusu kelime bu beyitte “gil-” şekliyle okunmuştur; fakat diğer beyitlerde “gel-” şekli tercih edilmiştir.

ı. “Yâ” bağlacı hem “elif” harfi ile hem de “güzel h” ile yazılmıştır. Bundan dolayı “elif” ile yazıldığı yerde “yâ”, güzel h ile yazıldığı yerde de “ye” şeklinde okunmuştur.

i. “Ne” bağlacı kimi yerde “y” harfi ile kimi yerde ise “güzel h” harfi ile yazılmıştır. “Y” harfi ile yazıldığı yerde “ni”, “güzel h” harfi ile yazıldığı yerde ise “ne” şeklinde okunmuştur.

j. Vezin gereği kısa okunan uzun ünlüler her zaman uzunluk işareti kullanılarak yazılmıştır.

k. Vezin doğrultusunda fazla hece ya da kelime barındıran bazı beyitlerin, çevriyazıda doğru şekilleri yazılırken yazmadaki asıl şekilleri de dipnotta verilmiştir.

l. Metinde şu çevriyazı işaretleri kullanılmıştır:

ء
 ā ا
 ٿ ث
 ٺ ح
 ٺ خ
 ٺ ذ
 ٺ ص
 ٺ ض
 ٺ ط
 ٺ ظ
 ٺ ع
 ٺ غ
 ٺ ق

ك ñ
و ū
ى ī

m. “Kapalı e” ünlüsü “i” ile Farsça “labial hı” “ه” ile gösterilmiştir.

2.3. MESNEVİ METNİNİN BAŞLIKLARI

Kitâb-ı Leylâ vü Mecnûn (Leylâ vü Mecnûn Kitabı) 1b

Kaşîde-i Pâdşâh-ı ‘Âlem-Penâh (Âlemlerin Koruyucusu Padişah İçin Kaside) 2b

Ender-Sebeb-i Nazm-ı Kitâb (Kitabın Yazılış Sebebi Hakkında) 4a

Ender-Medh-i Şeyh Muşliḥü ’d-dîni ’l-Kürevî Raḥmetu ’l-lâhi ((Allah Rahmet Eylesin)

Kürelî Şeyh Muslihüddîn’in Methi Hakkında) 6a

Ender-Aḥvâl-i ‘Aşk (Aşkın Hâlleri) 7a

Ender-Ḥaseb-i Leylâ vü Mecnûn ve Sebeb-i ‘Âşık Şoden-i Mecnûn (Leylâ ile Mecnûn Hakkında ve Mecnûn’un Âşık Olmasının Sebebi Hakkında) 8a

Şi’r Ez-Zebân-ı Mecnûn-ı Bî-Dil (Âşık Mecnûn’un Dilinden Şiir) 11b

Meşnevî

Şöhret-Yâften-i Mecnûn Bâ-‘Aşk-ı Leylâ Der-Mekteb (Mektepte Leylâ’nın Aşkı ile Mecnûn’un Meşhur Olması) 45a

Bâz Giriften-i Mâder-i Leylâ Leylâ-Râ Ez-Mekteb (Leylâ’nın Annesi’nin Leylâ’yı Mektepten Alması) 46a

Aḥvâl-i Mecnûn Der-Cüdâyi (Ayrılıkta Mecnûn’un Hâli) 48b

Püşîden-i Mecnûn Libâs-i ‘Aşk-ı Leylâ-Râ (Leylâ’nın Aşkının Elbisesini Mecnûn’un Giymesi) 49b

Şahrâ Giriften-i Mecnûn Ez-‘Aşk-ı Leylâ (Leylâ’nın Aşkından (Dolayı) Mecnûn’un Sahra’yı (Mesken) Tutması)

Şi’r-i Mecnûn (Mecnûn’un Şiiri) 52a

Meşnevî 52a

Şi’r-i Mecnûn Der-Cüdâyi (Ayrılık Hakkında Mecnûn’un Şiiri) 54a

Reften-i Mecnûn Be-Ḥargâh-ı Leylâ ve Tenhâ Yâften-i Leylâ-Râ (Mecnûn’un Leylâ’nın Çadırına Gitmesi ve Leylâ’yı Yalnız Bulması) 54a

Şi’r-i Mecnûn (Mecnûn’un Şiiri) 55b

Meşnevî 55b

Yâften-i Peder-i Mecnûn Vey-Râ Der-Kûh (Mecnûn'un Babası'nın Onu Dağda Bulması) 30a

Naşîhat-i Peder-i Mecnûn Mecnûn-Râ (Mecnûn'a Mecnûn'un Babası'nın Nasihati) 31a
Cevâb Dâden-i Mecnûn Be-Pedereş ve Âmedeneş Be-Hâne-i Peder (Mecnûn'un Babasına Cevap Vermesi ve Baba Evine Gelmesi) 32a

Ender-Hâsten-i Leylâ Berây-ı Mecnûn (Mecnûn İçin Leylâ'nın İstenmesi Hakkında) 58a

Libâs-ı Nevmîdî Püşîden-i Mecnûn Ez-Vaşl-ı Leylâ (Mecnûn'un Leylâ'nın Vaslından Ümitsizlik Elbisesini Giymesi) 60b

Şi' r-i Mecnûn (Mecnûn'un Şiiri) 62b

Meşnevî 62b

Reften-i Mecnûn Be-Ka' betu'l-lâh Bâ-Pedereş (Mecnûn'un Babasıyla Kâbe'ye Gitmesi) 63a

Yâften-i Kâbile-i Mecnûn Vey-Râ Der-Mağârâ (Mecnûn'un Kabilesinin Onu Mağarada Bulması) 65b

Şi' r-i Mecnûn (Mecnûn'un Şiiri) 66b

Pend-i Peder-i Mecnûn (Mecnûn'un Babası'nın Nasihati) 67a

Cevâb-ı Mecnûn Be-Pedereş (Mecnûn'un Babasına Cevabı) 68b

Der-Âverden-i Mecnûn Hod-Râ Be-Şîfat-ı Gûsfend (Mecnûn'un Koyun Kılığına Girmesi) 69b

Meşnevî Be-Münâsib-i Hâl (Hâle Uygun Mesnevi) 72a

Meyl Kerden-i Leylâ Be-Mecnûn (Leylâ'nın Mecnûn'a Meyletmesi) 72b

Şi' r-i Leylâ (Leylâ'nın Şiiri) 74b

Meşnevî 75a

Şîfat-ı Behâr-ı ' Aşk (Aşk Baharının Vasfı) 75a

Şi' r-i Mecnûn (Mecnûn'un Şiiri) 79a

Yâften-i Nevfel Mecnûn-Râ Der-Kûh (Nevfel'in Dağda Mecnûn'u Bulması) 79a

Su'âl ve Cevâb-ı Nevfel Be-Mecnûn (Nevfel'ib Soru (Sorması) Mecnûn'un Cevap (Vermesi)) 79b

Şi' r-i Mecnûn ve Reften-i Ū Bâ-Nevfel (Mecnûn'un Şiiri ve Onun Nevfel ile Gitmesi) 82b

Yâd-Kerden-i Mecnûn Leylâ-Râ (Mecnûn'un Leylâ'yı Yâd Etmesi) 83a

Ķâşid Firistâden-i Nevfel Be-Peder-i Leylâ (Nevfel'in Leylâ'nın Babası'na Elçi Göndermesi) 84a

Cevâb-ı Peder-i Leylâ Be-Ķâşid (Leylâ'nın Babası'nın Elçiye Cevabı) 85b

- Āgāz-ı Ceng-i Nevfel Bā-Peder-i Leylā (Nevfel'in Leylā'nın Babası ile Savaşmaya Başlaması) 86b
- Dāden-i Leylā-Rā Be-İbn-i Selām (Leylā'nın İbn-i Selām'a Verilmesi) 21a
- Reften-i Leylā Be-Hāne-i İbn-i Selām (Leylā'nın İbn-i Selām'ın Evine Gitmesi) 24b
- ‘Adem-i İltifāt-ı Leylā Be-İbn-i Selām (Leylā'nın İbn-i Selām'a İltifat Etmemesi) 25a
- Şeniden-i Mecnūn Aḥvāl-i Leylā-Rā (Mecnūn'un Leylā'nın Hālini(Evlendiğini) Duyması) 26b
- Müte'ellim Şoden-i Mecnūn Ez-Aḥvāl-i Leylā (Leylā'nın Durumundan (Dolayı) Mecnūn'un Üzülmesi) 29a
- Yāften-i Peder-i Mecnūn Mecnūn-Rā Der-Kūh ve Bī-Hūşī-i Mecnūn (Mecnūn'un Babası'nın Mecnūn'u Dağda Bulması ve Mecnūn'un Kendinde Olmayışı) 57a
- Pend-i Peder-i Mecnūn (Mecnūn'un Babası'nın Nasihati) 35a
- Cevāb-ı Mecnūn Bā-Pedereş (Babasına Mecnūn'un Cevabı) 36b
- Vefāt-ı Peder-i Mecnūn (Mecnūn'un Babası'nın Ölümü) 37b
- Ender-Bī-Vefā'ī-i Dünyā (Dünyanın Vefasızlığı Hakkında) 39a
- Firāk-ı Mecnūn Ber-Gūr-i Pedereş (Mecnūn'un Babasının Kabri Üstünden Ayrılışı) 40a
- Üns Giriften-i Mecnūn Der-Kūh Bā-Vuḥūş ve Şuyūd (Mecnūn'un Dağda Vahşi ve Avcı (Hayvanlar)la Arkadaşlık Etmesi) 42a
- Nāme-i Leylā Be-Mecnūn (Leylā'nın Mecnūn'a Mektubu) 12b
- Nāme-i Mecnūn Be-Leylā (Mecnūn'un Leylā'ya Mektubu) 15b
- Vefāt-ı Māder-i Mecnūn (Mecnūn'un Annesi'nin Ölümü) 18b
- Ender-Keşiden-i Bār-ı ‘Aşq-ı Mecnūn-ı Bī-Dil Si Sāl Ve Aḥvāl-i Ū Der-‘Aşq (Āşık Mecnūn'un Aşq Yükünü Otuz Yıl Çekmesi Ve Onun Aşktaki Hāli Hakkında) 90a
- Aḥvāl-i Mecnūn Bā-Seg (Mecnūn'un Köpekle Hāli) 91b
- Aḥvāl-i Zeyd Bā-Zeyneb (Zeyneb ile Zeyd'in Hāli) 96a
- Mükāleme Kerden-i Zeyd Bā-Mecnūn (Mecnūn ile Zeyd'in Konuşması) 98b
- Mülāqat Şoden-i Mecnūn Bā-Leylā (Leylā ile Mecnūn'un Buluşması) 101a
- Tercī'-i Mecnūn (Mecnūn'un Tercii)106b
- Su'āl ve Cevāb-ı Mecnūn Bā-Leylā (Leylā'nın Soru(Sorması) Mecnūn'un Cevap (Vermesi)) 109b
- Residen-i Selām Ez-Ṭaraf-ı Bağdād (Bağdat Tarafından Selām'ın Gelmesi) 113b
- Vefāt Kerden-i Şevher-i Leylā (Leylā'nın Kocasının Ölmesi) 118a
- Nikāḥ Kerden-i Zeyd Zeyneb-Rā (Zeyd'in Zeyneb ile Evlenmesi) 120b
- Vuşlat-ı Zeyd Bā-Zeyneb (Zeyneb ile Zeyd'in Vuslatı) 122a

- Şeniden-i Mecnûn Vefât-ı Şevher-i Leylâ-Râ (Mecnûn'un Leylâ'nın Kocasının Öldüğünü Duyması) 124a
- Ender-Ahval-i Leylâ Bâ-^c Aşk-ı Mecnûn (Mecnûn'un Aşkıyla Leylâ'nın Hâli Hakkında) 126a
- Reften-i Leylâ Bâ-Duhterân Be-Teferrüc Berây-ı Diden-i Mecnûn (Leylâ'nın Mecnûn'u Görmek İçin Kızlarla Gezmeye Gitmesi) 128a
- Şi'r-i Mecnûn (Mecnûn'un Şiiri) 129a
- Meşnevî 129a
- Fırkat-ı Leylâ Der-Şeb-i Târ (Karanlık Gecede Leylâ'nın Ayrılığı) 130a
- Bâz Fırkat-ı Leylâ Der-Şeb (Yine Gecede Leylâ'nın Ayrılığı) 131a
- Hiţâb-ı Leylâ Bâ-Şem^c (Leylâ'nın Mumla Konuşması) 131b
- Vuşlat-ı Leylâ Bâ-Mecnûn (Mecnûn ile Leylâ'nın Vuslatı) 132b
- Vaşiyyet-i Leylâ Be-Mâdereş (Leylâ'nın Annesine Vasiyeti) 142b
- Ender-Vefât-ı Leylâ (Leylâ'nın Ölümü Hakkında) 145a
- Ümid Ez-Dergâh-ı Bârî Te'âlâ (Yüce Allah'ın Dergâhından Ümit) 145b
- Ahval-i Cenâze-i Leylâ (Leylâ'nın Cenazesinin Ahvali) 145b
- Çışsa-i Vefât-i Mecnûn Ki Her Do-Râ Der-Yek Çabr Defn Kerdeend (Mecnûn'un Vefatının Hikâyesi Ki Her İkisini Bir Kabre Gömdüler) 147a
- Ender-Diden-i Zeyd Leylâ ve Mecnûn-Râ Der- Hâb (Zeyd'in Leylâ ile Mecnûn'u Rüyasında Görmesi Hakkında) 151a
- Medh-i Nazm-ı Kitâb (Kitabın Nazmının Övgüsü) 154a
- Hâtime-i Kitâb ve Medh-i Pâdşâh-ı İslâm (Kitabın Sonu ve İslam Padişahının Övgüsü) 154b

2.4. KİTÂB-I LEYLÂ VÜ MECNÛN

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1b

1. Çü Bismi'l-lâhdur miftâh-ı maşşûd
Anuñla fetḥ olur gencine-i cûd
2. Viren fettâhdur cân gencine râh
Zihî hoş fâtiḥe el-ḥamduli'l-lâh
3. Zihî Ḥayy u zihî nûr u zihî Ḥaḳ
Ki zâtuñdur cihâna nûr-ı muṭlaḳ
4. Dü kevnüñ mebd'e'idür pâk zâtuñ
Naḳâyışdan mu'arrâdur şifâtuñ
5. 'Ademden 'âlemi icâd itdüñ
'Anâşırdan beden bünyâd itdüñ
6. Ḳamunuñ ḥilḳatinde ḥâliḳisün
Ḳamuya rızḳ viren râziḳisün
7. Cihân mülkine sensün şâh-ı muṭlaḳ
Sinüñle dehrdür dâyim muḥaḳḳaḳ
8. Mü'eşşirsün ki sendendür eşerler
Muşavvirsün ki sendendür şuverler
9. Kemâlün pertev-i icâd-i 'âlem
Cemâlün mażhar-ı mir'ât-i âdem
10. Celâlün mihrini 'aḳl itse idrâk
Olurdu zerresinden zehresi çâk

2a

11. Kılalı verd-i ‘adli dehri hoş-bū
Urur şeh-bāz ile pervāz tihū
12. ‘Adāvet varını idüp ferāmūş
Dem urur bir yatağda gürbe vü mūş
13. Şu resme virdi ‘adli ‘āleme fer
Ki hargūşı seg idindi berāder
14. Emānet sırrın idüp kendüye hū
Decācı düzd kılmaz oldu dilkü
15. Dutup āsāyiş ile hāşş u ‘āmmı
Nizām-ı dehre virdi intizāmı
16. Ridāsı feth ü devlet çerhine rāh
Livāsı āyet-i نصر من الله
17. Cemāli nūr-ı şem‘ -i zū’l-celālī
Celālī setr-i lem‘ -i lā-yezālī
18. Vücūdıdur çerāğ-ı ‘ālem-ārāy
Kim ola kim anuñçün ola bed-rāy
19. Ne çeşme k’aña virmez lezzet-i cān
Şoğulsun ger olursa āb-ı hayvān
20. Ne kişver k’itmeye gönlini rüşen
Harāb olsun ger ola bāğ u gülşen

---

16. نصر من الله: Saff Suresi 13. ayet “Ve uhra tihubbunehā nasrun min Allāhi ve fethun karībun ve beşşiri’l-mu’minīne (Seveceğiniz bir şey daha var. Allah’tan yardım ve yakın bir zafer. Müminleri (bunlarla) müjdele.)”

21. Ne ser k'urmaya hāk-i pāyine rūy
Yire düşsün gören şansun anı gūy

22. Ne gencī k'aña īşār itmeye dūn
Yire girsün ger ola māl-ı Qārūn

23. Ne göz k'ol Yūsufi itmeye manzūr
Olursa çeşm-i Ya' qūb ola bī-nūr

2b

24. İderken medh-i nazmında terāne
Yazıldı bu kaşīde levh-i cāna

Qaşīde-i Pādşāh-ı 'Ālem-Penāh

Mef' ūlū Fā' ilātün Mef' ūlū Fā' ilātün

25. Ey tāli' -i münīrūñ şems-i cemāl-i 'ālem
V'ey pertev-i zamīrūñ çeşm ü çerāğ-ı ādem

26. Nehr-i siyādetūñden rūy-ı zemīn gülşen
Mīhr-i sa' ādetūñden devr-i sipihr hurrem

27. Bir nūrdur ki nūrı nūrıyladur muşavver
Bir rūhdur ki rūhı rūhıyladur mücessem

28. Hırşīd-i mülk ü millet Cemşīd-i ferruḥ-a' zam
Şāh-ı serīr-i 'izzet şāhenşeh-i mu' azzam

29. Qaçan ki nuṭqa gelse ol şāh-ı ferruḥ-aḥter
Andan alur ḥayāti rūḥ-ı Mesīḥ-i Meryem

30. Zāti kerāmetinde Hāk kodı bir kerāmet
K'irse hevā-yı luṭfi cennet olur cehennem

31. Hâtemle gerçi dehre buldı zafer Süleymân
Ây tîğ ile Sikender-baht oldı saña hâtem
32. Nem tıtdı baħr vücūduñ feyziyle ebr-i devlet
Sebz oldı bāğ-ı luḫfuñ seyriyle bāğ-ı ‘âlem
33. Nūr-ı celâl-i nuşret tîğüñ yüzinde lâmi‘
Zülf-i cemâl-i şevket oldı livâña perçem
34. Nîzūñ yedūñle gūyâ şu‘bân u dest-i Mūsâ
K’aħbâba biri beyzâ a‘dâya biri erçam
35. Baħr-i ‘adâletūñden bir kaçre dâd-ı Kısra
Şems-i sehâvetūñden bir zerre cūd-ı Hâtem
- 3a
36. Âyîne-i zamirūñ cām-ı cihân-nümâdur
K’eşyâ daķâyıķından ķalmadı anda mübhem
37. Baħtuñ livâsı oldı pervez-i mihr-peyker
Tîğüña fetħ lâzım tîrūñle ħaşm mülzem
38. Şaħrâ-yı şevketūñde oldı ‘adū girîzân
Âşâr-ı heybetūñden maħv oldı rezm-i Rüstem
39. Gerçi velâyet ile buldı şeref Sikender
Şehlikda lîk andan baħtuñ yüzidür ekrem
40. Deryâ-yı ma‘deletde ġavvâş oluben itdūñ
‘Adlūñ cevâhiriyle dîn riştesini münzam
41. Bâb-ı künūzı fetħūñ tîğüñladur ġuşâde
Sırr-ı rümūzı ġaybuñ ķalbūñe oldı mülhem

42. Mi' mār-ı 'adlūñ ile dūnyā serāyı ma' mūr
Bennā-yı 'aqlūñ ile devlet esāsı muḥkem
43. Levḥ-i ezelde oldu eṭrāf-ı arz taḫsīm
Şāhān-ı dehre kıldı Ḥaḫḫ işüğüñi muḫsem
44. Mülk-i cihān içinde cān bigisün mu' azzez
Kim kıldı sini Ḥālik luṭfı ile mūkerrem
45. Cān meclisinde kıılır bülbül bigi terennüm
Vaşf-ı ṭarab-fezāñı itdükçe cān dem-ā-dem
46. Ey şemse-i cemālūñ devrinde şems-i a' zam
Bir zerredür kim urur mihrūñle şubḥ-dem dem
47. La' lūñ hevāsı ile sevdā-yı sūnbülūñden
Göñlüm gözüm diyārı oldu ğarīḳ-i hem-dem
- 3b
48. Çeşmüm reh-i ğamuñda la' l ile dūr-feşāndur
Olalı sehm-i ğamzeñ sīnemde cāna maḥrem
49. Eyler ḫacil kelāmuñ luṭfı Mesīḫi her dem
Yüzüñ urur ziyāda mihr-i sipihre verhem
50. Sırr-ı lebūñi cāndan şormaḫ diler göñül līk
Ḥall ola mı bu müşkil cān sırrı k'oldı mübhem
51. Zülfüñle cāna ğamzeñ tīr ü kemend ataldan
Sīnemde derd muzmer göñlümde ğuşşa müdğam
52. Ḥadden aşurmasun di ḫūn-rizlīgını çeşmūñ
Devrinde bir şehūñ kim mülk añadur müselleme
53. Ol cān cān-ı 'ālem sulṭān-ı nesl-i ādem
Heybetde Sām u Rüstem şefḳatde İbn-i Edhem

54. Şehlikda gerçi geldi şāhāndan mu'ahher
Rütbede cümlesinden baht iledür muqaddem
55. Bezminde her ne dem kim dem ura ol sehādan
Yetmeye bahşışine biñ genc-i milket-i Cem
56. Eydür Qadīmī gerçi vaşf-ı cemāl-i şāhı
Şehden olursa himmet olmaya Şeyhīden kem
57. Gülzār-ı medhi içre bülbül gibi nağamlar
Hayf ola ger iderken qalursa h'ār u ebkem
58. Olur idi Qadīmī āsūde şihhat ile
Faqrı cerāhatine cūdından irse merhem
59. Olduqça şem' -i dehrün bezm-i semāda rüşen
Tutduqça lem' -i mihrün rüy-ı zemīni hurrem

4a

60. Etrāf-ı heft-kışver maḥkūmı olup ölsün
Raşşına naşr pāye naşrına fetḥ münzam

Ender-Sebeb-i Nazm-ı Kitāb

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün

61. Meger bir dem ki dehr olmuşdı ḥandān
Dile keşf itdi rāzın hātif-i cān
62. Ki ey murğ-ı hezār-ı gülşen-i rāz
Hevā gülzārı içinde nevā-sāz
63. Yağupdur gerçi bağruñ lāleveş gam
Velīkin olmaya sūsen bigi ebkem

64. Çü sensün baħrī-i baħr-i ma‘ānī
Bu baħrūñ dūrlerin it rāygānī
65. Göñülden dürc-i mihrūñ mührini aç
Alup gevherlerini ‘āleme saç
66. Bilürsün kim bu çerħ-i lāceverdī
Kime rāħat virür ü kime derdi
67. Buña sulṭān dimez añā dervīş
Çılur seririni mevt ile dil-rīş
68. Bu bir āyīndür eflāk içinde
İder mestūr ħalkı ħāk içinde
69. Fenā ’iyle urıldı dehre bünyād
Dürüş kim ħala senden bir eyü ad
70. K’idicek nūş-i cām-ı cān-sitānı
Ol ad ile idesün zindegānī
71. Anuñ k’adı şoñına ħalmamışdur
Şanasun kim cihāna gelmemişdür
72. Vir ad içün zen-i dehre ṭalākı
Ki şaħşa adı virür ‘ömr-i bākī
- 4b
73. Bu dehr içre ki bünyād-ı fenādur
Sebeb añılmağa cūd u seħādur
74. Ğınā ’iyle virilmedi murāduñ
Seħā eyle ki çıħa eyü aduñ
75. N’ola yol bulmaduñsa mülk ü māle
Bi-ħamdi’l-lāh ki ṭab‘ uñ var maħāle

76. Tutar ŧir̄in s̄öz̄üñ 'uŧŧāk-ı ħurrem
İder ħavlüñi taħŧin ehl-i 'ālem
77. Virürsün ŧan' at ile ŧi' re revnaħ
Söz̄üñdür nazm-ı terde siħr-i muħlak
78. Ķaŧideñdür ma' āniden mülemma'
ŧināyi' cevherindendür muraŧŧa'
79. Ķayāl-i ħūbı alup her güzelden
Niħe ebyāt yazarsun ħazelden
80. Diyüp ŧir̄in ter ü ħarrā ħaŧide
Niħe söz ŧerħin idersün 'aħide
81. Ķü ħuduret var ur bir ŧehre bünyād
Der ü divārın eyle anuñ ābād
82. Ma' āniden aħıt āb-ı revānı
K'ide ŧekl-i bedi' i tāze cānı
83. O ŧehr̄üñ ħıl der̄ünün bāħ u gülŧen
Ki zinet vire aña verd ü süsen
84. Diyār-ı Rūmda düŧe yaraŧıħ
Temāŧāħāħ idine anı 'aŧıħ
85. Nitekim ħonħe keŧf itmeħiħün rāz
Ma' ānī gülŧeninde ol dehen-bāz
- 5a
86. Söz̄üñüñ dürlerini āb-dār it
Bu bād ile cihānı müŧħ-bār it

87. Olıcağ ‘ âlem-i ervâhda yâd
Diye Şeyhî revânî âferîn bād
88. Çün oldı pādşâh-ı Rûm tâze
İşigine yüzüñ sür var niyâza
89. Murâduñ dağı cümle hâşıl olur
Göñül dağı murâda vâşıl olur
90. Müyesser oldı çün ‘ adl issi sulţân
Dinilse hoşdurur adına destân
91. Kaçan kim görse bu tab‘ -ı selîmi
Kulumdur dir idi binüm Kadîmî
92. Çekince ‘ âlem içre dürlü miñnet
Ümidüñ var kona başuña devlet
93. Sözüñ çün kând gibi göre şîrîn
Zarûrî cân u dilden diye taşsîn
94. Fenâdan çün beķaya iltesün yol
Kala şoñuñda dağı yâdgâr ol
95. Şekerden eylegil şîrîn zebânı
Çü Şeyhî didi Hüsrev dâstânı
96. Koyup ‘ âlemde bir hoş yâdgâr ol
Bula ol yâdgârıla iştihâr ol
97. Eger sen dağı ‘ arz idüp kemâlüñ
İdesün zeyn ‘ aşğ ile kelâmuñ
98. Ruğ-ı Leylî gib’ idüp cânı hürrem
Urasun sūziş-i Mecnûndan dem

5b

99. İdicek terk bu tāk-ı revākı
Olasun ad ile ʿālemde bākī
100. Sözümi tut ki bu ilhām-ı Hāğdur
Saña cān dersgāhından sebağdur

Vaşf-ı Hāl

101. Dile çün hātif-i cān itdi terğīb
Vücūda gelmege bu nazm u tertīb
102. Heves atna bindi tutdı meydān
Hevā topına geldi urdı çevgān
102. K'ide tezyīn ʿaşkuñ gülsitānın
Yaza Leylī vü Mecnūn dāstānın
103. Diyüp Rūmī zebān ile kelāmı
Nizāmī nazmına vire nizāmı
104. Şekerden eyleyüp şīrīn sözi ol
Bula luğf ile nazm-ı Hüsre ve yol
105. Nesīmi ta' n ide misk ü ʿabīre
Kitāb-ı Şeyhīye ola nazīre
106. Bu baħr-i ʿaşka dil olduğda baħrī
Mağāmum olmuş idi Küre şehri
107. Emīni olmuş idüm ol diyāruñ
İderdüm hıdmetini ol kenāruñ
108. Açıldı bülbül-i ʿaşka çü bu rāz
Ma'ānī gülşeninde urdı pervāz

109. Heves sâzını depretdi şafâdan
Nevâ yüzinde seyr itdi hevâdan

6a

110. Nevâ yüzinde başladı terâne
Hezâr idi dem urdı dâstâna
111. İrüp kudret elinden ‘avn-ı Kâdir
Bu zînet birle ‘arz oldu cevâhir

Ender-Medh-i Şeyh Muşlihü’ d-dîni ’l-Kürevî Raḥmetu’l-lâhi

112. Var idi Kürede bir şeyh-i kâmil
‘Ulûm içinde idi merd-i fâzıl
113. Dimişler adına hem Muşlihü’ d-dîn
Ol idi ‘âlem içre muşlih-i dîn
114. Ekâbirdi efâzıldandı efdal
Kemâlât ile olmuş idi ekmel
115. Ulu şeyh idi bu devrân içinde
Ferîd-i ‘aşr idi aqrân içinde
116. Dili âyîne-i ‘ilm-i İlâhî
Sözi dürr-i hilâl-i tâc-ı şâhî
117. Maḥall-i müşkil itdüğünde ta’ yîn
Aña eydür rûḥ-ı Sa’ dü’ d-dîn taḥsîn
118. Fünûn içre olup fâlna ḥayrân
Revân-ı Seyyid añadur şenâ-ḥ’ân
119. Feşâḥatden dem ursa ol süḥan-dân
Ḥased iltürdi aña rûḥ-ı Şehbân

120. Kevākib meş‘al-i ‘ilminden anuñ
Çerāğını uyarur āsmānuñ
121. Medār-ı mınṭıkadur ıutubu’l-Haḫ
Semā-yı hikmetedür Şems-i muṭlak
- 6b
122. ‘Ulūmuñ sırrı Őehrine bulup yol
Kelāmuñ gencini itdi ‘ıyān ol
123. Çi ger dehre virürdi rüŐenālık
Bu ḫāk ile iderdi āŐnālık
124. Çü bünyād itmiş idüm dāstāna
İletdüm nazmumı ol āstāna
125. Göre bu nazmı dür mi yā Őebedür
Sühā mı encüm içinde ye mehdür
126. Ola mı dürr olursa Őāha lāyık
DüŐe mi gerden ü gūŐa yaraŐık
127. ‘Aṭāsını diriĝ itmeye cānuñ
Ḥaṭāsın ya‘nı iŐlāḫ ide anuñ
128. Çü gördi bunu ol ‘aŐruñ güzini
Derün-ı dilden itdi āferini
129. Kerem itdi kerem iḫsān kıldı
Dil ü cān ile istiḫsān kıldı
130. Bu hoş beyt ile çerb idüp zebānı
Öküş luṭf ile ıandurdu cānı

131. همایون نسخه تونشقی ما نیست
ثناى او نبشتن حد ما نیست
132. Dağı bir niçe ebyāt-ı laṭīf ol
Diyüp virdi bu dürrüñ nazmına yol
133. Egerçi kim nuḥās idi zer itdi
Ḳabūl-i kīmyāsı cevher itdi

7a

134. Göñül ḥüzn ile tutmuş idi ülfet
Anuñ terğībiyle buldı rağbet
135. Sözi ehle begendürmekdedür kār
Ḳabūli cāhilüñ olmadı düşvār
136. Söz oldur ki ola maḳbūl-i kāmīl
Degildür ki ḳabūl eylese cāhil
137. Dile k'irdi ḳabūlinüñ nesīmi
Şafā būyı pür oldı cān ḥarīmi
138. Açıldı bülbül-i 'aşḳa çü bu rāz
Ma'ānī gülşeninde urdı pervāz
139. İrüp ḳudret elinden 'avn-ı Ḳādir
Bu zīnet birle 'arz oldı cevāhir

Ender-Aḥvāl-i 'Aşḳ

140. Gel ey gūyende-i bezm-i Ḥudāyī
Nevā-yı 'aşḳ ile iden serā'ī
141. Çü nūş itdüñ şerāb-ı 'aşḳ cāmın
Pes idüp seyr-i 'uşşāḳuñ maḳāmın

---

133. Senin kutlu nüshan Mani'nin nakşıdır, onun övgüsünü yazmak bizim haddimiz değil.

142. Bize bir nağme-sâz eyle ʔarabnâk
Ki işidenler ide zehreler çâk
143. Künûz-ı ‘aşkuñ idüp feth-i bâbın
Ma‘ârif gencinüñ ref‘ it hicâbın
144. Dem urup baħr-i ‘aşkuñ ʔatresinden
Haber vir câna mihrüñ zerresinden
145. Dirîgâ dil hevâ içinde pervâz
Urur keşf itmegiçün şemme-i râz
- 7b
147. Bula mı zerre ħurşide sebîli
Aça mı peşşe per-i Cebre’îli
148. Olursun sūziş-i ‘aşk ile fânî
Saña oldur ħayât-ı câvidânî
149. Maħabbet ‘âlemüñ ser-mâyesidür
Maħabbet câylaruñ pîrâyesidür
150. Maħabbetdür ħayât-ı cân-ı ‘âlem
Ki andan buldı revnağ rûħ-ı âdem
151. Hevâdur germ iden deryâ-yı cūşa
Getüren şevğdür ra‘dı ħurūşa
152. Yağar ‘aşk âteşinden mihri mişbâħ
Hevâ periyledür pervâz-ı ervâħ
153. Meger ‘aşk oldı şem‘-i bezm-i ünsî
K’âña pervânedür ervâħ-ı ħudsi

154. Göñül kim ‘aşkıdan yokdur fütūhı
Bilimez n’eydügin ol zevk-i rūhı
155. Kime kim ‘aşk şem’ -i reh-nümādur
Maķāmı ravza-ı kurb-ı Hudādur
156. Sa’ ādetdür fütūh-ı ‘aşk-bāzī
Gerek Haķķī gerek olsun mecāzī
157. Haķķī ‘aşk olmadıysa hāşıl
Mecāzīden iñende olma ğāfil
158. Ki cām-ı ‘aşk cānuñ maṭlabıdur
Demi āb-ı hayātuñ meşrebidür
159. Dili kim rūşen ider şevk u zevki
Olur āyīne-i rüy-ı haķķī
- 8a
160. Niyāz ile çün ide ‘arz-ı hācāt
Aña Akşāyile birdür harābāt
161. Haķķī ‘aşka gerçi yok nihāyet
Mecāziye haķķī oldı ğāyet
162. Dili kılmağa rāh-ı ‘aşka irşād
Uruldı kışsa-ı Mecnūna bünyād
163. Pes evvel ‘aşk sırrından açan rāz
Bu resme eylemişdür söze āġāz

Ender-Haseb-i Leylā ve Mecnūn ve Sebeb-i Aşık Şoden-i Mecnūn

164. Ki var idi meger bir ferruḡ-aḡter
Kaḡāyil-i ‘Arab içinde mihter

165. Ğināda cūd u ihsān ile mevşūf
Sehāda Hātem-i Tay bigi ma' rūf
166. Kemāl-i luţf ile maḥmūd-ı aḥlāk
Celāl-i ' izz ile meşhūr-ı āfāk
167. ' Aţā 'iyle faķirūñ çāre-sāzı
Vefā 'iyle ğarībūñ dil-nevāzı
168. ' Arabda şevket ile Hıusrevānī
' Acemde māl ile Qārūn-ı şānī
169. Nesīm-i hıulķ ile dehri temāmī
Mu' aţtar kılmış idi bŷy-ı nāmı
170. ' Arab mihterleri iķinde server
Anuñla faḥr iderdi ' Āmiriler
171. Egerçi māh-ı şāf idi selefden
Velī bī-nŷrdı mihr-i ḥalefden
- 8b
172. Şeref bulmaĝiķŷn gŷlzār-ı baḥtı
Dilerdi şāḥ-ı nev vire dıraḥtı
173. Ki uça ' ōmr bāĝınuñ tezervi
Murādı sebzesinūñ bite servi
174. Dŷkenmez ol kişinūñ ' ōmri varı
Ki şoñuñda bulna yādgārı
175. İderdi bu murād iķŷn keremler
Virŷrdi sāyil olana diremler
176. Qılurdu luţf ile eytāma ihsān
Ki ihsānına ihsān ide Sŷbhān

177. Çü eşki yağmurın yağdırdı derdi
Murādi bāğınũ açıldı verdi
178. Du ‘āsı nevbehārı rüşen oldu
Ümīdi sebzēārı gülşen oldu
179. Bir oğul virdi aña Qādir-i pāk
Ki ‘aql itmezdi hüsni vaşfin idrāk
180. Düzüp şatranc-ı hüsni ol tıfl-ı ferruḥ
Vücūdı naṭ‘ ı üzre oynadı ruḥ
181. Ki virüp tarḥ-ı fīl ü ferz ile at
Güni evvel nazarda kıldı şeh-māt
182. Behā lu‘ bındaki manşūbesinden
Ġarīḳ-i ḥayret olur her semen-ten
183. Binüp hüsni atına ol rüy-ı sāde
Ḳamu güzelleri kıldı piyāde
184. Cemālinden cihān oldu münevver
Nesīminden hevā oldu mu‘aṭṭar
- 9a
185. Ṭulū‘ itdi çün ol mäh-ı şeb-efrüz
Ḥuceste oldu ‘Āmir ḳavmine rüz
186. Re’īs-i ‘Āmirī idüp neşāṭī
Ziyāfet eyleyüp dökdi simāṭı
187. Ḥazīne ḳıflını kıldı güşāde
Virür şükrāneler bilüş ü yade

188. Şu deñlü halka in'âm itdi genci
Ki toydı baħşışından her dilenci
189. Kevākib seyrinüñ sırrın bilenden
Şevābit şerhinüñ hükmin kılandan
190. Meger encāmını kıлмаğa teftiş
Bulurlar bir hakīm-i t̄ālī' -endīş
191. Ki bulmuşdı nücūmın 'ilmine rāh
Kırānātuñdı te's̄irinden āgāh
192. Didiler gör ki bu oğlandan āşār
Ne yüzden gösterdi bu çerħ-i devvār
193. Pes ol üstād çün bu hāli bildi
Çalemler levhini eline aldı
194. Çizüp reml ü nazār kıldı kitāba
Yazup eşkāl yüz tutdı hisāba
195. Hisābī sırrınıñ gördi 'ıyānın
Kitābī hükminüñ itdi beyānın
196. Didi bu tıfl-ı hūb-ı māh-manzar
Huçeste-t̄ālī' ü ferħunde-aħter
197. Ola fazl u hūnerlerde yegāne
Naz̄irin görmeye devr-i zemāne
- 9b
198. Gönüllerde ola cān bigi maħbūb
Nazarda Yūsuf u s̄iretde Ya' kūb
199. Fünūn-ı 'ilm içinde ola kāmīl
Fesāhatde ola Seħbāna māşil

200. Velî çün ire eyyâm-ı cevânî
Ġurûr u ‘ayş u nûş u kâm-rânî
201. Dili âyînesine sırr-ı Mevlâ
İre bir mâh-peykerden tecellâ
202. İdiser şabr u ‘aqlı ‘aşk yağma
Kılısardur bunu şūrîde sevdâ
203. Ola meydân-ı ‘aşkuñ şeh-süvârı
Çıka elden ‘inân-ı ihtiyârı
204. Görinen bunda budur şimdi ey yâr
Hudâ bilür n’olısar âhîr-i kâr
205. Atası sem‘ine k’irdi bu esrâr
Töğündi şādlığı pâyına hâr
206. Velî çün zeyn idi ‘ömri behârı
Çıkardı süzen-i vehm ile hârı
207. Hudâdan bildigiçün her kazâyı
Ezel taqdirine virdi rızâyı
208. ‘Arûsî resmi çün oldu temâmî
Dinildi ittifâkı Kays nâmı
209. Görüp mâder müheyyâ ‘ömr bâğın
Harîre şardı dürr-i şeb-çerâğın
210. Teni şîr idi la‘li pâre-i şehd
Yüzi mâh idi mihr olmuş aña mehd

10a

211. O şehdüñ şîre çün meylin görürler
Gıdâyı şîr ü şekkerden virürler
212. Ne şekker k'irse yâ kıt revanı
İderdi anı âb-ı zindegānî
213. Ne şîrîn kim virürdi aña dāye
Alurdi 'aşkıdan tab'ına māye
214. Çü gördi çihresinde mihrden behr
İçürdi şîr-i şevkı dāye-i dehr
215. Heves tāsıyla şundı hevā âb
Rūhından virdi 'aşkıñ cevheri tâb
216. Meh olup gâh tûb u gâh çevgân
Birez devr itdi bu eyyâm-ı devrân
217. Şühûrı seyr idüp yetdi sâli
Kamer bedri gibi tıldı cemâli
218. Kıyâs ile iricek penc sâle
Ruğu mihriyle meh döndi hilâle
219. Boyı serv idi lîkin nâ-resîde
Özi kebk idi bâli nev-demîde
220. İrişdi pencden çün heft sâli
Düşürdi fitneye halkı cemâli
221. Kaçan kim gönçesinden rāz açardı
Dilinden dürlü gevherler saçardı

222. Çü bülbül bigi söylerdi zebānı
Zekāvetden virür idi nişānı
223. Sözi luṭfi 'iyle ol nev-resīde
Ḳamuya olmış idi nūr-ı dīde
- 10b
224. Çü zīreklük yüzinden açdı rāzı
Virürler mektebe ol ser-ferāzı
225. Hūrūfi levḥ-i sīmīn üzre taḥrīr
İdüp ta' līm ider üstād taḥrīr
226. Meger ol mekteb idi ' Adn bāğı
İçinde mäh-rūlar şeb çerāğı
227. İdüp ol ḥāne içini müşerref
Oturmuşlar idi olup iki şaf
228. Bu cānibden niçe ğilmān-ı dil-bend
Ḳamu şīrīn-zebān idi şeker-ḥand
229. O cānibden dahı bir niçe duḥter
Oturmuş idi bunlara ber-ā-ber
230. Ḳamu nesrīn-ber idi sīm-ğabğab
Ḳamu sīmīn-tendi şekkerīn-leb
231. Cihān gülşen olupdı güllerinden
Hevā müşğīndi kāküllerinden
232. Ruḥı her birinün şem' -i İllāhī
Zenaḥdānları diller ḥabsgāhı
233. Ḳamu cism idi biri bunlara cān
Ḳamu mäh idi biri mihr-i raḥşān

234. Yanağı pertevine şem^c-i hāver
Yağardı şevk ile pervâneveş per

235. Harāmī ğamzesi hūn-rīz-i ^cuşşāk
Perišan zülfi şūr-engiz-i āfāk

236. Lebinūñ sırr-ı ^cİsī tūşe-giri
Kaşınıñ Rūh-ı Kudsi gūşe-giri

11a

237. Melāhat perteviyle hūsni tābı
Felekden cezb iderdi āftābı

238. Kıya bakıydı çeşmi şeş-cihāta
Düşerdi lerze ehl-i kā'ināta

239. Güneş kim ^cālemedür hūsni ziver
Hadeng-i heybetinden dahı dıtrer

240. Yüzi nūrı çerāğ-ı çeşm-i ādem
Sözi luḫfi hayāt-ı cān-ı ^cālem

241. Saçıydı küfr ile imāna māyil
Göziydi sihr ile cādū-yı Bābil

242. Virürdi sözi Hızruñ cānına cān
Lebine teşne idi āb-ı hayvān

243. Vişāli māyedi aşl-ı hayāta
Firākı pāyedi vaşl-ı memāta

244. Rūhı cān bezminūñ şem^c-i ṭrāzı
Lebi dil-ḫastesinūñ çāre-sāzı

245. Kaşı yayına ḫurbān idi kevneyn

Şenâlar oğur idi Kâbe kavseyn

246. Gözi efsûmı cânuñ perdesiydi
Lebi ma' cûmı cân perverdesiydi
247. Sözinüñ luğfını ger eylese gūş
Melekler zıkrin iderdi ferāmūş
248. Perīveş nāz ile ol serv-kāmet
Kıyām itse koparurdu kıyāmet
249. Şalardı şīvesinden fitne dehre
Olurdu ḥandesinden çāk Zühre
- 11b
250. Muṭarrā ṭurresi ṭarrār u ṭannāz
Siyeh-dil ġamzesi ' ayyār u ġammāz
251. Füsün u sihr ile ol çeşm-i pür-kīn
Alurdu nice cān u dil metā' ın
252. Başından ayağa dek şīve vü nāz
Güzeller içre sultān-ı ser-efrāz
253. Cemāli maṭla' -ı envār-ı Mevlī
Ruḥı şem' ü nehār u nāmı Leylī
254. İderken dil cemāli vaşfın inşā
Yazıldı deftere bu şi' r-i ġarrā
- Şi' r Ez-Zebān-ı Mecnūn-ı Bī-Dil**
Mef' ūlü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün
255. Ḥaṭṭ-ı ġubār ile yazılup ḥüsni āyeti
Nesh oldu ḥüsn-i ḥaṭṭ ile Yūsuf ḥikāyeti

256. Mihr-i cemāli şevkine yanardı kāyināt
Şalmasa serv-i kām̄eti zıll-ı himāyeti
257. La' li dem-i Mesīh̄ ile āb-ı hayāt-baḥş
Akıdsa şu gibi n'ola ḥulḳ-ı velāyeti
258. Z̄ulmetde ḳalmış idi gönül zülfi yādına
İrgürdi nūr-ı 'ārızı şem' -i bidāyeti
259. Vechinde irdi ḥüsn ü melāḥat kemāline
La' linde buldı zevḳ u ḥalāvet nihāyeti

Meşnevī

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

260. Bu nesrīn-berlerle ol serv-i sīmīn
Ḳırān itmiş diyeydüñ māh u pervīn
- 43a
261. Bu yüzden dahı Ḳays-ı ferruḥ-aḥter
Oturmuş idi Leylīye ber-ā-ber
262. Lebi rengīn olup yāḳūt-ı terden
Dili tatlu idi şehd ü şekerden
263. Ḥalāvetde sözi alurdı ḥuşı
Kesād itmiş idi şekker-fürüşī
264. Edāsı ḥüb idi elfāzı mevzūn
Sözünüñ her biri bir dürr-i meknūn
265. Laḥīf ü ḥüb-ḥab' u cüst ü çābük
Nihāl-i 'Adn bigi ḳaddi nāzük
266. Dilin şīr ü şekerden 'azb iderdi
Ḳulūbı kendözine cezb iderdi

267.   Kılurdı rāh-ı ‘ ilme gerçi irşād
Sözinden mest olurdı pīr-i üstād
268.   Ruḥ-ı dil-dāre ruḥ idüp muḳābil
Kılurdı ḥurd-ber-ḥurd ile biñ dil
269.   Çü şavtın cezb iderdi revzen-i gūş
Çıkardı revzeninden gönlinüñ hūş
270.   İşidicek nevā-yı dil-sitānı
Kafesde raḳş ururdı murğ-ı cānı
271.   Tebessüm kılduğını görse nā-gāh
Derūnından iderdi derd ile āh
272.   Gözi ucıyla kılduḳça nezāre
İderdi şevḳ bağrın pāre pāre
273.   Hevā-yı germ ile kızardı ḳanı
Dem-i serdiyle ditrerdi revānı
- 43b
274.   Kıya bağışları cānlar sökerdi
Dönerdi ḥande ile tuz ekerdi
275.   Aña ol sīm-berler her ne kim var
Dil ü cān ile olmışdı hevā-dār
276.   Görüp ṭab‘ ında aḥlāḳ-ı laṭīfi
Dilerdi her biri k’ola ḥarīfi
277.   Ḳamunuñ Ḳaysa idi gerçi meyli
Velī anı yaḳardı şevḳ-i Leylī

278. Dil-i Leylîye dağı ‘ aşk-ı ser-keş
Cemâl-i Kaysdan şalmışdı âteş
279. İki maṭlûb birbirine ṭâlib
İki merġûb birbirine râġıb
280. İki âyîne-i tâbende-manzar
Biri birine ‘ arz itmişdi peyker
281. İki meh-rûy-ı dil-dâr-ı dil-fürûz
Biri birini kılmışdı ciger-sûz
282. Bu aña ‘ âşık u ol buña ‘ âşık
İki dil-ber biri birine lâyıķ
283. Bu aña vâlih ü ol buña ḥayrân
Bu anuñ ol bunuñ şevķiyle giryân
284. Biri birine maḥbûb u hevâdâr
Biri birine maṭlûb u ṭalebdâr
285. Ğam-ı ‘ aşk ile ol iki şeker-rîz
Biri birine oldu fitne-engîz
286. Dehen bî-nuṭķ u leb olmuşdı dem-gîr
İki dil bir idi vü iki cân bir
- 44a
287. Ruḥ-ı zerdiyle bu itdi ḥiṭâbı
Dem-i serdiyle ol virdi cevâbı
288. Bunuñ sûz ile döndi baġrı kıana
Anuñ çıķdı duḥâni âsmâna

289.   Bunuñ göñlini ‘aşk itmişdi verhem
 Anuñ cānına derd olmuşdı hem-dem
290.   Bu andan almış idi şabr ile hūş
 O buña virmiş idi h̄’āb-ı har-gūş
291.   Bu isterdi özi mevtine çāre
 O bağrın derd ile kılmışdı pāre
292.   Bu cūy itmiş idi eşk-i revānın
 O sırr ile yudardı bağırı kınanın
293.   Bunuñ düşmüş idi ‘ālem gözinden
 O küllī el yumışdı kendözinden
294.   Egerçi ol iki firruḥ -nihāda
 Lisān-ı kāl degildi güşāde
295.   Zebān-ı hāl ile idüp tekellüm
 Biri birine iderdi tazallüm
296.   Bu bir şīveyle kim iderdi nāzı
 O biñ cān ile kılurdu niyāzı
297.   Ḳadeḥ şundu bulara sākī-i şevḳ
 İki yārı harāba virdi bir zevḳ
298.   Olup ḥum-ḥāne-i ‘aşk içre ḥaste
 Lebi şevḳiyle mest ü dil şikeste
299.   İrişdi Ḳaysa sevdānuñ nesīmi
 Nevā’-ı ‘aşḳ-ı yār oldu nedīmi

44b

---

294. ferruḥ: yazmada “esre” ile yazılmış.

300. Dil-i ma' mūrı yüz tıtdı ħarāba
Şebīh oldı yüzi rengi türāba
301. İçüp mey-ĥāne-i ' aşkuñ şerābın
İdindi nuql bađrınıñ kebābın
302. Nesīm-i şevk kıldı lāubālī
Hevā-yı yār ile gitdi mecālī
303. Nazar kılduqça dil-dāre nihānī
Yağardı āh ile kevn ü mekānı
304. İçi tılmıř idi sevdā ile cūř
Nitekim od üzre dīg-i ser-ĥoř
305. Diline urdı tīg-i ' aşk yare
Yüregi oldı ġamdan pāre pāre
306. İderdi ġayrlerden iĥtirāz ol
Dağı teđbīr-i ' aqla var idi yol
307. Henüz puĥte degildi fikr-i ĥāmı
Dağı şaqlardı resm-i neng ü nāmı
308. Düşüpdı şem' bigi pāy-bende
İderdi girye vü sūz içre ĥande
309. Kılırdı sırr ile āh u enīn ol
Yürürdi derd ile zār u ĥazīn ol
310. Ne kim levĥine naqş olsa qalemden
İderdi maĥv gözindeki nemden
311. Aña üstād ' ilm iderdi ta' līm
Bu ' aşqa kendüyi itmişdi teslīm

- 45a
312. ‘Ulūmuñ bāde virüp fetḥ-i bābın
Oқurdı şevķ ile ‘aşķuñ kitābın
313. Perī-peyker daḥı ḥayrān u dil-teng
Başardı ğayret ile bağrına seng
314. Ğam-ı ‘aşķ ile olmışdı mücāhid
Ruḥı rengin ider derdine şāhid
315. Degildi ğonçeveş gerçi güşāde
Virürdi bŷy-ı ‘aşķa ‘aql bāde

Şöhret Yāften-i Mecnŷn Bā-‘Aşķ-ı Leylā Der-Mekteb

316. Bilen esrārını nāz u niyāzuñ
Didi ḥaқķında bu ‘aşķ-ı mecāzuñ
317. K’iricek ḥüsn şehrine çekŷp baş
Melāmetlıķdur evvel aña yoldaş
318. ‘Anā-yı rŷḥ oldı ibtidāsı
Fenā-yı zāt geldi intihāsı
319. Nedīmi ‘āşıķuñ şeydāyılıķdur
Kim ol sevdāyılıķ rŷsvāyılıķdur
320. İki dil-ber ki bir sevdāya düşdi
Belā hengāmesi üstüne üşdi
321. Çün irdi ‘aşķ def i mā-ḥazardan
Kebāb itdi bular cān u cigerden
322. Egerçi kaldılar dilde nihānī
Velīkin ķokusu tŷtdı cihānı

323. Bular dil micmerine urdılar od
Yüreklerin ol oda kıldılar ‘ūd
324. Buḥūr oldı çü dilde ıztırārī
Dimāğ-ı ‘ālemi tutdı buḥārı
- 45b
325. Bu söz olmışdurur ‘ālemde meşhūr
Kim olmaz qar içinde od mestūr
326. Qala mı ebr içinde mihr-i raḥşān
Ola mı mi‘cer ile şem‘ pinhān
327. Ye perde olmağ ile penbe-i ḥuşk
Qala mı gizlü bŷy-ı nāfe-i müşk
328. Düşüp sevdāya oldı ol iki yār
Biri biri hevāsına giriftār
329. Bular şaqlardı gerçi cān bigi rāz
Velīkin gözyaşı olmışdı ğammāz
330. Hicāb-ı şabr ‘aşqa kılmaya sūd
Ki olmaz ḥīle ile mihr endūd
331. Gönülde gizlü qalmaz ‘aşq-ı çālāk
Ki tutmaz rāh-ı baḥri bir avuç ḥāk
332. Hevā kim bunlaruñ almışdı ḥ‘ābın
Götürdi çihre-i ‘aşquñ niqābın
333. Ne kim var idi anda yār u yoldaş
Bularuñ sırrı oldı anlara fāş

334. Oturup her birisi bir kenāra
Göz ucıyla iderlerdi nezāre
335. Sözi söylerler idi perde ile
Açarlar idi rāzı hürde ile
336. Biri bilmezlenüp itse müdārā
Biri söylerdi rāzı āşkārā
337. Bu savda her biri tırup ırāqdan
Buları gözler idi karşıraqdan
- 46a
338. Ne hālet kim aralıkda geçerdi
Eger bu örter ise ol açardı
339. Muḥīte köpri mümkün dirler anı
Tutulmaḡ mümteni' ḡalkuñ zebānı
340. Çü şāyi' oldı ḡalk içinde bu rāz
İrişdi her kişi sem' ine āvāz
341. Ki biñ cān ile sevmişdür fulānı
Fulān arada gör ol bir cevānı
342. Maḡabbet mektebi içre ḡulāmī
Olup ders olmuş aña levḡ-i nāmī
343. Murādı cān u dilden ol perīdür
Ne kim var ise ḡayrīden berīdür
344. Ne ḡüş iderse andan yād ider ol
Ḳomaz ḡönline andan ḡayriye yol
345. Ta' allüm aña nice ola nāfi'
Ki ḡamu bildüğini kıldı zāyi'

346. İşidüp her biri bu mā-cerā'ı
İderdi irdügi yirde serā'ı

347. Çü evbaş oldı bu sâz ile dem-sâz
İrişdi māder-i Leylīye bu rāz

Bāz Giriften-i Māder-i Leylā Leylā-Rā Ez-Mekteb

348. Çü māder gūř kıldı mā-cerādan
Kızardı gül bigi beñzi hayādan

349. Olup aġyār şerminden dil-figār
Diline nār-ı ġayret eyledi kār

46b

350. Oturup bir tehī yirde nihānī
Kıġırdı şatna ol dil-siřānı

351. Didi ey 'ömrümün bāġında servüm
Murādum sebzārında tezervüm

352. Yavuz gözden řaķınsun Hāķ yüzüñi
Yavuz dilden ırag itsün özüñi

353. Bilür misün ki ne mekkārdur dehr
Sürürında ġam u nūřındadır zehr

354. Ne cām içre ki şir-i mihr vardur
İçinde gizlü niş-i ķahr vardur

355. Ne gül kim 'arz ider gülşende dīdār
Nühüfte dāmenin şutmuşdurur hār

356. Ne nāfe kim virür bŷy-ı bihişti
Ciger ķantıyla olmışdur sirişti

357. Bu perde kim çekilmişdür hevâda
Hevâdan niçe perde vardı bâda
358. Dağı sen sâde-dilsün ey yüzi mâh
Degilsün gerdişüñ mekrinden âgâh
359. Heves atına binüp nâ-gehâñî
Elüñden gitmesün göñlüñ 'inâñî
360. Zemâne ehli çünkim bî-vefâdur
Vefâ ummağ bulardan ni revâdur
361. Budur kışşa ki işitdüm nihâñî
Heves câmı 'ile bir dil-sitâñî
362. İdüp ser-mest olmışsun hevâdâr
Olup şevk ile çeşmüñ bigi bîmâr
- 47a
363. Hâlel 'aqluñ dimâğına bulup râh
Ruħı mir 'âtın itmişsün nazargâh
364. Budur korğum ki râz-ı yâri evbâş
Çü tuya eyleyeler 'âleme fâş
365. İde hânde bize ta' n ile düşmen
Yüzümüz qalmaya bed-nâmlıqdan
366. Hârâbe eylemeden meyl hâne
Gerek kim sedd ola seyl-i revâne
367. Şererden çün tütüşa kâh-ı erzen
Tütarsan sehl oda yana hırmen

368. Şu yire varma kim sen cāna ey mäh
Bula aġyār töhmet itmege rāh
369. Vücūduñdur şerefde gevher-i pāk
Saġın kim olmaya ālūde-i ħāk
370. Yüzüñ āyīnesidür şun^ç -ı Bārī
Hevādan aña ħondurma ġubārı
371. Çü bed-nām ola bir dil-dāre ma^ç şūm
Anuñ pāk olduġı olmaya ma^ç lūm
372. Şadādan kim tola eṭrāf-ı ^ç ālem
Anı düşünām ile kim eyleye kem
373. Egerçi ^ç aşġ şıdġ-ı pāklikdür
Velīkin şöhreti nā-pāklikdür
374. İderse setr luṭfi Kār-dānuñ
Gümānı def^ç olmaz bed-gümānuñ
375. Bu ħālün āġiri bed-nāmlıġdur
Belā vü derd ile nā-kāmlıġdur
- 47b
376. Dile ^ç aşġuñ ġamıdur kār-ı düşvār
Belālar ister iseñ ^ç aşġa düş var
377. Bu resme niçe dürlü nükte vü pend
Didi ġuş ide diyü ol lebi ħand
378. Sürerdi gerçi māder ^ç aġl ile rāh
İderdi līk Leylī ^ç aşġ ile āh
379. Dizin çökmiş vü şalmış aşāġa baş
Gözinden ħatre ħatre aġıdur yaş

380. Perīṣān ḥāṭırı gönli ūikeste
Güṣāde-rūy eūk-i nuṭṭ-beste
381. Anı kim ‘ aūk itmiūdür dil-fiġār
Ṭariḳ-i ‘ aḳldan pend itmeye kār
382. Yanarken rūḥ nār-ı tīz-i ‘ aūḳa
Ola mı pend ile perhīz ‘ aūḳa
383. Kılur ‘ aūḳı gönülde tīz perhīz
Nitekim revġan ider āteūi tīz
384. Çü māder bildi ki ol ḥüsn emīri
Belā-yı ‘ aūḳuñ olmiūdur esīri
385. Daḥı pend ile olmadı dehen-bāz
Nihānī çüftine ‘ arz eyledi rāz
386. Peder sem‘ ine k’irdi ḥāl-i duḥter
Ḥacāletden biraḳdı aūaġa ser
387. Didi kim perdeden ṭaūra aña yol
Daḥı virme ki vara mektebe ol
388. Çıḳarma perdeden ol perdedāri
Çü güldür gülsitān olsun ḥiūārı
- 48a
389. Verā-yı perdelerde aña ta‘ līm
Olunsun kim görindi rāhda bīm
390. Ṭutuldu kebk bigi ol lebi ḳand
Serāy-ı gülūen oldu pāyına bend

391. Cemāl-i Kaysı çün görmedi Leylī
Akıtdı gözlerinden eşk seyli
392. Oturup künc-i halvet içre dil-teng
Virürdi hāke hūnīn eşk ile reng
393. Çü kaldı hayret ile zār u giryān
Aña bāğ oldu bend ü qaşr zindān
394. İderdi āh u nāle ‘ aşıkāne
Lebinden āteş ururdu zebāna
395. Delerdi hasret ile bağrını hār
Ururdu sīnesine āh mismār
396. Ğam ile şahn-ı qaşrı kim gezerdi
Gözinden qanı bağrınıñ şızardı
397. Dilinden gitmez idi ıztırābı
Ki bir dem olmadı ārām u h’ābı
398. Gehī derd ile urur idi sīne
Gehī derdin dir idi sīnesine
399. Qalupdı derd ile ‘ anqa gibi ferd
Yoğ idi kimse k’idineydi hem-derd
400. Sevād-ı leyle ‘ arz iderdi rāzı
Beyāz-ı şubha kııurdu niyāzı
401. Şeb u ruzı belā’iyle geçerdi
Perī bigi kimi görse qaçardı

48b

402. Firākuñ derdine çün yandı cānı
Bir oldı aña merg ü zindegānī
403. Olup māder bu hāletden ciger-sūz
Çatından gitmez idi gice gündüz
404. Görürdi āteş-i ‘ aşkı çü rahşān
Olurdu merdüm-i çeşmi dūr-efşān
405. Güşāde eylesün diyü özini
Eyü sözlerle eglerdi kızını
406. Özine hem-dem iden derd-i yāri
Ola mı ata ana ’iyle kārı
407. Anuñ kim yār ile peyvendi vardur
Egerçi hayli h̄iṣāvendi vardur
408. Ğam-ı yār ile idüp āşnālık
Bulardan cān ile ister cüdālık
409. Hevā ’iyle kamudan yad olur ol
İçinde bunlaruñ bī-dād olur ol
410. Dinildi h̄iṣe kan u dūsta cān
Ne yüzden kan ola cān ile yeksān

Ahvāl-i Mecnūn Der-Cüdāyī

411. Çamer-ruḥsār u h̄urşīd-i kabā-pūş
Büt-i nesrīn-ber ü sīmīn-benāgūş
412. Olup kaçırında ders-i ‘ aşka meşgūl
Kesildi varmaz oldı mektebe yol

413. Hevā-yı yār ile Qays-ı ciger-sūz
Mülāzim oldu derse bir niçe rūz
- 49a
414. Çü yüz göstermez oldu ol perīveş
Gözini āb u gönlin tutdı āteş
415. Belā qavsından irüp nāvek-i ğam
Ururdu sīnesine zaḥm-ı muḥkem
416. Yürürdi kūy u bāzār içre nālān
Sürūd-ı ʿaşq ile ḥayrān u giryān
417. Ḥazīne miḥnete kılup ḥazīni
Dür ü yāqūta ḥoḳḳa āstīni
418. Firāq-ı yārden gidüp qarārı
İderdi gūşelerde āh u zārī
419. Melāmet itmesün diyü özini
Tutardı ḥīle ile kendözini
420. İçerdi kāse kāse zehr-i hecri
Yudardı kūze kūze āb-ı zecri
421. İderdi şūr-ı ʿaşq ile müdārā
Ki tā olmaya sırrı āşkārā
422. Anuñ kim ola ʿaşka iḥtişāşı
Bula mı āteş-i dilden ḥalāşı
423. Başından gitdi ʿaqlı yimedden beng
Ruḥı āyīnesini ḳapladı jeng

424. Yanağı güllerinüñ rengi şoldı
 Țudağı mülleri efsürde oldı

425. O zībā yüz ki Ța' n iderdi māha
 Şarardı gitdi levni döndi kāha

426. O şehlā göz ki tīr-i ğamzesine
 Țutardı şevķ ile ħurşīd sīne

49b

427. Ciger ķanı ile bīmāra döndi
 Țadeng-i ğamze seng-i ħāre döndi

428. O ra' nā serv bigi rāst ķāmet
 Ki ķopardı ķiyāmından ķiyāmet

429. Belā oķına ķün oldı nişāne
 Bükildi ħūzn ile döndi kemāna

430. Cemāl-i dil-rübādan bulmayup kām
 Bu resme yürüdi bir niķe eyyām

431. Belā-yı hecr elinden çekdi cebri
 Başarıbildügince itdi şabrı

Püşīden-i Mecnūn Libās-ı ' Aşķ-ı Leylā-Rā

432. Livā'-ı mihr-i dil-ber ķün çekildi
 Hevā eliyle ğam Țablı kaķıldı

433. Şükūhiyle ki irdi server-i ' aşķ
 Diyār-ı ' aķlı Țıtdı leşķer-i ' aşķ

434. Hevā-yı ħūsn şehrinde ķü bī-rāh
 İrüp şahrā-yı dilde ķırdı ħargāh

435. Vekār ile qarārũ varın aldı
Sipāh-ı hüzni dil mülkine şaldı

436. Hez̄imet buldı andan leşker-i ‘aql
Ḳamu tārāca virdi kişver-i ‘aql

437. Pes oldı yaqmağ u yıqmağa meşğul
Ṭutup sulṭān-ı ‘aqlı eyledi ḳul

438. Virüp başındaki t̄acını bāde
Yüritdi anı öñüñce piyāde

50a

439. Ṭağıtdı ‘aql ivinüñ kār u bārın
Ser-ā-ser gāret itdi yoğ u varın

440. ‘Anā’iyle ğam aldı ‘ayşdan t̄ac
Metā‘-ı şıḫhat oldı cümle tārāc

441. Tenūr-i dilde ṭūfān oldı peydā
Hevādan mevc-i ḥūn oldı hüveydā

442. Çü itdi ‘aql varın ‘aşq gāret
İrişdi şabrına andan ḥasāret

443. Gidicek şabr ḳalmadı qarārı
Unutdı ‘izzet ü nām u vaḳārı

444. Yüregın ṭutdı nār u çeşmini āb
Gelür mi nār u āb içre göze ḥ‘āb

445. Ne ‘aqlı ḳaldı ni şabrı ne ‘ārı
Ne ārāmı ne ḥ‘ābı ni qarārı

446. Çü seyl-i ‘aşq irüp eyledi ğarḳ
Seḫāb-ı hüznden lem‘ urdı çün berḳ

447. Hevā hengāmesinde oldı ser-bāz
Heves ıtablın ıalup fāş eyledi rāz

Şahrā Giriften-i Mecnūn Ez-‘ Aşq-ı Leylā

448. Şehinşāh-ı serir-i şubḥ-ḥizān
Sipehsālār-ı ḥayl-i eşk-rizān
449. Süleymān-ı zemān-ı pāk-bāzī
Nerimān-ı zemīn-i dil-nevāzī
450. Emir-i şehir-i ḥalk-ı bād-peymā
Esir-i ḥalka-ı zencir-i sevdā
- 50b
451. Güzin-i zümre-i bi-nām u nāmūs
Ser-i aşḥāb-ı genc-i deyr-i efsūs
452. Re’is-i keşti-i deryā-yı endūh
Enis-i miḥnet-i sevdā-yı enbūh
453. Ḥarīk-i sūziş-i niran-ı ḥasret
Ġarīk-i cūşiş-i ‘ummān-ı ḥayret
454. Ḥarif-i āb-ı çeşm-i āteşin-bād
Nedim-i nāle vü ḳavvāl-i feryād
455. Beḳā’-ı ‘aḳla çün ḳalmadı çāre
Ḳabā-yı şabrı ḳıldı pāre pāre
456. Meger kim Ḥızr idi ḥadrāya düşdi
Delürdi derd ile şahrāya düşdi
457. El urup eyledi pirāhenin çāk
Bürehne oldı saçdı başına ḥāk

458. Dökerdi gözleri rûd-1 sirişki
Olurdi baħr-i ħūnīn nehr-i eşki
459. Yürürdi bād bigi kûh-ber-kûh
Yilürdi derpince ħalk-1 enbûh
460. Kimi raħm eyleyüp virürdi pendi
Kimi ħarb ile iderdi gezendi
461. Ne pendini bunuñ tutardı bir rāh
Ne ħarbından anuñ olurdi āgāh
462. Teni ‘uryāndı vü bağrı biryān
Dökerdi ħatre ħatre gözleri ħan
463. Derūnından ki irdi āh-1 serdi
Felek hengāmesini germ iderdi
- 51a
464. Gehī ħāk üzre olurdi hevā’ī
Gehī āb ile düzerdi şadā’ı
465. Gehī āhū ile şaħrā gezerdi
Gehī tīhū ile ħaħrā gezerdi
466. Gehī bebr ile olurdi revāne
Gehī ururdi mūy-1 şire şāne
467. Gehī nāleyle iderdi terāne
Gehī raqş urur idi ‘āşiqāne
468. Gicelerde vuħuş idi celīsi
Seħerlerde tuyūr idi enīsi

469. Çü özinden bu itmiş idi dehşet
Vuḥūş andan niçün ideydi vahşet
470. Dilinde Leylā vü fikrinde Leylī
Daḡı ġayrī yire itmezdi meyli
471. Boyınuñ servi ḡüzn ile ḡamīde
Özi gül bigi pīrāhen-derīde
472. Teni ḡāki hevāyile müşevveş
Ṭışm āb u için ṭutmuşdı āteş
473. İderdi nāle āhından melekler
Ṭabaḡ şardı fiġānından felekler
474. Diline dest-i ‘aşḡ urmuş idi çeng
Ruḡına zaḡm-ı ġam virmiş idi reng
475. Yüregın ḡār-ı hecr itmişdi sūrāḡ
Helāk-i cānına olmuşdı ġüstāḡ
476. Ṭutardı āh u derdi deşt ü ṭaġı
Semender bigi od idi ṭuraġı
- 51b
477. Dem-i serdī urup cān u ciġerden
Yudardı āb-ı ġermī çeşm-i terden
478. Dili kim ḡālin itmişdi müşevveş
Girībānını ṭutdı dest-i āteş
479. Çü ġerm itdi hevā hengāmesini
Oda yandurdu şıḡḡat cāmesini
480. İdüp peyvend-i cismını ferāmūş
Ḳılurdu ‘aşḡ-ı Leylī’i der-āġūş

481. Beyābān içre çegzinürdi bî-rāh
Degildi kendü kendözinden āgāh
482. Çü bir laḥza özi varın bilürdi
Ḥurūṣ idüp girü yavı kııurdı
483. Tıtarđı nālesi derdine āheng
Kııurđı āhı mihr āyīnesin jeng
484. Dili nālān idi vü çeşmi giryān
Yüregi āteş-i ‘aşk ile biryān
485. Enīsi derd ü miḥnet eşki maḥrem
Celīsi āh u ḥasret hem-demi ğam
486. Şadāsı tıtdı āfāk-ı cihāmı
Dinildi Kays iken Mecnūn nāmı
487. Ne söz kim söylese şi‘r idi mevzūn
Dilinden dökülen dürr idi meknūn
488. Özine ‘aşk itdükçe fesāne
Dili şem‘ ile düzerdi terāne
- 52a
489. Çü bu şevk ile söz taḫrīr iderdi
Yanında bulınan taḫrīr iderdi
490. Eger şevküñ ola sitānelerden
İşit bu şi‘ri ol efsānelerden

---

483. kııurđı: kııurđı nāle

Şi'r-i Mecnûn

Mef'ülü Fâ' ilätü Mefâ' ilü Fâ' ilün

491. Zevk-i ebed virür dile 'aşkuñ ğarâmeti
Kimdür ki bu ğarâmete ide nedâmeti
492. 'Uşşâk-ı şevk bezmine nüş itmişüm bu gün
Sâkî-i 'aşk şuna çü câm-ı melâmeti
493. 'Âkil bileydi zevkîni ehl-i kerâmetüñ
Yağardı nâr-ı şevk ile mülk-i selâmeti
494. Yokdur diyâr-ı 'aşkda ba'd ile qurba râh
Gel 'âşık ol ki keşf idesün bu kerâmeti
495. Ervâha irdi şevk ile rûz-ı kıyâmetüñ
Çekdi livâ-ı mihr çü nâz ile kâmeti

Meşnevî

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

496. Bir ulu küh kim Necd idi nâmı
Ol idi hayl-i Leylînüñ makâmı
497. Derûnı cüş idüp geldükçe vecde
Qarâr itmezdi varmayınca Necde
498. Çıkardı tağa çün üftân u hîzân
Yürürdi her yaña nâlân u giryân
499. Hevâdan ney bigi idüp figânı
İrürdi çerha âhınuñ duhânı
500. Dökerdi seyl çeşminüñ sehbâbı
Şabâ yilinden iderdi hitâbı

52b

501. Dir idi ey nesīm-i rūh-perver
Hevā bezmī demüñdendür mu^ç atṭar
502. Varursun her seher kūy-ı ḥabībe
Sürersün rüy zülf-i dil-ferībe
503. Güneşdür gerçi şem^ç -i heft-ṭārem
Hevāñ ile urur her şubḥ-dem dem
504. Gel imdi ur ḳadem cān menziline
Yüz urup dār-ı cānān menziline
505. Digil k'ey şem^ç -i cem^ç -i bezm-i ^çālem
Cemālüñdür çerāğ-ı çeşm-i ādem
506. Anı kim şūr-ı ^çaşḳuñ virdi bāde
Yatur derdüñle ḥāk üzre fütāde
507. Ḳılur mısun ^çaceb āşüfteni yād
K'ider bağrın delüp ney bigi feryād
508. Nesīm-i zülfüñi umar şabādan
Ġam-ı derdüñle el yumış devādan
509. Diler dīvānedür yilden devā'ı
Ġamuñdan ḥāke söyler mā-cerāyı
510. Niçe bir ola ol ālūde-i gil
Ki ḳana ḡarḳdur çün murğ-ı bismil
511. Eridür firḳatüñden bağrı yağın
Hevāñ odıyla yandurur çerāğın

512. Yatur şevküñle gönli t̄aba düşmiş
Muḥīṭinde ğamuñ girdāba düşmiş
513. Buḥār-ı hecrüñ itdi çeşmini ḥün
Ki fark olmaz atında dün ile gün
- 53a
514. İzüñ tozını vir bād-ı şabāya
K'irüre t̄utiyā ol mübtelāya
515. İrişdür ḥāk-i rāhuñdan ğubāruñ
Ki ola ol ğarībe yādġāruñ
516. Elā ey mülk-i ḥüsnüñ pādşāhı
Cemāli maṭla^ç -ı nūr-ı İlāhī
517. Fūrüg-i şem^ç -i cem^ç -i meclis-i cān
Gönülde ^ç aşkuñ ile oldı raḥşān
518. Buḥūr-ı micmer-i ^ç aşqa sipendüm
Bıçaġ-ı firatüñe ġüsfeñdüm
519. Deminden āhumuñ oldı hevā serd
Yüzümdendür felek āyīnesi zerd
520. Çü āhum ide rāh-ı mihri beste
Olur eṭbāı eflākuñ şikeste
521. Hevāñ ile ^ç aceb dīvāneyüm ben
Maḥabbet şem^ç ine pervāneyüm ben
522. Yanarum nār-ı hecrüñle şeb ü rüz
Ciger sūzından āhumdur ciger-sūz
523. Felek sūz-ı derūnumdan ḥazerde
Şafa an aġlar āhumdan seḥerde

524. Dile zülfüñ nesîmidür mürevviḥ
Lebüñdür cāna ma' cun-ı müferriḥ
525. İrişdür rûḥa la' lüñden ḥayâtı
Nesîmüñden dile virgil necâtı
526. Eger ben ḥāküm ey genc-i ḥaṭarnāk
Ziyâretgāhuñ olsa nola bu ḥāk
- 53b
527. Eger ben bādüm ey serv-i kirāmî
N'ola itseñ bu bād ile ḥirāmî
528. Yanarum oda ey şem' -i ṭirāzum
Neden gūşuña irişmez niyāzum
529. Sürerüm āb bigi ṭoprağa yüz
Yüzüme bir naẓar kıll ey ciger-süz
530. Tene hecrüñle her mû ḥār olupdur
Göze kirpiklerüm mismār olupdur
531. Firākuñdan ireli pāyuma bend
Göñül vaşluñdan oldı mūya ḥursend
532. Dile kim urdı niş mār-ı hierān
Lebüñ tiryāk 'iyle eyle dermān
533. Ḥayālüñ olmasa göñlüme dem-sāz
Ḳafesden murğ-ı cān ururdu pervāz
534. Yavuz göz eyledi baḥtumı güm-rāh
Ki düşmişüm gözüñden ey yüzi māh

---

526. ben: ben gencüm

535. Virür yaşlar döküp hün-ı cigerden
Yele gül defterin yavuz nazardan

536. Kūsūf ile güneş kim gösterür reng
Yavuz gözden tutar āyīnesin jeng

537. Ne kim ‘aql ile iderdüm ‘amelden
Tapuñ bigi k̄amusı vardı elden

538. K̄anı ‘aql u k̄anı şabr u k̄anı ‘ār
Bini terk itdi bunlar çār u nā-çār

539. Ata vü ana iş ü yārdan dūr
Yanarum ḥasret ile zār mehcūr

54a

540. Baña olmaz bu ğamda kimse hem-rāh
Meger kim eşk ile āh-ı seḥergāh

541. Ki bunlardur ğam-ı ‘aşkuñda hem-dem
Ḥarīf-i rāzdār u yār-i maḥrem

542. Viribirken şabāyı k̄uy-ı cāna
Bu şīrīn şī‘rle düzdi terāne

Şi‘r-i Mecnūn Der-Cüdāyī

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

543. Bini dil-ḥaste kılaldan berü yār ayrulığı
Tağ urur cāna ğam-ı lāle-‘izār ayrulığı

544. Sa‘ y idüp vaşluña şol deñlü ḥarīs oldum ki
Ḥağ naşīb itdi baña āḥir-i kār ayrulığı

545. Dil-i şūrīdeme eglenceg idi zūlf ü ruḥuñ
Ben nice ağlamayam leyl ü nehār ayrulığı

546. Ğarḳ-ı ḥūn itdi dili ğonçe bigi ḥasret ile
Yürece tağ urup ol lāle-^ç izār ayrulığı¹

547. Gül yüzinsüz nice olmaya gönül dem-beste
Bülbüli ḥaste kıllur çünki behār ayrulığı

Reften-i Mecnūn Be-Ḥargāh-ı Leylā ve Tenhā Yāften-i Leylā-Rā

Mefā^ç īlün Mefā^ç īlün Fe^ç ūlün

548. Meger bir gün bu şem^ç -i ālem-efrūz
Şu^ç ā^ç indan cihānı kıldı pīrūz

549. ^ç Alem ḳaldurdu şāhenşāh-ı encüm
Sipāh-ı zeng-bārı eyledi güm

550. Görindi meş^ç ali çün āftābuñ
Ṭonandı şem^ç -i nūrı māh-tābuñ

54b

551. Yayıldı dehre āşār-ı seḥergāh
Görindi göze kūh u deşt ü ḥargāh

552. Dil-i Mecnūn kim ṭutmuş idi tāb
Teni ol tāb ile olmışdı sīm-āb

553. Birez kim ḥayretinden ḥūşa geldi
Ḥarāretten yüregi cūşa geldi

554. Daḥı ğayrī yire çün bulmadı yol
Yüridi kūy-ı Leyliden yaña ol

---

546. ayrulığı:-----

555. Girībānına ‘aşk urmuş idi dest
İletdi hargeh-i dil-dāra ser-mest
556. Varup bir hoş maḳām içinde ol māh
‘Arab resmince ḳurmuş idi hargāh
557. Yüce yirde idi şahrāya ḳarşu
Açılmış ḳapusu ḳadrāya ḳarşu
558. Meger ḳalmış idi hargāh ḫālī
Mey-i ‘aşk itmiş idi lāubālī
559. İderken ḫasret-i dil-dārdan āh
Gözi şūrīdesine düşdi nā-gāh
560. Bu anı gördi dökdi cūy-ı ḫasret
O bunu gördi tutdı tāb-ı ḫayret
561. Bu itmişdi cemāli bürḳa‘ın bāz
Ol ururdu hevā içinde pervāz
562. Bu urmuş ṭurre-i zūlfine şāne
O berkitmiş ḫadeng-i ‘aşḳı cāna
563. Bunun ebrūları ḳurmuş kemānı
O ğamze oḳınuñ olmuş nişānı
- 55a
564. Bu nūr-ı şubḫ bigi ‘ālem-efrūz
O şem‘-i şām bigi ḫıṣṣten-sūz
565. Bu şalmış ḫalḳa-ı zūlfīn ber-dūş
O bunuñ mihri ile ḫalḳa der-gūş

566. Bu eşk-i çeşmini kılmışdı Ceyhūn
O bağrın derd ile kılmış idi hūn
567. Bu ğayb olmuşdı gözlerden perīveş
Ol āh idüp ururdı çerha āteş
568. Buña teng idi ansuz bāğ ile rāğ
O bunsuz urur idi bağrına tağ
569. Bu almış ele cām-ı ‘ aşk-ı yāri
Anuñ gitmiş elinden ihtiyāri
570. Bu andan k̄ānī‘ olmuş idi būya
O bundan rāzī‘ idi cüst ü cūya
571. Bu anı gördi ‘ aklı oldu güm-rāh
O bunı gördi kıldı derd ile āh
572. Bu anı gördi vü itdi tebessüm
O bunı gördi vü itdi tazallüm
573. Çü yakın geldi ol ‘ aşk ile haste
Nigārīn taşra çıqdı dil-şikeste
574. Şağınur cüst ü cüyından raqībūñ
Nazar kıldı yüzine ol ğarībūñ
575. Çü gördi hālī hargāhuñ kenārın
Bu deñlü diyebildi ol nigārīn
576. Ki ayru düşeli hūsnüm gülinden
Nitesün hār-ı hecr-i yār elinden

577. Çün irdi gūşına āvāz-ı Leylī
Yüregi ıopdı çeşmi dökdi seyli

55b

578. Özin yitürdi ol hem-şehre-i hāk
Yaşın oldu ki ola zehresi çāk

579. Şe' abdan gerçi gönli cūşa geldi
' İnāyet cezbeseinden hūşa geldi

580. Çü ruhsat yoğ idi tafşīl-i hāle
Bu şi' r ile cevāb itdi su 'āle

Şi' r-i Mecnūn

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

581. Ğam-ı hecr ile yaşım ebr-i maṭardan şorasun
Dāğ u derd-i dilümi lāle-i terden şorasun

582. Ṭās ṭās içmek ile zehr-i ğamı n'olduğımı
Sīneme uğrayıcağ kāse-i serden şorasun

583. Şerh ider n'etdüğini hecr baña āhır-i kār
Cismimün hākine ger sen bu haberden şorasun

584. Şalmışum kanlu yaşı yoluña tā ḥasretüñüñ
Dile zaḥm urduğımı hūn-ı ciğerden şorasun

585. Hancer-i hecri çeküp bağrumı miḥnet deleli
N'eydügüm nāle 'ile bād-ı seherden şorasun

Meşnevî

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

586. Bu şî'ri didi çün dil-dâr hâlî
Dağı turmağa qalmadı mecâli
587. Bu gitdi nâr-ı aşğa yana yana
O qaldı yaş ağıdup dâne dâne
588. Bu gitdi derd ile nâlân u giryân
O qaldı hüzn ile hayretde hayrân
- 30a
589. Bu gitdi mihnet ile h̄âr u gamnâk
Ol itdi hasret ile pîreheñ çâk

Yâften-i Peder-i Mecnûn Vey-Râ Der-Kûh

590. Vefâ vü sîdķ ilinüñ pādşâhı
Hevâ devrânınuñ hürşîd ü mâhı
591. Melâlet karnınuñ şâhib-ķırânı
Melâmet kişverinüñ pehlivânı
592. Belâ vü miñnet-i aşķ ile meftûn
Sipend-i nâr-ı aşķ ya' nî Mecnûn
593. Firâķ-ı yâr ile sevdâyî oldı
Ķarârı qalmadı rüsvâyî oldı
594. Diger-gûn oldı varduğınca hâlî
Ziyâde oldı şevķi vü melâlî
595. Ķabile hâķķı h̄işâvend-i ķamu
Derilüp virdi aña pend ķamu

596. Elinde qalmamışdı şabr ile hūş
Ki ideydi bularuñ pendini gūş
597. Mey-i ‘aşk ile oldu lāubālī
Atasına didiler vaşf-ı hāli
598. Ki ol yüz kim şaķınurduñ gözüñden
İrağ itmez idüñ bir dem özüñden
599. Hevesden āteş-i sevdāya düşdi
Ġarīk-i ‘aşk olup deryāya düşdi
600. Belāsı loķmasını rüzgāruñ
Yiyüp olmuş esiri bir nigāruñ
- 30b
601. Fulānuñ ol fulānı bir kıızını
Sivüp yıķardı kendü kendözini
602. Hevā hengāmesi başına üşdi
Delürdi gitdi taşā taģa düşdi
603. Peder çü āgāh oldu bu haberden
Aķıdup yaş āh itdi cigerden
604. Ciger kanı gözinden yüze geldi
Yüreği ķopdı vü aģıza geldi
605. Cigeriydi ciger-süz yana yana
Gözi hūn-ı cigerden döndi ķana
606. Ciger kanın döküp ol pīr-i meftūn
Şirişkin reh-ber itdi hem-demin hūn
607. Ciger-gūşum diyü gitdi şitābān
İñildüyile geşt itdi beyābān

608. Tılandı çünki deşt ü kühsarı
İşitdi kühdan feryād u zārı
609. Derün boş idüp kıldı ‘alāle
Yüridi ol yana kim geldi nāle
610. Görür kim yaşları olmış revāne
İder murğ-ı seher gibi terāne
611. Ğam-ı dil-berden olup āteşi tiz
Ğazel dir nāle ile fitne-engiz
612. Şunuñ gibi kıllur derd ile āhı
Ki irür çerha āhınuñ siyāhı
613. Gözinden sıza geldi bağırı kanı
Peder çün gördi bu hāletde anı
- 31a
614. Oda düşmiş gibi yügürdi vardı
Oda düşmişinüñ katına irdi
615. İderken zemzemeyle nāle vü āh
Gözin açup başın kaldurdu nā-gāh
616. Görür turmuş yanında pır-i dil-bend
Birez gönli hayādan buldı peyvend
617. Gözin hūn-ı ciger kılmışdı tıre
Yüzini düşdi sürdi pāy-ı pıre
618. Atası yüzine urup ‘izārın
Yüzinden luğf ile sildi ğubārın

619. Akıtdı cūy-ı eşki çeşm-i terden
Dem urup derd ile yanmış cigerden

Naşihat-i Peder-i Mecnūn Mecnūn-Rā

620. Didi ey haste gönlümün şifası
Gözümün nūrı gönlümün şafası
621. Sini kim itdi bu derde giriftār
Saña kimdendürür bu kār-ı düşvār
622. Bu ‘ aql u rāy u bu fehm ü dirāyet
Ki bunlar bulmuş idi sende ğāyet
623. Ne geldi saña ey mihr ile meftūn
Ki mecnūn itdi sini bini maġbūn
624. Kimün āhıyladur baġrunda taġuñ
Dem urup kim söyündürdi çerāġuñ
625. Ümidüm bu idi ey dil-pezirüm
K’olasun pīrlıkde dest-gīrüm
- 31b
626. Söyündürmedün ya‘ nī ocaġum
Geçüp yirüme yaķayduñ çerāġum
627. Ne āfet uğradı sen rūy-ı pāke
Ki cismün yüz tıtdı böyle helāke
628. Baña hod pīrlıkde telhī-i dehr
İçürdi sen de ‘ ayşum eyleme zehr
629. Cihāndur şehr-i cānuñ ġam-fürüşı
Sen aña uyup itme sem-fürüşī

630. Çü şemşîr ile döker hûn hûn-rîz
Eline sunma bârî hançer-i tîz
631. Çü âteş dem urur dâyim lehebden
Nedendür dökdüğün üstine revğan
632. Bu şınmış gönlümi kim itdi beste
K'idersün seng-i hüzn ile şikeste
633. İrişdi nîste âşâr-ı hestî
Uyup dehre şikeste itme şikesti
634. Bini hâk itmeden dehr-i ğam-âbâd
Ecelden öñ irürgil baña feryâd
635. Atanum ben degilüm saña aġyâr
Bini aġyâr bilme ey ciger-ġ'âr
636. Çü bir oldı arada hûn u peyvend
Ataya merg virür renc-i ferzend
637. Bu ğam ger irmeğiçündür nigâra
Melül olma ki vardur aña çâre
638. Ger ola gökde ol mâh-ı kabâ-püş
Dürişem şöyle k'idësün der-âġuş
- 32a
639. Eger Yûsuf bigi olursa mevzûn
Zelîhâvâr dökem genc-i Qârûn
640. Hâlâş itmege sini derd-i serden
Ki veznince virem ben sîm ü zerden
641. Fulânuñ kıızı Leylîdür çü kâmuñ
Elem çekme ki hâşıldur merâmuñ

642. Velî ' aklı özüne çâre-sâz it
Delûlikden bu yolda ihtirâz it
643. Özüñ dîvânelikda itme bed-nâm
Ki kâm olmaz dil-i dîvâneye râm
644. Çü ' aşık gûş kıldı vaşl-ı yâri
Birez dirildi fikri kâr u bâri

Cevâb Dâden-i Mecnûn Be-Pedereş ve Âmedeneş Be-Hâne-i Peder

645. Didi şerm ile pîre ağlayurağ
Firâğ ile yüregın dâğlayurağ
646. Ki ey bu derdmendüñ çâre-sâzı
Ġarîb-i mestmendüñ dil-nevâzı
647. Baña Hağdan irişdi gerçi bu iş
Tapuñ andan çeker biñ dürlü teşvîş
648. Velîkin n'eyleyem bu nefsi ħod-kâm
Ki olmaz ħîle vü efsûn ile râm
649. Nice sa' y itmişümdür gâh u bî-gâh
Ki virmeyem ħayâl-i dil-bere râh
650. Hevâ-yı yâr ile bu çerħ-i ser-keş
Girü urur gönül ħadına âteş
- 32b
651. Gönül murğını çünkim bend-i tağdîr
Esîr-i ' aşk kılmışdur ne tedbîr
652. Murâd içün girer her kişi râha
Hevesle kim şalar kendüyi çâha

653. Ola çün teşne şahrâda ciger-tâb
Gözinüñ çeşmesinden aqıdur âb
654. Kişinüñ elde olsa ihtiyârı
Murâdınca geçerdî rûzgârı
655. Binüm çün ‘aşka oldı ihtişâşum
Ölünce yoqdurur bundan hâlâşum
656. Bedenden urmayınca rûh pervâz
Ġam-ı ‘aşkından anuñ gelmezem vâz
657. Ye efser bigi olam aña hem-ser
Ye meydânda ‘aşkuñ idineyüm ser
658. Elâ ey serverüm başumda tâcum
Vişâl-i dil-ber ile kıl ‘ilâcum
659. Bu ben dil-haste derdine devâ it
Keremden itdügüñ ‘ahde vefâ it
660. Bu qavl üzre çü oldı ‘ahd-i muhkem
Birezcük sâkin oldı âteş-i ğam
661. O bî-şabruñ bu ğam-h’âr-ı zemâne
Alup elin yola oldı revâne
662. Olup mevte qarîb u ‘aqlıdan dūr
İve geldi ğam-ı ‘aşq ile rencūr
663. Çü mâder gördi bu hâletde anı
Diline od düşüp yandı cânı

33a

664. Yüz urup yüzine öpdi serini
Yaşından eyledi nem peykerini
665. Tonın k'itmiş idi özi pāre pāre
Çıkardı atdı vü çekdi kināra
666. Döküp sūz-ı cigerden āb-ı germi
Gül-āb ile yudı ol cism-i mermi
667. Giyürür egnine rengin cāme
Başına şardı bir Mısrī 'imāme
668. Ezüp gül şuyı ile şehd ü şekker
Getürdi ortaya şirīn yimekler
669. Dil-i Mecnūna k'irmişdi dem-i 'aşk
Yimek yirini tutmuşdı ğam-ı 'aşk
670. Bir iki loğma ol 'aşk ile meftūn
Şunup yidi anası hātırıçūn
671. Öñinden çünki kaldurdu ta'āmı
Zebān-ı çerb ile itdi kelāmı
672. İdüp boynına kolların hamāyil
Didi ey nūr-ı çeşm ü mīve-i dil
673. Ümīdüm gencinūn ser-māyesisün
Vücūdum bāğınūn pīrāyesisün
674. Nemā bulalı 'ömrüm şāh-sārı
Sürür ile geçürdüm rūzgārı

33b

675. Dönüpdür kudretün tîri kemāna
Tezelzül indi tende üstüh'āna
676. Revā mıdur ki bu 'ālemde senden
Yanam derd ü ğam ile odlara ben
677. Temîzûñ vardur āhîr 'aql u rāyuñ
Ne içün urasun od üzre pāyuñ
678. Nedür bu girye vü feryād u hayret
Çanı nām u çanı nāmūs u ğayret
679. Zemānuñ olmuş iken zū-fünūmı
Hevā-yı nefsüñüñ olma zebūmı
680. İdüp şabr ile Allāha tevekkül
Şalāh-ı nefis içün it te'emmül
681. Elümüzden gelenden bizde ey māh
Dürişelüm murāduñ vire Allāh
682. Çü gūş itdi bu pendî ol dil-efġār
Cigerden ney bigi iñiledi zār
683. Didi ey cevher-i cisme ħazîne
Viren cānını derdüm çāresine
684. Muġālîf yile mihrüñ perde kılduñ
Bini cānuñ bigi perverde kılduñ
685. Naşîġhatde dehānuñdur şeker-rîz
Kelāmuñ şerbetidür sıġhat-āmîz

686. Velî n'eydem ki oldı 'aşk maqşūd
Dil-i dīvāneye pend eylemez sūd

687. Ki mihr-i yār evvel 'aqlum aldı
Pes andan bini bu odlara saldı

688. Ye vaşl-ı yār ile germ ola bāzār
Ye naqd-i cān ola yolında işār

689. Hıuşūline ḥabībūñ bağlañuz bil
Vedā' idüp yehūd benden çeküñ el

58a

690. Ki ansuz olmasun dünyāda adum
İki 'ālemde 'aşkıdur murādum

691. Bunı çün didi ol 'aşk ile meftūn
Akıtdı gözlerinden eşk-i Ceyhūn

692. Anası bildi k'aldurup qarārın
Yile virmiş elinden ihtiyārın

693. Gözinden kaçre kaçre yaş akıtdı
Kodı pendi daḥı bir yola gitdi

694. Visāl-i yārden idüp tecellī
Ümīd ile itdi göñlini tesellī

695. Bu sözlerden olup ğamgīn dil-ārām
Birez gün evlerinde tutdı ārām

Ender-Ḥāsten-i Leylā Berāy-ı Mecnūn

696. Felek bāzı çün açdı per ü minķār
Tezerv-i māhı irüp itdi bīmār

697. Görüp bu heybeti murgān-ı encüm
Hazerden itdi bunlar varını güm

698. Eşer tıydı meger kim mā-cerādan
Ki zāğ-ı leyl maḥv oldu aradan

699. Re'īs-i Āmiri ol pīr-i giryān
Oğul derdinde kim qalmışdı ḥayrān

700. Bu derde çāre qandandur çü bildi
Qabīle ehli ile rāy kıldı

701. Eyitdi dilerüm kim ol pāk-gevher
Murādum efserine ola zīver

58b

702. Qamer kim tezyīn ider ḥüsni cihānı
Ururum qurretu'l-aynuma anı

703. Ulular didiler kim her cihetden
Degildür dūr sözüñ maşlaḥatden

704. Ki ol dürc-i şadefden dürr-i nā-süft
Yaraşur gevherüñ ile k'ola cüft

705. Pes oldu ol qabīle cümle yek-dil
Huşūline bu rāyuñ bağladı bil

706. Arada görmediler çün nifāqī
Yüridiler murāda ittifaqī

707. Gürühiyle çü bunlar dutdılar rāh
Şanem ḥalkı kamu oldılar āgāh

708. Keremler gösterüp iclāl iderler
İdüp ta'zīm istiḳbāl iderler

709. Gönülde şaklayup gerd-i melâlî
Ziyâfet itdiler bunlara ‘âlî
710. Pes andan didiler kim bilelüm biz
Nedür maqşûd neye geldüñüz siz
711. Buyuruñ her ne kim olursa hîdmet
Bilelüm cânumuza anı minnet
712. Didiler dilde bulup rûşenâlık
Murâd itdük kim ola âşnâlık
713. Kâtuñuzda ç’ola maqşûd ma‘lüm
Umazuz k’itmeyesüz bizi mahrûm
714. Eyitdiler ki ne derdüñ bilelüm
Yirine komağa cânlar virelüm
- 59a
715. Telaţţuf gösterüp ol nîk-nâma
Re’îs-i ‘Âmirî geldi kelâma
716. Didi dürcüñdeki dürr-i kirâmı
Ki nûr-ı dîdemüñ oldur merâmı
717. Güzîde gevher-i deryâ-yı ‘işmet
K’aña olmaz cihân mülkinde kıymet
718. Binümde gevherüm var bî-behâne
Ki mişli gelmemişdür bu cihâna
719. Belâgatde nazîrin göremez âdem
Feşâhatde urur Şehbândan dem

720. Dilerüm ey ser-i dünyāya efser
O gevher gevherümle ola hem-ser
721. Bu gün Qaysum bigi bir hūb u ra' nā
Cihān içinde var dirlerse hāṣā
722. Cemāl içre vāhid-i ' aşrdur ol
Hünerlerde ferid-i dehrdür ol
723. Eger gönlün ola mihri ile germ
Baña andan gelmeye katuñda şerm
724. Hāzīnem var bī-ḥad cevheriyüm
Gönülden cevherüne müşteriyüm
725. Görem çün mihr ile senden rızā'ı
Ḥaridārum iki virem behā'ı
726. Eger bu ḥidmete maqbūl olam ben
Size etbā' m ile kul olam ben
727. Bu sözi çünkim itdi mizbān gūş
Derūnı nār-ı ğayretten idüp cūş
728. Derildi mār bigi ol ğazabdan
Dimāğına şerer irdi lehebden
729. Velikin nerm ile idüp ḥiṭābı
Muḥālif virdi ol kaṭ' i cevābı
730. Didi kim mihmānumsun ' azizüm
Velikin yok virecek saña kızum

731. Sözüñüñ büyü ger müşg-i Hıfâdur
Yanar oda velî girmek hañâdur
732. Ki oğlum didigüñ ey hûb-eyyâm
Degildür ferruñ ol çün oldı ðod-kâm
733. Olup bî-‘ aql mest-i lâubâlî
Mizâcınıñ gidüpdür i‘ tidâli
734. Çü yoğ dîvâneliğında gümânum
Binüm dîvâne olmaz hem-‘ inânum
735. İdüpdür ol hevâ içinde ðod-kâm
Kabilemle bini ‘ âlemde bed-nâm
736. Eger ben anı şimdi idinem h’iş
Melâmet ide bini her bed-endîş
737. İdüp meftûn özini mekr ü rîve
Kim ola kim vire hürî’i dîve
738. Şu‘ â‘ ı zeyn iderken efserümi
Niçün toprağa atam cevherümi
739. Bunı yâd itme dağı kıl ferâmüş
Söz oldı hatm didi oldı hāmüş
740. Çün işitdi bu sözi ‘ Âmirîler
Hacâletden eritdiler cigerler
- 60a
741. Olup semm-i ğam ile cümle sümûm
Girü döndi bular mağzûn u mağrûm
742. Çü bulmadılar ol yüzden ‘ ilâcın
İdüp pend edviyesinden ma‘ âcîn

743. Didiler ey ğam-ı ‘aşk ile beste
Belâ vü seng-i hüzn ile şikeste
744. Şu meh k’andandırur gönlün ħarâbı
Degil âhir sipihrûn âftâbı
745. Ço anı kim saña bir dil-rübâ’ı
Bulalum k’ide derdüne devâ’ı
746. Leb-i şîrîne olup çâre-sâzuñ
Ola cân u gönüldeñ dil-nevâzuñ
747. Ki bunda dağı var sîmîn-bedenler
Semen-ruhsârlar gönçe-dehenler
748. Melâĥat gülşeninün gülleridür
Letâfet bâğınun bülbülleridür
749. Çamusı ĥüb-ı ‘âlem ĥüb-ı dil-keş
Ururlar şîve’iyle cânâ âteş
750. ‘Abeş sevdâda düşme ıztırâba
Elünle kendünî virme ħarâba
751. Degildür Leylî cismünde revânuñ
K’anuñçün urasun terkin cihânuñ
752. Şu kim itmez şerâb-ı ‘aşkuñı nüş
Bu hoşdur k’idesün anı ferâmüş
753. Nesâyiĥ k’itdiler ol dil-figâra
Diyeydün k’urdu bunlar ĥâr-ı nâra

60b

Libās-1 Nevmīdī Pūşiden-i Mecnūn Ez-Vaşl-1 Leylā

754. Çü bildi ol ğam-1 ‘aşq ile bī-fer
Ki ümmīdi dırahtı virmedi ber
755. İdüp derd ile āh-1 āteşin-dūd
Cigerler deldi urdı cānlara od
756. Vişāl-i yāre çün olmadı çāre
El urdı itdi bağrın pāre pāre
757. Cihān u cānını viren hebāya
Ola mı rāzī egninde kabāya
758. Olup şūrīde koydı başına hāk
İñiledü ’ile itdi zehreler çāk
759. Sipāh-1 ğamla idüp dār u ğiri
Dem-i sevdā ile urdı nefiri
760. Olup dīvāne sürdi toprağa ten
Girībānına dek çāk itdi dāmen
761. Giyüp iħrām-1 ‘aşkı ser-güşāde
Belāda sa‘y idüp yildi piyāde
762. Firāk-1 yār itdi zehresin çāk
Eyüden yavuzı itmedi idrāk
763. Dir idi āh Leylī vāh Leylī
İderdi nāle ile vāy Leylī
764. Derūnında ki itdi cūş sevdā
Tolanup gāh kūh u gāh şahrā

- 61a
765. Didi yā Rab nedür bu derde dermān
Ki gözinden aķar bağrındağı ķan
766. Olupdur ‘ aķl u dil benden remīde
Sürürum ıablın itdi ğam derīde
767. Ne ķanđıdur bilürüm rāh-ı hāne
Ne rāhum varıbilür kūy-ı cāna
768. Helāk itdi bini dest-i ğam-ı yār
Tıoķındı seng şındı şışe-i ‘ār
769. Hārāb ol resme degil ‘ aķl cā’ı
Ki ābād olmağa ıtutam recā’ı
770. Gehī mey-hāne-i ‘ aşķ içre mestüm
Gehī deyr-i sevdāda büt-perestüm
771. Olup şūrīde-i mest ü dil-figār
Belā zencirine oldum giriftār
772. Yaturum hırmen-i ğamda fütāde
Vücūdum kāhı gör varur mı bāde
773. Seķāb-ı ğamdan irüp āteşin berķ
Niķün cismüm dırahtın eylemez ħarķ
774. Ki ķurtıla dil ü cānum miķenden
Belādan ben bu ‘ ālem ħalkı benden
775. Olupdur aķrabāya ‘ ādetüm hıār
İder yārān adumdan binüm ‘ār

776. Ki oldum ‘aşk idelden gönlüme rīv
Dil-i halk içre hayl-ḥānede dīv
777. Kimesne görmemiş ola selefden
Binüm bigi muḥālif nā-ḥalefden
778. Baña ḥūn-rizlıkda iḥtişāşı
Olanuñ yoḫdurur şer‘ ā kışāşı
- 61b
779. Gelüñ ey hem-nefesler kim şudā‘ ī
Virürüm size idelüm vedā‘ ı
780. Ki ben şehir-i fenāya dutmuşum rāh
Size virsün beḳā mülkini Allāh
781. Bu gönlüm şisesi seng-i belādan
Şınup oldum belāya mübtelādan
782. Tağıldı çünki rīze rīze varı
Ayaḡuñuza zaḫm urmaya bārī
783. Dil ü cān olmadı binümle dem-sāz
Vücūdumdan anuñçün gelmişüm vāz
784. Eyā anlar ki bilmez sūz u āhūm
Öñümde bārī tütmañ baḡlu rāhum
785. Niçe bir baña idersüz cefāyı
Ḳoñ āḫir ḫāline bu mübtelāyı
786. Ki ben hiç olmuşum benden gelüñ vāz
Ola mı ādemī hiç ile dem-sāz
787. Ayaḡdan düşmişüm bi-‘ aḡl u tedbīr
Elüm al ey perī-ruḫsār-ı dil-gīr

788. Ben ü sen olmuşuzdur âdemî-zâd
Nihâl-i huşk ben sen serv-i şimşâd
789. Ğamuñ telhinde itdüm cânımı terk
Ğayâtumdan baña şirîñ gelür merg
790. Bini dîvâne kıldı emr-i taqđır
Şalar zülfüñ sinüñ boynuma zencîr
791. Çü cân boynına bendin daqđdı zülfüñ
Göñül ne yapıdı ise yıqđdı zülfüñ
- 62a
792. Ye elüm al götürgil pây-ı Ğamdan
Ye elüñ vir ki cânım virem ben
793. Ki bî-kâr olmazam ben şikeste
Ğaţâdurur oturmaq dest-beste
794. Tenüm mülkinde göñlüm yavı kıldum
Aradum bu cihânı sende buldum
795. Niçe kim da' vet itdüm gelmedi ol
Bini hiç i' tibâra almadı ol
796. Hevâñ içre çeker derd ile qahruñ
Ğarîbüñdür niçün yoq aña mihrüñ
797. Göñül raĞmuña sinüñ olmadı tuş
Dilüñden oldı mı erĞam ferâmüş
798. Dilüm var lîkin andan Ğaşılum yoq
Baña ol yegdürür k'eydem dilüm yoq

799. Dilüm zālimdürür yārüm cefā-kār
Bu dilden bī-dilüm ol yārden zār

800. Elā ey cān ilinüñ dil-sitānı
Berü gel ideyin teslīm cānı

801. Ne sehv oldı ‘ aceb bu bülbülüñden
Ki anı ayru düşürdüñ gülüñden

802. Egerçi dilde mihrüñdür günāhum
Girü oldur ıapuña ‘ özr-ıāhum

803. Çevürme bu güneñden ötrü gerden
K’alurum bu günāhı boynuma ben

804. Gözüñ sihri uralı cāna āteş
Dökerüm āb-ı çeşmi ey perıveş

62b

805. Ne bu şuyile ol oddan olur kem
Ne ol od ile şudan eksilür nem

806. ‘ Aceb bini neden ıalq itdi Dāder
Ki māhiyüm şuda odda semender

807. Zülāl-i mihrüñ iledür siriştüm
Belā’-ı hecrüñ oldı ser-nebeştüm

808. Bu vech ile kıılırken āh u zārı
Bu şı’ri didi vü gitdi qararı

Şı’r-i Mecnūn

Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün

809. Ğam-ı zülf-i dil-ārāya giriftār olmasun kimse
Perişān-ıhāl olup göñlüm bigi zār olmasun kimse

810. Ne acı derd imiş firqat dahı binüm bigi yâ Rab
 Ḥabîbinden cüdâ düşmekde nâ-çâr olmasun kimse
811. Yaturken vâdî-i ğamda dilegüm budurur Ḥağdan
 Ki mihr-i yâr ile firqatde bîmâr olmasun kimse
812. Ğam-ı hecri 'iyle çıkdı gözinden 'âlemüñ ammâ
 Binüm bigi özinden böyle bîzâr olmasun kimse
813. Kādîmî gibi yâ Rab dil-ārāmından ayrulup
 Ğam u derd ü belâlarda giriftâr olmasun kimse

Meşnevî

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

814. Bunı didi vü urdı toprağa baş
 Görenler rahm idüp ağıtdılar yaş
815. Girü biñ mekr ile ol ten-güdâzı
 İve iltüp olurlar çâre-sâzı

63a

Reften-i Mecnûn Be-Ka'betu'l-lâh Bâ-Pedereş

816. Mağabbet zevk-i cândur câvidânî
 Degil bâziçe-i şevk-i cevânî
817. Güneşdür mağv olmaz zerre andan
 Deñizdür mağv olmaz kaatre andan
818. Zevâl yok ebeddür 'âlem-i 'aşk
 Ḥayâl-i ser-serî olmaz ğam-ı 'aşk
819. Ser-i Mecnûna urup 'aşk efser
 Hevâ iqlîmini kıldı musahḥar

820. Ölince ʿaşqdan döndürmedi rû
Pes oldu gül bigi ʿaşq ile hoş-bû
821. Livâ'ı mihr ile çün ol cihân-gîr
Meh-i leylî gibi oldu âsmân-gîr
822. Olup şürîdelikda nâm-dâr ol
Belâ şehrine oldu şehryâr ol
823. Çün anuñ derdine olmadı dermân
Atası kaldı mest ü zâr u hayrân
824. Giceler yaş ağıdup çeşm-i terden
Niyâz iderdi derd ile cigerden
825. Olup ol derdmendüñ çâre-sâzı
Bile etbâ'ı iderdi niyâzı
826. Bu ʿunvân ile gezüp ihtirâkî
Didi ol kavm aña ittifâkî
827. Dilerseñ kim gide bu ıztırâbuñ
Murâduñ üzre ola fetḥ-i bâbuñ
- 63b
828. Bula şıḥḥat marâzdan ya' nî bîmâr
Yürî hoş niyyet ile Ka' beye var
829. Ki mihrâbı zemîn ü âsmânuñ
Ümîdi kıblesi cümle cihânuñ
830. Bu gün oldur ki beytu'l-lâhdur ol
Cemî'î-i ḥalka ḥâcetgâhdur ol

831. Pes āsān olmağa bu kār-ı müşkil
Çün irdi mevsim-i hac düzdi maḥmil
832. İdüp biñ dürlü cehd āşüftesin ol
Koyup mehdine tutdı Ka' beye yol
833. Gönül den terk idüp fi'l-i güzāfi
Çün irdi Ka' beye itdi ṭavāfi
834. Dil-i bīmārına bulmağa dermān
Taşadduḡ kıldı sīm ü zer ferāvān
835. Elini luṭf ile tutup ḥarīfūñ
Götürdi ḡatına beyt-i şerīfūñ
836. Didi oḡlum degil bu cāy-ı bāzī
Bunı Ḥaḡ kıldı ḡalḡuñ çāre-sāzı
837. El urup ḡalḡa-ı bāb-ı Kerīme
Derūnuñdan niyāz eyle Raḡīme
838. Eyit ey ḡıfz iden 'āmmı vü ḡāşı
Baña tevfiḡūñ ile vir ḡalāşı
839. Bu 'aşḡı benden al 'aḡlum girü vir
Yaḡamı 'aşḡ elinden ḡurtarıvir
840. Rehā eyle dili bend-i hevādan
Bini āzād eyle bu belādan
- 64a
841. Ḥalāş-ı 'aşḡı çün ḡuş itdi Mecnūn
Tebessüm eyleyüp cūş itdi Mecnūn
842. Yirinden sıçradı çün ḡalḡaya māh
Yapışdı ḡalḡaya ol 'aḡlı ḡüm-rāh

843. Çün oldı ھاھا bigi ھاھا-ı der
Gözi yaşından itdi ھاھا'ı ter
844. Elinde ھاھا dilden didi yâ Rab
Bini kim ھاھا kıldı tâb ile teb
845. Virürüm ھاھا-ı 'aşk içre cânı
Baña olmasun ansuz zindegâni
846. Ki 'aşk-ı yârden bulmaq rehâ'ı
Degildür bu ھاھا-i âšnâ'ı
847. Hevâ perverdesidür çün siriştüm
Hevâdan ğayri kıılma ser-nebeştüm
848. Kemâl-i kudretün ھاھا İlahi
Celâl-i 'izzetün ھاھا İlahi
849. Çün itdüñ bini mest-i lâubâli
'Ağa kııl 'aşk-ı dil-berden kemâli
850. Gözüme kuhl-ı sevdâyile vir nür
Dili kııl âteş-i 'aşk ile maħrür
851. Baña dirler ki ol 'aql ile dem-sâz
Ki ya'ni 'aşk-ı Leyliden gelem vâz
852. İlahi her nefes idüp 'ağayı
Ziyâde eyle gönümde hevâyı
853. Ğam-ı 'aşk oldı çünki dil-fürüzüm
Ğaminsuz olmasun hiç âb u rüzüm

64b

854. Bini urbān idüp aşkında ey Hā
Anuñ ömrine ıl ömrümi mülhā
855. Cemāline fidā olsun revānum
Helāl olsun eger dökerse anum
856. Atası ün nidāsın eyledi gū
Iırdı barmağın vü oldu bī-hū
857. Yaın bildi ki dönmidür mizācı
abül itmez dili derdi ilācı
858. Girü geldi ivine göñli yavuz
Dilinde derdinüñ olmuş biri yüz
859. Murādı hānesi amdan bozılmış
Ümīdi ipi elinden üzilmiş
860. Hikāyet eyledi avmine rāzın
Didi oğlınun anlara niyāzın
861. Ki bu cām-ı hevā-yı yār ile mest
ün urdı hāasına Ka benüñ dest
862. Revān oldu siriki ıldı cūı
Derūnı ev ile ıldı hurūı
863. Didüm görüp duāya itiāşın
Diler bu Leylā aşkından hālāşın
864. Yakın vardum ki tā kef ola rāzı
ulağā irdi sırr ile niyāzı

865. Ki dilden yüz dutup bu miḥnet-āyīn
Aña ider du‘ā kendüye nefrīn

Yāften-i Ḳabile-i Mecnūn Vey-Rā Der-Mağārā

65a

866. Bu ḥāl oldı çü ‘ālem ḥalkına fāş
Oқıdı defteri her yār ü evbāş
867. Düşüp efvāha derdi mā-cerāsı
Cihānı tutdı ‘aşkınuñ şadāsı
868. Eyü yatlu çü bildiler temāmı
Eyü vü yatlu didiler kelāmı
869. Bu iki şahş ḥıṣ-ı dil-rübādan
Didiler şahneye bu mā-cerādan
870. Fulān yirden ki bir mecnūn-i bed-nām
Sizi vü bizi kıldı ḥalka bed-nām
871. Virüp nāmūs u ‘ārı cümle bāde
Gelür her rüz bunda ser-güşāde
872. Gehī derd ile ider āh-ı dil-gīr
Gehī şevḳ ile ḥoş şīrīn ğazel dir
873. O söyler ḥalk kılurlar anı yād
İder sizi vü bizi şı‘rde yād
874. Dem-i āhı urur Leylīye dāğı
Helāk iden bu demdür ol çerāğı
875. Ger aña virmez iseñ güş-mālī
Helāk ider bizi ğayret vebālī

876. Çün olur şahneye ma' lüm bu hâl
Ki uğrı çābük idi şahne kıattāl
877. Çeküp şemşirini itdi ' itābı
Didi şemşir ile virem cevābı
878. Birisi ' Āmirilerden bu hāli
Re'īs-i ' Āmiriye didi hālī
- 65b
879. Ki ol kıattāl merd mīr-i hūn-rīz
Olupdurur ğāzabdan āteşi tīz
880. Budur kıorķum ki Mecnūnı habersüz
Urup tīĝ ile nā-geh kıoya sersüz
881. Atası vāķıf olup bu haberden
Oĝul mihriyle āh itdi cigerden
882. Buyurdı kendünüñ etbā'ına ol
Dutalar bulmaĝıçün oĝlına yol
883. Ki ol āşüfte 'i ya' nī kenāre
Getürüp eyleyeler derde çāre
884. Yürüyüp istediler deşt ü taĝı
Tolanup aradılar şol u saĝı
885. İzini her tarafından izlediler
Bulunmadı niçe kim gözlediler
886. Çü Mecnūnuñ bulunmadı nişānı
Derilüp ehli kııldılar fiĝānı
887. Meger ol genc künc-i ĝār içinde
Yaturdı halka olup mār içinde

888. Girüp bir gūşeye hayrān u medhūş
Cihān u cānı itmişdi ferāmūş
889. Yaturdı bī-ḥaber şām u seḥerden
Görür bir şaḥş anı reh-güzerden
890. Ki gözinden aқıdup kanlu āb ol
Ḥarābe içre yatmışdı ḥarāb ol
891. Ğamıyla sāyesiydi aña maḥrem
Yoğ idi nālesinden özge hem-dem
- 66a
892. Niçe kim luḥf ile itdi ḥiṭābı
Baқup yüzine virmedi cevābı
893. Özini dermedi bī-hūşlıқdan
Dilin depretmedi ḥāmūşlıқdan
894. Çü gördi kim yatur bī-nuṭқ u bā-ğam
Dilinde қalmamış pervā-yı ‘ālem
895. Te’essüf eyleyüp itdi güzer ol
Ḥabīle ehline virdi ḥaber ol
896. Fulān yirde ki vardur bir ḥarābe
Yatur ser-mest olmuş ğark āba
897. Derūnından dem urur nār gibi
Derilmiş ḍarb yimiş mār gibi
898. Olup dīvāne vü şūrīde rencūr
Nitekim dīv düşmiş ḥalқdan dūr

899. Yimekten zaḥm-ı niş-i cān-sitānı
Hemān ḳalmıř derisi üstüḥ'ānı

900. Ata miskīn çün bildi nişānın
Aḳıtdı gözleri eşk-i revānın

901. Ḳodı ḥ'īş ile ḥayl ü ḥānesini
Yügürdi isteyü dīvānesini

902. Gezer arardı her irdügi ğārı
Baḳardı çevre gözlerdi kenārı

903. Görür bir yirde döküp gözleri yaş
Yatur nālān urmış topraĝa baş

904. Gehī feryād ile virür řadāyı
Gehī şi' r ile ḥoř ider serāyı

66b

905. Ḳılup mecrūḥ tiĝ-ı ' ařḳ cānı
Dökerdi gözden āḥ itdükçe ḳanı

906. Bilimez ādemīlerden eşer ol
Nice ādem cihāndan bī-ḥaber ol

907. Bu ḥāletde iderken āḥ u nāle
Ḳılurken sūz u zār ile ' alāle

908. Diyüp bu şi' ri od urur cihāna
İriřdi dūd-ı āḥı āsmāna

Şi' r-i Mecnūn

Mef' ūlü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

909. Hecriyle lāleveř cigerüm ḳan ider dirīĝ
Micmer bigi bu gönlümi sūzān ider dirīĝ

910. Tîğ-ı mihenle bağrumı idüp delik delik
Ney bigi rûz u şeb bini nālân ider dirîğ
911. Mihr-i ruhında ‘ aqlumı çün dermek isteyem
İrüp hevâ-yı zülfi perişân ider dirîğ
912. Cânın yoluma virmez imiş diyü ol habîb
Hışm ile ben ğarîbine bühtân ider dirîğ
913. Yâ Rab ne derddür ki zenağdânı ğasreti
Bu derdmende ‘ âlemi zindân ider dirîğ

Pend-i Peder-i Mecnûn

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ülün

914. Bu şî‘ri çünki ol pîr-i ciger-sûz
İşitdi oldı derdinüñ biri yüz
915. İlerü vardı vü virdi selâmı
Nevâziş gösterüp itdi kelâmı
916. Egerçi hûşını almışdı cûşı
Atalık dehşetinden geldi hûşı
917. Çü şaldı sâye ol pîr-i melek-ğû
Yüz urdı pâyına sâye gibi ũ
918. Didi ey efseri cân u cihânuñ
Ğabûl it ‘ özrini sen ben atanuñ
919. Görüp ğâlümü benden şorma ğâlüm
Ğavâle eyle tağrîre zevâlüm

67a

---

910. dirîğ: -----

911. dirîğ:-----

920. Sinüñ gülmekligüñden rû-siyâhum
Velî kıatunıda girü ' öZR-ĥ'âhum
921. Baña ta' n itme olan mâ-cerâdan
Ki ser-rişte çıkupdur dest ü pâdan
922. Ata çün gördi bu ĥâletde anı
Diline od düşüben yandı cânı
923. Gözinüñ yaşları oldı revâne
Seher murġı gibi kıldı terâne
924. Didi ey bî-dil ü bî-' aql u bî-rây
Niçeye dek yürürsün böyle rüsvây
925. Eyâ âşüfte yoġ mıdur kıarârüñ
Ki virdüñ cümle bâde kârbârüñ
926. Kimüñ gözinden irdi saña âfet
Ki geldi böyle ' aġluña ĥasâret
927. Kimüñ kıanı dutupdur gerdenüñi
Ki kıomaz dest-i miĥnet dâmenüñi
928. Cihânda gerçi var âşüfteler çoġ
Velî sencileyin âşüfte-ter yoġ
- 67b
929. Taşıduñ ĥâne-i sevďâyâ raĥtuñ
Yavuz oldı daĥı varduġça baĥtuñ
930. Uşanmaduñ mı bu sevďâyılıġdan
Üşenmedüñ mi bu rüsvâyılıġdan

931. Bizi düşmenlere kılduñ melâmet
Dağı gelmez mi senden bir nedâmet
932. Geç âhir hevâ'ıyle hevesden
Tap ırgıl zaḥm bize ḥâr u ḥasdan
933. Niçe bunca çekersün miḥnet ü derd
Turup yoḡ yire döğme âhen-i serd
934. Kıtı bî-çâre kılmışdur fütürüñ
Tıtalum yoḡ ki bu derde şabûruñ
935. Atañum n'ola geh geh yâd kılsañ
Gelüp vaşluñla bir dem şâd kılsañ
936. Ğam-ı sevdâyı eyleyüp der-âğüş
Bir uğurdan bizi kılduñ ferâmüş
937. Virelden sen ğam ile bâde ḥırmen
Helâk itdi bini ta' nıylâ düşmen
938. Sini sevdâ bini ğam eyledi ḥâk
İdersün pâre câme ben ciger çâk
939. Sini dil-süz idüp bini ciger-süz
Çerâğı mihrüñ oldı âteş-efrüz
940. Firâkıñdan ki olduñ böyle meftûn
İñen nevmîd olup olma mağbûn
941. Niçe nevmîde olur kâm ḥâşıl
Belürür şubḡ çü ola şâm zâyil
942. Yürî her nîk-baḡt ile qarîñ ol
Ki ire baḡtyâre bulasun yol

943. Recānuñ fi' linedür baht miftāḥ
Murādı fetḥ ider baht ile fettāḥ
944. Çü Ḥaḫdan ḥātem-i firūzedür baht
Ki anuñla sa' ādet gösterür raht
945. Virülür baht her ferruḥ-nihāda
İrişür baht ile her dil murāda
946. Eger şabr ider iseñ ey ciger-süz
Saña tedric ile devlet duta yüz
947. Olıcaḫ cem' ḫatre cüy olur hem
K'olur ol cüydan deryā-yı a' zām
948. İşi rāy ile it kim merd-i bī-rāy
Murādı rāhı üzre uramaz pāy
949. Çü dilde urdı dilkü rāy-ı ' ālī
Naşīb oldu aña ḫurduñ nevāli
950. Şu kim itmez sini yıllarla ol yād
Neden dil virüp aña bunca feryād
951. Ruḫuñ bī-reng anuñ ḫaddi gül-reng
Sinüñ baḡruñda seng anuñ dili seng
952. Özüñi cem' ḫıl ey nūr-ı dīde
Yeter ḫıl dāmen-i ' aḫlı derīde
953. Bini bu bend-i ḡamdan ḫurtarıvir
Gidelüm ḫāneye elüñ beri vir
954. Ne virür her dem olmaḫ kūh içinde

- Ye yanmak âteş-i endûh içinde
- 68b
955. Şağın kim şağne 'i itmişler âgâh
Olursun tu' me-i şemşîr nâ-gâh
956. Çeküp kaşduña tîğ-ı âhenîn ol
Sinüñ için komış dirler kemîn ol
957. Gelüp yârân ile vir nefse dâdın
‘Adû rağmına sür gönülün murâdın
958. Sipâh-ı ‘aqluñ ile çâre-sâz ol
Tağıt gam leşkerini ser-ferâz ol
959. Cevâbında anuñ Mecnûn-ı rüsvâ
Olup bülbül gibi ser-mest ü şeydâ

Cevâb-ı Mecnûn Be-Pedereş

960. Didi ey dil-nevâzı derdmendüñ
Felekden yücedür kıadr-i bülendüñ
961. Re 'is-i encümen sultân-ı atlâl
‘Arab yüzi tapuñdan ‘anberin-hâl
962. Baña sensüz gerekmez zindegânî
Hudâ tutsun vücuduñ cavidânî
963. İşigüñ ka‘ besinedür sücüdum
Vücuduñdandurur zinde vücüdum
964. Dehânuñ pend yüzinden ki ura dem
Gönül zağmınadır her sözi merhem

965. Velîkin çāre ne kim bu siyeh-rūy
Degildür kendü kendüden belā-cūy
966. Gideli ‘aşk-ı dil-berden qarārum
Elümde qalmamışdur ihtiyārum
- 69a
967. Baña tedbîr ey deryā-yı hikmet
İde mi sūd çün bu ola kısmet
968. Bu ‘ağdı çözemez dendān-i rāyuñ
Bunı hall idemez ‘irfān-ı rāyuñ
969. Eger kudret virilse bu türāba
Olurdu gökde hem-ser āftāba
970. Kara bahtumla gitdi ‘aql rāyı
Yumağ ile kim ağarda qarayı
971. Bu sevdāda çü yoğdur ihtiyārum
Halāşa hîç ola mı iktidārum
972. Per urup talbınurken murğ-ı bismil
Ne şüretten hayāta bağlaya dil
973. Bini tîğ ile qorqutma ki ‘aşık
Görür başını her dem tîğa lāyıq
974. Eger virem yolında baş u cānı
İre zevk ile ‘ömr-i cāvidānî
975. Ola mı ‘aşk içre bîm-i şemşîr
Ki ‘aşık cānını virmekde dūrşir
976. Ne dil kim āteş-i sevdāya düşdi
Ko yansun kim mübārek cāya düşdi

977. Ben ol dem cān u dilden olmuşum s̄ir
Ki irdi baqışından bağırma t̄ir
978. Ben ol dem dirligümden gelmişüm vāz
Ki dil urdı hevā periyle pervāz
979. Ben ol dem virdüm elden ihtiyārı
Ki gördüm zülf ü hāl ü hadd-i yāri
- 69b
980. Meger biñ yıl diri olam hümānum
Bini ‘ālemde ƙo ki nā-tüvānum
981. Didi çün bu sözi Mecnūn-ı medhūş
Atası ağladı vü oldı hāmūş
982. Ʀurımadı oturdı deng ü hayrān
Bu düşdi bir yaña ‘uryān u giryān
983. Girü biñ mekr ile idüp fesāne
İve iltür bābāsı dūstāne
984. Tesellīler idüp ol şūr-bahtı
Ʀutarlar ivde tā cem‘ ola rahtı
985. Bir iki gün ol anda kām u nā-kām
Belā vü miḥnet ile Ʀutdı ārām
986. Pes idüp girü şabri perdesin çāk
İrişdi ƙūh-ı Necde cüst ü çālāk
987. Elinde seng ü ayağında āhen
Varup ol Ʀağ üzre Ʀutdı mesken

988. Aķardı yařları artardı cūřı
Ėazeller dirdi itdükçe Ėurūřı
989. Üşüp etrāfına dānā vü nā-dān
Anuñ Ėāline Ėalmıřlardı Ėayrān
990. Olup řūrīde-dil saĖrā gezerdi
Gözinden baĖrınuñ Ėanı sızardı
991. Yürürdi Ėasret ile kām u nā-kām
Nice geğdügini bilmezdi eyyām

Der Āverden-i Mecnūn Ėod-Rā Be-řıfat-ı Ėüsfeñd

70a

992. İden Ėülzārını rāzuñ temāřā
Bu resme Ėıldı sırr-ı ‘ ařķı inřā
993. Ki řĖhristān-ı ‘ ařķ içinde Mecnūn
Ėü oldı Leylī sevdāsına maĖbūn
994. Ta‘ aşşub eyleyüp ehl-i Ėabīle
Anuñla olmadılar hem-řavīle
995. Gelüp dil-dār řevķi cāna Ėālib
Diyār-ı yāre kim olaydı rāĖıb
996. İderlerdi aña cebr ile ikrāĖ
Sürüp virmezler idi kūyına rāĖ
997. Düşüp řaĖrāya eĖĖān ile Mecnūn
Gezerdi vālih ü Ėayrān bir Ėün
998. Meger kim olmayup hecrine Ėursend
Diyār-ı yāre olup ārzūmend

999. Diledi kim varup bildirmeye nām
Görür şahrāda kim çübān u aġnām

1000. Sürüp aġnām tenhā seyr ider ol
Yataġa yār kūyına gider ol

1001. Teraġġum cevheri rüşen yüzinde
Derisi bir kıoyunuñ omuzında

1002. Yanına vardı vü kııldı tekellüm
Telaġtuf birle gösterdi tazallüm

1003. Didi ey göñlümüñ derdine dermān
K'olupdur saña mesken kūy-ı cānān

1004. Dilümdür āteş-i ' aşkuñ sipendi
Baña vir püstīn-i gūsfendi

70b

1005. Çü vardı çār-pā idüp özini
Ġanem şeklinde giydi püstīni

1006. Didi çüpāne kııl derdüme çāre
Bini sür süri' ile kūy-ı yāre

1007. Ola kim tuş ola çeşmüm güzerden
Dü ' ālem zevķin alam bir nazardan

1008. Murādumdan dile berķ urup envār
Saña müzd ola baña zevķ-i dīdār

1009. İderek ġāline çüpān ġande
Ķaruşdurdı anı ol gūsfende

1010. Çün irdi kūy-ı yāre ol ciger-sūz
Dilinde ‘aşq olup āteş-efrūz
1011. Revān oldu gözinden çeşme-i āb
Hevā bahrine düşüp oldu ğarq-ı āb
1012. Düşüp ser-mest qaldı deng ü hayrān
Özin itürdi şanki oldu bī-cān
1013. Çü çüpān gördi aña irdi hālet
Tağıldı ‘aqlı gitdi şabr u tākāt
1014. Virüp elden diger-gūn oldu hāli
Yürimeklige qalması mecāli
1015. Urup raḥm ile ol bīmārı pūşte
Götürdi andan anı irdi deşte
1016. Qodı bī-hūş ol şahrāda anı
Velī bu hālet ile yandı cānı
1017. Dilinde nār-ı ‘aşq olmışdı sūzān
Birez kendüye geldi ol perīşān
1018. Yüregi odına çeşim seḥābı
Hevādan cūy bigi dökdi ābı
1019. Ki ol āb eyledi odını teskīn
Yürürdi derd ile bī-çāre ğamgīn
1020. Belā zenbūrı çün başına üşdi
Olup şūrīde-dil şahrāya düşdi
1021. Giderken çeşm pür-āb u teḥī-dest
İrer bir qavme ol şahrāda ser-mest

71a

1022. arışdı bunlara ol merd-i ser-bāz
Aradan biri olup nūkte-perdāz
1023. Didi ey ‘aşk ile ayrān u řeydā
Yūrūsün ser-būrehne zār u tenhā
1024. Yüzüñdür bāĝ-ı ħūsn içre yarařık
Degildür giydigüñ ton saña lāyık
1025. abā cismūñe çün virmez gezendī
Gider bu pūstīn-i gūsfendi
1026. Nice cāme dilerseñ saña anı
Digil baña k’irürem rāygāñī
1027. Didi her cāme olmaz lāyık-ı dūst
Gerekdür cāme-i ‘āřık k’ola pūst
1028. Çü giydüm pūstīn-i gūsfendi
Yavuz göz degmemege dil sipendi
1029. Buĥūr oldu çü cānum micmerinde
Buĥārı zāhir olur cān serinde
1030. Olalı dil ĝam-ı ‘ařkuñ esīri
Tenümüñ pūstīn oldu ĥarīri
1031. Çün irdi pūst içre būy-ı cānān
Gerekmez ĝayri ’i ey merd-i merdān
1032. Nesīm-i dil-rübādan irdi āřār
Dil oldu pūstīn içre ĥaberdār

1033. Hevāya kim dili şalmış idi dūst
Çü yoqdur mağz bārī koñ ola pūst

1034. Gönül olmağa vaşl-ı yāre māyil
Gerekdür ‘aşk k’ide ‘aqlı zāyil

1035. Ğam-ı yār ile maḥv idüp şıfātı
Kıla şirk-i hevesden pāk zātı

1036. Egerçi ‘aql olmışdur ser-efrāz
Degildür ‘aşk bigi līk ser-bāz

1037. Gidüp andan daḥı ol merd-i şeydā
Diyār-ı yāri iderdi temāşā

1038. Görür anda dökerken çeşm seyli
Yazılmış nām-ı Mecnūn ile Leylī

1039. Anı çün maḥv kıldı lāubālī
Kıluben ḥāzır olanlar su’ālī

1040. Didiler ey esīr-i bend-i sevdā
Bu remzūñ sırrını kıl bize peydā

1041. Bu ortalıqda ne olmuş ola sehv
Ki itdūñ Leylā adın levḥden maḥv

1042. Eyitdi olmadı bu ‘aşka lāyık
Ki iki oqına ma’şūq u ‘āşık

1043. Çü bizde cism bir oldı revān bir
İkimizden gerek k’ola nişān bir

72a

1044. Didiler çün budur ‘aşk içre kânūn
Ne içün gide Leylī kıla Mecnūn

1045. Eyitdi bāb-ı ‘aşq olalı meftūh
Ben aña cism olurum ol baña rūh

1046. Egerçi rūhdur revnaq beşerde
Görinen līk cism oldu nazarda

1047. Olupdur çeşm çün rūhuñ hicābı
Bu hoş kim ben olam anuñ niķābı

1048. Göyindürüp dil ü cānı hevādan
Bunı didi vü geçdi ol aradan

1049. Ğazeller dirdi yād idüp ħabībi
‘İlācı içün isterdi ṭabībi

1050. Yağardı nağmesinden ħalk işrāk
Ğanī ol ğunnenen olurdu ‘uşşāk

1051. Kemāli şöhre-i āfāk oldu
Kelāmı tuĥfe-i ‘uşşāk oldu

Meşnevī Be-Münāsib-i Ĥāl

1052. Gel ey sāzende-i ‘uşşāk-ı ser-bāz
Dil ü cān perdesinden söylegil rāz

1053. Heves periyle depret ‘aşq sāzın
Hevā bezminde pes keş eyle rāzın

1054. Hevā yüzinde nevrūz-ı ‘Acemden
Ķarār it rāst dem ur zīr ü bemden

1055. Çün olduñ bāğ-ı ħüsnüñ bülbüli sen
Hevā çüşından eyle ğulgulı sen

72b

1056. Açıla bu hevâdan sūsen ü gül
Düşe nār-ı hevāya cān-ı bülbül
1057. İrüp gülzāra ol oddan nevāle
Ḳara bağrına ura dāğ lāle
1058. Sözüñ luḡfindan ala zühre āyīn
Eline ala nergis cām-ı zerrīn
1059. Ḳala ḡayretde sūsen bağlayup dem
Dilin uzatmış iken ola ebkem
1060. O ḡayretten idüp güleşende hūşī
Egüp boynın benefşe tuta gūşı
1061. Göñül levḡindeki naḡş u nigārı
Ḳalem resminden idüp ḡurde-kārī
1062. Şınāyi^ç gösterüp taḡrīr eyle
Ma^ç ānī levḡine taşvīr eyle
1063. Bıraḡ ebrūlarından ^çāleme ḡāḡ
K'ola şūrīde andan cān-ı ^çuşşāḡ
1064. Dem-i Mūsīden irüp sırr-ı ^çīsā
İde dil-mürdesin cān ile iḡyā
1065. Didüñ çün kendüñe maḡlaş Ḳadīmī
Söze gel yād idüp nām-ı ḡadīmī
1066. Cihān içre şeh-i leylī-i dil-gīr
Ḡam-ı Mecnūn ile n'etdi ḡaber vir

Meyl Kerden-i Leylā Be-Mecnūn

- 73a
1067. Şeh-i şekker-lebān u şem^ç-i āfāk
Büt-i ġāret-ger-i ĩmān-ı ^çuşşāk
1068. Meh-i fihrist-i ħüsn-i heft-kişver
Gül-i rüşen-nümā vü mihr-i enver
1069. Çerāġ-ı meclis-i ervāġ-ı pīrüz
Fürüg-ı nūr-ı mihr-i ^çālem-efrüz
1070. Perī-ruġsār-ı ħurşīd-i ħümā-tāb
Şeker-ġüftār māh-ı çerġ-i sīm-āb
1071. Ruġı ser-māye-i ħurşīd-i raġşān
Lebi pīrāye-i la^ç-i Bedaġşān
1072. Güzeller defterinüñ ser-nebeşti
Güzellik bāġınuñ verd-i bihişti
1073. Melāġat ġülşeninüñ tāze servi
Letāfet sebzezārınuñ tezervi
1074. Emīr-i şehr-i ħüsn şun^ç-ı Mevlā
Nigār-ı dil-rübāy ya^ç nī Leylā
1075. Müselsel zülfi k'olmışdı girih-ġīr
Dil ü cān boynına ŧakmışdı zencīr
1076. Yüzi ġün bigi virdi ^çāleme tāb
Sipihri itdi ol tāb ile sīm-āb
1077. Yüceldi ġaddi buldı i^çtidāli
Meh ü ħurşīde ŧa^çn itdi cemāli

1078. Yire sihr ile indirmişdi mähı
Süvār olmağa çeşmi kârgāhı
1079. İdüp āhū-yı çeşmin nāfe-dār ol
Kılurdu āhū-yı Çini şikār ol
1080. Gözi mekri 'ile olmuşdı dil-keş
Ururdu ğamzesinden cāna āteş
1081. Kemend-i zülfi 'ile itse naḥcīr
Daḳardı şīr-i ner boynına zencīr
1082. Gözinden şayd bulmazdı rehāyı
İderdi süst sihri ejdehāyı
1083. Cemāli gülşen-i Firdevs bāğı
Ruḥı gülzār-ı ḥüsniñ şeb-çerāğı
1084. Lebi şehdi 'ile gül çihresinden
Olup perverde ḥüsni behresinden
1085. Gül ile şehdinüñ perverdesine
Yakardı şevḳ ile ervāḥ sīne
1086. Gözinüñ 'işvesinden ol perīveş
Şalardı 'ālem-i ervāḥa āteş
1087. Bu ḥüsni ü bu melāḥat birle Leylī
Dil ü cāndan idüp Mecnūna meyli
1088. Kılurdu perdelerde rāh-beste
Olurdu perde bigi dil-şikeste
1089. İdüp dilden anuñ mihrine taḥsīn
Kılurdu kendünüñ bahtına nefrīn

73b

1090. Çıķup ıam uezre ol serv-i gül-endām
Seherden tā olınca zulmet-i űām

1091. Derūnından idüp derd ile āh ol
Baķup eırafına gözlerdi rāh ol

1092. Ki ķandan göre Mecnūnuñ cemālin
Ye nice űora andan vaűf-ı hālin

1093. Diyüp derd ile gōñlinūñ niyāzın
Aña ne vech ile keűf ide rāzın

74a

1094. Raķībūñ fitnesi 'ile zararadan
İderdi giceler āhı cigerden

1095. Meger űem^ç idi ol űem^ç-i űeb-efrūz
K'olurdu girye vü sūz iķre tā rūz

1096. Dili derdine bulmayup ^ç ilācı
Gülerdi ıatlu vü ağlardı acı

1097. Dilinde bulmaz idi rūűenālık
Yaķardı haűret odına cūdālık

1098. Dir idi sāyesine rāzını ol
Ķomazdı sāye bigi uyķuya yol

1099. Ğamuñ küncinde olmiű idi mürtäz
Dili itmiű idi ^ç ālemden i^ç rāz

1100. Ŧurađıydı dün ü gün āb u āteű
Diyeydüñ kim periydi ol perives

1100. periydi: perimiydi

1101. Çü perde olmuş idi perde-dârı
Dilinüñ perdeyidi ğam-güsârı
1102. omışdı ğuşı üzre alka-ı zer
Olupdı perde bigi baş ber-der
1103. Hevâ-yı yârden olmuşdı maħzûz
Tutardı genc-i ‘aşkı dilde maħfûz
1104. İre diyü şu‘â‘-ı çeşme-i mâh
ılupdı çeşme bigi çeşm ber-râh
1105. Şabâ yilinden umardı selâmın
Şabâ’iyle viribirdi peyâmın
1106. Ne yil kim Necdden irse revânı
Alup bûy-ı vefâdan armağanı
- 74b
1107. Dilerdi cümle varından gelüp vâz
Bedenden dūsta ideyidi pervâz
1108. Ne ebr andan inüp dōkeydi bārân
Virürdi âb-ı lufi cânına cân
1109. Baup vîrâne ğōñli küncine ol
Ġazel gencine bulurđı dili yol
1110. Ru-ı Leylî idi ‘ayn-ı melâat
Sōzi nazmında var idi feşâat
1111. Dür-i nâ-sūfte idi dür delerdi
Dili râh-i hevâ içre yilerdi

1112. Ğazel söyletse añā şevķ-i Mecnūn
Diyeydüñ nazm iderdi dürr-i meknūn

1113. Bu şi' r ile idüp yāre hıţāb ol
Olurđı āteş içre ğarķ-ı āb ol

Şi' r-i Leylā

Mef' ūlü Fā' ilātü Mefā' ĩlü Fā' ilün

1114. Şol kim belā vü derd ile yārinden ayrulur
Bir tendürür ki zecr ile varından ayrulur

1115. Göñlin hevā-yı hūsnūñe viren binüm bigi
Sevdā-yı zülfüñ ile qarārından ayrulur

1116. Ğül yanağuñsuz ey perĩ dem-beste qaldı cān
Bülbül bigi ki tāze behārından ayrulur

1117. Raħm eyledi gören bini qapuñdan ayru āh
Miskĩn olur kişi ki diyārından ayrulur

1118. Görmezse ğün ' izāruñı bĩmār olur göñül
Māhĩ bigi ki āb-ı revānından ayrulur

75a

Meşnevi

Mefā' ĩlün Mefā' ĩlün Fe' ūlün

1119. Varaķ kim şi' rden iderdi nebeşte
Cıger qanıyla olurđı sirişte

1120. Virürdi bāde anı ol semen-ten
Ki tā peyğām ire serv-i semenden

1121. Anı kim bulsa oqurđı temāmĩ
Varup Mecnūna iltürdi peyāmı

1122. Bedîhî ol dağı bir şi‘r-i garrâ
Münāsib hâline iderdi inşâ

1123. Bu resm ile ol iki yâr-i dil-bend
Biri biriyle iderlerdi peyvend

1124. İdüp darb-ı def ile nâle-i çeng
Tutardı ol iki bir yüzden âheng

1125. ‘Adûlar gûş idüp bu dâstânı
Uzatdı ta‘n yüzinden zebânı

1126. Gil urduqça bulara ta‘n-ı düşmen
Sirişk-i çeşm ile yurlar idi ten

1127. Hâyâl-i yârden irüp nevâle
Hâyâliyle bular döndi hilâle

1128. Bu hâlet birle idüp devr-i sâlî
Hevâ çün girü buldı i‘tidâli

Şıfat-ı Behâr-ı ‘Aşk

1129. İrüp faşl-ı behâr-ı ‘âlem-efrüz
Yine ‘İsî-dem oldı bād-ı nevrüz

75b

1130. Zemîni kıldı gül yüzi muṭarrâ
Riyâz-ı cennet oldı bâğ u şahrâ

1131. Gülistân zeyn olup berg ü nevâdan
Kılurdu nâle bülbül mâ-cerâdan

1132. Dökerdi ebr bāğa lü'lü'-i ter
Benefşe hoşkası tolmışdı gevher
1133. Dehān-ı gönçe iderdi tebessüm
Ki ya' nī bülbüle ider tekellüm
1134. Saçardı lāle evrākına şengerf
Ki yaza dāğ-ı dilden ' aşqdan ħarf
1135. Çemende turesin çözmışdi sünbül
El uzatmışdı ana gönçe-i gül
1136. Dilini nergisün tutmuş idi tāb
Gice ol tāb ile qalmışdı bī-ħ'āb
1137. Gülün açmışdı yüzün bād-ı nevrüz
İderdi bülbülü ' işveyle dil-süz
1138. Sögüt ħancer tutup elde güher-dār
Olurdu yāsemīn üzre güher-bār
1139. Dil-i ' aşık bigi ebr idi ħamnāk
Gözi yaşıyla ebr olmışdı nemnāk
1140. Dönüp tāvūsa bāğ u tağ u şahrā
Şükūfe kılmış idi bāğı mīnā
1141. Benefşe olduğıün ser-fikende
İderdi şive' iyle gönçe ħande
1142. Gül olmışdı çerāğ-ı çeşm-i gülzār
Hevāsı ' abheri kılmışdı bīmār
1143. Teni nāzıklıgından lāle-i ter
Dem urduqça nesīm-i şubħ ditrer

1144. Bisât-ı sebze şalmış sebze-i nev
Urulmuş bâğ içine taht-ı husrev
1145. Şükûfe leşkeri tutmuşdı bâğı
Sipâh-ı fâhte sürmüş idi zâğı
1146. Meger gül itmiş idi meclis-i hâş
Şanavber serv ile k'olmuşdı rakqâş
1147. Derilüp sūsen ü nesrīn ü lâle
O meclisde tutarlardı piyâle
1148. Semen sākī vü lâle cām u gül mest
Humār olup benefşe bağlamış dest
1149. Şakāyık-pūş olmuş idi şahrā
Çiçekler tölmiş idi rüy-ı hađrā
1150. Yücelandüp serv-i zībā pāyesini
Çemen üzre şalardı sāyesini
1151. ‘ Arūsa dönmiş idi rüy-ı gülzār
Ağaçlar aqçalar iderdi işār
1152. Dil uzatmış gülün üstine sūsen
Şakāyık mest idi cām-ı çemenden
1153. Görüp nesrīnde simīn benāgūş
Benefşe zūlfini şalmışdı ber-dūş
1154. Açardı şive ’iyle çeşmini gül
Dir idi remz ile rāzını bülbül

1148. benefşe bağlamış: bağlamış benefşe

1155. Seḥāb āşüftevār üftān ü ḥizān
Ḥurūş ile olupdı eşk-rizān
- 76b
1156. Çü bülbül şevḳ ile āvāze itdi
Niçe eski hevāyı tāze itdi
1157. Fiġān-ı ḳumrī vü āvāz-ı dūrāc
Metā^ç -ı şabrı ḳılmış idi tārāc
1158. Nevāya başladı bülbül ṭarabnāk
Gelüp gül vecde itmiş cāmesin çāk
1159. Hevā-yı gülşen ü āvāz-ı bülbül
Şadā-yı ḳumrī vü sevdā-yı sünbül
1160. Getürüp ^çālem-i ervāḫı cūşa
Dil-i ^çuşşāḳı şalmışdı ḥurūşa
1161. Ruḥ-ı Leylī bigi güller ^çizārı
Serir-i çemenüñ oldu tāk-dārı
1162. Dil-i Mecnūnveş bülbül fiġāna
Gelüp iderdi nāle ^çāşıkāne
1163. Behāruñ faşlı zeyn idüp cihānı
Zemini eyledi Firdesv-i şānī
1164. Hevā 'iyle yakup Leylī 'i āteş
Otaġından ṭulū^ç itdi ḳamerveş
1165. Civārında olan dil-berler ile
Peri-peykerler ü ter-lebler ile
1166. Seḥī servi bigi idüp ḳıyāmı
Tezervivār gösterdi ḥirāmı

1167. Çü cevġān urdı ol serv-i dil-ārā
Unutdı cilve'ı tāvūs-ı ra' nā

1168. Ki šāhn-ı gülšeni idüp temāšā
Vire sünbüllere zülfin sevdā

77a

1169. šüküfe šehrinün cem' ide bācın
Çemen iġlīminün ala ġarācın

1170. šala ġakülleri reyġāna tābı
Döke gül yüzine ġaddi gül-ābı

1171. İdüp ferš-i çemende naġl-bendī
Temāšā eyleye serv-i bülendi

1172. Ĥaġā didüm bu degildi murādı
Kim ideydi çemende ' ayš u šādī

1173. Velī ġašdı buyidi kim penāhı
Bulup yanmıš cigerden ide āhı

1174. Ĥıla nāz ile gülšende niyāzı
Diye bülbüllerle remz ile rāzı

1175. šabā yili irürüp armaġanı
Vire kendü ġarībinden nišānı

1176. Hevādan ala büy-ı āšnā'ı
Dil-i ġamġini bula rüšenā'ı

1177. O yirde ulu naġlistān-ı ġarrā
Var idi cennete olmıšdı hem-tā

1178. Müşerref itmiş idi ol zemîni
Ki reşk iderdi aña bāğ-ı Çîni
1179. Dırahtistândı yirde çemenler
Açılmış güller ile yâsemenler
1180. Aķar āyîne bigi āb-ı şāfi
Ėamuñ bîmârına olmışdı kâfi
1181. Teferrücgâhdı Ėâyet Ėüzide
Nazîrin görmemişdi hiç dide
- 77b
1182. Şabâ iltürdi Ėeşt idüp cihânı
İrem bāğına andan armağanı
1183. Hırâmân seyr idüp kebk-i derîler
Kenâr-ı cûya irmişdi perîler
1184. Çün ol sîmîn-beden Ėülzâra girdi
Ruğından Ėül utandı Ėâra girdi
1185. Benefşe tâba düşdi sünbülinden
Ėâyâdan derildi lâle Ėülinden
1186. Kıyâmından kıyâma geldi servi
Hırâmından Ėırâm itdi tezervî
1187. Çü şaldı Ėülşene āvâz-ı ĖalĖâl
Ruğ-ı Ėül bigi diller oldı pâ-mâl
1188. Birez seyr itdi ol dil-berler ile
Semen-ruğsâr u sîmîn-berler ile
1189. Nevâ-yı bülbüli çün Ėuş kıldı
Dili tâb-ı hevâdan cûş kıldı

1190. Bulardan ayrulup ol serv-i bostān
Yüridi kebk-i ner gibi hırāmān
1191. Temāşā ide rūy-ı gülsitānı
Varup bir yirde oturdı nihānī
1192. Nevā-yı bülbül ile k'oldı dem-sāz
Cigerden virdi bir göyünlü āvāz
1193. Döküp dürler gözinden jāle ile
Hıṭāb itdi ḥayāle nāle ile
1194. Didi ey yār-i ğam-ḥ'ār-ı belā-keş
Hevā-yı ca' d-ı zülfümden müşevveş
- 78a
1195. Ve ey bencileyin āşüfte vü zār
Belā-yı hecr derdine giriftār
1196. Eyā sulṭān-ı 'uşşāk-ı cevānmerd
Ki gönlüñ germ ü āhuñdur dem-i serd
1197. Revādur k'olasun binümle dil-şād
Ki benūn nārven sen serv-i āzād
1198. Ğamuñdan ṭıtdı dehri āh u zārum
Fırāḳuñdan ṭağıldı kār u bārum
1199. Ṭotalum vardur bizden ferāġuñ
Dilinde yok mı bārī şevki bāġuñ
1200. Hevādāruña idüp nīk-nāmī
Niçün göndermeyesün bir selāmı

1201. Bu bir hirmenden ire şu‘ le-i nūr
Nazar itmekle anı görmeye dūr
1202. Anı kim seyl alup gide gālṭān
İraḳdan ḫayf iden itmeye dermān
1203. Eyā binümle her dem dūr benden
Belā-keş sen misün derd ile yā ben
1204. Sinüñ ger kūh cāyuñ gār kāḫuñ
Baña nisbet velī vardur ferāḫuñ
1205. Ki saña kimsene olmaz ḫavāle
İdersün ṭağ u rāğ içinde nāle
1206. Vuḫūşa gicede dirsün niyāzuñ
Ṭuyūra şerḫ idersün güne rāzuñ
1207. Velī bī-çāreyüm ben dil-şikeste
Ki ḫalmışum ḫişār içinde beste
- 78b
1208. Ne kimsem var ki diyem aña rāzum
Ne hem-dem var ki ‘ arz idem niyāzum
1209. Eger āh ide ḡamdan bu dil-i teng
İrür her bām u derden başuma seng
1210. Giceler kim ufukdan şu‘ le-i māh
Belā revzenden idüp ḫāneye rāh
1211. Göñül olup dem-i ‘ aşkuñla dem-sāz
Dilüm söyler semāda yıldıza rāz
1212. Hevāñ irüp idelden bini medhūş
Vücūdum varını itdüm ferāmūş

1213. Kaçan kim nâ-geh idem kendümi yâd
Helâk-i cânım ile dil olur şâd
1214. Eger baħr olmasa eşk-i revânum
Şererden dehr yaķardı duĥânum
1215. Meger ‘ arz oldu derdümden seĥâba
Ki gözüm bigi yaş döker türâba
1216. Meger âhumdan irişdi dem-i serd
Ki kılmışdur yüzini nergisin zerd
1217. Meger yandurdu tâbum bâĝ u râĝı
Ki vardur lâlenüñ baĝrında dâĝı
1218. Meger kim bildi şevķüm mâ-cerâsın
Ki ĝonçe germ olup yırtar yaķasın
1219. Meger sūzumdan irmişdür nevâle
Ki bülbül gibi ney kılar ‘alâle
1220. Cü şaldı mihr ü hecrüñ göñlüme bîm
Helâke itmişümdür cân teslîm

.....¹

79a

1221. İderken âh u nâle ol hevâ ’î
Bu ra‘ nâ şî‘ r ile itdi serâ ’î

¹ Aslen 78b-79a arasında eksik varalar söz konusudur. Eser tamir edilirken bu iki sayfa birleştirilmiştir; fakat konu itibariyle 1221. beyitle başlayan kısmın 1220. beyitle biten bölümün devamı olmadığı anlaşılmaktadır. Şâhidî’nin eserinde, Kadîmî’de 1220-1221. beyitler arasına denk gelen bu kısımda Leylâ kendi kendine bir gazel okur ve ağlar. Onun bu hâlini kizlardan biri görüp Leylâ’nın Annesi’ne anlatır. Bu kısmın ardından “Maṭla‘-i Dâstân ve Âşnâ Şoden-i Nevfel Be-Mecnûn” başlığı ile av için daĝda gezinen Nevfel’in, Mecnûn’u görmesi anlatılır.

Şi' r-i Mecnûn

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1222. Ol perînüñ mey-i 'aşkın ideliden berü nüş
Dilden ârâm gidüp cânda dağı kalmadı hüş
1223. Câme-i şabrumı çäk itdi gözi fitne'ile
Hüsn şehrinde meger gamzesidür hürde-fürüş
1224. Özenür şormağa cânumla lebi sırrını dil
Ne imiş göricek kanum ider şevk ile cüş
1225. Ruḥ-ı âyînesidür sırr-ı Hudâya mazhar
Pertevinden kim olur mihr ü mehüñ gözler püş
1226. Bu garîbüñ kamu varını çü alduñ bārî
Bir nazâr kıлмаğ ile eyle şehâ gönline hoş

Yâften-i Nevfel Mecnûn-Râ Der-Kûh

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

1227. Bu şî' ri nâle ile ol belâ-keş
Diyüp urdı şehüñ gönline âteş
1228. Kâlup hayretde görüp hâlin anuñ
Havâşşından şorar aḥvâlin anuñ
1229. Didiler kim olup âşüfte hâli
Mey-i 'aşk ile olmuş lâubâlî
1230. Ki olup bir perî rîvine meftün
Virüp varını kalmış şöyle mecnûn

1225. püş: Yazmada bu kelimenin baştaki dişinin noktaları yok.

79b
1231. Tutar cānında derdin yādgār ol
K̄omaz fikrinden özge gönline yol

1232. Bu şüretde olur her dem şümārı
Bu s̄iretdedürür her gice kārı

1233. Bunuñ ‘aşk içre gūş idüp kemālin
Misāfirler gelür görmege hālın

1234. Getürürler şerāb ile ta‘āmı
Nevāzişle şunarlar añā cāmı

1235. Meger kim yād ola nām-ı dil-ārām
K’ala ol şevk ile eline bir cām

1236. Yimez içmez yürür hayrān u şeydā
K̄ararı yok tolanur k̄ūh u şahrā

1237. Egerçi hālî olmışdur dige-gūn
Velīkin sözleri var dürr-i meknūn

1238. Yürür ser-mest ü deng ü lāubālī
Ġazelde gösterür sihr-i helālī

1239. Çü ma‘lūm oldı şāha hāl-i Mecnūn
Şadā-yı ‘aşkdan olup dige-gūn

1240. Diledi k’işide andan maqālī
İlerü vardı vü itdi su’ālī

Su’āl ve Cevāb-ı Nevfel Bā-Mecnūn

1241. Didi kimsün eyā derd ile dem-sāz
Eyitdi ‘aşıqum dil-sūz u ser-bāz

80a

1242. Didi ‘aşkuñ ne hāletdür nişanı
Eytidi miḥnet ile zindegānī
1243. Didi miḥnetden irür cāna āşüb
Eytidi oldurur ‘uşşāka maṭlūb
1244. Didi ‘aşka maraž dir ehl-i ḥikmet
Eytidi cāna oldur ‘ayn-ı şıḥhat
1245. Didi şıḥhat ider mi cāna iḥrāk
Eytidi āteş ile olur eşvāk
1246. Didi āteş çün ire cism olur ḥāk
Eytidi cān irür cānāna bī-bāk
1247. Didi cānān iline var mı reh-ber
Eytidi irdi ol kim oynadı ser
1248. Didi ol mülkde ne oldı erzān
Eytidi ḥiçe virilür dil ü cān
1249. Didi ‘āşık neyedür anda māyıl
Eytidi derd almağa virür dil
1250. Didi dil-berler anda ne kılurlar
Eytidi cān yirine ğam virürler
1251. Didi ğamdan ne olur cāna ḥaşıl
Eytidi olur andan derde vāşıl
1252. Didi būyı o derdüñ cān-sitāndur
Eytidi belki ol bū ‘ayn-ı cāndur
1253. Didi ‘āşıklarūñ nedür murādı
Eytidi cāna cānān ittiḥādı

1254. Didi ‘ aşık ne vaqt açar bu bābı
Eyitdi gidicek cismüñ hicābı

1255. Didi saña bu yolda var mı hem-rāh
Eyitdi eşk-i çeşm ü nāle vü āh

1256. Didi mihri virür mi rüşenālık
Eyitdi var ğamıyla āşnālık

80b

1257. Didi nūrından irişmez mi vāye
Eyitdi irür nitekim gökden aya

1258. Didi virür mi ḥāb içre dahı tāb
Eyitdi bini unutmuşdurur ḥāb

1259. Didi terk it çü düşmedi muvāfık
Eyitdi bu degildür ‘ aşka lāyık

1260. Didi şabr ile hāl olurdu müşkil
Eyitdi şabr itmege xanı dil

1261. Didi sen niçeye dek derd ile ğam
Eyitdi aña dek kim cism ola kem

1262. Didi olmaya mı vaşlına çāre
Eyitdi hecr gelmişdür kināra

1263. Didi ger gösterürsen vaşlına rāh
Eyitdi anuñ ecrin vire Allāh

1264. Çü her sözine şāh aldı cevābı
Havāşşına dönüp itdi ḥitābı

1265. Ki ‘ākıldür bu ‘ākılden ne mecnūn
Revā mıdur ki qoyam bunı maqbūn

1266. Bu gūn Őaydum budur aldum Őikārı
Bu Şayd ile qılurum sāz-kārı

1267. Ola kim derdinūn olam Őabıbi
Murādına irürem bu ğarıbi

1268. NevāziŐ qılmaĝa ol derdmendi
Yekindi luŐ ile atından indi

1269. Elini eline alup oturdı
DöŐendi sürfe ni‘ metler getürdi

81a

1270. Öñine loqma qoyup qıldı ikrām
Temelluqlar qılup gösterdi in‘ām

1271. Tekellūf birle Őundurdı Őa‘āma
TelaŐtuf dānesiyle çekdi dāma

1272. Eyitdi kim ğamından ol nigāruñ
Umarum k’olmaya āŐüfte kāruñ

1273. İdüp geh luŐ ğāhı zūr-bāzū
Sini dil-berle qılam hem-terāzū

1274. Tezervivār ger ola hevāyi
Binüm çengümden ol bulmaz rehāyi

1275. Derūn-ı seng ger iderse mesken
Şerer bigi çıkara đarb-ı āhen

1276. Sinüñle hem-ser olmayınca ol māh
Aradan sa‘y eli olmaya kütāh

1277. Didi Mecnūn ey sulṭān-ı a'lem
Vücūduñ cevheridür cān-ı 'ālem
1278. Sözüñdür ḥaste göñlümünñ ṭabībi
Ki iḥyā itdi girü ben ğarībi
1279. Ne ḥoş ḳānūn ile olduñ şifa-sāz
Murādum perdesinden virdünñ āvāz
1280. Ne ğarrā yüzde seyr itdünñ nevā'ı
Ne şīrīn söz ile düzdünñ devā'ı
1281. Bu ben dil-ḥastenünñ oldur 'ilācı
Fesād itmezse ger baḥtum mizācı
1282. Bu sözler gerçi şāha faḥr-i cāndur
Hevāsından mu'atṭar mağz-ı cāndur
- 81b
1283. Velī ben bī-dile ol dil-rübā'ı
Atası virmege virmez rızā'ı
1284. Virürler mi güli her tünd-bāde
Veyāḥud şāh-zādı dīv-zāda
1285. O dil-ber ḳoşa mı her bī-dile ser
Ola mı māh-ı nev mecnūna hem-ser
1286. Eger himmet yüzinden ola kāruñ
Bilürüm var bu ḳavle iḳtidāruñ
1287. Velī maṭlūba idüp 'adl ü dādı
İrürürsün murāda nā-murādı

1288. Egerçi kim bu kavle yoğ liyākat
Velī Őehlerde kem olmaz kerāmet
1289. Ki luğfi bunlaruñ ĥāki zer eyler
Zeri řahrı yūzi ĥākister eyler
1290. Vefā ger idesūn bu ‘ ahde ey Őāh
Meger ecrini vire saña Allāh
1291. Ve ger dōnerse luğf ābı serāba
Kerem kıl virme zaĥmet ben tūrāba
1292. Ol āhūdur geñiz dūŐmez řū řayda
Ferāġuñ var ol meŐġūl Őayda
1293. řū Mecnūnuñ sōzin ġūŐ itdi Nevfel
Derūnı cūŐ idūp cūŐ itdi Nevfel
1294. Őu deñlū tūtdı ġōñli mihrini berk
Ki çamu varın itdi yolına terk
1295. Yigitlikde ōzine ġōrdi hem-sāl
Nice hem-sāl ‘ aŐķ iĥinde hem-ĥāl
1296. Ki ol daĥı esīri bir nigāruñ
Olup ġōrmıŐdi cevrin rūzgāruñ
1297. řū anuñ mihr ‘iyle buldı peyvend
Derūn-ı dilden itdi āña sevgend
1298. řasemde nām idūp nām-ı ġūzīni
Nebīnūñ Őıdķına itdi yemīni
1299. řū tūrmıŐum vefā yolında ĥūn Őīr
Dōkem gencūm řekem tīr ile ŐemŐīr

1300. Ne yiyem ne içem ne tutam ārām
Saña rām olmayınca ol dil-ārām
1301. İrür maṭlūb budur i‘tikādum
Velī vardur ḳapuñda bir murādum
1302. Çün itdüñ nūş cām-ı āšnāyī
Bulasun bu ğam-ı dilden rehāyı
1303. İdüp rāh-ı vefādan sāz-kārī
Geçüresün bizümle rūzgārı
1304. Çü gördi şifte bu resme dārū
Feraḫ geldi diline gitdi ḳayġu
1305. Bu sevgend ile şeh germ itdi anı
Diyeydüñ mūm idi nerm itdi anı
1306. Dil-i ğamġinini mesrūr ḳıldı
Ḥarābın gönlinüñ ma‘mūr ḳıldı
1307. Çü buldı naġme-i ‘aşḳına dem-sāz
Niyāza başlayu keşf eyledi rāz
1308. Ümid-i vasl ile maġrūr oldı
Şanasun kim vişāl-i yār buldı
1309. Bu çüş ile gelüp Mecnūn vecde
Yüz urdı Ḥālīḳine ḳıldı secde
1310. Ḥarīf ü hem-dem olup pādşāha
Bilesince varur ārāmġaha

1311. Girüp hāmmāma ıkardı palāsı
Vücūdın pāk idüp giydi libāsı

1312.  Arab resmince arındı  imāme
Oturdı  aya ol dem giydi cāme

1313. Hābībī yādına ol mihr-perver
Dir idi hūb-ter arrā azeller

1314. Cihān olmı idi üftārından anuñ
Birisi budur e arından anuñ

i r-i Mecnūn ve Reften-i Ū Bā-Nevfel

Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün

1315. Dil nice hayrān olmaya ol serv-i hoş-bālāmuza
Kim zülfinūñ sevdāları mazhardurur sevdāmuza

1316. Kef eyleye her kim kıla nūr-ı tecellī sırrını
Cān u gönülden bir nazār ol rüy-ı ehr-ārāmımuza

1317. eng eylemeklik kāmetin kāmūn olupdur  a ile
 Ua olanlar rāstī sen aşları kej-rāmuza

1318. Āyāt-ı sırr-ı hūsnūñi fehmi eyleye kılayın nazār
Ey mazhar-ı nūr-ı Hūdā lafz-ı  Arab ināmımuza

1319. Kim zerre bigi bu uluñ mihrūñde maħv olma diler
Yā Rab sen irgürgil bizi bu himmet-i a lāmuza

83a

Mefā ilün Mefā ilün Fe ülün

1320. ü yidi içdi vü buldı ferāğat
Aıldı gönli cānı oldu rāħat

1321. Yüzünüñ rengi döndi erguvāna
Şebîh oldu boyı serv-i revāna
1322. Beyāz-ı hüsnde hatt-ı siyeh-kār
Çeküpdi gird-i māha devr-i pergār
1323. Ruḥı āyīnesinden jeng-i sevdā
Gidüp ḥurşide girü oldu hem-tā
1324. Çü bāğ u gülşen içre tutdı ārām
Sürerdi cām u gözlerdi ser-encām
1325. Dilin germ itdükçe şevkden tāb
İderdi sırr döküp gözleri āb
1326. Hünerlerde anı çün gördi ekmel
Hevā-dār oldu biñ cān ile Nevfel
1327. Kāmu fi' li āna merğüb oldu
Özi maṭlūb bil maḥbūb oldu
1328. Tutup vaşlı güliyle cānı ḥurrem
Olımaz idi andan ayru bir dem
1329. Anuñla def kılurdu ğamını
Cihāna virmez idi bir demini
1330. Belāgatde çü gördi yoğ nazīri
Virüp mihrine dil oldu esīri
1331. Geçürüp şöbet ü zevk ile eyyām
İki üç ay bunlar sürdiler kām

Yād-Kerden-i Mecnūn Leylā-Rā

83b

1332. Meger bir gün ki bu şabr ile Mecnūn
Oturup nūş iderdi cām-ı gül-gūn
1333. Buḥār-ı bāde'iyile 'aşk-ı ser-keş
Dil-i Mecnūna olmuş idi āteş
1334. Tōlup dil-ber hevāsından dimāğı
Ururdu derd odı bağrına dāğı
1335. Belürdüp şāh-ı 'aşk efsānesini
Çü yakdı 'aql u şabrı yaqasını
1336. Bir āh itdi cigerden 'āşıkāne
Ki oda virdi duḥānından cihāna
1337. Yüzinde cūy aqıtdı yaşından
Yüregin deldi mīrūñ nālişinden
1338. Uçuk tıtmış bigi endāmı lertzān
Olup geldi kelāma ol perīşān
1339. Şikāyet eyleyü devrān elinden
Didi rāzını mīre cān dilinden
1340. Ki ey derd-i dilümden fāriğü'l-bāl
Bini sevdāyile 'aşk itdi pā-māl
1341. Çü virdüñ ḥīle ile bāde ḥāki
Ferāmūş eyleme bu derdnāki
1342. Binümle itmiş idüñ 'ahd-i şāfī
Kerīmūñ va' desinde yoq ḥilāfī

1343. Çü itdüñ ‘ahd evvel dil-ferîbî
Bil âhir n’olduğın hâl-i ğarîbi

1344. Tağıtdı şevķ ‘aqlum kâr-bârın
Yile virdi gönülde şabr varın

84a

1345. Hevâ-yı yâr bozmışdur mizâcum
Eger vaşlından olmazsa ‘ilâcum

1346. Baña bu nûş-ı ‘işret nîş-i dildür
Ğamında âh u nâlem ‘ayş-ı dildür

1347. Hâber vir bâr hâlümde olayın
Varayın derdüm ile yağılayın

1348. Ki bulur şevķ cân sevdâyılığdan
Alur zevķini dil rüsvâyılığdan

1349. İdemez teşne olan şabr tâba
Viren şu teşneye girer şevâba

Ķâşid Firistâden-i Nevfel Be-Peder-i Leylâ

1350. Çü Nevfel diñledi ol mübtelâyı
Diledi k’eyleye ‘ahde vefâyı

1351. Düzüp bir elçi kâm olmağıçün râm
Ķabîle mîrine gönderdi peygâm

1352. Ki ey mîr-i sipeh-dâr-ı ser-efrâz
Hevâ bîmârına dâruñ şifâ-sâz

1353. Ser-i keyvâna hâk-i pâyuñ efser
Nesîm-i sebze luţfuñ rûh-perver

1354. Çü ' ömrün bağı zeyn oldı kemâhî
Belürdi anda bir verd-i İlähî

1355. Hevāsından şabāya bŷy-ı cānî
.....

1356. Açıldı bāğ-ı hŷsn içre ol gül
.....

84b

1357. Ki bir bŷlbŷl anuñ ŷevkiyle ŷeydā
Olup sevdāyî tutdı tağ u ŷahrā

1358. Ruḡı āyīnesinden sırr-ı Mevlî
Çün ol āŷŷfteye itdi tecellî

1359. Gönŷlde ḡomayup ŷabr u ḡarārın
Ṭağıtdı ' aŷḡ ' aḡlı kār u bārın

1360. Sevādı zŷlfinŷñ sevdāya ŷaldı
Hevāsı hŷsninŷñ ŷahrāya ŷaldı

1361. O mihrŷñ pertevinden uralı dem
Gözine zerre gelmez iki ' ālem

1362. Ḳazā'-ı mŷlk-i ' aŷḡ içinde ḡayrān
Yŷrŷrken irdi nā-gāh ol perīŷān

1363. Yŷregi ḡamdan olmuŷ pāre pāre
Ne yŷzdeñdŷr bilimez derde çāre

1364. Ḳamu varını itmiŷ ' aŷḡ ḡāret
Vŷcŷdı mŷlkine irmiŷ ḡasāret

1355. İkinci mısra, yazmada tamamen silinmiŷtir.

1356. İkinci mısra, yazmada tamamen silinmiŷtir.

1365. Egerçi ‘aşkladur dārug̃iri
Belāgatde velīkin yoğ naz̃iri
1366. Cemāli h̃ub u nesli ‘Āmirīdür
Ferīdü’d-dehr olanlaruñ biridür
1367. .... anı Sehbān vāyil
Görürse h̃idmetine ola māyil
1368. ....
Revā mıdur k’idesün anı zāyi’
1369. ....
Bunu ol dil-ber ile bā-murād it
- 85a
1370. Gerekmez kişi k’ola tünd-rā’i
Olan h̃od-bīn olmadı H̃udā’i
1371. Dile āfetdürür nefsüñ ğur̃urı
Anuñ āh̃ir irer cāna fütürı
1372. Teraħħumdur viren insāna revnağ
Göñülde ŧefkat īmāndan didi H̃aç
1373. Esirge ğuŧ idüp h̃āl-i ğarībi
Yatur dil-h̃aste göndergil ŧabībi
1374. Hevādan kim bozılmıŧdur mizācı
ŧerāb-ı vaŧl ile itsün ‘ilācı
1375. Murādı mālsa mālum vireyin
Sinüñ tek meylüñi māla göreyin

1367. İlk mısradaki noktalı yerler, yazmada tamamen silinmiştir.

1368. İlk mısra, yazmada tamamen silinmiştir.

1369. İlk mısra, yazmada tamamen silinmiştir.

1376. Kerem kı1 bu sözüme dimegil lâ
Dilegümi abül eyle vü illâ

1377. Hılâfı üzre ger ola ıabuñ
Zebân-ı tıgdür viren cevâbuñ

1378. Çeküp leşker iderüm saña âheng
Gözüne gösterürüm  âlemi teng

1379. Telef olup bu yolda baş u cânuñ
Gider târâca cümle hânimânuñ

1380. Veârûñ şaqla var ol dil-nevâzı
Kim ola bu arîbuñ çâre-sâzı

1381. Girelüm sa y idüp bizde şevâba
Ki bir dil-teşnedür irişsün âba

1382. İrüp âşid degürdi ol peyâmı
Didi her ne ki dinildi temâmî

85b

1383. abîle mîri çün güş itdi anı
azabdan oldı beñzi za ferânî

Cevâb-ı Peder-i Leylâ Be-âşid

1384. Dirâz idüp zebân-ı âteş-i tîz
Virür ol da cevâb-ı fitne-engîz

1385. Didi şürîde olup ey ser-efrâz
Ki bir mecnûndan  arz eyledüñ râz

1386. Murâdından o âfil bî-aberdür
Didügüñ gül bu gün urş-ı amerdür

1387. ıla mı kimse idüp mekr ü rivi
Melekle bir arada cem' dıvi
1388. Aña ' aıl dime maşrú' dur ol
İşinde amu nā-meşrú' dur ol
1389. Bürehne-pā vü ser mecnün-ı bî-dil
Her ayadur behāyim bigi māyil
1390. Ne var ' alı ki cem' ide özini
Ne ābildür ki dire kendözini
1391. Çü ' alı ab' a gelmedi muvāfi
Ne yüzden duterüme ola lāyık
1392. Degil duter aña bir itümi ben
Revā görmezüm aña bu sözi sen
1393. Şeh Nevfel bunı idüp behāne
Ger āheng eyleye ceng-i girāna
1394. İderüz baş açup anuñla peykār
Ki vardur bizde daı ayret ü ' ār
1395. Eger ceng eyler ise eylerüz ceng
Külū atarsa ol biz ataruz seng
1396. İni üstinde her dilkü olur şır
Ururuz biz de lā-büd tır ü şemşır
1397. Degilüz ol adar anuñ zebūnı
Ki ol bu yüzden ide reh-nümünı

1398. Murādından olup bāzār kāsīd
Bu yüzden çün cevābın aldı kâşīd
1399. Görinmedi bu işüñ aña hayrı
Girü geldügi yola oldu seyri
1400. Çü kâşīd gitdi ol mīr-i cefā-ḥū
Özi etbā' ını cem' itdi kamu
1401. Var idi ḥavfdan gönlinde endūh
Derildi çevresine ḥalk-ı enbūh
1402. Ki ṭoldı leşkerinden kūh u şahrā
Savaş esbābını itdi müheyyā
1403. Bilürdi kim idiser Nevfel āheng
Buyurdu kamu giydi ālet-i ceng
1404. 'Adūdan yaña kim olmışdı nāzır
Çerisin cem' kı lup oldu ḥāzır
1405. Ḥaberci Nevfele çün irdi nā-kām
Didi her ne ki dinildiyse peygām
1406. Murād olmadı ḥāşıl çün talebden
Dili cūş eyledi nār-ı ğāzabdan
1407. Arada rūşen oldu şuret-i rezm
Hemān-dem itdi leşker cem' ine 'azm
- 86b
1408. Bu remze çünki Nevfel oldu meşġūl
Medīneden ki tā Bağdāda dek ol
1409. Şalar eṭrāfa ādemler ki leşker
Derile her ne deñlü varsa yek-ser

1410. Beriyye leşkeri cem^ç oldu kamu
Müsellaḥ ḥāzır olup geldi kamu
1411. ^ç Alemler ḳaldurup düzdiler alay
Şadādan irdi çerḫa hūy ile hāy
1412. Çü leşker ḥāzır oldu ṭurdu Nevfel
Başına miğfer urdu tîğine el
1413. Öñine ṭurmaz idi Rüstem-i Zāl
Buyurdu çekdiler raḫşını der-ḫāl
1414. Zebūn iderdi şīr ile pelengi
Süvār oldu giyüp ālāt-ı cengi
1415. Yaşadı leşkerini sağa şola
Urıldı ṭabl u kūsı girdi yola
1416. Şadā-yı kūs ile ğavgā-yı leşker
Sipihrüñ ğuşını itmiş idi ker
1417. Gice gündüz sürüp cem^ç iyyetiyle
İrer ol ḫayle ulu heybetiyle
1418. Çü yakın irdi ḫayl-i dil-bere rāh
Düşüp şaḫrā içinde ḫurdu ḫargāh
1419. Gice tā şubḫ olunca ḳıldı ārām
Bilinmezdi nite ola ser-encām

Āğāz-ı Ceng-i Nevfel Bā-Peder-i Leylā

87a

1420. Çü şāh-i encüm evreng-i felekden
Görindi tāc-ı zerrīn ile rüşen

1421. Sîpâh-ı nûr zer tûtup ufuğdan
Dikildi sancağı burc-ı şafağdan
1422. Düzüp âlây Rûmîden temâmî
Yüridi feth kıldı mülk-i Şâmı
1423. Çü tûtdı tîğ ile şeh̄r ü diyârı
Verâ-yı arza şaldı zeng-bârı
1424. Sehergehden süvâr olup ser-â-ser
Yüridi biri birine ber-â-ber
1425. Çeküp sancağ muğâbil düzdiler şaf
Ururlar tîğe dest ü kabzaya kef
1426. Nefîr ü kûs üninden ditreyüp yer
Karışdı birbirine iki leşker
1427. Şadâ vü na' ralar tûtdı cihânı
Büridi toz rûy-ı âsmânı
1428. Olupdı gerd miğ u tîr bārân
İçinde berğ bigi tîğ rahşân
1429. Tamardan hûn feşân olmağda bî-bâk
Diyeydün nîze idi mâr-ı Dahhâk
1430. Hevâ yüzinde tîr ururdı pervâz
İnüp açardı cāna mergden rāz
1431. Müşebbek tîrden olmışdı sîne
İrür andan belâ cān-ı hazîne

1432. Meger ol ʿ arşada tiġ idi çevgān
Ki olur idi tūb bigi gülegān
- 87b
1433. Çomaguñ darbı virdükçe şudāʿ ı
Ten ile cān iderlerdi vidāʿ ı
1434. ʿ Uqāb-ı tīr olup tīz-refṯār
Açardı murġ-ı cāna per ü minḳār
1435. Belā zūbīni olup fitne-engīz
Ururdi rūy-ı dehre āteş-i tīz
1436. Semānuñ zehresi ḥavf ile pūr-ḥūn
Zemīnūñ kāsesi ḥūn ile meşḥūn
1437. Meger olmaḳ dilerdi cāna mihmān
Ki tiġ öñince tīr idi şitābān
1438. Sipihri gerd-i leşker eyledi güm
Ki görmez idi birbirini encüm
1439. Tıolupdı rūy-ı şahrā tiġ ü ḥancer
Cihānı tıtmış idi mevc-i leşker
1440. Muʿ allāḳ olmayaydı ṯās-ı gerdūn
Olurdi küşteler ḳanıyla pūr-ḥūn
1441. Ciger delmekden incinmiş idi tīr
Ḥacil olmışdı baş kesmekde şemşīr
1442. Meger ḥūn-ı ciger virmiş idi ḳūt
O yirūñ kʼoldı sengi laʿ l ü yāḳūt

1435. zūbīni: zūpīni

1443. Ecel k'olmuş idi cāna kemīn-sāz
 Kıyāmetden o dem açmışdı āvāz

1444. Yüce olmağa bu bezm içre kıadri
 Süñü gözlerdi dāyim cāy-ı şadri

1445. .... mihr-peyker şādıkāne
 Sepīd-i şubhveş olmuş nişāne

88a

1446. Uzanup mār bigi irse nīze
 Kılırdı.....

1447. Debīr-i çerh hūn ile sirişte
 Berāt.....

1448. Zemīn olmuş idi dāmen-derīde
 İrenler.....

1449. Behādırlar olup 'izzetde çün şīr
 Bu aña ol buña ururdı.....

1450. Kimi tutmak kimi urmağda bunlar
 Biri birini öldürmekde bunlar

1451. İder tīg ile bunlar kār-zārī
 Dirīg ile kılır Mecnūn zārī

1452. Bular baş açup ider ceng ü gavgā
 O gözyaşın döker hayrān şeydā

1445. İlk mısradaki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.
 1446. İkinci mısradaki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.
 1447. İkincimısradaki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.
 1448. İkincimısradaki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.
 1449. İkinci mısradaki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

1453. İderdi mest-i ‘ aşk olup tavāfi
Dilerdi degşüre şulhe meşāfi
1454. Eger şerm itmese idüp dirīgi
Ururdı kendü aşhābına tīgi
1455. Buña ger dest-res vireydi taqdīr
Ururdı Nevfelūñ halkına şemsīr
1456. Bu leşker içre mest olup yilerdi
O haylūñ nuşretūñ Hağdan dilerdi
1457. Çü bir ser leşkerinden ola gerdān
Derūnından olurdu göñli handān
1458. Şanem haylinden olsa küşte anı
Ağıdup yur idi eşk-i revānı
- 88b
1459. .... ol dil-fürūz
Dilerdi k’ola hayl-i yār pīrūz
1460. .... olsa kavī-dest
Olurdu süst ol şūrīde-i mest
1461. .... gelse gālib
Neşāt ile olurdu aña rāğıb
1462. Su ’āl idüp biri dir ey cevān-merd
‘ Aceb dīvāne kılmışdur sini derd
1463. Sinüñçün biz kıluruz kār-zārī
Gönülde sen kılursun haşma yārī

1459. İlk mısradaki noktalı kısımlar, yazmada yırtılmıştır.

1460. İlk mısradaki noktalı kısımlar, yazmada yırtılmıştır.

1461. İlk mısradaki noktalı kısımlar, yazmada yırtılmıştır .

1464. Didi çün haşm ola hayl-i dil-ārām
Ola mı dil aña tīg urmağa rām

1465. Kişi tīg ile ider haşma āheng
Velī ‘ aşık ide mi yār ile ceng

1466. İrür her ma‘ reke içre cerāhat
Baña andan gelendür bŷy-ı rāhat

1467. Ğubārından çün ola kuhl behrem
Anā tīg urmağa ola mı zehrem

1468. Çü dil-ber tuhfe vire bŷy-ı cāmı
Ne içün virmeye ‘ aşık revānı

1469. Çü dilde muhkem ola şıdk-ı ‘ aşık
Fidā kıllur revān ‘ aşk-ı ‘ aşık

1470. Alupdur gönŷlüm ol serv-i revānum
Gönŷl her kıanda ise anda cānum

1471. Bu hālātı çü sāyil gŷş kıldı
Hevā cāmı anı ser-ħoş kıldı

.....¹

21a

1472. Bunı didi vŷ per-tāb oldı çün tır
Beklemedi delürdi kıopdı zencir

1473. Ğamuñ kŷhında bulmışdı şŷkŷhı
Yine feryād idŷp tŷtdı kŷhı

¹ Hikāyenin akışına göre 88b numaralı sayfa ile 21a numaralı sayfanın gelmesi gerekiyor; fakat bu iki sayfa arasında eksik varak ya da varaklar söz konusudur.

1474. Sipāh-ı ğamla idüp dād u ğiri
İrişdi Necde vü urdı nefiri
1475. Kāmu yārān u ħ̣ı̇şi āşnādan
Haber çün bildiler bu mā-cerādan
1476. Kimi koyup kaçup iderdi vahşet
Tutardı tağda vahşilerle ülfet
1477. Hārābāt içre olmuş idi ābād
Sülūk-ı ʿaşqda bulmuş idi irşād

Dāden-i Leylā-Rā Be-İbn-i Selām

1478. Gel ey bezm-i hevāda şemʿ-i rahşān
Ki yakduñ nār-ı ʿaşka rişte-i cān
1479. İdüp bir kaçre cismüñ çeşm-i terden
Haber ʿuşşāka vir sūz-i cigerden
1480. Şular kim ʿaşq ile divānelerdür
Şerāb-ı şevkden mestānelerdür
1481. Bulurlar sözlerüñden vecd ü hālāt
Bulara keşf olur sırr-ı hārābāt
1482. Ne yüz gösterdüğini şıdķ-ı ʿāşık
Ne hālet itdüğünü ʿaşķ-ı ʿāşık
1483. Yazup Mecnūn derdi kışşasından
Beyān it şūr-ı Leylī hışşasından
1484. Ki andan lezzet alup cān dimāğı
Uyarsun bir dağı yüzden çerāğı

1485. Pes ol ğavvāş-ı deryā-yı me‘ānī
İşit ne resme itmiş zindegānī
1486. Ki mīr-i Nevfel-i ħurşīd-manzar
Nigārın kaçdıma çün çekdi leşker
1487. Ki Mecnūna irürüp ol perī’i
Muķārın ide māha müşteri’i
1488. Haber bildi çü şem‘-i ‘ālem-efrüz
Ki irdi leşker ile ol ciger-süz
1489. Niyāz ile Ĥudāya kaldurup el
Dilerdi kim muzaffer ola Nevfel
1490. O şahrāda koparup restĥīzi
Bular çün itdiler ceng ü sitīzi
1491. Sipāh ile şeh-i ferĥunde-aĥter
Şanem ĥayline çün oldu muzaffer
1492. Olup āgāh ol māh-ı dil-fürüz
Didi el-‘ayş kim yār oldu pīrüz
1493. Çü bunlar idemeyüp ĥaşm ile ceng
İdicek Leylīnūñ katline āheng
1494. Bu ĥāletden olup Mecnūn āgāh
Tazallüm gösterüp ol ‘aķlı güm-rāh
1495. Şehi dönderdügin çün gūş kıldı
Gözinden āb-ı ĥasret cūş kıldı
1496. İdüp nergislerin ķan ile gül-gün
Ümidi ķalmadı oldu diger-gün

22a

1497. El urdı ana ar itdi ulini
Başından hake şaldı sünbülını
1498. Aıtdı şol adar eşk-i revānı
Ki cūy oldu özinden barı anı
1499. Dökerdi nergisinden lāleye āb
Virürdi sūzişinden ‘āleme tāb
1500. İderdi girye ile āh u zārī
am-ı yār ile itmişdi arārı
1501. Dem-i serdi idi derdine dem-sāz
Nem-i girdi idi öñline hem-rāz
1502. i ger yanardı nār-ı ‘aşa cānı
Velīkin odı tıtmışdı cihāmı
1503. Ruı mir’ātdı manzūr-ı ‘uşşā
Olupdı hūsn ile meşhūr-ı āfā
1504. ü māh-i hūsn idi burc-ı şerefde
Cemālī söylenürdi her arafda
1505. Ol ilīmüñ ne kim var nām-dārı
Olupdı ol perīnūñ hāst-dārı
1506. Belürüp müşterīler ol hizāna
Nie dellāle dūşmişdi miyāna
1507. Ululıdan atası ol perīnūñ
Sözün ūş itmez idi müşterīnūñ

22b

1508. Hāyā yüzin görüp perverdesinden
Çıkarmaz idi ʿişmet perdesinden
1509. Düşüpdî gerçi kim nār-ı hevāya
Perī-peykerde şabr idüp belāya
1510. Tōkundurmaz idi şaqlardı ferheng
Veķārı şīşesine ʿtaʿndan seng
1511. İçerdi şevķ ile idüp müdārā
Nihānī ħūn rāhı āşkārā
1512. Yüzi şemʿ bigi zāhirde ħandān
Derūnında dili sūzān u giryān
1513. O meh burcına zühre bulmaġa rāh
Toluydı müşteriden ħayl ü ħargāh
1514. Esed oġlanlarından bir cevān-baġt
Ki irürmişdi semāya şevket-i raġt
1515. Anuñ ħulķına ħalk olmişdi māʿil
Eli altında var idi ħabāyil
1516. ʿArabda ad ile tütmişdi şöhret
ʿAcemde māl ile bulmişdi rifʿat
1517. Virürdi baġt ile devlet selāmı
Anuñ İbn-i Selām olmişdi nāmı
1518. Bu māhuñ vaşfinı gūş itmiş idi
Hevāsından dili cūş itmiş idi
1519. Çü buldı gönlin ol maġbūba rāġıb
Olur bin cān ile vaşlına tālīb

1520. Kimesne ide mi māhı der-āgūş
Meger bu nükte'ı itdi ferāmūş
1521. Bunı bilmezdi ol merd-i heves-bāz
Ki bād ile olımaz şem' dem-sāz
1522. O māhuñ mihr'ıyle urdı çün dem
Diledi kim aña göndere ādem
- 23a
1523. Olup cān u gönülden dūst-dārı
Murādı atına çekdi ' amārı
1524. Taleb kıлмаğıçün ol nāzenini
Bulur söz ehli bir merd-i güzini
1525. Fūsūn ile ki cānı germ iderdi
Dili taş olsa dağı nerm iderdi
1526. Pür idüp hām-ı ' anberden zemini
Viribir nāfelerle müşg-i Çini
1527. Şu deñlü gönderür üstürle tāzi
Bile altun eyerle tabl-bāzi
1528. Ki bilinmegiçün anlara gāyet
İnanmaz halk olunsa rivāyet
1529. Viribir hoşkalarla la' l ü mercān
Döker lü 'lü 'yi çün riğ-i beyābān
1530. Revān oldı çün ol maṭlūba kāşid
Didi yā Rab işümi kıлма kāsıd

1531. Virüp ‘ arz itdi bir bir armağanı
Hazine-dāra ısmarladı anı
1532. Pes andan söze geldi ol sühan-dān
Dehen dürcin açup oldı dür-efşān
1533. Didi bu şeh-süvār-ı şîr-peyker
Bugün rüy-ı ‘ Arabdur püşt-i leşker
1534. Uludur kendü hem aşlı uludur
Atadan devlet ile bahtludur
1535. Eger rezm ide Rüstenden urur dem
Ve ger bezm ide kıılır ‘ işret-i Cem
- 23b
1536. İder hāk ü hası luṭfi eli zer
Zeri cūdı ider hāke ber-ā-ber
1537. Murād üzre eger maḳbūl ola ol
Bu dergāha gönülden ḳul ola ol
1538. Füsün ile çü ḳāşid itdi güftār
Atası rāzî olup virdi iḳrār
1539. Bu fi‘ le gösterüp ya‘ nî rızāyı
Havāle itdi māha ejdehāyı
1540. Çün irdi ḳāşidüñ rāyı merāma
Haber virdi gelüp İbn-i Selāma
1541. Didi dilden olup teşviş zāyil
Bi-ḫamdi’l-lāh ki maḳşūd oldı ḫāşıl
1542. Egerçi arada söz oldı tekrār
Velī āḫir gönülden virdi iḳrār

1543. Beşâretler bulur bu hoş haberden
Virür elçiye müjde sîm ü zerden
1544. Sevincinden açıldı hüsni bâğı
Pes itdi bu murâd için yarağı
1545. Dirüp etbâ‘ını oldı revâne
Tutup rāhı yüridi husrevâne
1546. İrürdi çünkü hayl-i dil-bere rāh
Konup bir hoş arada kurdı hargāh
1547. O halkun resmi üzre tutdı āyîn
Dügüne başladı dökdi hazāyin
1548. Çü şöhret gösterüp çekdi emekler
Ulu toy eyledi dökdi yimekler
- 24a
1549. Bu yüzden dahı h̄işāvend-i dil-dār
İdüp tezyîn sūḡ u kūy u bāzār
1550. Kılurlar ‘ayş u zevḡ ile neşāṭī
Dökerler çerb ü ter bî-ḡad simāṭı
1551. Kurıldı ‘işret için meclis-i hāş
Meh oldı anda sāḡī mihr rakḡāş
1552. İdüp sâzende āvâz ile āheng
İrişdi gūş-ı çerḡa nāle-i çeng
1553. Ne kim var idi meh-ruhsârlardan
Semen-sîmâ şeker-güftârlardan

1554. Şeb-i ʿişretde şemʿ olmuşdı kamu
Şanem kıatında cemʿ olmuşdı kamu
1555. Kamu itmişdi gūşın dürr ile pür
Dökerdi lîk Leylî dîdeden dür
1556. Kamu zevk ile tutardı piyâle
Velîkin ğarķ idi Leylî hayâle
1557. Kamu kendözini itmişdi tezyîn
Tutardı lîk Leylî kendüye kîn
1558. Kamusı ʿayş iderdi tarabnâk
Velî Leylî kılurdu zehresin çâk
1559. Buĥûr itmege ol mâh-ı dil-âvîz
Buĥâr-ı dilden olur ʿıtr-âmîz
1560. Lebinde râĥı baĝrında kebâbı
Ruĥunda verdi çeşminde gül-âbı
1561. İderdi nûş zehr-i cân-sitânı
Aķardı gözlerinden baĝrı kıanı
1562. Ğam-ı yâr ile olmuş idi dil-teng
Teni ĥâzır dili bî-ĥadd ferseng
1563. Tarabla muṭrib iderdi terâne
Teraĥla bu ururdu odı cânâ

24b

Reften-i Leylâ Be-Ĥâne-i İbn-i Selâm

1564. Çü rûşen oldı şemʿ -i şubĥġâhî
Belürdi pertev-i nûr-ı ilâhî

1565. Sürüp sulṭān-ı encüm keremle rāh
Felek gülzārı içre ḳurdı ḥargāh
1566. Çeküp zerrīn tīg-i ḥūn-feṣānı
Sipāh-ı nūr ile ṭıtdı cihānı
1567. Tozup dāmād zevḳ ile seherden
Düzer maḥmil ‘arūsa sīm ü zerden
1568. Buḥūr idüp yola ‘ūd-ı ḳumārī
Çeker ta‘zīm ile zerrīn ‘amārı
1569. Feraḥ bulsun diyü ol ḥūr-āyīn
İder cennet bigi ḥargāh tezyīn
1570. Dügün āyīn-i resm-i ṣād-kāmī
Çün irdi ḡāyete bunlar temāmī
1571. Gelür anda faḳīh-i ‘İsevī-dem
Ḳılur āyīn üzre ‘aḳd-i muḥkem
1572. İdüp baḥt ile devlet aña yārī
Otaḡına getürdi ol nigārı
1573. Çü Leylī geldi ol ḥargāha irdi
Diyesün ḥūr āteṣḡāha girdi
- 25a
1574. Hevā-yı yār ile olmışdı şeydā
Tenin yabraḳ gibi ditretti sevdā
1575. Bu ḥayretten k’iderdi derd ile āh
Helāk-i cānna ḳaşd itdi ol māh
1576. Eline ḥancer alup cüst ü çālāk
Diledi k’ide kendü zehresin çāk

1577. Girü didi ki bulmayup rehâ 'ı
Eger def' idemeyem ejdehâ 'ı
1578. İdem hancerle bu derde şifâ ben
Helâk-i cân ile bulam rehâ ben
1579. Bu fikri eyleyüp ol sîb-ğabgab
Oturdı tâ irince zulmet-i şeb

‘Adem-i İltifât-ı Leylâ Be-İbn-i Selâm

1580. Çün irdi şâhid-i gül-çihre-nâm
Tağıtdı nâfesini turre-i şâm
1581. Nücûmı dürllerinden bu zemânuñ
Pür oldı gerden ü güşı semânuñ
1582. Kevâkibden yeşerüp rüy-ı hırşîd
Şunardı mâh-i bedre cām-ı Cemşîd
1583. Çün ol vaqt oldı kim ol mîr-zâde
Vişâl-i yâr ile ire murâda
1584. İdüp ‘ayş u neşât u şâdmânî
Getürürler otağa ol cevânı
1585. Girüp gördi ki tırmuş bir perî-zâd
Ki kıaddi bendesidür serv-i âzâd
- 25b
1586. Yanağı dest-i Mûsînüñ şifâtı
Tudağı ruh-ı ‘İsînüñ hayâtı
1587. Ruḥı genci ki şun‘ıdur Hudânuñ
Yatur altında iki ejdehânuñ

1588. Cemāli ʿaʿn ider cennetde hūra
İçin hargāhuñ itmiş ğarķ nūra
1589. Cihānı yaķmamaga hūsn tābı
Çekilmiş zülfi çetrinūñ tınābı
1590. Olup sultān hāli hūsne māye
İürmiş Rūmdan hükmi Hıtāya
1591. Zirih-i Dāvūd-tāb zülfi çini
Leb-i laʿli Süleymānuñ nigini
1592. Çi ger yüzün görüp hayretde kaldı
Sürür-ı vaşl ile kendüye geldi
1593. Otağında görüp dil-dāri hālvet
Dil ü cānını tıtdı zevķ-i selvet
1594. Pes itdi kaşd şeftālūya lebden
Uzıtdı el ki ber yiye ruṭıbdan
1595. Yidi ol naḥl-ı terden līk hāri
Ki ol zaḥm ile geçdi rūzgāri
1596. Görüp bu hāleti ol fitne-engiz
Ġazabından aldı ele hāncer-i tiz
1597. Didi kim bir daḥı şunar iseñ el
Sinūñ ʿömrūñ virürüm bāde evvel
1598. Pes andan kendü zehrem iderüm çāk
Ki ölmekden dilümde yoķdurur bāk

26a

1599. Hüdâ haqqı ki ol halk itdi cānum
Bilür gönümdeki rāz-ı nihānum
1600. Degil sen ger olursañ şāh-ı ‘ālem
Murād olmaya vaşlumdan ..... dem
1601. Helāk-i cānum olmışdur çü maqşūd
Ümīd itme ki benden göresün sūd
1602. Gelüp sevgend ile dil-ber kelāma
Didi çün bu sözi İbn-i Selāma
1603. Muhaqqak bildi k’andan var ferāğı
Uyarmış bir dağı yirden çerāğı
1604. K’aña ger el şuna idüp telatıf
Helāk ider özini bī-tevaqquf
1605. Velī şevk ile düşüp şayrulığa
Getürimedi tākat ayrulığa
1606. Ki hüsni vaşfını yārūñ idüp gūş
Dilinden gitmiş idi şabr ile hūş
1607. Göricek ol cemāl-i pür-kemāli
Kararı kalmadı gitdi mecāli
1608. Çü vaşlı ni‘ metine gördi māni‘
Temāşā-yı cemāle oldu kani‘
1609. Nevāziş gösterüp didi ki ey şāh
Güvāh olsun bu ortalıqda Allāh

1600.....: Kelime okunamadı.

1610. Ki daħı ŧunmayam el sen nigāra
Dil oldu rāzī vaŧluñdan nezāre
1611. Ki benden gitmiŧümdür sendeyüm ben
Murāduñ ķanda ise andayum ben
- 26b
1612. Niķe müddet ki olmiŧdı raķībi
Nazardan ğayrī olmadı naŧībi
1613. Müsaħħar idemedi ol nigāri
Bu ħāl ile geķürdi rüzğāri
1614. Ćün ol dil-dār-ı ŧem^ç-i bāğ u gülŧen
Ġam-i yār ile tıtdı anda mesken
1615. İderdi yād ol āŧüfte-kāri
Ķılurdu ħasret ile āħ u zārī
1616. ŧorardı ħālını ğam-ġ^vārliķdan
İderdi nāleler bīmārliķdan
1617. Hevā-yı yār ki olmiŧdı ħavāle
ŧu deñlü ağladı vü ķıldı nāle
1618. Ki oldu rüz bigi rüz peydā
Dili mihri ķü mihr oldu hüveydā
1619. Bu ^ç aŧķ içinde idi cüst ü ķālāk
Pederle ŧevherinden ķılmadı bāk
1620. Siriŧte olıcaķ ^ç aŧķ ile gevher
Ne ata ķorķusu ne bīm-i ŧevher

Şeniden-i Mecnûn Aḥvâl-i Leylâ-Râ

1621. Dil elmâsıyla ḥakkâk-i sūḥanver
Bu resme deldi söz nazmına gevher
1622. Ki ol sultân-ı evreng-i ğam-ı ‘aşq
Sipeh-sâlâr-ı ḥayl-i ‘âlem-i ‘aşq
1623. Ḥarîf-i ḥâk-bister seng-bâlîn
Nedîm-i pâk-bâz u pâk-âyîn
- 27a
1624. Şikeste-bâl ü meftûn-i siyeh-rûz
Perîşân-ḥâl ü mecnûn-i ciger-sûz
1625. Çü şevk-i yâr ile divâne oldı
Şerâb-ı ‘aşq ile mestâne oldı
1626. Yürürdi şifte bî-bend ü zencîr
Ururdu çerḥa âh-ı âteşîn-tîr
1627. Celîs ü maḥremi baḥt-i siyâhı
Enîs ü hem-demi derd ile âhı
1628. Ḥarîfi ḥüzn ü yâri mihr-i dil-sûz
Şeb-i târîk-i ğamda âteş-efrûz
1629. Hevâ kim kûy-ı dil-berden gelürdi
Şanurdu misk-i ezferden gelürdi
1630. Meger bir gün düşüp endûh u derde
Hevâ-yı yâr ile yirde güzerde
1631. Kılurdu âhı seyr eflâk üzre
Yaturdu yirde kendü ḥâk üzre

1632. Dem urduḡda nesīmi ŧubḡgāhuñ
Yolı üstine uğrar bir siyāhuñ
1633. Çü gördi bu esīri ol siyeh-rū
Yolını ḡodı geldi ḡurdı ḡarᧁu
1634. Sözüden zaḡm urdı ḡār bigi
Dilinden zehr saḡdı mār bigi
1635. Didi ey ḡamr-ı ‘aşḡ-i yār mesti
K’idersün deyr-i ‘aşḡda büt-perestī
1636. Bu kāruñdan ‘aceb bī-gānesün sen
O yārüñden ‘aceb ferdānesün sen
- 27b
1637. Çevirgil mihr-i dil-berden ‘inānı
Ki anlardan vefā kim buldı ḡanı
1638. Aña kim düst dirsün ey ciger-süz
Dönüp senden çevirdi düşmene yüz
1639. Çü ḡaḡıtdı vefāı ḡirmenin bād
Olup bed-‘ahd ḡılmadı sini yād
1640. Dügün āyīni olup bī-behāne
Virildi ‘aḡd ile bir nev-cevāne
1641. Anuñla cān u dilden oldu dem-sāz
İŧi buse kinār u ḡande vü nāz
1642. Niyāz ile çün ola lu‘ be māyil
İder boynına ḡolların ḡamāyil
1643. Urur la‘ line ŧüyü ŧevḡ ile diŧ
Yürürsün derd ile sen zī-‘aceb iş

1644. Sini yıllarla çün añmaz o bî-dād
Neden sen anı dāyim idesün yād
1645. Vefā vü ‘ahd sırrın şerh idenler
Şafā vü şıdk yolında gidenler
1646. Didi ‘avretlerüñ haqqında kamu
Vefā naqşında tutdı hāme-i mū
1647. Bulardur süst-‘ahd ey dil-pezīrī
Vefā yolın gözetmez biñde biri
1648. Olur ‘avret kişiye düst el-ħaḡ
Ki andan ġayrden görmeye revnaḡ
1649. Velī çün bir daḡı şūya bula yol
Diler kim daḡı görmeye sini ol
- 28a
1650. Yisen ġam ol olur cān ile ħurrem
Çü ħurrem olasun tutar anı ġam
1651. Göñüldür çün bularda rāst bāzī
İderler ħīle ile çāre-sāzī
1652. Çeken yıllarla bunlardan cefāyı
Didiler görmedük hergiz vefāyı
1653. Çü bunlar ħīle ile duta meydān
İderler şulḡ zāhir ceng pinhān
1654. ‘Adāvetde bulardur āfet-i ten
Olurlar düstliḡda cāna düşmen

1655. Selefden gūş idüp bu mā-cerāyı
Bulardan ummadı ‘āķil vefāyı
1656. Güzāf ile bunı çün ol siyeh-rūz
Diyüp Mecnūna oldu āteş-efrūz
1657. Düşüp ğayret odına cānı nā-gāh
Derūn-ı dilden itdi derd ile āh
1658. Bu ğayret ‘āşıkā urmasa āteş
Dağı bir yüzden olmazdı müşevveş
1659. Bu ğayret ‘āşıkā sehm-i sihirdür
Ölmeden dağı bu düşvār-terdür
1660. Bu hāletden ki hūşın aldı hayret
Uçuk tutmuş bigi ditretti ğayret
1661. Düşüp şol deñlü döğdi taşā başın
Ki la‘līn itdi anda kamu taşın
1662. Didügi söze ol bed-gūy-ı nā-dān
Peşimān oldu kaldı deng ü hayrān
- 28b
1663. Gelüp biñ ‘özr ile bu nā-tüvāna
Didi ey od uran āhı cihāna
1664. Bu cürmüm ‘afvına ümmīdvārum
Ki sözümdeñ katuñda şermsārum
1665. Dürüg ile çü yağıdum cānumı ben
Helāl itdüm bu yolda kanumı ben
1666. Ki ol hurşīd-ruḡ māh-ı huçeste
Olupdur mihrūñ ile dil-şikeste

1667. Nikāh ile egerçi itdiler kayd
Sinüñ şevküñle lîkin olmadı şayd
1668. Geçer yāduñla her dem mā-cerāsı
Tapuñdan özge yoğdur āšnāsı
1669. Ki her bir demde sini ol perī-zād
İder biñ kez döküp gözyaşını yād
1670. Egerçi şüyı olmışdur raķībi
Velī yoğ vaşl h̄ñından naşībi
1671. Ruḥı gülzārını ider temāşā
Eline lîk el urmadı ḥāşā
1672. Ki bir yıl oldı almışdur o māhı
Daḥı mühriyledür Ḥağdur güvāhı
1673. Degil bir biñ yıl olsa bulmaya yol
Muḥāl olmışdur andan bir yimek ol
1674. Bu vehmüñden berīdür ol dil-fürüz
Ruḥı āyīnesine ḳonmadı toz
1675. Dil-i Mecnūnı kim başmışdı ḥayret
Yağardı ḥasret ile nār-ı ğayret
- 29a
1676. O sözlerden ki adın yād ḳıldı
Bu sözlerden birez kendüye geldi
1677. Yürürdi ḍarb yiyüp ser-şikeste
Nitekim murğ ola per-şikeste

Müte'ellim Şoden-i Mecnûn Ez-Ahvâl-i Leylâ

1678. Bu nazm-ı terde şarrâf-ı sühan-senc
Cevâhirden bu resme bağladı genc
1679. Ki ol mâh-ı kabâ-pûş-ı şeker-pâş
Melâhat mehd içre mihr-i cemmâş
1680. Çün oldı zülfi bigi pây-beste
Ġam-ı sevdâda qaldı dil-şikeste
1681. Bu oduñ cânına urdı gezindi
Dağı bir derde düşdi derdmendi
1682. Yem-i şevke qarışdı baħr-i hayret
Ġam-ı aşka irişdi nâr-i ğayret
1683. Kıyâs it nice düşmişdi diger-gün
Ki mecnûn olmış iken oldı mecnûn
1684. Qarâr u ħurd u ħ'âb u şabr muṭlaq
Gidüp andan nefes qalmışdı ancaq
1685. Teni kim müyeden dönmişdi müya
İrürdi âhı kûy-ı mâh-rûya
1686. Nazâr kıldı çü ħargâh-ı nigâra
Yüregın itdi ğayret pâre pâre
1687. Döküp ħûn-ı cigerden çeşmi âbı
Zebânı bād ile itdi ħiṭâbı
- 29b
1688. Didi ey 'ahdini iden ferâmûş
Olan aĝyâr-ı yâr ile hem-âĝûş

1689. Bu ne hâl idi ey mâh-ı şeb-efrûz
Ki ğayretden siyâh oldu baña rûz
1690. Qanı ol dem ki oturup ber-â-ber
İderdük mihr ‘ aqđini mükerrer
1691. Qanı ol kim virüp vaşluña ümmîd
Qılurduq şevk-i dilden ‘ ahd-i cāvîd
1692. Qanı ol da‘ vet-i şevk ü maḥabbet
Qanı ol ma‘ na-ı zevk-i maḥabbet
1693. K’ iderdün şıdık yüzinden işâret
Virürdün vaşl ḥ‘ânından beşâret
1694. Bugün ol hâleti idüp ferâmûş
Çevürdün yüzi ey mâh-ı kabâ-pûş
1695. Vefâdan sen ki döndürdün ‘ inânı
O da‘ vâ-yı maḥabbet n’oldı qanı
1696. Alam mihrüni virüp cānumı ben
Viresün bir daḥı mihrine dil sen
1697. Yeñi yâr ile olduñ söyle dil-şâd
Ki itmez olduñ eski yârüni yâd
1698. Eger ğayr ile olduñ ise hem-âġûş
Qadîmî düstı qılma ferâmûş
1699. Olup dil bâġ-ı ḥüsnün bâġbânı
Hevesde geçdi eyyâm-ı cevânî
1700. Çi ger bâġ üzre çekdi renc bülbül
Qarışdı ḥâr ile açıldı çün gül

56a

1701. Bu āhumdan ki yir anuñla ditrer
Ruḥuñ bāğından āḥir yimeye ber
1702. Leb-i la' lüñ baña ki ḵand-terdür
Naşībi ğayrinüñ andan ḥacerdür
1703. Ne cürm itdümdi evvelden saña ben
Ki āḥir böyle ḥ̣ār itdüñ bini sen
1704. O dem ki saña virdüm 'aql u cānı
Bu ḥāle itmedüm hergiz gümānī
1705. Göñül kıldı diyü mihrüñle peyvend
İderdüñ baña dürlü dürlü sevgend
1706. Gör ol sevgend nice şıdḵ buldı
Gör ol peyvend nice rāst oldı
1707. Dilüñ mihriyle ğayrı eyledüñ germ
Bini gördükde gelmez mi saña şerm
1708. Dotalum ğamdan oldı gözlerüm kūr
Görür ğayriyle āḥir ey yüzi nūr
1709. Çü 'ahd-i yār ḥaḵḵın fikr iderler
Saña peymān-şiken dil-dār dirler
1710. Şımaḵ 'ahdi degildür çünki ferruḥ
Ḥazer ḵıl bu işüñden ey perī-ruḥ
1711. Ki şınmayınca meyden rüy-ı evbāş
Olup bed-nām ḥalka olmadı fāş

1712. Şikeste kılmayınca cām-ı bedri
Şeb olup rû-siyeh gitmedi kıadri
1713. Şıdı çün ‘ahdini gülzârda gül
Düşürdi hâra anı âh-ı bülbül
- 56b
1714. Gönül ile tutam senden recâyî
Ne yüzden ire baña rûşenâyî
1715. Sen anı itmedün kim dil ola şâd
Elünden sinün ey bî-dâd feryâd
1716. Tapuñdan gerçi kim rencideyüm ben
Ölür rencide-dil rencidelikden
1717. Şuña irürdi âhir gönlümi ğam
Ki âzâd olduğundan urmazam dem
1718. Çeker gönlüm vefâsızlık cefâsın
Dilüm döymez ki diyem bî-vefâsın
1719. Bu kıamusıyla sensün yine cânım
Revân-ı rûhum u rûh-ı revânum
1720. Ğamuñdan kim olur ‘ömrüm tebâhı
Güzelligüñdür anuñ ‘özü-ğ’âhı
1721. Tapuñdur rûz u benün şem‘-i dil-sûz
Bu hoşdur kim ölem önüñde ey rûz
1722. Kimün kim var bunuñ bigi cemâli
Anuñ hün-rizlikden yok vebâli
1723. Meh olsa la‘l-i leb yüzüñdür ey mâh
İki ruhla şeh olsa sensün ol şâh

1724. Çi ger gülşende vardur verd ü lāle
Alur ‘aks-i cemālūnden nevāle

1725. Tutar sultān-ı hālūñ çetr-i müşgīn
Ki anuñ mülk-i Şām u Çīn ü Māçīn

1726. Bu hüsn ile çün ola rüy-ı dil-dār
Dil almağdurur andan kār-ı düşvār

57a

1727. Alınmaz dil meger virem revānum
Ki oda yandı ten mülkinde cānum

1728. Bu yüzden ğayrī çāre bulmazam hiç
Ki kamu varum idem yolına piç

1729. Boynuñ ile idüp feryād u zārī
Gözinden dökdi ebr-i cūy-bārı

1730. Devāsuz derd ile hayretde kaldı
Şifāsuz renc ile aşıfte oldı

1731. Dilinde derdinūñ olup biri yüz
Girü döndi ğam ile ol ciger-süz

1732. Yürürdi vālih ü hayrān u bī-rāh
Degildi kendü kendözinden āgāh

1733. Ne yolu kıanda varduğın bilürdi
Ne bir lahza özi varın bilürdi

1734. Özini itürüp ol merd-i şeydā
Gezerdi kūh u deşt ü dağ u şahrā

1735. Hevā şehrinüñ olmış şehir-bendi
Olupdı âteş-i ‘aşkuñ sipendi

Yâften-i Peder-i Mecnûn Mecnûn-Râ Der-Küh ve Bî-Hüşi-i Mecnûn

1736. İden meydân-ı ‘aşk içinde cevân
Bu resme urdı söz topına cevân

1737. Ki ol oğlın yitürmiş pîr-i fânî
Mişâl-i Yûsuf u Ya‘kûb-ı şânî

1738. Çü gördi kim idüp Mecnûn dehşet
Kaçup insândan gösterdi vahşet

57b

1739. Dili dürcinde derdin eyledi derc
Yolına itdi ‘ömri varını harc

1740. Yuya yıllarla ger sa‘y idüp âdem
Ağarup zengî urmaz Rûmdan dem

1741. Hâlâş için ki dökdi mâl-ı Kârûn
Dağı varduçça mecnûn oldu Mecnûn

1742. Çü bulunmadı çâre kaldı nevmîd
Ki tutmazdı dili ümmîd-i câvîd

1743. Girüp bir gûşeye cem‘ itdi tûşe
Ki ne vaqt ire diyü çâre gûşa

1744. Zâ‘îfî pîrî vü süstî zebûnî
Fenâ şehrinüñ oldu reh-nümünü

1745. Çü çökmiş göre ‘ömür hânesini
Diledi kim göre dîvânesini

1746. Dağı bundan üşendi kim revānı
Revān ola bedenden nā-gehānī
1747. Ecelden çün ola hāli diger-gün
Çala bī-gāneye ol māl-ı Çārūn
1748. ‘Aşā elde alup bir kaç cevānı
Yüridi isteyü ol nā-tüvānı
1749. Tolaşdı tağ u şahrāyı şitābān
Aradı vādī vü küh u beyābān
1750. Gözetmedük komadı cāy hergiz
Eşer bulmadı andan kaldı ‘āciz
1751. Şoñ ucu bir kişü virür nişānı
Fulān virānededür isteñ anı
- 34a
1752. Ki tutmuş anda bir ğār içre mesken
O ğārı eylemiş āhıyla külhan
1753. Teni çün neft olmuş kān-ı āteş
Şanasun kim döker bārān-ı āteş
1754. Çün anuñ kandalığı oldu ma‘ lūm
Yüridi ol yana bu pīr-i mazlūm
1755. Döküp gözyaşın ol virāna irdi
Bağup gördi anı līkin ne gördi
1756. Görür bir od berķ urmaz zebānı
Vücūdı kadınūñ çıkar duħānı
1757. Söyinmiş şem‘ bigi şöyle bī-nūr
Sen ü benden degil bil kendüden dūr

1758. Melāmet mesnedine arka virmiş
Düşüp deryā-yı fikre ğarķa varmış
1759. Aķıdur gözlerinden ķan ile yaşı
Ne ata ana ne yār u ne ķardaşı
1760. Bu ķamusından idüp dil berī ol
İdinmiş yār derd-i dil-beri ol
1761. Nizār itmiş teni dönmiş ħayāle
Özin bilmez ķılur geh ğāh nāle
1762. Şu resme bulmuş idi cismi ħiffet
Ki bilinmezdi itmeyince diķķat
1763. Ķamu gitmiş ne varsa et ü ķanı
Derisi ile kalmış üstüh'ānı
1764. Ħayātından teninde būy ķalmış
Memāta irmege bir mūy ķalmış
- 34b
1765. Yir üzre yilden olmuşken revān-ter
Yir altındağıldandı nihān-ter
1766. Vücūdı var kim olmuşdı fānī
Bedensiz anda gördiler revānı
1767. Çü oğlın gördi pīri aldı ħayret
Yüregi ķopdı cānı tutdı ğayret
1768. Ciger ķanı cigerden şıza geldi
Ciger üzre ciger ağıza geldi

1769. Yetürdi vardı atında oturdı
Dizine başını aldı yaturdı
1770. Egildi öpdi yüzün tıtdı başın
Yeñi ucuyla sildi gözi yaşın
1771. Gözin açup görür Mecnûn-ı ser-bâz
Ki olmuş kendüye bir şahş dem-sâz
1772. Atası yüzine idüp nezâre
Bilimez idi özin çekdi kenâra
1773. Özi varından olmayan aberdâr
Göricek ayri 'i bilür mi ey yâr
1774. Didi kimsün nedür benden murâduñ
Ne yirdendür gelişüñ nedür aduñ
1775. Eyitdi kim atañum ey ciger-süz
Sinüñ derdüñden olmuşum siyeh-rüz
1776. Çü bildi kim idügin tırdı Mecnûn
Düşüp pâyına yüzün sürdi Mecnûn
1777. Öperdi yandurup şefat çerāgın
Bu anuñ başın ol bunuñ ayağın
- 35a
1778. Döküp yaş aqladılar zâr zârî
İkisinüñ dağı gitdi arârı
1779. Oğul derdiyle urdı bağına tîr
Öküş zârîlğından şoñra bu pîr
1780. Çıardı hegbesinden hûb câme
Kemer biline başına ' imâme

1781. Getürdi yanına çekdi kināra
Giyürdi luṭf ile ol dil-figāra

1782. Dili levḥine ne itdiyse taḥrīr
Naṣīḥat-gūne bir bir itdi taḫrīr

Pend-i Peder-i Mecnūn

1783. Didi ey çeşm-i cāna şem' -i rūşen
K'olurdı rüy-ı dil ḥüsnüñle gülşen

1784. Perī rīvine göñlüñ oldı meftūn
Bini dīvānelıḡuñ itdi maḡbūn

1785. Bil ey 'ömrüm göginüñ āftābı
Ki bu devr-i dü-rüyüñ var şitābı

1786. Bu yoldan kim giyāhı oldı semnāk
Ḥazer ḳıl merkeb-i cismi ider ḥāk

1787. Nişān-ı tīr 'aşḳa eyledüñ ten
Bir ay olduḡuñı bir yıl tut sen

1788. Saña zaḥm urdı çerḫ-i bī-müdārā
Aḳar ḳanuñ gözünden āşkārā

1789. Bu yolda ol ḳadar yildüñ yügürdüñ
Ki varılmayacaḳ yollara varduñ

35b

1790. Degildür ki muḫālif yola gitmek
Kişi dāyim özin rencide itmek

1791. Şu vādī kim olupdur cāy-ı āb ol
Çün ire seyl-i tīz olur ḥarāb ol

1792. Niçe hem-rāh ola saña od u yıl
Yeter şūrīde olduñ kendüñe gil
1793. Reh-i ğamda nedür bunca tecemmül
Çadem merdâne bas eyle taħammül
1794. K'olur her bir belānuñ bir penāhı
Bilür āvāreler ārāmgāhı
1795. Eger dīvānelıġa urmasañ el
İşüñ bu vech ile qalmazdı mühmel
1796. Sinüñ şer-keşligünden tıldı eyyām
Bir iki gün n'ola ger kılsañ ārām
1797. Ki vardur her ğam-ı sevdāya ğāyet
İrür her miħnete lā-büd nihāyet
1798. Yirinde ħākī olmağ oldu bih-ter
Kişi ğurbetde qalmağdansa ebter
1799. Özüñi hoş dut kim 'ömrdür bād
Zihī āqil k'ola bu ğamdan āzād
1800. Bugün kim var daħı 'ömrüñ qararı
Gerekdür kim göresün rāst qararı
1801. Ecel irüp çü yarın baġlaya yol
Kimüñ qatında 'ömrün ola mağbül
1802. Getürmezler saña ħ'ān-ı emelden
Gelür öñüñe n'etdüñse 'amelden

36a

1803. amu malkun adem bih-teridur
Bu fi' ln ademildan beridur
1804. eref bulmi iken ey nr-ı dide
Neden vai gibi olma remide
1805. Gzm nrsun ol gnlm arifi
Yeter rencide ıldın ben za'ifi
1806. Bir iki gn ki sensn hem- innum
Rikbumdan binm ayrılma cnum
1807. Yaındur vat ol binmle dem-sz
Ki ursun cn ui mihrnle pervz
1808. Yneldm gitmege sen ol selmet
Bir i itgil ki olmaya nedmet
1809. Bu rz irdi ebe sen ey seer gel
Bu cn irdi lebe sen ey peser gel
1810. Ki n ire ecelden bana ayret
Bu yzden almaya cnumda asret
1811. Ben ol dem gitmel ey dil-pezirm
Ayakdan dmim ey dest-girm
1812. Kerem eyle onm oma mhmel
Yumulmadan gzm ur neye gel
1813. Yirmi bekledm aldm selefdan
Sini oyup gidem bri alefdan

1814. Bu mülk ü bu hazine k'oldı şayi'
Düşüp bigāneye olmaya zāyi'
1815. Yi rāhatlıkla çün hāzır durur genc
Ki cem' itdük çeküp biz zaḥmet ü renc
- 36b
1816. Sürüp zevk ile 'ālemde murāduñ
Seḥā'iyile çıkarğıl eyü aduñ
1817. Cihān yüzine şimdi baķacak göz
Ataya anaya sensün yaluñuz
1818. Revā mıdur ki ḥüsnünden idüp ḥor
Ḳoyasun didemüz 'ālemde bī-nür
1819. Ḳabül ider mi buni dūst u düşmen
K'ölem üstümde bulunmayasun sen
1820. Budur ḳorḳum çü gitdügüm bilesün
Gelesün līk bini bulamayasun
1821. Ḳoparup sīnem üstinde 'alāle
İdesün ḥasret ü derd ile nāle
1822. Dem-i serdüñ ger ola āteşin dūd
Baña ol düddan hīç olmaya sūd
1823. Çü Mecnūn-ı perīşān-ḥāl ü medhūş
Atası sözlerini eyledi gūş

Cevāb-ı Mecnūn Bā-Pedereş

1824. Didi ey şem' -i cem' -i dil-fürūzum
Zülāl-i ḳand-āb u hem-çü rūzum

1825. Sözüñüñ dürrin itse halka-ı gūş
Olur gün bigi rüşen şüret-i hūş
1826. Dilüñdür çeşme-i āb-ı hayātum
Ki ğark olmışdur andan şeş cihātum
1827. Naşihatde dehānuñdur şeker-riz
Kelāmuñ şerbetidür şihhat-āmiz
- 37a
1828. Şadef ağzuñ sözüñdür dürr ü gevher
Virür cān gūşına her dürri ziver
1829. Velikin bu dil-i bī-rāy u bī-hūş
İdüpdür pend-i kūşışi ferāmūş
1830. Kālalı hasret-i yār ile nā-kām
Hevādan berg gibi tutmaz ārām
1831. Şafā-yı aşk-ı dil-berden urur dem
Degil habbe katında iki ālem
1832. Çü bilmezüm gıceyi gündüzümden
Ne deñlü lezzet alam kendözümden
1833. Bugün diseñ ne yidüñ gıce anı
Ne idügin dimege fikr kanı
1834. Atasun gerç olur mihrüñe māyil
Degil āgāh derdüñden veli dil
1835. Yuyıldı levh-i dilden kendü adum
Ne adum bil ki maḥv oldı nihādum
1836. Bunı dil bilmeyeli oldı hayli
Ki ben Mecnūn mıyum yāhūd Leyli

1837. Seḫāb-ı dilden irüp girye-i berķ
Hevā odıyla itdi varımı ğarķ
1838. Çü vaḫṣī oldı dil ey nūr-ı dīde
Ola mı merdüm içinde remīde
1839. Budur ķorķum çü varup ķoparam gerd
Dil-i yārāna derdümnden ire derd
1840. Ḥarābe eylemişdür meyl-i rāyum
Ḥarābe ol cihetden oldı cāyum
- 37b
1841. Ḥaķuñ emriyle oldı baña bu iş
Binümçün gelmesün göñlüne teşvīş
1842. Ki dut kim gerdişinden rüzgāruñ
Kem oldı işigüñden bir gubāruñ
1843. Ye bād ile irüp emr-i İlähī
Götürdi ħirmenüñden bir giyāhı
1844. Düzüp bir meşhedi üstine ur dest
Eyit kim bundadur ol ‘ aşık-ı mest
1845. Şalāḫa ol kişi k’ olmaya māyil
Ḥalāşına anuñ kim bağlaya bil
1846. Didüñ kim merg kıldı ‘ ömrümi pest
Giribānuma uzatmışdurur dest
1847. Şu resme itmemişdür varımı terk
Ki terküm şafḫasından ders oķur merg

Vefât-ı Peder-i Mecnûn

1848. Çü pîr âşüftesini gûş kıldı
Gözinden âb-ı hasret cûş kıldı
1849. Muhaqqak bildi kim anı ğam-ı ʿ aşk
İdüpdür şehr-bend-i ʿ âlem-i ʿ aşk
1850. Açılup sırr gencinüñ kilîdi
Halâşından anuñ kesdi ümîdi
1851. Didi ey şûr-ı ʿ aşk ile ciger-sûz
Duĥân-ı hasret ile âteş-efrûz
1852. Çü nevmîd olduĥuñ itdüm semâʿî
Berü gel bârî idelüm vidâʿî
- 38a
1853. Recânuñ yaʿ nî kalmadı hicâbı
Şirişkünden yüzüme dökĥil âbı
1854. Kʼedem ol âb ile ğasl-ı kefen ben
Kılam ĥoş-bû demünle pîrehen ben
1855. Yolumı tutdı târîk-i ĥarâbî
Ki irdi ĥarba ʿ ömrüm âftâbı
1856. Çü rıĥlet kûsın urdı kârbânım
Getürdi hûdeci uş sârbânım
1857. Bu ʿ âlemden gönül baĥladı maĥmil
Daĥı bir ʿ âleme yaĥlaşdı menzil
1858. Ecel çevĥanı irdi kim ura toĥ
Olısdurur andan merkebüm çûb

1859. Ğamuñ ıaşı bu ‘ömrüm ŧ̄isesini
Şıdı maıv itdi cān endiŧesini
1860. Bir arada sinüñle konuşum yok
Giderüm yola daıı dönüşüm yok
1861. Bu demdür ħālüñi āıır ŧoruşum
Bu görüŧdür yüzüni ŧoñ görüŧüm
1862. Yaıındur kim ağızda bağlana dil
Çekile göze sürme yirine m̄il
1863. Diyüp bu sözleri ol dil-figāra
Elin uzatdı vü çekdi kināra
1864. Yüzün öpdı vü boynın koğuladı
Yiri ħasret yaşı ile ŧuladı
1865. Akıdup dāne dāne d̄ideden dür
Nes̄iminden dimāđı eyledi pür
- 38b
1866. Yile virde çü ‘ömri ħāşılını
Vidā‘ idüp koğı ol b̄i-dilini
1867. İrişdi kendünüñ kaşırına rencūr
Yaıın bildi ki cān andan olur dūr
1868. Bir iki gün gidüp tāb u tüvānı
Ğamıyla kıldı anda zindegānı
1869. Süvār olup ecel atna nā-gāh
Revān oldu fenā ŧehrine b̄i-rāh
1870. Urup pervāz cān murđı kafesden
İrişdi maışad-ı şıdka nefesden

1871.   Ḳadīmī resmi bu oldı cihānuñ
          Ki tenden raḥtını alur revānuñ
1872.   Mürūr-ı dehr itmişdür bunı kār
          Ki ne gül ḳor bu bāğ içinde ne ḥār
1873.   Kimüñ başına urdı la‘ lden tāc
          Ki nefsi merkebinden almadı bāc
1874.   Anı kim lem‘ a-ı baḥt itdi ḥandān
          Eritdi şem‘ bigi ḳıldı giryān
1875.   Bu oduñ ‘ālemi ḥıtdı şerārı
          Bu sözüñ çerḥa irişdi buḥārı
1876.   Fenā eliyle şunup sāḳi-i dehr
          Bu şerbetden virür her kişiyeye behr
1877.   Olar oldı bu deyr içinde rāḥat
          Ki varından bunuñ itdi ferāgat
1878.   Aña fetḥ oldı dehrüñ genc ü kânı
          Ki gelmeden fenā ol oldı fānī
- 39a
1879.   Beḳāya olmayup ya‘ nī recāsı
          Özi varını yoğ itdi fenāsı
1880.   Degildür çünki bāḳī dehr genci
          Çeker mağrūr olan aña renci
1881.   Şu kim bu varḥadan ḳurtardı cānı
          Ebed zevḳiyle şād oldı revānı

Ender-Bî-Vefâ'î-i Dünyâ

1882. Gönül aç h'âb-ı ğafletden gözüni
Olup bîdâr devşir kendözünü
1883. 'Anâşırdan mürekkebdür çü ebdân
Degil muhkem binâ-yı cism-i insân
1884. Ki cem' -i bād u nār u āb u hākūñ
Zarūrî menşe' i olur helākūñ
1885. Birisi çün muhâlif gele hâle
Halel irişür andan i' tidâle
1886. Muhabbat olıcağ hâli mizâcuñ
Dağı olmayısar nef' i ' ilâcuñ
1887. Sipâh-i mevt çün açâ kemîni
Gözüne teng ider şuhuf-ı zemîni
1888. Olursañ cidd râhında muqayyed
Saña sūd itmeye burc-ı müşeyyed
1889. Sini ger dehr ide şâh Ferîdün
Ecel irüp kılısar bağruñı hūn
1890. Ger olduñsa yedi iklîme server
Olursun ' âkıbet hâke ber-â-ber
1891. Ferište-şekl dünyâ dîvdür bil
Helākūñ andan olmışdur hâzer kııl
1892. Dehâni şekker ü zehr oldı būsı
Fesâne oldı ehline füsüsü

1893. Virürse dağı saña ni‘ meti bol
Aña aldanma kim mekkârdur ol
1894. Añun virdüğini şanma ki alur
Kime ne virür ise girü alur
1895. Cihānuñ nīş nūşı ‘ ayşıdur yas
Sürürü hūzn ü rāhatlıđı vesvās
1896. Sürilür gerçi ‘ ayş u nūş u şādī
Kim aldı ‘ ayş nūş ile murādı
1897. Niçe bir yiyesün dünyā ğamını
Ki virür şehd yirine semīni
1898. Hevā-yı mülk yolında olma sālīk
Kim andağı menāzildür mehālik
1899. Bu vādī k’aña uğratdı sini rāh
Fenā seyline olmışdur güzergāh
1900. Kim ol seyl ile ‘ālem vardı ğarqa
İrişdi baħr-i mevci ğarba şarqa
1901. Getürmez girü hergiz alduğını
‘ Adem mülkine iltür bulduğını
1902. Riyāzı sebzesi olmışdurur seyf
İçinde serv bigi addüñe hayf
1903. Ki tīğından urup bađruña yāre
İdiserdür eliyle pāre pāre

40a

1904. İlähî çün ecelden câne aşüb
İrişüp ola cismüm merkebi çüb
1905. Gidicek baķmayup şola vü saĝa
Yaķınuñdan bini şalma ıraĝa
1906.   İnāyet gülşeninde kıl  uraĝum
Hidāyet pertevinden yaķ  erāĝum
1907. Revānum şād idüp baķşāyişüñden
Güşāyiş-i feyz kıl āsāyişüñden
1908. Dutup nūr-ı beşāret birle rüşen
Zılām-ı havfi ref  it bu ķuluñdan
- Firāķ-ı Mecnūn Ber-Gūr-ı Pedereş**
1909. Meger bir gün ķazādan vaķt-i şeb-g r
Giderdi bir kişi itmege naķc r
1910. Oturmiş idi Necd  stinde Mecn n
Nitekim t c üzre dürr-i mekn n
1911.  n ol āş fteye  uş oldu şayy d
Didi ey ehl-i beytinden olan yad
1912. Ne ata y duņa gelür ne m der
Ne hem-r h u ne y r u ne ber der
1913. H lef haķkında ba  z lar selefden
Didiler h k yegdür n -h lefden
1914. H y tında ķatından d r olup sen
Kaķarduñ eyleyüp vaķset pederden

- 40b
1915. İrelden gönlüne cūş-ı cevānī
Vuḥūş ile idersün zindegānī
1916. Çü şundi añā cām-ı mevt sāķī
Sini Ḥaķ eylesün yirinde bākī
1917. Ğam-ı mihrüñle terk itdi emāret
Gelüp qabrini qıl bārī ziyāret
1918. Çü maḥrūm eyledüñ ol dil-figārı
Revānından dilegil ‘özr bārī
1919. İrişdi gūşına çün bu kej āheng
Görindi rāst qaddi nāleden çeng
1920. Dirīğ ü ḥasret ile başına ḥāk
Şaçup āh ile itdi zehresin çāk
1921. Bir arada ki yoğ idi qarārı
Düşüp toprağ üzre qıldı zārī
1922. Yüz urup qabrini itdi der-āğūş
Yüregi yandı gönli eyledi cūş
1923. Aqıtdı ebr bigi eşk-i ğamnāk
Gözi yaşından itdi ḥāki nemnāk
1924. Gehī devşürdi düşüp qabrine ber
Gehī ḥākin iderdi başına efser
1925. Şan oldı ruzı zindān ehlinüñ şeb
Ye ḥud bīmārı dutdı tāb ile teb
1926. Urıldı fetḥ-i bābınuñ kilīdi
Kesildi dest-ğirinden ümīdi

1927. Gözinüñ baħri idüp dür-feşānī
Aradı hem-niṣīninden niṣānı
1928. Çü bulmadı ğam ile ğam-güsārı
Gözinden ҡana ğarķ itdi ‘ izārı
- 41a
1929. Aķıdup gözlerinden cūy-ı ābı
Yüz urup ҡabrine itdi ħiṭābı
1930. Didi kim n’olduñ ey cānum baba sen
Kim olduñ ben ğarībinden cüdā sen
1931. ‘ Aceb ҡandasun ey ğam-ħ̣ār-ı dil-keş
Ki urduñ hecrüñ ile cāna āteş
1932. Firāķuñla ğamuñdan āteşin dūd
Yüregümde ҡodı od üstine od
1933. Düşüp derd ü ğamuñdan ıztırāba
Vücüduñ varını virdüñ ħarāba
1934. Fenādan sen beķā iline göçdüñ
Baña öksüzluĝuñ ıonını biçdüñ
1935. Mübārek bād irmez çün demüñden
Giyelüm bārī ol ıonı ğamuñdan
1936. Oĝul derdinüñ atadur ‘ ilācı
Atasuz olmaķ acı imiş acı
1937. Sen idüñ baña üstād-ı ıarıķat
Sen idüñ baña ğam-ħ̣ār-ı ħaķīķat

1938. Sen idüñ baña ğamda yār u yāver
Sen idüñ baña bāzū-yı dil-āver
1939. Bini terk itmez imiş derd bildüm
Bu derd içre ki senden şoña kıaldum
1940. Nihādumdan kıopar biñ āh u feryād
Kıaçan kim bir sözüñi iderüm yād
1941. Kıatuñda cürm ile bī-i' tizārum
Öñüñde ħāletümden şerm-sārum
- 41b
1942. Sinüñ baĝruñ binüm derdümler sūrāĥ
Binüm göñlüm sinüñ mihrüñle güstāĥ
1943. Binüm mihrümle sen içdüñ sem-i ğam
Ben urmadum sinüñ rāyuñla bir dem
1944. Murāduñca dilümden gelmedi söz
Ĝam u derd ile oldum āteş-efrüz
1945. Egerçi itdi çeşmün 'ālemi ter
Oĝul bāĝından āĥir yimedüñ ber
1946. Yoluma 'ömrüñi itdüñ telef sen
Yoluñda ĥayf oldum nā-ĥalef ben
1947. Bu bī-ĥāşıldan āĥir gör ki n'etdüñ
Belā vü derd ile nevmīd gitdüñ
1948. Olalı ben hevā içinde ser-bāz
Sen itmez olduñ 'ayş u nūşa āĝāz
1949. Saña itdüklerümden ey peder āh
Ki olmışum sinüñ yoluñda güm-rāh

1950. Eger benden ʔapuñ olmaya hoşnüd
Olurum Hâliküñ ʔatında merdüd
1951. Ciger ʔanını içüp her cihetden
Ciger dirdüñ baña sen merḥametden
1952. Cigerden gerçi sen olduñ ciger-ḥ̣ār
Ciger reddüñle olmasun ciger-ḥ̣ār
1953. Ciger yiyüp çü sen girdüñ zemine
Ciger ʔan eyledi derdüñle sine
1954. Çü pendüñ gūşa itmedüm le ʔālī
Yirüm uş devr elinden gūş-mālī
- 42a
1955. Bu sözlerle idüp āh u fiḡānı
Siyāh itdi duḡānından cihānı
1956. Yem-i zūlmet çü ʔıtdı deşt ü ʔaḡı
ʔamu gösterdi dürr-i şeb-çerāḡı
1957. Sevād-ı şeb perişān itdi gīsū
Müzeyyen eyledi nāhid ü meh rū
1958. Gözi k'olmışdı Mecnūnuñ şadef-reng
Nişār itdi dürer bir niçe ferseng
1959. Dönüp deryālara eşk-i revānı
Aḡardı cūy bigi baḡrı ʔanı
1960. Oturdu meşhedüñ ʔatında tā rūz
Oḡurdı derd ile ebyāt-ı dil-sūz

1961. Dem-i iks̄ir-i ūbħ-ı k̄imyā-ger
Kinār-ı çerħ ü ħāki eyledi zer
1962. Olup s̄üz-ı ciġerden āteŝ-efr̄üz
Yirinden t̄urdı Mecn̄un-i ciġer-s̄üz
1963. Ol eṫrāfi yaşından itdi nemnāk
İrişdi k̄uh-i Necde yine ġamnāk
1964. Ğam ile ħāli olmişdı diġer-ḡun
Bilimezdi d̄üni ġun mi ġüni d̄ün
1965. İderdi baħt ile kār-zārī
Bu ħāletle geçerdi r̄üzġārı

Üns Giriften-i Mecn̄un Der-K̄uh Bā-Vuħūŝ ve ŝuyūd

- 42b
1966. Yazan menŝūr-ı ŝāh-ı ‘aŝka tuġra
Bu resme nāme’i itmişdür inŝā
1967. Ki ol ŝūrīde-i meŝhūr-i āfāk
Diyār-ı ‘aşqda ser-ħayl-i ‘uŝŝāk
1968. Heves devrānınuñ āŝüfte-kārı
Hevā ġülzārınuñ murġ-ı hezārı
1969. ŝabā bigi ŝeħer-ħīz ü sebük-pāy
Murādı ħirmeninde bād-peymāy
1970. Dem-i serd ile germ idüp hevāsın
Bir iki ġun ki t̄utdı ata yasın
1971. Giyürüp cāme-i dil-ber ġamını
Çıķardı ‘aşq anuñ mātemiñi

1972. Peder hūnın giderdi derd-i dil-ber
Ġam-ı yāre ne māder ne berāder
1973. Ġazeller dirdi yād idüp ḥabībi
‘ İlācı içün isterdi ṭabībi
1974. Meger vaḥṣīydi boşanmış resenden
Gidüpdi cümle hūy-ı ḥulḳ andan
1975. Nitekim vaḥṣī seyr iderdi şahrā
İki dem bir yiri kılmazdı me’vā
1976. Ne ādem ḥilḳati ne hūy-ı ḥayvān
Vuḥūş ile dili iderdi seyrān
1977. İdüp bīgāne ḥıṣ ü āşnāyī
Şorardı şīrden şīr-i şifāyī
1978. Getürdükçe dile sevdā niyāzın
Dilünün gözine söylerdi rāzın
1979. Ne vaḥṣī kim olurdu anda yeksān
İderdi ḥidmetin anuñ şitābān

.....¹

12a

1980. Çü yarın eyleyüp ‘azm-i sefer ben
Buradan idesün ya’ nī güzer sen
1981. Gelesün luṭfuñ ile ey melek-ḥū
Şu qarşu görinen ḥargāha qarşu

¹ 42b numaralı sayfanın devamında 12a numaralı sayfa gelmekle beraber konunun akışı itibariyle 42b ‘nin devamı ve 12a’nın öncesi olan varaklar yazmada eksiktir. Şâhidî’nin eserinde, Kadîmî’de 1979-1980 arasındaki beyitlere denk gelen kısımda Mecnûn’un geceleyin ettiği niyaz, ay ile zuhal, müşteri, utârid, zühre, merîh yıldızlarına hitabı, Allah’a yalvarışı ve onun dilinden bir münâcât, bir müstezâd, Leylâ’nın biri ile Mecnûn’a mektup gönderişi vardır.

1982. Ki yazup nāme ye derdüm h̄isābın
İrürem ıtapuña miḥnet kitābın
1983. Boyun servi salıcaḫ aña sāye
Viresün nāme 'i ol mübtelāya
1984. Bu resme eyledi çün anda güftār
Gözüm den ğayb oldı ol perivār
1985. Seḫer ki ğitme ğiçün yola girdüm
Varup ol didü ği ḫargāha irdüm
1986. Ḳara atlasdan idüp serve cāme
Gelüp tenhā elüme şundı nāme
1987. Sözi luḫfi ki şād itdi revānı
Budur ol nāme didi şundı anı
1988. Çü dil-ber nāmesini ğördi Mecnün
Yirinden cūşa gelüp ıırdı Mecnün
1989. Olup şūrīde çāk itdi ol abdāl
El urup nāmeden ğayrī 'i der-ḫāl
1990. Çü bu luḫf irdi ana fazl-ı Rabdan
Düşüp ḫāk üzre ol merdī şegābdan
1991. Başıını urdı aya ğına tekrār
Ġözi yaşıyla devr itdi çü pergār
1992. Dilinde 'aşḫ şevḫi eyledi cūş
Ki ol cūş ile oldı mest ü medhūş

12b

1993. Girü çün mestlikden hūşa geldi
Öñine nāme şevķi düşe geldi
1994. Yüzine urdı buldı bŷy-ı cānı
Gözine sürdi nŷr oldu revānı
1995. Sevādından dil-i ğamġini mesrŷr
Olup virdi beyāzı çeşmine nŷr
1996. Cihānı āteş-i şevķiyle yaķdı
El urdı nāme'ı açdı vŷ baķdı

Nāme-i Leylā Be-Mecnŷn

1997. Yazılmış nāmede nām-ı İlähî
Ki cümle 'ālemŷn oldur penāhı
1998. Aña muhtāc ķamu bî-niyāz ol
Cemî' mŷmkināta kār-sāz ol
1999. Çerāġ-ı dehr nŷrından mŷnevver
Riyāz-ı arz luţfindan mu'atţar
2000. İrüren ol siyāh ile sepîdi
Elinde cümle maķşŷduñ kilîdi
2001. Ezel iķlîminŷn ol zŷ'l-celāli
Ebed devrānınuñ ol lâ-yezāli
2002. İrŷr emrinden anuñ nŷr cāna
Cemālinden şeref virŷr cihāna
2003. Pes andan şŷr-ı 'aşķuñ ķışşasından
İdüp taħrîr kendŷ hışşasından

13a

2004. Hevâ mülkinde görüp hâsılın bād
Dimiş derd-i dilinden eyleyüp yād
2005. Ki ey pervâne-i şem^ç-i İlähî
Fenâ şehrine ilten toğrı rāhı
2006. Düşüpdür şūr^ç aşkuñdan cihāna
İrür āhuñ duğhānı āsmāna
2007. Dilün fetḥ ideli mülk-i hevāyı
Bulupdur^ç aşk senden rüşenāyı
2008. Çü genc-i rūhdur renc-i maḥabbet
Dilindür ḥāzin-i genc-i maḥabbet
2009. Sözün tārīk-i ğamda baḥş ider cān
Nitekim zulmet içre āb-ı ḥayvān
2010. Firāqumdan ki gitmişdür qarāruñ
Nitesün nite geçer rūzgāruñ
2011. Sañadur cān ile göñlüm niyāzı
Kimüñle sen kılursuñ^ç aşk -bāzî
2012. Bini yad ile şanup olma rencūr
Sinüñüm gerçi senden olmuşum dūr
2013. Aña kim nisbet idersün bini sen
Ḥudā ḥaḳḳı murādın virmedüm ben
2014. Arada gerçi a^ç dā itdi vesvās
Velî toğunmadı dürrüme elmās

13b

2015. Vücūdum cevheridür baħr-i ‘iffet
Daħı nā-süftedür bu dürr-i ‘işmet
2016. Anuñla olmadum bir laħza hem-dem
Ġam-ı mihrüñden ayru urmazam dem
2017. Görelden dīde sen ferruħ-nihādı
Bu oldı cān ile gönül murādı
2018. Ki olduĸça tenüm mülkinde cānum
Şeref bula sinüñle āşyānum
2019. Bana çün itmedi taĸdīr Allāh
Ki vaşluñ gülşenine ile dem rāh
2020. Ġamuñdan tutdı dehri dūd-ı āhum
Bu dirlikde binüm var mı günāhum
2021. Kılurum ĸayretüñden sīnemi çāk
Rızāñı gözlemezsem başuma ĸāk
2022. Vefā yolında yildüm gice gündüz
Yüzüm āyīnesine ĸonmadı toz
2023. Günāhum yoĸını bilür İlāhum
Eger var ise ‘afv eyle günāhum
2024. Geçürdügüm anuñla rüzgārı
Bilirsün kim degildür ihtiyārı
2025. İşidüben giceler n’etduĸuñı
Gözüñden ĸanlı yaşı batduĸuñı
2026. Taşı bālīn ü ĸāki bister itdüm
Çü od oldum yirüm ĸākister itdüm

2027. Eger ‘arz olsa bu cismüm ħarīri
Göreydüñ andağı naqş-ı ħaşıri
2028. Baña ta‘ n itme sende yok diyü ğam
Sebū seng üzre olmaz şışeden kem
2029. Binüm şevkümle k’olduñ lāubālī
Ġamuñdan şanmağıl göñlümi ħālī
2030. Dem-ā-dem itdügümce derd ile āh
Neler çekdügümi bilür bir Allāh
2031. Egerçi yandurur pervāne’i şem‘
Özinüñ dağı cismin maħv ider lem‘
2032. Şu kim āh ile virür sūzdan dūd
Aña dil olduğundan olmaya sūd
2033. Hevāñ odında yanmışdur vücūdum
Ki irişdi felek evcine dūdum
2034. Dağı ey bāğ-ı ‘aşk içre yaraşık
Dilüme ħüsnüme ma‘ şūq u ‘ aşık
2035. İrişdi gūşuma k’ol pīr-i ħikmet
Yağarken senden ayru nār-ı ħasret
2036. Ġamuñdan döymeyüp bu mā-cerāya
Fenādan intikāl itmiş beķāya
2037. Şerāb-ı mevt aña çün şuna sāķī
Ĥağ itsün gevherin yirinde bāķī

14a

2038. Bilürsün kim sever Hâk şābir̄ini
İdüp şabr eyleme āh u en̄ini
2039. Belā vü derd ü şabrı pīşe eyle
Bu dehrüñ gerdişin endīşe eyle
2040. Şu girye k'aña hāndān ola aġyār
Anı ketm eylemekdür fi'l-i muhtār
2041. Şu ġam k'anı görüp düşmen ola şād
Ne hoşdur k'anı 'ākil itmeye yād
2042. Bu derde şabr kıl ey yār-i şādık
Ola kim irgüre maqşūda Hālīk
2043. Bu firkat hārına eyle taḥammül
Ola kim bāġ-ı vuşlatdan ire gül
2044. Çi görür naḥlde zenbūrveş hār
Ruḥabdan şehd bigi gösterür bār
2045. Egerçi kim çeker renci ikinci
Çü vaqt ire virür ol renc genci
2046. Yaluñuz ḵalduġuña olma dil-teng
Ki bu yüzden tūtarum ben de āheng
2047. Hevā yolında kim hār u ḵasum ben
Girü kendü yirümde bī-kesüm ben
2048. Ġam-ı 'aşḵuñdurur göñlüme yoldaş
Ne hoş yoldaşdur āḥsenet şābāş
2049. Gözümüñ nehri cismüm perdesidür
Dil ü cānum hevā perverdesidür

2050. Sinũn pāyuña gerçi h̄ar urur nīṣ
Binũm gōñlũnden irũr cāna teṣvīṣ
2051. Şu kũhuñ k'ola saña cāy ğārı
Ṭoludur Őevķi ile dil diyārı
2052. İderseñ pāyını sen rīṣ ey h̄ar
Őaķın kim irũp āhumdan yaķar nār
2053. Yũzin ger idesũn ey gerd-i menzil
..... olma ğāfil
2054. İdũp ey bād-ı āhum pāk rāhın
Gidergil tekyegāhından giyāhın
2055. Gōñũl māhına mihrũn āftābı
Eger fer virmese virmezdi tābı
2056. Şu kim itmez yoluna cānını terk
Yiridũr kim aña hem-dem ola merg
- 15a
2057. Aña kim virmeye mihrũn ziyā 'ı
Cihāndan bulmasun hiĉ rũšenā 'ı
2058. Oķıdı ĉũnki ol mektũbı Mecnũn
Olup Őũride dōkdi gōzleri hũn
2059. Hevādan ' aŐķ baķri eyledi cũŐ
Őeğab ğamrından oldu mest ũ bĩ-hũŐ
2060. Ṭolanup ķāsidiñ Őolın u Şağın
Öperdi geh elini geh ayağın

2053. İkinci mısradaki noktalı yerlerin üstüne bant yapıştırılmış.

2061. Didi n'eydem ne kâğıd var ne hâme
Cevâb için ki yazam yâre nâme
2062. Bu emri yirine getürdi kâşid
Kamu esbâbını götürdi kâşid
2063. Çü kâğıd geldi ol şūrīde-i dehr
Ġamından k'ıçmış idi derd ile zehr
2064. Sırışkiyle ciger kanını ezdi
Kalem müjgânını kıldı vü yazdı
2065. Dili dürcinde ne itmiş idi derc
Yazarken nâme anı eyledi hârc
2066. Murādınca çü oldu hâtm nâme
Virür luḡ ile ol merd-i kirāma
2067. Didi ey hūb-rūy-ı ferruḡ-aḡter
Murāduñı Ḥudā itsün müyesser
2068. Baña cāndan k'irürdüñ armağanı
Bunı daḡı vir ol yâre nihānī
2069. Alup ol nâme'ı merd-i yegāne
Nigārından yaña oldu revāne
2070. Çü ceḡd ile bu yolda eyledi cid
İürdi nâme'ı Leylīye kâşid
2071. Elinden nâme'ı çün aldı dil-ber
Gözi yaşından itdi nâme'ı ter

Nāme-i Mecnūn Be-Leylā

2072. Yazılmış evvelinde gördi anı
Anuñ adın ki yoqdur aña şānī
2073. Ezeldür şem^ç -i vaḥdāniyyet andan
Ebeddür lem^ç -i furqāniyyet andan
2074. Ne kim var ise andandur eşerler
Viren ol seng-i ḥārādan güherler
2075. İder perverde baḥr içre yetīmi
Şadefde ḥalk ider dürr-i ^ç azīmi
2076. Ne 'i kim fikr ide nādān u dānā
Anuñ ^ç ilminde var pinhān u peydā
2077. Maḥabbet pertevinden rüşenā 'ī
Virüp rüşen-dil ider āšnā 'ı
2078. Pes andan şoñra yandurup cigerler
Dimiş kendü ifrāqından ḥaberler
2079. Elā ey cān-ı ^ç ālem ü ^ç ālem-i cān
Çerāğ-ı meclis-i ervāḥ-ı insān
2080. Yüzüñdür verd-i gülzār-ı melāḥat
Lebüñdür zübde-i kān-ı ḥalāvet
2081. Cemālūñ maḥzar-ı nūr-ı Ḥudādur
Ruḥuñ āyīne-i ^ç ālem-nümādur
2082. Vücūduñ cevheridür rüh-ı muṭlaq
Muşavver nürdür zātuñ muḥaqqāq

2083. Kamer alnuñ yüzüñ gündüz çerāğı
Lebüñ Kevşer ruḥuñ Firdevs bāğı
2084. Yazılmış lâle vü sünbüller ile
Cihānı rüşen itmiş güller ile
2085. Behārum gülsitānum tāze servüm
Binüm kebk-i hırāmānum tezervüm
2086. Sa' ādet tācısun düşmen serinde
Gühersün līk ğayruñ efserinde
2087. Vücūduñ gencedür hıfz itmiş ağyār
Elinde düstuñ ḳalmışdurur ḥār
2088. Bini şevķüñde hecrüñ eyledi mest
Kimüñ boynına urursun ' aceb dest
2089. Ben aldum ' aşķuñuñ varın virüp dil
Sinüñ gönlüñ kimüñ mihrine māyil
2090. İşigüñ ḥākidür cismüm türābı
Ki sīrāb ider ruḥsāruñ ābı
2091. Gönül ḳudsinde ey nūr-ı ilāhum
Cemālüñ ka' besidür secdegāhum
2092. Şafā gencini ḥüsnüñdür müfettiḥ
Dil-i ğamġine la' lüñdür müferriḥ
2093. Yile virme bini ḳapuñda ḥāküm
Nevāziş ḳıl ğarīb-i derdnāküm
2094. Egerçi kim ḳapuñdan düşmişüm dūr
Ġam-ı ' aşķuñlayum ' ālemde meşhūr

16b

2095. Virem derd-i dilümden çün dem-i serd
Hevâ mağzına andan irişür gerd
2096. Sözüñ ben bî-dil ile piç-der-piç
Çü hîç oldum her işüm hîç-der-hîç
2097. Urursun zaħm girü raħmet idersün
Çü raħmuñ var zaħm urup n'edersün
2098. Varup ağıyāra itdün rüzımı şeb
Şebüm rüza ire mi ey şeker-leb
2099. Nice umsun gönül ol bāğdan bār
Kim anuñ bāğbānı ola ağıyār
2100. Dil-i bî-dāda bir dem itmedüñ dād
Alursun cānum itmezsün bini yād
2101. Dilüñdür saħt sözüñdür velî nerm
Ben od oldum sinüñ göñlün degil germ
2102. Şıyup 'ahdüñi ey māh-ı dil-fürüz
Enis idindüñ ağıyārı şeb ü rüz
2103. Baña sırr ile idüp çāre-sāzî
Çılursun anuñ ile 'aşk-bāzî
2104. Var ise baña mihrüñ şevk kıanı
Eger yoğ ise dilde 'aşk-ı fānî
2105. Ben ü sen olalı ma'şūk u 'āşık
Baña bir fi'lüñ olmadı muvāfık

17a

2106. Ferāgāt gösterürsün bī-dilünden
Kime idem ‘ aceb feryād elünden
2107. Bu ‘ ālemde çü bildüm özümü ben
Sinüñ yüzüne açdum gözümü ben
2108. Ğam-ı ‘ aşkuñ ki göñlüm hāşılıdır
Tenüm mülkinde cānum menzilidür
2109. Dügün-i şevkle bağlandı mizācı
Ki sensün derdi anuñ hem ‘ ilacı
2110. Lebüñ şehdine ger ire megesden
Tenüm şevk ile ditrer ol hevesden
2111. Anuñçün mūr bigi seyr iderüm
Ki şehdüñden meges şerrin giderem
2112. Zebān-ı hāmeden olup şeker-rīz
Beşāret yüzün açmışsun dil-āvīz
2113. Degil baña beşāret añadur kim
Sinüñ bigi nigāra ola hākim
2114. Sa‘ ādet ol sere urmuşdur efser
K’ola bālīnde sinüñ ile hem-ser
2115. Çerāguñdan eger cānumdurur dūr
Hudā pervāneñi kılmaya bī-nūr
2116. Kō yaqsun bini bu nār-ı melāmet
Sen ol İbn-i Selām ile selāmet
2117. Ğam ile bülbül olmuşdur nefes-gīr
Nevāle bāğdadur zāğa encīr

2118. K'aña ger oldısa vaşluñ neväle
Şükür kim baña ğamuñdur haväle
2119. Ol olsun vaşluñ ile şād u hurrem
Bini hecr ile yaqsun âteş-i ğam
2120. Gözümden ben dökeyin āb u āzer
Cemālūñ bāğı virsün haşıma ber
- 17b
2121. İrürdi çün bu rûza rûzgārum
Daĥı bir yüzden iderüm şümārum
2122. Umarum ya' nî kim ol la' l-i gül-reng
Çıka taşra ki çekdi zahmet-i seng
2123. Kamer kim 'āleme andandurur nūr
Ola kim Haq ide şu' bāndan dūr
2124. Gide zenbūr kıala şehd bāķı
Ola meh hālī tura mihr bāķı
2125. Ala hālī görüp şahnımı bāğuñ
Yirini bülbül-i şūrīde zāğuñ
2126. Kıala şāfī gide āyīneden jeng
Daĥı itmeye gence mār āheng
2127. Ye niçün itmeyem şām u seher āh
Ki hālümnden binüm olmaduñ āġāh
2128. Çü idüp turrenden nāfe-ġüşā'ı
Çözesün 'aķd-i zülf-i 'ıtrsa'ı

2129. Nesīm-i şubḥ ile bŷyından anuñ
Baña gönder ki rŷıdur revānuñ
2130. Lebŷn ŷevķiyle gŷnlŷm tāb içinde
Diler bŷse velīkin ḥŷāb içinde
2131. Hevāñ ile ireli başuma tāb
Diriġā kim ḥayāl oldu baña ḥŷāb
2132. Mŷbārek demdŷrŷr ol vaķt-i pīrŷz
K'ire ŷŷrīdeye yār-i dil-fŷrŷz
2133. Ruḥı bāġıyla la' linden pey-ā-pey
Gehī ŷeftālŷ vire geh vire mey
2134. Nesīm-i sŷnbŷlinden aldurup hŷŷ
Ķıla cān bigi ŷevķ ile der-āgŷŷ
2135. Gehī ide zenaḥdan sībsāyı
Lebinden geh ala cānum ŷifāyı
2136. Ŧutup bir elde cām-ı cān-fezāsın
Ala bir ele zŷlf-i 'ıtrāsın
2137. Velīkin yol bulan rāz-ı nihāna
Bu ḥālet āña olmıŷdur fesāne
2138. Ķapuñdan hecr ile gerķi ki dŷrum
Sinŷñ ḥŷsnŷñķŷn ŷzŷmden ġayŷrum
2139. Ḥzŷrŷnŷda ki olam ŷām seher ben
Saña reŷķŷmden itmezem nazār ben
2140. Ŧama' pāyına dil urmuŷdurur bend
Olupdur vaŷfuññ ḡŷşına ḥursend

2141. Çü rûhum buldı şevküñden şafâ'ı
Giderdi nefis aradan iktizâ'ı
2142. Ğam-ı 'aşkuñla ki oldı şümârum
Binüm yok şüret-i zâhirde kârum
2143. Şerîk-i yâr 'aşk içindedür şirk
Hevâ âbında ol olmışdurur çirk
2144. Virür çün gönlüme mihrüñ tesellî
Cemâlüñ n'ola itmezse tecellî
2145. Binüm 'aşkuñ ğamıdur çâre-sâzum
Cigerde zaħm-ı ğamzeñ dil-nevâzum
2146. Egerçi kim bu zaħma merhemüm yok
Çü sen sağ olasun daħı ğamum yok
2147. Firâkuñdan dilüm ki ola rencür
Haħ itsün vaşl ile gönlüni mesrür
2148. Binüm ger ola idbârum nihânî
Sinün iĸbâlüñ olsun câvidânî

18b

Vefât-ı Mâder-i Mecnûn

2149. Zer-i ma' nâyı tutup zer-ger-i hâl
Bu resme itdi nâr-ı 'aşk ile fâl
2150. Dil-i Mecnûn ki olmuşdı remîde
Aña hem-hâl idi bir kâr-dîde
2151. Çeküpdi nîk ü bed ol hûb-âyîn
Görüpdi çâşnî-i telh ü şîrîn

2152. Hüner ehli idi dünyası ma' mür
Selim-i ' Amiri demekle meşhür
2153. Dili zaımına ura diyü merhem
Yir idi dāyim ol Mecnūnün ğam
2154. Ta' am ile gelüp ol nık-nāma
Getürürdi aña geh gāh cāme
2155. Qadīmī ' adet üzre bir gün ol pīr
Ġaribin görmege itmişdi tedbīr
2156. Yürüyüp geşt iderdi deşt ü tağı
Aradı gözleyürek şol u şağı
2157. Yaluñuz buldı anı küh içinde
Ġariķ olmuş yem-i endüh içinde
2158. İdüp vahşetle rāh-ı halkı beste
Bir iki vahş ' ile ol dil-şikeste
- 19a
2159. Oturup ħasret içre qalmış idi
Ferāgat ' ālemini bulmuş idi
2160. Sibā' ı görüp ol pīr-i kirāmī
İrağdan virdi Mecnūna selāmı
2161. Selāmuñ gūş idüp Mecnūn-ı bī-dil
Çü gördi anı oldı aña māyil
2162. Pes idüp da' vet ol pīri getürdi
Yanına aldı bir yirde oturdı

2163. Çü anuñ da‘ vetinden buldı raġbet
Birez ma‘ nā yüzinden itdi ōġbet
2164. Selīme irdi çün bu ħ‘ān-ı ōevķī
Dilinde zāhir oldu ‘ aŝķ zevķi
2165. Girü resmince ol merd-i kirāma
Ṭa‘ ām ile getürmiş idi cāme
2166. Çıkarup hegbesinden armaġanı
Öñinde ķodı yüz ‘ özr ile anı
2167. Ki ķıl bu cāme’i cismüñe perde
Vücūduñ verdi olmasun nazarda
2168. Didi çün sırr-ı cān ola hüveydā
Ṭutar peydā vücūdı derd-i ōeydā
2169. İreli ‘ aŝķdan göñlüme vesvās
Tenüm olmiŝdur āteŝ cāme kerbās
2170. Anuñçün cāmeden cismümdürür dūr
Ki kerbās ile olmaz nār mestūr
2171. Ne’i kim giymiŝüm ç’idem nezāre
Ķılurum ōevķ-i dilden pāre pāre
- 19b
2172. Bu sözlerden Selīmüñ yandı cānı
Öküş ceħd eyledi giydürdi anı
2173. Pes andan ōõra çerb idüp kelāmı
Getürdi öñüne ōīrīn Ṭa‘ āmı
2174. Niçe kim sa‘ y idüp gösterdi nāle
Yimedi ol yimekten bir nevāle

2175. Ğam-ı dil-ber olalı gönline zād
Yimekten cānı olmış idi āzād
2176. Selīm aña didi kim ey ciger-sūz
Ye ne yirsün nedür işüñ şeb ü rüz
2177. Ta‘āma meyl ider insān dāyim
K’anuñladur beden bünyādı qāyim
2178. Yimekdendür hayātı hāşş u ‘āmmuñ
Hayātuñ var pes nedür ta‘āmuñ
2179. Didi kim ey Selīm-i pīr-i hikmet
Selāmuñ cāna tevķī‘-i selāmet
2180. Tenüm ‘aşq ile k’olmuşdur fesürde
Ğidā hācet degil nefis oldı mürde
2181. Düşelden gönlüme dil-ber hevāsı
Nesīm-i şubhdur rūhuñ Ğidāsı
2182. Ne yil kim ire kūy-ı dil-rübādan
Dil ü cānuma qūt olur hevādan
2183. Olalıdan dilüm bād u yirüm hāk
Hevādur āb u rüzum eyle idrāk
2184. Qaçan kim iqtizā idem nevāle
Ki ola cismüme açlıq havāle
2185. Şecerden şamğ dirüp virürüm zād
Veyā kökin giyāhuñ iderüm zād

2186. Hevā odı ki bağrum itdi biryān
Boğazdan geçmez oldı aşğa nān
2187. Getürdüğüñ alurum gerçi ey yār
Yimez isem ta‘āmı yiyici var
2188. Dökerüm yir anı şa‘leb ü şīr
Olaruñ yidiginden olurum sīr
2189. Çü ma‘lūm oldı pīre k’ol hünermend
Çoyup nānı giyāha oldı ħursend
2190. Diline nūr-ı ‘aşk idüp tecellī
Cevāb-ı nerm ile itdi tesellī
2191. Didi çün ħalk meyl itdi ta‘āma
Düşürdi ħamu cān murğını dāma
2192. Şuña k’ola ħavāle meyl-i dāne
İder her dem aña renc-i zemāne
2193. Sinüñ bigi ğidā iden giyāhı
Odur cān kişverinüñ pādşāhı
2194. Bu sözden dilde Mecnūnuñ neşātı
Belürüp pīre itdi inbişātı
2195. Hevādan meyl idüp aĥbāba cānı
Çamu yārāndan şordı nişānı
2196. Pes andan ol perişān-ĥāl cemmāş
Atasın aındı dökdi gözleri yaş
2197. Çıķup dilden duĥān-ı āteş-i ğam
Su ’āl itdi didi pīre ki ey ‘am

20b

2198. Çün ol murğ-ı ğarībūñ şındı bāli
Neye irdi işi ne oldı ħāli
2199. Bu ħālet içre ki āşüfte-kārum
Çatında rû-siyāh u şerm-sārum
2200. Çi ger itdüm ğam-ı yār ile peyvend
Velī dīdārınayum ārzūmend
2201. Selīmūñ özi göyinüp aña ħaylī
Çü bildi māderine var meyli
2202. Komadı ayru oda gevherini
Varup irürdi aña māderini
2203. Çün irdi māderi gözden döküp ħün
Görür oğlınūñ aĥvālin diger-gün
2204. Akıdup gözlerinden āb rüya
Tutup başını urdı şāne mūya
2205. Yüzine urdı yüzün öpdı gözün
Dönüp söyletdi ğuş itmege sözün
2206. Yeñiyle sildi yüzünden ğubārı
Ayağından eliyle çekdi ħārı
2207. Ne ise iĳtizā³-ı mihr-bānī
Telaṭṭuf birle itdi aña anı
2208. Didi oğlum nedür bu terk-i tāzī
Bu bāzīdür degildür ‘aşq-bāzī

2209. Ecel tığıyla uzatmışdurur dest
Niceye dek yürürsün vālih ü mest

2210. Atan gitdi ğamuñdan Һasret ile
Anan daҺı gider uş miҺnet ile

.....¹

89a

2211. Çü bu ye's odına baĝrı göyindi
Қan aĝladı vidā' itdi vü döndi

2212. 'Anā vü Һasret ile ol şikeste
İrişüp meskenine oldu Һaste

2213. Bir iki gün ki yanar tende cānı
Firāķ ile revān oldu revānı

2214. Cihānuñ budurur her rüz rāyı
Ki hergiz itmeye mihr ü vefāyı

2215. Bu bir peymān-şikendür adıdur dehr
Sürürü Һüzn ü tiryāķındadır zehr

2216. Çü ehline vefası yok cihānuñ
Şanasun āšnāsı yok cihānuñ

2217. Niçe kim devri var leyl ü nehāruñ
Ekincilikdür işi rüzgāruñ

2218. İder her gice rüşen bir çerāĝı
Urur nārıyla cāna günde dāĝı

¹ Hikāyenin akışı doğrultusunda 20b numaralı sayfanın devamında 89a numaralı sayfanın gelmesi gerekiyor; ancak bu iki sayfalar arasında da eksik varak ya da varaklar söz konusudur. Şāhidî'nin eserinde, Kadîmî'de 2210-2211 arasına denk gelen kısımlarda annesinin Mecnûn'a nasihatleri ve Mecnûn'un ona vermiş olduğu cevap vardır.

2219. Seher çün şeh-süvâr-ı mihr-i raḥşân
Felek meydânı içre urdı cevân

2220. Elinde oynadup çevgân-ı zerrîn
Kapar seyyârelerden güy-ı sîmiñ

2221. Tûlû' itdi ufukdan şem' -i ḥâver
Cemâlınden cihân oldı münevver

2222. Tûtuşup ḥasret ile nâra Mecnûn
Yürürdi derd ile âvâre Mecnûn

2223. Sîpîhre âhı irürmiş idi râh
Degildi mâderi mevtinden âgâh

89b

2224. Selîm-i 'Âmirî ol pîr-i giryân
Dil-i Mecnûnçün olmışdı nâlân

2225. Yine görmege geldi geçmeden mâh
Ki bulmuş idi mihri gönline râh

2226. Getürmüş idi ol merd-i kirâmî
Ġarîbine libâs ile ta'âmı

2227. Ġam-ı yâr ile kalmış idi bî-dâd
Çü pîri gördi kıldı mâderi yâd

2228. Didi ḥâli aña kim sen beḳâ ol
'Adem mülkine döndürdi likâ ol

2229. Tağıtdı raḥtını dâr-ı fenâdan
Sinüñ derdüñle cân virdi 'anâdan

2230. Bu ḥâletden çü âgâh oldı Mecnûn
DirîĠ ü âh ile aḳıtdı Ceyḥûn

2231. İder peyk-i seherde nāy-ı nāle
Figān u āh ile kıldı ʿ alāle
2232. Pederle māderinüñ ol hevā-zād
Mezārı üzre varup kıldı feryād
2233. Ğam-ı yār ile ol olup dil-fürüz
Ururdı ol ikinüñ kabrine yüz
2234. Süzerdi gāh buña geh aña rüy
Sirişkinden revān olmuş idi cüy
2235. Hürüşimü çü yārān eyledi güş
Anuñ sūzından irdi anlara cüş
2236. Gelüp ol kavmüñ anda kamu varı
Temāşā itdiler ol dil-figārı
- 90a
2237. Olup bi-hüş kalmış idi hayrān
Ağardı gözlerinden yaş ile kan
2238. İşi zār u nizār olmuşdı cismi
Bozulmağa yakın idi tılısmı
2239. Gelüp ʿ aqla açıla diyü h̄ʿābı
Yüzine dökdiler gözden gül-ābı
2240. Hevā h̄ʿābından olur bigi bīdār
Çün oldu mestlikden mest hüşyār
2241. Dürūd idüp kamu ehl-i kabīle
Oturdılar birez anuñla bile

2242. Naşîhat virüp aña itdiler cehd
Vaţandan yañaya varup k'ola 'ahd

2243. Bularuñ pendini çün eyledi gūş
Derūnı 'aşq-ı yārinden idüp cūş

2244. Bir āh itdi vü tıtdı rāh-ı kūhı
Götürdi raht terk itdi gürūhı

2245. Mey-i 'aşq ile olup mest ü şeydā
Yürürdi vādī vü küh içre tenhā

2246. Fenāya kim tıttı berķveş rāh
Cihāndan kılmış idi dest-i kūtāh

**Ender-Keşiden-i Bār-ı 'Aşq-ı Mecnūn-ı Bî-Dil Si Sāl ve Aḥvāl-i Ū Der-
'Aşq**

2247. Fezā'-ı 'ālem-i 'aşq içre dānā
Nücūmuñ devri te'sşirinde bīnā

2248. Rümūz-ı ğayb u sırr-ı cāna vāķıf
Muvāfıķ ḥāle gerç'oldı muḥālif

90b

2249. Temāşāġāh-ı şahrā-yı ma'ānī
Ġıdāsı vāridāt-ı āsmānī

2250. Sözi zinetde gūyā sikke-i zer
Ġazelde luḫ-ı nazmı lü'lü-yi ter

2251. Bilür her kişi kim ide tefekkür
Delü nazm idemez bu resm ile dūr

2252. Olup ser-mest virmiş bāde dehri
Bir olmış aña dehrūñ ḳand u zehri

2253. Ecel mekrinden olmuş cânı āgāh
Virüp varını dutmuş tūşe-i rāh
2254. Feraḥ bulup hevā-perverdesinden
Çıkarmış başı ğaflet perdesinden
2255. Egerçi dirligi olmuşdı düşvār
Velī merg ile āsān oldu bāzār
2256. Fenāya şol kişi k' olmaya māyil
Fenā irdükde olur kār-ı müşkil
2257. Bu dārı her ki tutdı mihr ile berk
Sefer itdükde ki düşvār olur terk
2258. Olup ser-bāz ğam bezminde Mecnūn
Özini mekr ile kılmadı meftūn
2259. Refīķe olmadı bu yolda meşğul
Hevā bendin giderdi rıfķ ile ol
2260. K'anı şayyād-ı cān itdükde pā-māl
Çü diye cānuñı vir diye kim al
2261. Hevādan fülk-i 'ömri bād-bānı
Derilmeden şuy'atdı raḥt-ı cānı
2262. Yir idi dehr zehrinden nevāle
Bu meyden nūş kılmadı piyāle
2263. Cemāl-i Leylā'ı itdi behāne
Cihānuñ varını atdı yabana

2264. Zâ'îf olmuş idi gerçi marâzdan
Degildi ol marâz hâli ğarâzdan
2265. Miyânında olup muhkem niyâmı
Niyâmında idi şemşîr-i kâmi
2266. Anuñçün vaşl-ı yâri itmedi yâd
K'ola gönlinde kaçır-ı 'aşk bünyâd
2267. Hevâdan k'oldı Mecnûna havâle
Su'âl itdüm didüm bir ehl-i hâle
2268. Murâdı aña çün olmuş idi kısmet
Arada bunca hüzne neydi hikmet
2269. Huşûl-i kâm çün olurdu der-hâl
Yüridi nâ-murâd olunca sî sâl
2270. Didi bir kâmçün ol lâubâlî
Neşâ't itmekden itdi cismi hâlî
2271. İdüp ol kâm-ı dil şevķini yâd ol
Anı sî sâl idindi murâd ol
2272. Dem-i evvelde ger olaydı hâşıl
Açılmazdı aña bu râz-ı müşkil
2273. Aña hâll olmaz idi nükte-i 'aşk
Anı hâll itmez idi pûte-i 'aşk
2274. İki 'âlem gönüle olmaya kâm
Raĥîķ-i 'aşķdan ger ire bir câm

91b

Aḥvāl-i Mecnūn Bā-Seg

2275. Meger bir gün ki tābī āftābuñ
Yirini od kılmış idi türābuñ
2276. Yanardı mihr tābından felekler
Düşerdi sāye-i ‘arşa melekler
2277. Ziyādan itmiş idi āteşin tāb
Nücūmı pūte-i çerḥ içre sīm-āb
2278. Semā tennūruñ germ itdi ḥurşid
Olupdı puḥte ḳurş-ı nān-ı nāhīd
2279. O tennūr içre olup surḥ ḥarçeng
Deminden od olmuş idi dil-i seng
2280. Cihānı yandurup tāb-ı temmūzī
Ḥarāret tutmuş idi nīm-rūzı
2281. Güneş nūrından idüp cezbe-i tāb
Hevāya münḳalib olmuş idi āb
2282. Ḳarara yanmış idi kūh u hāmūn
Olupdı ḥuşk nehr-i Nīl ü Ceyḥūn
2283. Şu‘a‘-ı mihr olup āteş-efrūz
Nebātı yirde kılmışdı ciger-sūz
2284. Tuyūra cāy olupdı sāye-i şāḥ
Vuḥūşa mesken olmuş idi sūrāḥ
2285. Olup dil-teşne ebir cūy-bāra
Zemīn itmişdi baḡrın pāre pāre

- 92a
2286. Serāb idi fezā-yı deşt ü vādī
Buḡāra ġarḡ idi dehrūñ sevādī
2287. Virüpdī tāb arza çerḡ-i gerdān
Ḳabarurdı ki pāy-ı reh neberdān
2288. Ḥarāretden hevā k'olmışdı nā-ḡoŝ
Yaturdı sāyede her kiŝi ḡāmūŝ
2289. Gezüp Mecnūn deşt ü kūh u vādī
İderdi seyr varup her sevādī
2290. Ten-i ḡākini tāb itmiş idi ḡarḡ
Ḳalupdı āb u āteŝ iḡre çün berḡ
2291. Dü-tā olmışdı ḡaddi dest-i ġamdan
Siyāh olmışdı ḡaddi tāb-ı demden
2292. İreydi ġūŝına ger bāng-ı rūdı
Ye iŝideydi bu yüzden sürüdü
2293. Girerdi raḡŝa ol cismi füsürde
Olurdı ġāh zinde ġāh mürde
2294. Çü başına geleydi zerre-i hūŝ
İderdi ḡāleti cümle ferāmūŝ
2295. Bu vaşf ilen gezerken rāh bī-rāh
Ḳabīle ḡurbına irişdi nā-ġāh
2296. Gözinden aḡıdup ḡūn-ı ciġer ol
Ṭolanurdı özinden bī-ḡaber ol

2297. Yürürken derd ile hayrân u medhûş
Olur ol yirde çeşmi bir sege tuş

2298. Ki urmuş tîr-i nānuñ aña yare
Nizâr olmuş teni düşmiş kenâra

2299. Teni hâriş urur pâyı hırâşî
Yimiş pehlûsı zaḥmından tırâşî

92b

2300. Bükilmiş bili olmuş kâmeti çeng
Urup zaḥma tutar zir ile âheng

2301. Ciger-teşne bulmaz derde çâre
Kaşınmakdan derisi pâre pâre

2302. Nefes urmaḳdan açılmış dehânı
Şırtmış dişi uzanmış zebânı

2303. Cerâhatden olup şürîde hâli
Meges kapmağa kalmamış mecâli

2304. Gidüp şulḥı bozılmış âlet-i ceng
Ne hışma vü ne ‘afva ider âheng

2305. Yimiş bî-dâd dehrüñ nişini ol
Dili ‘iyle yur idi dişini ol

2306. Yalardı geh elin ü geh ayağın
Megesler almış idi şol u sağın

2307. Bu hâletde çü gördi anı Mecnûn
Yanına vardı dökdi dîdeden hûn

2308. Kinâr itdi anı ol miḥnet-âyîn
Ḳolın boynına kıldı tavḳ-ı zerrîn

2309. Döküp raħm ile gözden cüy-bārı
Teninden rıfķ ile sildi ğubārı

2310. Döşedi aña idüp cübbesin çāk
Yeñi 'iyle serini eyledi pāk

2311. Geh oldı şefķat ile aña dāye
Eliyle kıldı geh üstine sāye

2312. Geh öpüp yüzine urdı gözini
Tutup geh pāyına sürdi yüzini

93a

2313. Yumağa cismini çeşm-i zücācı
Dökerdi eşk-i baħrinden ücācı

2314. Kaşıyup nerm ile arķasın anuñ
Didi ey serveri bu nā-tüvānuñ

2315. Gilüñ āb-ı vefā 'iyle sirişte
Tılısmuñ naķşı mihr ile nebeşte

2316. Sen olduğuñ yir olur cāy-ı me 'men
‘Ases her kūyda ma‘zül senden

2317. Sinüñ hıfzuñla varamaz nihānī
Ki sen bīdār idersün pāsbānı

2318. Yigitlikde sinüñ ser-keşligüñden
Tutamazdı yir üzre şīr mesken

2319. Şikār isteyü seyr itseñ beyābān
Peleng ile alurduñ birden cān

2320. Vefā kehfine ٲođrı rāh iletdüñ
Uyup Aşşāb-ı Kehfe anda yatduñ
2321. Çün olduñ şıdķ ile aşşāba tābić
Gehī rābić dinildüñ gehī sābić
2322. Dilüñde şevķden var idi māye
Ki şaldı şāh-ı ķurbet saña sāye
2323. Velāyet sırrına çün irdi rāyuñ
Bezendi bāğ-ı Firdevs içre cāyuñ
2324. Şalardı gerdenüñe zülf-i zencīr
Ėarīf-i şāh idüñ itdükde naĖcīr
2325. Uzadup tāk-ı zerrīn ile gerden
Güzerde tīzdüñ bād-ı seğerden
- 93b
2326. Çü ć ilm-i saydı tać līm itdi eyyām
Muć allim diyü virildi saña nām
2327. Penāh iderdi sini gūsfendān
Ėaparduñ gürglerden müzd-i dendān
2328. Bu gün kim ķalmayup tāb u tüvānuñ
Hünerlerden berī olmış revānuñ
2329. Dilüñi pīrlık efgār ķılımış
Tenüñ süst eylemiş bī-kār ķılımış
2330. Sini ger Ėalk görür Ėār u bīmār
Binüm ķatumda ulu ć izzetüñ var
2331. Sinüñ zātuñı ger seg ķıldı devrān
Binüm seg saña sensün baña sulţān

2332. anı zenc r ki id p saa y r 
 ekem zencire b k l p niz r 
2333.  d p ya' n  sin n mihr nle peyvend
 Huz runda uram b r  dem-i end
2334. G zerg hu  k' olupdur s dde-i y r
 Sez dur k'ides n y z mde reft r
2335. Őıgadı ensei  n ol kefi p k
 Hez r n ayf kim bister ola  k
2336. G z n k'ol yüzden olmuşdur m nevver
 Ne alet geldi kim d Ődi mükedder
2337. ub ru  kim ten nde  k-i p dur
 ekeyin eŐm me kim t tiy dur
2338.  kim zde Şeb oldu r z-ı hest 
 Ki buldu arb-ı hecr ile Őikest 
- 94a
2339. Saa zam urdı geri t r-i n nu 
 Şıdı derdi bini ol mihrb nu 
2340. Dilüm yodur ki döküp gözden  bı
 Saa  n olmaa idem keb bı
2341. Tenüm vardur uurmuŐ mur-ı c nı
  n ne atmıŐum uş  st h   nı
2342. Olursa  st h   n ile ziy fet
 Nev le ıl bini sen görme  fet

2343. Girü çün seyr idesün kūy-ı yāri
Yüzüñ sür benden işiginde bārī
2344. Ciger virdükçe saña ol perī-zād
Ciger-ḥ̣ārı anda eylegil yād
2345. İdüp ḥār u ḥasına iḥtirāmı
İrürgil bu ğarībinden selāmı
2346. Ne yirde kim urasun pāy-ı rüşen
Binüm aĝzumdan aña buse vir sen
2347. Çün olasun anuñ zencirine dūş
Bu bī-dil-gerdenin itme ferāmūş
2348. Eger bir gün o ḥurşīd-i ḳamer-çihir
El ura gerdenüñe gösterüp mihr
2349. Hevā odı k'olupdur āşyānum
Diyesün yandugın derd ile cānum
2350. Çü ğuş itdüñ bu yüzden sāzumı sen
Dilümden söyleyesün rāzumı sen
2351. Ğamuñ ben bī-dilün anda yayasun
Aña sūz-ı derūnumdan diyesün
- 94b
2352. Ki ey āhū-yı çeşm-i nāvek-endāz
Ḥadengüñ şīr-ĝir ü kīne-perdāz
2353. Ḳaşuñ yāsıyla rūḥ-ı ādemī-zād
Yedi ğamzeñ oĝından zaḥm-ı şayyād
2354. Şu dil kim şayduñı ḳılmışdurur kām
Geçüpdür gerdenine ḥalḳa-ı dām

2355. Sen āhūya ū kim oldı kemān-gīr
Urur ūr ise dađı kendüye tīr

2356. Gözüñ siğri ile zülfüñdürür dār
Dil-i ‘ālem destinden oldı bīmār

2357. Bu āhū çeşm kim yokdur nazīri
Hevā ūahrāsınuñdur ūr-gīri

2358. Ĥadeng-i ġamzeñ urur ūre yare
Döyemez ūr ol merdüm-ūikāra

2359. Bini ūo kim itüñ bigi nihānī
Olayın iūigüñüñ pās-bānı

2360. Gözüñüñ yaūımı idüp ĥavāle
Ķılam ben dağı itüñ bigi nāle

2361. Bunuñ birle kim olam derd ile zār
Saña bu zārlıġumdan ne āzār

2362. Ĥuzūruñda çü yok bu teūneye āb
İrağdan Ķıl nazarla bārī sīr-āb

2363. Çi ger lāyık degildür bu fütāde
Kim ola ĥalka-ı zülfüñ Ķılāde

2364. Ķomazsuñ iūigüñden reh-güzārı
İhānetle Ķapuñdan sürme bārī

95a

2365. Bu yüzden gösterüp dīvānelıĥlar
İderdi mest olup dīvānelıĥlar

2366. Yağardı âteş-i ‘aşk ile cānı
Er ü ‘avret üşüp gözlerdi ābı
2367. Temāşā eyleyüp ol halk yeksān
Bunuñ hāline qalmışlardı hayrān
2368. İderdi tanz ile nādān hānde
Fiğānı od ururdu derdmende
2369. Şu kim bilürdi sırr-ı ‘aşk-ı cānı
Dökerdi raħm idüp eşk-i revānı
2370. Anuñ kim sīnesinde olmaya dāğ
Çü göre dāğımı ğayrūñ şanur lāğ
2371. O sīne k’anda yoğdur ‘aşqdan derd
Olur ol berf ile yağdan dağı serd
2372. Ki olmaz giryeden sengīn dili nerm
Cihānı yağsa āh itmez anı germ
2373. Dilin ğarībūñ ol kim göre nā-ħoş
Oda yansun eger itmez ise cūş
2374. O dilden yegdürür seng-i gil-ālūd
Ki ‘aşquñ sūzişinden virmeye dūd
2375. Meşeldür bu dinilür her tarafda
Ki puhte hāmdan yegdür şerefde
2376. O sūz ile ki Mecnūn âteş-efrüz
İderdi derd ile āh-ı ciger-sūz

2377. Seg ile söyler iken ol fesâne
Su 'âl itdi biri bu nâ-tüvâna
- 95b
2378. Didi ey dūr olan āfiyetinden
Bu ite bunca ' izzet ne cihetden
2379. Kimüñdür bu seg ü bu derd kimden
Bu eşk-i germ ü āh-ı serd kimden
2380. Kimüñçün bāğ-ı ḥasretde sitemden
İçersün ḥūn-ı dil sākī-i ğamdan
2381. İdersün bu sege biñ türlü güftār
Murāduñdan sinün olmaz ḥaber-dār
2382. Cevābında didi Mecnūn-ı bī-dād
Ki ey gönli dilüm derdinden āzād
2383. Bini şanma bu yolda seg-perestüm
Seg-i bī-ḳadr ü ḥ'ār u dil-şikestüm
2384. Anı kim öldüre ğam olmaya kem
Seg andan yeg ki yaḳmaz āteş-i ğam
2385. Yüz urup ger idersem pāyını būs
Degil yüzden yirüm pāyında efsūs
2386. İdüp cān u gönül varını teslīm
Anuñçün eylerüm ben buña ta' zīm
2387. Ki görmişüm gözümle bir seḫer bu
İderdi kūy-ı Leyliden güzer bu
2388. Çü gördüm kūy-ı dil-berde bunı ben
Hevāsı gönüm içre dutdı mesken

2389. Baña kim ol perî maḥbûb-ı dildür
 K̄amu andan gelen maḥlûb-ı dildür

2390. Olalı ‘aşk gönlümüñ emîri
 Seg-i kûyınıñ olmışum esîri

96a

2391. Çü behre oldı baña yârden ḥâr
 Binüm gül çoqusıyla ne işüm var

2392. İdüp şûrîde anı şûr bahtı
 Birez kim nâle kıldı dürdi rahtı

2393. Öziyle söyleyü dürlü fesâne
 Gözi yaşın döküp oldı revâne

2394. Düşüp şahrâya ururdu nefîri
 İderdi baht’iyle dârugîri

Aḥvâl-i Zeyd Bâ-Zeyneb

2395. Elâ ey ‘andelîb-i gülşen-i râz
 Riyâz-ı ‘aşkda murğ-i hoş-âvâz

2396. Uralı mihr meh ruḥsârdan dem
 Nevân ile ṭoludur rûy-ı ‘âlem

2397. Hevesdür nağmeñe ervâḥ-ı ‘uşşâk
 Ğanîdür ğunneñ ile rûy-ı âfâk

2398. Sözüñ luṭfi çü rûḥ oldı revâna
 Hevâ bezminde dem ur ‘aşıkâne

2399. Yine bir nağmede göster aĝânî
 Ki derd ehlinüñ oldur armaĝanı

2400. Nevā-yı hūb u dil-sūz u ʔarab-sāz
Virüp cān perdesinden söyledüñ rāz
2401. Ki feyz ola dile nūr-ı ma‘ ārif
Bilüp ol rāzı ‘ibret ala ‘ārif
2402. Meşāmın kıla bŷy-ı ‘aşq ile pür
Gözinüñ hoqqasından neşr ide dŷr
2403. Göñŷlden keşf ide ‘aşkuñ künŷzın
Gözŷnden keşf ide sırr-ı rŷmŷzın
2404. Dil ŷ cāna virelden kuvvet ŷ kŷt
Çŷ reşk ider sözüñ dŷrrine yāķŷt
2405. Hŷber vir cāna ‘aşkuñ güllerinden
Dem ur ol gülşenüñ bŷlbŷllerinden
2406. Olup ol güllerŷñ şevki havāle
Ki bŷlbŷller ne resme kıldı nāle
2407. O nāle sırrını dilden ‘iyān it
Ġam-ı aĥvāl-i ‘āşıkdan beyān it
2408. İden ‘aşkuñ hadīşinden rivāyet
Bu resme nazm ile kıldı hikāyet
2409. Ki mihr-i māh-peykerden alup behr
Esīr-i ‘aşq bir şŷride-i dehr
2410. O devr içinde var idi heves-bāz
Hevā-yı dil-rŷbādan vāķıf-ı rāz

2411. Dilini kablayup endūhdan kūh
İrürmiş idi anı kūha endūh
2412. Şerāb-ı ‘aşk ile ser-mest ü şeydā
Olup dīvāne geşt itmişdi şahrā
2413. Çi ger var idi ‘aşka ihtisāşı
Velī bulmuş idi andan hālāşı
2414. Olup huşyār ol mestāneliḳdan
Berī olmuş idi dīvāneliḳdan
2415. Cevān idi laṭif ü hūb u mevzūn
İderdi nazm sözde dürr-i meknūn
- 97a
2416. Adı Zeyd idi ihlāş ile mevşūf
Çü ‘ Amr u Zeyd hūsni idi ma‘ rūf
2417. Olupdı ḥayl-i Leylī āşyānı
Ḥarāba virmiş idi ḥānimānı
2418. Atası kardeşinüñ kızına dil
Virüp olmuşdı cāndan aña māyil
2419. O sīmīn-ber daḥı bu nev-cevānı
Sivüp ‘aşk odına yanmışdı cānı
2420. İki dil-ber düşüp şevḳ ile bīmār
Biri birine olmuşdı hevā-dār
2421. Kamer-ruḥ mihr-i ‘āşıḳdan çeküp cebr
Hevā odı ile ḳalmışdı bī-şabr
2422. İrüp ol bī-dile şevḳ-i cevānī
Aşılmış idi bir ḳıl ile cānı

2423. Ki luṭf u ḥüsn ile ol ḥüb-ruḥsâr
Laṭîf ü âbdâr idi perivâr
2424. Şalardı dâm-ı zülfin şola şağa
Çekerdi niçe dil murğını ağa
2425. Şeker-güftâr idi erguvân-ḥad
Semen-ruḥsâr idi vü hezerân-ḳad
2426. Ḳamer devrinde zülf-i ser-ferâzı
Tırâz-ı ḥüsnüñ olmışdı tirâzı
2427. Diyeydüñ çeşm-i mûr idi dehânı
Çekilmiş müya beñzerdi miyânı
2428. Boyı serv idi lîkin virdügi ber
Gül-âb ile pür idi şîr ü şekker
- 97b
2429. Zenaḥla ḥad virürdi sîb-i cennet
‘Abîr-i ca‘ d-ı zülfi ṭîb-i cennet
2430. İderdi ṭa‘ n zülfi müşg-i nâba
Oḳurdu nükte ḥüsni âftâba
2431. Şanavber-ḳadd ü sîmîn-ten şeker-leb
Semen-ḥad sîm-ğabgab adı Zeyneb
2432. Sivüp cân ile Zeyd ol dil-nevâzı
Ḥayâliyle ḳılurdu ‘aşḳ-bâzî
2433. Dil-i bîmârına ol merd-i giryân
Niçe kim istedi bulmadı dermân

2434. alup ayrān olmiŖdı dil-figār
Yaturdı gūŖe-i amda giriftār
2435. İderdi ārzū-yı vaŖl-ı yār ol
Yürürdi derd ile zār u nizār ol
2436. Hevā-yı add ü zūlfinden Ŗeb u rüz
Sürüd ile ılurdı āh-ı dil-süz
2437. Dutardı duterini  amm pinhān
ılupdı asret ile Zeyd giryān
2438. Ğināda görmedi ün aterini
Aña virmedi  ammı duterini
2439. Nice kim istedi bulmadı āre
Terahhum itmedi bu dil-figāra
2440. Dilerdi k'öldürüp hecr ile anı
Vire ayrua ol serv-i revānı
2441. Bunı derd ile uradup zevāle
İderdi ol Ŗehde zenbūrı avāle
2442. Olup nevmid Zeyd ol dil-rübādan
Kesildi iŖ ü yār u arabādan
2443. Heves ünkü kim eke zencir-i  aŖa
Bulunmaz  aldan tedbir  aŖa
2444. Ğam-ı yār oldı ün Zeydün celisi
Yüzün döndürdi andan her enisi

98a

2438.  ammı:  amm

2445. Bu hâletde ki oldı emr-i müşkil
Tolandı kûh u şahrâ bir niçe yıl
2446. İkâmet bulmuş idi gerçi kim ol
Hevâ-yı yâre idi lîk meşgûl
2447. O nâruñ kim yanardı Zeyd-i bîmâr
Şerârından olur Leylî haber-dâr
2448. İdüp da^cvet anı her gâh Leylî
Nevâziş birle kılandır tesellî
2449. Getürüp söyledürdi hâlin anuñ
Şorardı sırrını râz-ı nihânuñ
2450. Dili kim koşmuş idi ^caşka başı
O söyledirdi bunuñ aқardı yaşı
2451. Görüp resm-i vefâ sırrını ol mâh
Dili derdinden itdi Zeydi āgâh
2452. Hevâ yolında kim olmuşdı ser-bâz
İdindi kendözine anı hem-râz
2453. Gözinden aқıdup hûn-ı ciger ol
Şorardı derdmendinden haber ol
2454. Kaçan kim düstına gönderse peygâm
Anuñla viribirdi ol dil-ārām
- 98b
2455. Çü Mecnûna peyâm-i dil-nevâzi
İreydi raқş ile kılandır bâzi

2451. Zeydi: Zeyd

2453. derdmendinden: derdmendin

2456. Hevâ 'iyle ħarîf-i kâr idi ol
Firâķ iċre zebân-ı yâr idi ol
2457. H̱aberle virdigiċün cânına nûş
Ġulâm olmışdı Zeyde ħalka der-gûş
2458. Sözinüñ dürrin ol şūrîde-kâruñ
Çü nazm olaydı vaşfindan nigâruñ
2459. Alurdi nüshasın ol yâr-i cânı
İrürürdi gelüp dil-dâra anı
2460. Aralıkda resül-i rûĥ-perver
Olupdı bunlara 'aşķ iċre reh-ber

Mükâleme Kerden-i Zeyd Bâ-Mecnûn

2461. Meger bir gün ki cûş itmişdi Mecnûn
Dilinden söz gelürdi dürr-i meknûn
2462. Giderüp şevķ ile cândan fütürü
Dile her beyti virürdi sürürü
2463. Yoĝ idi nazmınuñ luţfına hem-tâ
İderdi gûş ideni mest ü şeydâ
2464. Çü Zeyd itdi sözinüñ şerbetin nûş
Şafâsından olup ħayrân u medhûş
2465. Didi Mecnûna kim ey merd-i kâmil
Sözüñe fehm irürmez 'aķl-ı 'âķil
2466. Dil elmâsıyla söz nazmında gevher
Delen bu resm ile olur hünerver

99a

2467. Hüner ehli neden dīvāne olmak
Füsūn-ı ʿaşk ile mestāne olmak
2468. Sözüñ dürrinde kim vardur letāfet
Ne için olasun h̄ār u melāmet
2469. Belāgat nüktesin nazmuñda bulduñ
Neden dīvānelığı pişe kılduñ
2470. Sözüñden zāhir olan sırr-ı Hākdur
Ki her bir harfi biñ cāna sebakdur
2471. Özüñden görünür mestānelıklar
Hevā-yı yār ile dīvānelıklar
2472. Sözüñ luḫfına olur ʿaql hayrān
Özüñ ʿuryān u yirüñdür beyābān
2473. Vuḫūş ile ki her yirden geçersün
Göricek ādemīlerden kaçarsun
2474. Kālursun miḫnet ü endūh içinde
Sibāʿ iyle yürürsün kūh içinde
2475. Saña ger ʿaşk olmışdur ḫavāle
Bana daḫı irüpdür ol nevāle
2476. Olup şūrīde-dil efsānelıkdan
Dem urdum niçe yıl dīvānelıkdan
2477. Çü gördüm kim vuḫūş ile urup dem
Zelīl olmak degildür ḫūy-ı ādem

99b

2478. Gönül ü cāna āḥir eyledüm şabr
Belā-yı şūr-ı ‘aşqa kılmışum şabr
2479. Dilüm gerçi ki varmışdı ḥarāba
Ḳoşdum yine āḥir ḥ‘ār u ḥ‘āba
2480. Bu şüretde ki şirindür kelāmuñ
Diriğ ola k’ola dīvāne nāmuñ
2481. Çi ger şüridelikdur saña ‘āde
Degildür Zeyd şevkinden ziyāde
2482. Metā‘ın nazmıñuñ vir müşteriye
İrürgil cevherüñi cevheriye
2483. Özün hūşyār idüp mestānelikdan
Berī kıl nefsuñi dīvānelikdan
2484. Dil ü cān naqdini ol merd-i şeydā
Virüp derd almağa kendüye tenhā
2485. Hevā şehrine kim bulmuş idi yol
Mubaşsırdı metā‘-ı ‘aşqda ol
2486. İçüp sāḳī-i cāndan cām-ı şāfī
Heves çirkinden olmuş idi şāfī
2487. Tecellī kılmış idi nūr-ı selvet
Dilinden gitmiş idi nār-ı şehvet
2488. Bulup cān şevkini şeydāyılıkdan
Sürerdi zevkini rüsvāyılıkdan
2489. Çü Zeydün itdi sözi nüktesin gūş
Buḥār-ı şevk ile itdi dili cūş

2490. Didi Zeyde ki ey merd-i heves-bāz
Saña çün olmamışdur keşf bu rāz

2491. Bini dīvāne diyü itme bed-nām
Odur dīvāne kim ol oldu ḥod-kām

2492. Didüñ kim ʿ aşk-ı yār olup ḥavāle
Ġamından baña virmişdi nevāle

100a

2493. Egerçi kim çeküp derd ile miḥnet
Bulup sen ʿ āķıbet andan ifāķat

2494. İfāķat bulduġuñdur āfet-i cān
Şu derdüm didiġuñdür cāna dermān

2495. Yanalı āteş-i hecr ile cānum
Vişāle anda irmişdür revānum

2496. Odur dīvāne kʼurup ʿ aķldan dem
Heves bendine çekdi cānı muḥkem

2497. Çü ten mülkine ʿ aķl olmaya ḥākim
Dil ü cān boynına düşmez mezālim

2498. İdüp dil ārzūsın ol cihānuñ
Urupdur bunda terkin ḥānimānuñ

2499. Bini şanma ki fikr-i ḥāma düşdüm
Ye dāne isteyü bir dāma düşdüm

2500. Çü od irdi dile ʿ aşk-ı ezelden
Göñül keşf itdi rāzı bir güzelden

2501. Göze āyīne-i ruhsār-ı Leylī
İricek nūr-ı sırr itdi tecellī
2502. Ki ol şevķ ile şaldum oda cānı
Hevāsına revān itdüm revānı
2503. Bini sen nisbet itme büt-pereste
Ki itmişüm büt-i nefsi şikeste
2504. Ecelden cāna olmadan işāret
Fenā²ıyle dile virdüm beşāret
2505. Ki urup milket-i cismi fütūra
Teveccüh itmişümdür rāh-ı gūra
- 100b
2506. Şikeste olıcaķ keştī miyānı
Ço kim olmasun anuñ bād-bānı
2507. Bu hāletden niçün idem şikāyet
Ki yoķdur bundan eyemen-ter vilāyet
2508. Bu finduķ-şekl çerħ-i fıstıķī-reng
Başum finduğına ğamdan urur seng
2509. Dimekdür ya⁶ nī bu sır mağz-ı cāndur
Degildür ol ki ķuru üstüh⁷āndur
2510. Çü Hāķdan ⁶ aşķ-ı yār oldu naşībüm
Ki bu derde derdümdür řabībüm
2511. Ğam-ı firķat vişāl-i yāre yoldur
Ne tuħm ekse kişi biçdügi oldur

2510. İkinci mısranın vezni bozuktur.

2512. Murādum t̄iri çün irdi nişāna
Degil ğam ger ħalel irse kemāna
2513. Binüm ārāmgāhumdur ħarābāt
Ki yoĝdur anda sevdā-yı ħarābāt
2514. Çü ‘ālem terki içün baĝladum bil
Delülik dünyādan çekmek ise el
2515. Bu ħālet içre ki mestāneyüm ben
Ḳamu dīvāneden dīvāneyüm ben
2516. Bu yüzden dilde çü germ oldı bāzār
Baña dīvāne disün yār u aĝyār
2517. Saña ger ‘ār ise mestāne olmaĝ
Baña key faĝrdur dīvāne olmaĝ
2518. Sözüden Zeydüñ olup āteşi t̄iz
Buĝarından hevānuñ ol güher-r̄iz
- 101a
2519. Ki ħaşmı yaĝmaĝiçün şerm t̄abı
Çü virdi şevĝ-i cāndan bu cevābı
2520. Ḳacālet nār’iyle aldırup hūş
Ḳalup dem-beste oldı Zeyd ħāmūş
2521. Göñül şehrinde yapıdı ‘aĝldan k̄aĝ
Bu yüzdem kim daĝı olmaya güstāĝ
2522. Cevābından çü irdi baĝrına ħār
Dehen bābına urdı niçe mismār
2523. Yüzini eyledi ĝariĝ ‘araĝlar
Edeb levĝinden oĝıdı sebaĝlar

2524. Bes andan şoñra bu olmışdı kārı
Ki iltürdi hemān peygām-ı yārı

2525. Cevābını alup ol dil-rübāya
Getürürdi kııurdu ‘ aşka māye

Mülākāt Şoden-i Mecnūn Bā-Leylā

2526. İden ‘ aşkı göñül levhine taşvīr
Virüp şūret bu resme kııdı taqrīr

2527. Ki ol gūşe-nişīn ü rüy-beste
Perīşān zülfi bigi dil-şikeste

2528. Gicede sūziş ile şem‘ -i bī-ḥ‘ āb
Şeherde şevk ile ḥurşīd-i pūr-tāb

2529. Meger la‘ l idi ol ruḥsār-ı lāle
Ciger ḳanın k’ idinmişdi nevāle

2530. Kebāb itmişdi bağrın āteş-i ğam
İçerdi ḥasret ile sāğar-ı sem

101b

2531. Ferāḥ-ı ğamda ḳalmış idi dil-teng
Düşüp ḥāke başardı bağrına seng

2532. Kııupdı rişte-i ğamda girih-bend
Olurdu bend ü zindān içre bī-bend

2533. Ğam-ı ‘ aşk olmuş idi hem-demi bes
Düşüpdi aḳrabā içinde bī-kes

2534. Kimesneyle itmezdi iḥtilātı
Yoğ idi şevherine inbisātı

2535. Çi ger albinde aş olmişdı mebsu
Velı řuyı tutardı anı maźbu
2536. Deri kārı bigiydi beste dāyim
Dili nergis bigiydi aste dāyim
2537. řaınur idi andan k'ol yūzi māh
Olup řūrıde pervāz ura nā-gāh
2538. Gōrem diyū viřālinden niřān ol
Yolına olmiş idi cān-feřān ol
2539. Velı bilürdi kim ister behāne
Helāk iun kim ide aşd cāna
2540. Gōrūp bu aletin ol dil-rūbānuñ
Murādınca olurdı dāyim anuñ
2541. Çi ger ıfz itmiş idi anı şevher
Yimezdi bāĝ-ı usninden velı ber
2542. Meger bir gūn nevāle bı-megesdi
şeb-i zengı-i ihre bı-asesdi
2543. Dilinde almayup şabr u arārı
Elinden gitmiş idi itiyārı
- 102a
2544. Adūdan dūr olup bir nie ferseng
ıĝırdı Zeydi ol dil-dār-ı dil-teng
2545. Didi ey ūb-sıret pāk-dāmen
aber virĝil baña dıvāneden sen

2546. Ki ol vaḥṣī-niṣīn-i vaḥṣet-āmīz
Kimūñ ṣevkiyle kıldı āteṣ-i tīz
2547. Eyitdi Zeyd ṣefkatden ki ey māh
Ṭapuñsuz yaḳmıṣ anı āteṣ-i āh
2548. Düne gün vardum anı görmegiçün
Ne ḫāletde idügin ṣormağičün
2549. Aradum buldum anı kūh içinde
Ṭurur vaḥṣīler öñinde kıçında
2550. Nidā ider ğamuñdan çün münādī
Ṣadāsından ṭolar kūh ile vādī
2551. Ğamuñdan ğayrden bilmez eṣer ol
Cihānuñ varlığında bī-ḫaber ol
2552. Eger söylense ider aduñı yād
Eger āh eylese senden diler dād
2553. Ğamuñ göñlinde gözinde ḫayālūñ
Anı nūr eylemiş mihr-i cemālūñ
2554. Baña söz söyleye diyü yükündüm
Söze gelmedi gördüm yine döndüm
2555. Çün ol sīmīn-bere keṣf oldu bu ḫāl
Ṣanavber ḫaddin itdi nāleden nāl
2556. Gözinūñ sāğarı döküp raḫīki
Gül-i ter üzre derc itdi ‘aḳīki
- 102b
2557. Hevādan baḫr-i eṣk oldu çü cūṣān
Delerdi dürlerin elmās-ı müjgān

2558. Didi Zeyde perî-peyker ki ey yâr
 ‘ Acebdür ‘ âlem-i ‘ aşk içre bu kâr

2559. Çi ger mihrümdür aña âteş-efrûz
 Siyâh oldu velî ansuz baña rûz

2560. Hevâ-yı zülfi ile bî-ķarârum
 Ķarâr-ı zülfi gibi âşüfte-kârûm

2561. Yürür ol merd hâmûn içre giryân
 Ben olmuşum esîr-i bend-i zindân

2562. Bini derdi anı derdüm ider ĥarķ
 Bu iki derde ķonılmışdurur farķ

2563. Ser-i kûh üzre varup ol ider âh
 Binüm üftâde yirümdür binüm çâh

2564. Yüregüm yaķdı şevķ-i mihr-i tâbı
 Dilüñ oldu ziyâde ıztırâbı

2565. Çü idindi sengi bâlîn ĥâki bister
 Gönül ol ĥâli andan şormağ ister

2566. Kerem ķıl var ol divâneye sen
 Ĥaber vir şem‘ den pervâneye sen

2567. Eger görmek dilerse dil-berini
 Gelüp şem‘ üme yaķsun şeh-perini

2568. Olup cân u gönülden reh-nümünü
 Fulân araya ırgür ol cününü

2569. Anı ol yirde koyup gel baña sen
Haber vir kim varam andan yaña ben
- 103a
2570. Görem bir lahza ol şūrīde-kārı
Ola kim tuta dil bir dem qarārı
2571. Göreyin nice āb u rengi vardur
Vefā vezninde nice sengi vardur
2572. Çü şevķüm gönline bulmuşdurur yol
Ola kim didügi eş^c ārdan ol
2573. Oқыup bir niçe şı^c r-i dil-āvīz
Diye şerh-i ğamından şevķ-āmīz
2574. Ğamından dil ki varın virdi bāde
Sözinden ola bir lahza güşāde
2575. Çü dil-ber sözini gūş eyledi Zeyd
Şerāb-ı şevķ ile cūş eyledi Zeyd
2576. Görüp bu hıdmeti cānına minnet
Kemer bağlandı kıldı pāk niyet
2577. Yürüyüp geşt kıldı kūhı çün bād
Tolandı deşt ü virān ile ābād
2578. Bir iki gün aradı ol diyārı
Görüp gözlerdi her irdügi ğārı
2579. Şorardı gördügi pīr ü cevānı
Şoñ ucu buldı şora şora anı
2580. Görür kim ğam vücūdın eylemiş hāk
Gözi yaşından itmiş hāki nemnāk

2581. Hevā 'iyle dem-i âteş-feşānı
Felek evcine irürmiş duḡānı
2582. Alup çevre sibā' -ı tiz-dendān
Vücūdı gencine olmuş nigeḡ-bān
- 103b
2583. Görüp bu ḡāli Zeyde irdi ḡayret
Gelüp vecde dilini tutdı 'ibret
2584. Çü mihrüñ anda berḡ urdı kemāli
Görindi zerre bigi kendü ḡāli
2585. İderken ḡasret ile nāle Mecnūn
Dökerken gözlerinden Nīl ü Ceyḡūn
2586. Görür kim karşıda tırmış bir ādem
Dem-i dil-berden urup âteşin dem
2587. Tefe 'ül eyleyüp dilde nihānī
Baḡup dīdārına bildi revānī
2588. Ki ḡüsni muşḡafından ḡūbdur fāl
Çü şīre-ḡıfl aña meyl itdi der-ḡāl
2589. Virüp mihr-i beşāretten şu' ā'ı
İşāret birle ḡaḡıtdı sibā'ı
2590. Çü yol buldı aña Zeyd-i nevā-sāz
Dürūd idüp dilinden söyledi rāz
2591. Didi ey 'aḡl ilinde ḡaşılı bād
Diyār-ı 'aşḡdur şevḡküñle ābād

2592. Sikender bigi tutduñ kāyinātı
Hızırsun nūş kıl āb-ı hayātı

2593. Ki sensün şehrmend-i şehir-i āfāk
Serir-i ‘aşqda sulţān-ı ‘uşşāq

2594. Bugün Leylī ki hūbıdur cihānuñ
Cemāli hūsn şem‘ idür zemānuñ

104a

2595. Şorar hālūñi ‘arz ider selāmın
Diler kim gūş ide derdüñ kelāmın

2596. Niçe yıldur ki yüzüñ görmemişdür
Sinüñ hālin senden şormamışdur

2597. Yağup bağrını nār-ı iftirākuñ
Belürmiş dilde nūr-ı iştiyākuñ

2598. Bini gönderdi ol ser-çeşme-i nūr
Ki iltem sini idem anı sürür

2599. Tapuñ dağı irüp ol dil-rübāya
Düşesün şevk ü zevkinden şafāya

2600. Okıyup aña şi‘ r-i şevk-engiz
Nevāñ ile idesün āteş-i tiz

2601. Yiridür ravza-ı Rıdvān içinde
Olur ol hūr nahlistān içinde

2602. Olup her nahlı tūbaveş ser-efrāz
Felek bāğında söyler yıldıza rāz

2603. Budağlar berg-i ter altı çemenler
Tolu eṭrāfi güller yāsemenler

2604. amu giymiş abā-yı nev-behārı
Girişmiş birbirine řāh-sārı

2605. O naqlistāndur mī[‘]ād-ı dil-ber
Ki hūsnidür cihān bāğına zīver

2606. ü gūř itdi anı Mecnūn-i bī-dil
Cevābında didi ey merd-i ‘āil

2607. Dilūndür sırr-ı ğaybuñ tercemānı
Tenümde cāna sözüñ rūh-ı řānī

2608. Ki andan zev-i cān alur revānum
Fidā olsun sözüñ lufına cānum

104b

2609. Ne yire kim buyurursun varayın
Dilerseñ cānı řükrāne vireyin

2610. Sözi toğrı idügin bildi taı
Belürdi şıdı anuñ itdi taşdı

2611. řu kim mektūb ile bulmiř idi yol
Didiler ba[‘]zlar kim Zeyd idi ol

2612. Dil ü cānı olup zev-i beřāret
Yüridi ol yaña k’itdi iřāret

2613. İrişdi teşnelikte āb-ı hayvān
arışdı mürde iken cismine cān

2614. Varur cān-i teşne-dil āb-ı zülāle
Nite meyl itmeye ’ola havāle

2615. Sibā' ı kendüye itmiş idi hem-rāh
Sipāh ile yürüdi nitekim şāh
2616. Olup iqbāl ü devlet oldu dil-şād
İrişdi aña kim olmuşdı mi'ād
2617. Oturdu bir dıraht altında hayrān
Şegābdan gönli cūşān çeşmi giryān
2618. Buḥār urdu dimāğa şevḳ-i tābı
Diline virdi ḥayret ıztırābı
2619. Ḳoyup Mecnūmı anda Zeyd-i dil-dār
Varup itdi nigārımı ḥaber-dār
2620. Çün āgāh oldu ol dil-dār-ı feruḥ
Peri-peyker tıutup andan yaña ruḥ
2621. Ḥırāmān oldu naḥlistān içinde
Diyeydüñ kebk idi büstān içinde
2622. Varup bir yirde ol māh itdi ārām
Velī cān u dilinden gitdi ārām
2623. Eyitdi Zeyde k'ey ferḥunde-aḥter
Baña bundan ilerü varmağa fer
2624. Tenümde ḳalmadı ger bir ḳadem ben
Varursam şevḳ ile olam 'adem ben
2625. Çerāğ-ı ḥüsndür gerçi tılısmum
Yanar pervāne bigi oda cismüm
2626. Eger ḥargāhdadur şūy ḥufte
Bu sır Ḥaḳdan degil līkin nühüfte

2627. Ki bu 'unvān ile görmek bini ol
Diyār-ı 'aql içinde yok aña yol
2628. Şu kim 'aql işine gelmez muvāfıķ
Anı itmek degildür ada lāyık
2629. İrürmedüm egerçi şūyı kāma
Velī meyl eylemez gönlüm ħarāma
2630. Anuñ kim var dilinde 'aşķ-ı kāmīl
Nite ayruġa bundan ola māyil
2631. Ķanā' at idelüm gözden ħulaġa
Ola kim şol işümüz vara şaġa
2632. Gelüp ol perdeden keşf eylesün rāz
Oķısun bir niçe şı' r-i ħarab-sāz
2633. Hevā odı 'yile kim dil ider cūş
Sözinüñ şerbetini ideyin nūş
2634. Nevāsından bula cānum şifāyı
Edāsından süre gönlüm şafāyı
2635. Akıdup gözlerinden āb-ı Keşser
Bu sözi söyler iken Zeyde dil-ber
2636. Dem-i zülfi ile bād-ı sebük-ħız
Hevāsından ki oldı 'anber-āmī
2637. Virüp şūrīdeye būy-ı beşāret
İrürdi seyr-i cānāndan işāret

105b

2638. Hevā tābıyla itmişdi dili çūş
Olur ol būydan Mecnūn medhūş
2639. Kamer bigi koyup Zeyd ol perī'i
Gelüp buldı yirinde müşteri'i
2640. Yūzi üzre ki düşmiş vālih ü mest
Bilimez nistmidür cānı yā hest
2641. Yatur hayrān gūyā hufte olmuş
Yaturmuş kendüyi āşüfte olmuş
2642. Görüp bu hāleti Zeyd oldu hayrān
Yüzine itdi āb-ı dīde efşān
2643. Gözin ki tutmuş idi h'āb-ı hargūş
Olur bīdār hūşa geldi bī-hūş
2644. İrüp cānına būy-ı āşnāyī
Diline virdi şevki rūşenāyī
2645. Didi yā Rab nesīm-i cān mı bu
Ye būy-ı sūnbül-i cānān mı bu
2646. Degildür bu nesīmi nev-behāruñ
Hevā-yı ca' d-ı zūlfidür nigāruñ
2647. Bu būdūr 'ālem-i cāna olan cān
Bu būya cān-ı 'ālem ola qurbān
- 106a
2648. Çü bu hāletde gördi ol hāzīni
Ki bilmez itdüğünü idesini
2649. Düşer fikrine Zeydūñ kim bu 'āşık
Ki 'āşık içinde düşmişdür yaraşık

2650. Dilinde var iken bu resme hâlet
İde mi vaşl-ı cismâniye rağbet
2651. Şınayup didi aña ey dil-figâr
Yağınuñdadur ol hırşîd-ruhsâr
2652. Dilerseñ yanuña gelsün nigârũ
Ruğı verdiyle zeyn itsün gülzârũ
2653. Yüzũñ sürüp yüzinde zülf ü hâle
Lebinũñ şekkerinden al nevâle
2654. Firâğ-ı zulmine vir vaşl-ı dâdın
Alup bûyını bul gönlüñ murâdın
2655. Didi Mecnûn Zeyde k'ey vefâ-dâr
Bu sözi dağı baña dime zinhâr
2656. Cemâli kim cihânı yağdı tâbı
Semâ-yı hüsnuñ oldur âftâbı
2657. Tecellîsine döymez seng-i hâre
İrürse tağa ider pâre pâre
2658. Hevâ-yı mihr içre zerreyüm ben
Biğâr-ı aşğ içre kaçreyüm ben
2659. Vücûd-ı zerre k'ire şevk-i tâba
Nice tākāt getüre âftâba
2660. Çi ger nehr ile olur bahre mâyil
Ola mı kaçtre deryâya muğâbil

106b

2661. Şerāb-ı nāb b̄yından olan mest
Ura mı sāgar-ı şahbāya ol dest
2662. Cemālin görmeden gitdi mecālüm
Görürsem rūy u zülfin nola ḫālüm
2663. Hevāsı irdi cāna virdi zādın
Nesīminden göñül buldı murādın
2664. Lebi şehdine cānum kim megesdür
Vişālinden hevā-yı zülfi besdür
2665. Pes andan nāle idüp virdi āvāz
Bu ḫoş tercī ile oldı nevā-sāz

Tercī -i Mecnūn

Mef̄ ūlü Mefā̄ ilün Fē ūlün

2666. Yā Rab bu ne b̄y-ı dil-güşādur
Ki rūḫa ḡidā dile şifādur
2667. Ne gülden irür bu ṭīb-i cān kim
Ālem anuñ ile ḫoş hevādur
2668. Cān gülşeninüñ güline beñzer
Kim b̄y-ı nesīm-i āşnādur
2669. Yā pertev-i rūḫdur muşavver
Yā āyīne-i Ḥudā-nümādur
2670. Kim andan irür dile tecellī
Envār-ı cemāl-ı Kibriyādur

2671. Şevki 'ile 'aqlı virdi bāde
Rāhında hevānuñ ol hebādur

2672. Meyl eyleye mi cihān u cāna
Dil kim añā 'aşq pīşvādur

107a

2673. 'Aşq iline ol ki oldı sālīk
Sulţān-ı cihān ise gedādur

2674. Gerçi ki gedā dinildi līkin
Ol iki cihāna pādşādur

2675. Kim yāre viren gönül ü cānı
Alur dü cihānı rāygānī

2676. Hüsni ki çeker livā 'ı şāhī
Şıgmadı cihāna bārgāhı

2677. Mir 'āt-ı ruḥında oldı zāhir
Hüsni-ezel ü ebed kemāhī

2678. Mihr-i ruḥıdur çerāğ-ı 'ālem
Mühr-i lebidür nigīn-i şāhī

2679. Çeşmi şalalı cihāna āşüb
Oldı ḥam-ı zülfi cān penāhı

2680. Bir şem' dürür ruḥı ki itdi
Pervāne çerāğ-ı mihr ü māhı

2681. Bağlandı gönül düşüp hevāya
Zülfi girihinde 'aql rāhı

2682. Şalmasa yanardı ḥalk tāba
Sāye güneşe şacı siyāhı

2683. Şevk ile urur diline dāğı
Mestān-ı mey-i ħum-ı İlähî
2684. Budur bu diyār-ı ‘aşk içinde
‘Āşıklara vird-i şubĥgāhî
- 107b
2685. Kim yāre viren gönül ü cānı
Alur dü cihānı rāygānî
2686. Ey nūr-ı çerāğ-ı çeşm-i ādem
Şevküñle yakıldı cān-ı ‘ālem
2687. Rūĥ oldı lebüñ velî mu‘ayyen
Nūr oldı tenüñ velî mücessem
2688. Cāndur tudağūñ cihān u cāna
Dem andan urur Mesîĥ-i Meryem
2689. Bu ĥüsn ü behā’iyle tapuña
Giti-i cemāldür müselleme
2690. ‘Aksi ruĥunuñ şalarsa pertev
Gülzār-ı Ĥalîl ola cehennem
2691. Burcında cemālūñ itdi Ĥalîk
Zülfüñi livā’-ı nūra perçem
2692. Cānum giyeli kabā-yı cismi
Ġayriyle ğamuñuñ urmadı dem
2693. ‘Uşşāk bilür velîk ğayre
Cān bigi bu rāz oldı mübhem

2694. Kim yāre viren gönül ü cānı
Alur dü cihānı rāygānī

2695. Zülfün ideli ‘ abīr-sā’ī
‘ İtīyla pür itdi ol hevā’i

108a

2696. İki şerer-i āteşin ruhuñdan
Oldı felekün gün ile ayı

2697. Dil derdün ile tıtalı ülfet
Yād itmez olupdurur devāyı

2698. Ğarķ itdi bini gözüm yaşından
Deryā-yı hevā-yı āşnāyī

2699. Virür nitekim ‘ ilāc-ı ‘ İsa
Dil-ħastesine sözüñ şifāyı

2700. Būyından alur ruhuñ gülinün
Bu bülbül-i bī-nevā nevāyı

2701. Şükrāne vireydi cān gönülüm
La’ lüñden işitse merħabāyı

2702. Ğavf itmedügi budur gözüñden
K’oldı bu hevāda dil fidāyī

2703. Şevķ ile giden riyāz-ı ‘ aşķa
Bu ğunne ile ider serāyī

2704. Kim yāre viren gönül ü cānı
Alur dü cihānı rāygānī

2705. Ne siħr ü füsūna oldı dem-sāz
‘ İşveyle ‘ aceb bu çeşm-i ğammāz

2706. Bir ğamze 'ile ki ğamzesinüñ
Fâş oldu kamu hazine-i rāz

2707. Dil murġı hevā-yı 'aşk içinde
Pür-heves ile urdı pervāz

108b

2708.İRmege fezā '-ı lā-mekāna
Zülfüñ reseninde oldu cān-bāz

2709. Cismümde ğamuñ harīm-i cāndur
Derdüñ olalı gönüle dem-sāz

2710. Şayd eyledi rūḥ-ı kudsi zülfüñ
Çeng ile niteki şem' -i şeh-bāz

2711. Gönlüm düşeli hevāña oldu
Sultān-ı ğama hazine-perdāz

2712. Cān meclisinüñ sūrūd-gūyı
Çün itdi nevāñ ile ser-āġāz

2713. Bu nağmede hoş düzüp terāne
'Uşşāq yüzinde virdi āvāz

2714. Kim yāre viren gönül ü cānı
Alur dü cihānı rāygānı

2715. Ey maḥla' -ı nūr-ı cān cemālün
Mecma' dil ü cāna āstānuñ

2716. Dil 'ālemine ne cānsun kim
Ḳuds-i ezel oldu āşyānuñ

2717. Nefhandan alur hayât ' İsa
Dem urşa leb-i şeker-feşānuñ

2718. Zülfüñ resenin göreydi Mūsa
Sırrın bilür idi ejdehānuñ

2719. Ey rūḥ-ı revān egerçi dūrum
Cismümde revāndurur revānuñ

109a

2720. Görmez bu ğarībi senden ayru
Remzini bilen bu mā-cerānuñ

2721. Derdüñle olup enīs bir dem
Meyl itmedüğü bu cisme cānuñ

2722. Budur ki girān gördi anı
Kim bula şafāsını girānuñ

2723. Dil terk kılp ten ile cānı
Varın yoluña virür cihānuñ

2724. Kim yāre viren gönül ü cānı
Alur dü cihānı rāygānī

2725. Hüsnüñ günidür cemāle ğāyet
Şirīnligidür lebüñ nihāyet

2726. Kevşer sözüñ ü lebüñ de zemzem
Ka' be yüzüñ ü қаpuñ cennet

2727. Tenhā olımaz gönül tapuñsuz
Kim oldur aña enīs-i ğurbet

2728. Cān āynesi yüzinde olan
Maḥv oldı kamu ğubār-ı firqat

2729. Zāhirde olan firāḡ-ı şuveri
Bātında virür vişāle ruḡşat

2730. Zūlmetde açıldı āb-ı ḡayvān
Riḡḡatde açıldı bāb-ı vuşlat

2731. Derd ü ḡam ile virür ise cānı
Dil eylemeye aña nedāmet

109b

2732. Bu şevḡleri yazup Nizāmī
Ḥoş itdi Ḳadīmiye ḡikāyet

2733. Ol daḡı bilüp bu mā-cerāyı
Didi irişüp diline ḡālet

2734. Ḳim yāre viren ḡōñül ü cānı
Alur dü cihānı rāygānī

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

2735. Bu terci' i temām idince Mecnūn
Revān oldı gözinden dil-berūñ ḡūn

2736. Şadā-yı nālesi kim geldi ḡūşa
Getürdi şevḡ Leylī' i ḡurūşa

2737. Dilini itdi ḡālet ' aḡldan dūr
Özin yitürdi ol ser-çeşme-i nūr

2738. Buḡār urdı dilinden āteşin tāb
Yüzine dökdi çeşmi merdümi āb

2739. Çü hūşa geldi ol ḡurşid-ruḡsār
Getürdi nuḡḡa anı cezbe-i yār

2740. Cemāl-i ‘āşıkı āyine buldı
Dili tūṭī bigi güftāra geldi

Su’āl ve Cevāb-ı Mecnūn Bā-Leylā

2741. Didi ey ‘aşk ile olup diger-gūn
Özin Mecnūñ iden bini meftūn

2742. Nitesün sūziş-i firḫat deminden
Nitesün cūşiş-i miḫnet yeminden

2743. Eyitdi olalı hecr ile hem-dem
Vaṭan kıldı dilümi cūşiş-i ğam

110a

2744. Şerāb-ı vaşlı firḫatde iḫerüm
Bi-ḫamdi’l-lāh ğamuñla ḫoş geḫerüm

2745. Didi çün dil virüp ğavgāya düşdüñ
Hevā-yı zülf ile sevdāya düşdüñ

2746. Olupdur şevḫ ile şūrīde kāruñ
Daḫı olmaz mı bir yirde ḫarāruñ

2747. Eyitdi sūziş-i mihrüñle ey mäh
Ki buldı āteş-i ğam göñlüme rāh

2748. Tenümi āb kıldı şevḫ-i nārı
Olur mı āb ile nāruñ ḫarārı

2749. Didi ‘aşkuma düşelden cemālüm
Saña ‘arz eylemedi zülf ü ḫālüm

2750. Kime ḫarşu iderdüñ āh u nāle
Yaşuñı kime iderdüñ ḫavāle

2751. Eyitdi mihr olalı dilde raḥṣān
Ḥayālūñ olmış idi mūnis-i cān
2752. Yaşum idüp ḥayālūñe ḥavāle
Aña karşı iderdüm āh u nāle
2753. Didi ‘aşkum bulalı göñlüñe rāh
Enīs ü hem-demüñdür nāle vü āh
2754. Gözüñüñ yaşınıñ bir laḥza bārī
Bu ortalıkda yok mıdur kararī
2755. Eyitdi cāna virüp ‘aşk ḥayret
Çü dil mülkini tutdı nār-ı ḥasret
2756. Eger yaş dökmeşe çeşmüm seḥābı
Yanardı derd ile cismüm türābı
- 110b
2757. Didi bulmağičün göñlüñ tesellī
Gerek kim idedüñ insāna meyli
2758. Bulardan dehşet idüp mest ü şeydā
Neden kalduñ beyābān içre tenhā
2759. Eyitdi ‘aşkuña olup giriftār
Çü senden dūr düşdüm çār u nā-çār
2760. Hevā-yı zülfüñ ile fāş idüp rāz
Cihānuñ cümlesinden gelmişüm vāz
2761. Didi çün ‘ömr olmaz cāvidānī
Niçe bir miḥnet ile zindegānī

2762. Hâķīķat gözleyüp eyle ferāġat
Ki Őonıdur mecāzınũ nedāmet
2763. Eyitdi ‘aşķınıũ ey māh-ı tābān
Gõnũlde miĥnetidür rāĥat-ı cān
2764. Hâķīķat gözledüm gördüm bu rāzı
Hâķīķatden degil ayru mecāzı
2765. Didi atañ anañ var idi āĥır
Sen idũn bunlara ferzend-i fāĥır
2766. Zemāne sini anlardan idüp dūr
Neden kıldı ġam-ı ‘aşķ ile mehcūr
2767. Eyitdi atam anam ‘aşķ u ġamdur
Binüm bu miĥnet iġre ġayr nemdür
2768. Ki ķūt anlardan irür cism ü cāna
Bini bunlardan ayurmaz zemāne
2769. Didi çekince derdümden cefālar
Ķabileñde var idi dil-rübālar
- 111a
2770. Olaruñ biri olsa iĥtiyāruñ
Murāduñca geġerdi rüzġāruñ
2771. Eyitdi kim ezel bezminde cānum
Mey-i ‘aşķuñla mest idi revānum
2772. Cemālũnden ġũ buldı rüşenālık
İdemi ġayrũn ile āšnālık
2773. Didi zũlfüm hevāsından urup dem
Olalı Őevķ ile Őürıde-i ġam

2774. Uzaq sevdāda maḥv itdüñ nihāduñ
Ne oldı bu seferde āb u zāduñ

2775. Eyitdi kim nesīm-i ṭīb-i ānuñ
Ġıdā-yı cān-fezāsıdur revānuñ

2776. İreli mülk-i cāna ‘aşq tābı
Dilümüñ eşk ü ğamdur zād u ābı

2777. Didi ‘aşkuñ қоşalı göñlüme baş
Olupdur saña firqat yār ü yoldaş

2778. Degilsün ravza-ı ḥüsnüm ḥarīmi
Ne yüzden irişür zülfüm nesīmi

2779. Eyitdi dil düşeli ol hevāya
Ḥarīf ü hem-dem olmışum şabāya

2780. Alup zülfüñ ḥamında bŷ-i cānı
Seherlerde irürür baña anı

2781. Didi çün göñlüñe idüp tecellī
Ruḥum āyīnesinden sırr-ı Mevlī

2782. Düşüp derde hevā yolına gitdüñ
Ye ben n’etdüm ki bini oda atduñ

111b

2783. Eyitdi ‘aşqda budur yaraşık
Kim ola āyne ma‘şūka ‘āşık

2784. Yine nūruñdan irişdi tecellī
Dilüñe āteş urdı sırr-ı Mevlī

2785. Didi çünküm murāda fetḥ-i bābuñ
Olup gitmedi dilden ıztırābuñ
2786. Niceye dek gezüp derd ile şeydā
Dil ü cān sırrın idersün hüveydā
2787. Eyitdi tā irince rüz-ı ma' hūd
Ki her ma' düm olur anda mevcūd
2788. Kılup şūrīdelīgum anda peydā
Bu ḥāletde idem ḥaşri temāşā
2789. Livā-yı 'aşk ile olam ser-efrāz
Ururum ma' şer-i 'uşşāka āvāz
2790. İdem ol cem' de dīvānelıklar
Ki 'ibret ala benden ehl-i maḥşer
2791. Ne şanursun sen ey cān u cihānum
Güzāfın mı yiler 'aşkuñda cānum
2792. Ezel bezminde k'oldı āşnālık
Ebed mülkine irür rüşenālık
2793. Dili bu āşnālıkdan 'acebdür
Ki āb-ı vaşlda dil teşne-lebdür
2794. Cemālūñ mihr-i şevķinden olup ḳan
Ḳarara yandı ḥālūñ bigi bu cān
2795. Bu cāndan yeg baña bir cān bağışla
Firākuñ küfrine imān bağışla
2796. Dilüm ger itmeye bir dem sini yād
'Adūdur cāna ölsün ol dil-i bād

2797. Sen ü ben ben sen vü yoḡdur daḡı kes
Aramuzda bizüm bir dil yeter bes
2798. Bu hoşdur ki öle öl de elünde
Ki maḡv oldu dilüm varı yoluñda
2799. Çü şem^ç -i ^ç aşḡdadur rişte yektā
Bu iki tende birlik oldu peydā
2800. Zer-i cismümde urup āteşin dem
Eritdi pūte-i firḡatde çün ġam
2801. Uruldu sikke-i birlik hevādan
İkilik naḡşı maḡv oldu aradan
2802. Cemī^ç -i varlıġum sinünledür nūr
Ṭapuñdan dūr olan benden daḡı dūr
2803. Getürimez dile irmüşdür āfet
Sen olduġuñ yire varmaġa ṫāḡat
2804. Bu hoşdur irmemege dil fütürı
Hiçāb ola arada ya^ç nī şūrı
2805. Ne şerm ire dile ne bīm-i aġyār
Ne nār-ı vaşl ne firḡatde āşār
2806. Ne ḡılam anda kim var bīm cāna
Ġayūr ehli ki düşmişdür miyāna
2807. İderken ^ç ömr-i yārī yār ol ey yār
Ki vaḡt-i kār olıcaḡ işlenür kār

2808. Çü bīmāruñ ire hulkūma cānı
Ne sūd ide ʔabībūñ nārdānı
- 112b
2809. Ten oldı bu belā seylinde zāyi^ç
Ola mı keşti ğarķ olana nāfi^ç
2810. Zebūn oldı gōñül feryād u ğamdan
Ciger hūn oldı derd ile sitemden
2811. Gülūñ şevķiyle bülbul iniler zār
Dil-i Mecnūna irür hecr ile hār
2812. ʔaleb kılor ķamular la^ç İçün kār
Virür Mecnūn sinūñ la^ç lūñe cār
2813. ʔamerden çerķ alur nūr-ı cemāli
Yüzüñden hūbdur Mecnūn-ı fānı
2814. Bini yā Rab ki yaķdı iştıyākı
Ne hoş vaķtine düşse ittifākı
2815. Şeb-i meh-tābda gün gibi rūşen
Kenār-ı cūy ola vü sebze gülşen
2816. Ki sinūñle oturup gūş-der-gūş
Mey-i şāfı idevüz nūş-ber-nūş
2817. Hūmār-ı nergisūñden cār olup mest
Uram şūrıde olup zūlfūñe dest
2818. ʔutup sīb-i bihişti ğabğabuñdan
Şoram cār sırrını şırın lebūñden
2819. Gehı nāruñdan idem sīb-sā^ı
Gehı sībūñden idem nār-cā^ı

2820. Gehî el urup iltem düşe zülfüñ
Gehî hoş halka idem gūşa zülfüñ

2821. Gehî kāküllerüñ tutam gülüñden
Gehî gül būyın alam kākülüñden

113a

2822. Gehî gül bülbüli bula gül-i ter
Gehî tūṭi-i cāna ire şekker

2823. Fenā yili irişdi çünki cisme
Müyesser ola mı ol bu tılısma

2824. Meges ki kıala hāk içinde bî-per
Ne yüzden ire ana vaşl-ı şekker

2825. Saña bende olalı ey perî-zād
Cihāndan serv bigi oldum āzād

2826. Ğanîsün hūsn ile ben bir faķirüm
Bu yeg āzādına cāndan esirüm

2827. Ruḥuñda zülfüñ ile gösterüp āl
Ḥayāl itdi bini la' lüñdeki ḥāl

2828. Ğamuñdan ğayrî yoķdur baña hem-dem
Tenümde cānumuñdur maḥremi ğam

2829. Yüregüm teşne cismüm ğarķ āba
Şusuz şu içre dil vardı ḥarāba

2830. Ruḥuñ şem' i olup ervāḥa misbāḥ
İşigüñde kim ider bezm ervāḥ

2831. Bunuñ birle ki meyden içmeden cām

okusından olurum mest ü bed-nâm

2832. Dilümde yâduñ ile gitmeye hûş
İçersem zehr olur ol baña nûş

2833. Uralı kişver-i ‘aşka kadem ben
Ki çekmişüm yoluñda bār-ı ğam ben

2834. Alurum her kadehde bir şabûhî
Bulurum her sitemde bir fütûhî

113b

2835. Çü ğâlib geldi ana şevkden tâb
ararı gitdi özin itdi pür-tâb

2836. Sibâ‘ ile idüp ney bigi feryâd
İrişdi kûh-ı Necde nitekim bād

2837. İrüp dil-dâra dağı ol lehebden
Vücûdı yandı tâb ile şe‘ abdan

2838. Gözinüñ yaşı bahre irürüp yol
İrişdi derd ile dergâhına ol

Resîden-i Selâm Ez-araf-ı Bağdâd

2839. Hevâ şehrini âbâd iden üstâd
Bu resme urdı söz kaçırına bünyâd

2840. Ki Bağdâd içre mün‘im-zâdelerden
Var idi bir cevân-ı pāk-dâmen

2841. Şafâ bezminde nûş itmişdi cām ol
Cefâ rezminde bildürmişdi nām ol

2842. Dili nâr-ı hevâda dūd-peymây

Teni dār-ı belāda renc-fermāy

2843. Melīḥ idi faṣīḥ idi kelāmı
Selīm idi Selām olmuş idi nāmı

2844. Yürürdi ‘ālem-i ‘aşq içre çālāk
Dili ebyāt ile şi‘re hevesnāk

2845. Çü Mecnūn oldu ğam baḥrinde dūr-pāş
Cihān mülkinde oldu sözleri fāş

2846. Düşüp efvāha nazm-ı ṭab‘-ı pāki
Oқınur idi şi‘r-i derdnāki

114a

2847. İşitse derd ehli sözin anuñ
Ururdi ḥırmenine odın anuñ

2848. Sözi āvāzı çün eṭrāfa düşdi
Şadāsı şehr-i Bağdāda irişdi

2849. Anuñ nazmı şafāsından bulup fer
Girerlerdi şafāya ehl-i diller

2850. Selām idüp anuñ ḥālâtını gūş
Çü şi‘ri şerbetinden eyledi nūş

2851. Sözi zevki’ile ṭalbındı cānı
Dili meyl eyledi görmege anı

2852. Biner bir bād-pāy nāqaya ol
Revān olup dutar andan yaña yol

2853. İdüp ol bī-dili bulmağa āheng
Yüridi bādiyede niçe ferseng

2854. Tolanup gözler idi her mekânı
Nişânın şora şora buldı anı
2855. Görür bir şahş niteki ehl-i maşşer
Bürehne cismi var ez-pây tâ-ser
2856. Gözi pür-âb u özi kân-ı âteş
Bulut bigi döker bārân u âteş
2857. Turur vaşşiden eţrâfında bir çavķ
Ki ħalka bağlamışlar nitekim tavķ
2858. İder gözden döküp şevķ ile âb ol
O ħalka içre bu tavķı ħisâb ol
2859. Yanarken âteş-i ħayretde cânı
Dökerken fikr ile eşk-i revânı
- 114b
2860. Bir âh itdi ki dehri oda yağdı
Baş ħaldurdu eţrâfa bağdı
2861. Gözinden sildi çün eşk-i revânı
Görür ħarşuda turmuş bir cevânı
2862. İraķ yoldan idinmiş anı manzûr
Yaķın olmaķ diler olursa destûr
2863. Çü bildi aña gelmekdür murâdı
Ķıgırdı ħatına ol ħoş-nihâdı
2864. Elin şaldı sibâ^c un çavķına ol
Gidüp bunlar Selâma virdiler yol
2865. Selâm andan göricek bu kıyâmı
İlerü vardı virdi selâmı

2866. Selāmın redd idüp Mecnūn-ı bī-dil
Didi aña çü gönli gördi māyil
2867. Ne yirdensün ki düşmiş ey cevān-merd
Ruḥuñ āyīnesine rāhdan gerd
2868. Bu yollarda saña kim oldu reh-ber
Ki görindi bize bu ḥüb manzar
2869. Eyitdi kim yirümdür şehr-i Bağdād
Bu yolu baña şevküñ itdi irşād
2870. Ki anda gūş idüp nām-ı şerīfūñ
Çün irdi gūşıma şı' r-i laṭīfūñ
2871. Çü vaşfuñ işidüp gitdi qarārum
Sefer oldı zarūrī iḥtiyārum
2872. Gönülde genc-i mihrūñ bulmuşum ben
Yüz urup ḥidmetüñe gelmişüm ben
- 115a
2873. Ki kuḥl idem gözüme ḥāk-i pāyuñ
Kılam cāna ḥamāyil dest ü rāyuñ
2874. Ne şı' re k'urasun şevḳ ile bünyād
Ben anı cān u dilden eyleyem yād
2875. Çü mihrüñdür binüm şem' -i münīrüm
Münevver ola sözüñden zamīrüm
2876. Sinüñüm bini benlikden rehā kı
Ḥuceste zātuñ ile āşnā kı

2877. Demüñden ayru bir dem urmayam dem
Geçürem h̄idmetüñde ‘ ömrümi ben
2878. Q̄abül itmeg ile ben nā-tüvānı
Bilürsün kim tapuñuñ yoq ziyānı
2879. Kelāmuñdan alayum zevkümi ben
Vuñuşuñ birini ‘ add it bini sen
2880. Didi ey nev-cevān-ı h̄üb çālāk
Q̄o bu sevdāyı kim yoldur haṭarnāk
2881. Degilsün ‘ aşq içinde gerçi bī-rāh
Velīkin olamazsun baña hem-rāh
2882. Ne olur saña binüm şöhetümden
Ki ürker dīv görse miñnetümden
2883. Binüm çün kendü h̄üyumdur melāmum
Ola mı h̄üyüñ ile rāst h̄ālüm
2884. Olalı ‘ aşq-ı dil-dār ile nā-kām
İki gün tutmadum bir yirde ārām
2885. Yil oldum yilürüm yoqdur qarārum
Olupdur yil bigi şūrīde kārüm
- 115b
2886. Eger biñ yıl yilüp olursa ser-bāz
Yil ile ādemī olmaya dem-sāz
2887. Binüm vaḥşī tapuñdur ādemī bes
Enīs olur mı her cins ile her kes
2888. Q̄ılursuñ āb bigi dil-nevāzī
İdemezsüñ hevā nārıyla bāzī

2889. Mücerred olmuşumdur her nevādan
Yaraşur mı ziyāfet bī-nevādan
2890. Tutarasñ bu nevāsuzdan nevāyı
Binüm uş dahı rāh-ı āşnāyī
2891. Binümle nice olasun hevā-dār
Ki baña ben ‘ adūyum sen saña yār
2892. Binümle mūnis olup itme güftār
Ki olmaz büt-pereste büt-şiken yār
2893. Bini terk it ki göñlüm dutalı ğam
Degilüm āhdan ğayr ile hem-dem
2894. Çü gördüñ bu ğarībi derd ile zār
Dönüp ışmarla Hāķķa işüñe var
2895. Bu yoluñ hālını didüm saña ben
Eger işitür iseñ pendümi sen
2896. Dilüñde yād idüp zevķ u huzūrı
Gidersün döymeyüp rence zarūrī
2897. Selāmuñ kim olupdur ārzūmend
Murādına muvāfiķ gelmedi pend
2898. Didi şevķüñle çün dil-teşneyüm ben
Zülāli men‘ kılma teşneden sen
- 116a
2899. Bini ķo kim idem dilden niyāzı
Sinüñ mihrābuña ķılam nemāzı

2900. Eger bir secdede sehv ola rāhum
Ola hem sehv-i secde ‘ özr-ḥ’āhum
2901. Didi Mecnūn kim var cidd ü cehdūñ
Belī bu yolda varmaz başa ‘ ahdūñ
2902. Saña ben ḥālūmi didüm ser-ā-ser
Ḳalanın sen bilürsün ey berāder
2903. Selām itdi çü andan bu sözi gūş
İcāzet şerbetini eyledi nūş
2904. Diledi kim yiye Mecnūn ile ḥ’ān
Açup süfre getürdi ortaya nān
2905. Didi itme bini zāyi^c emekden
Berü gel yiyelüm nān u nemekden
2906. Şafā-yı dilden açup gül gibi çihr
Vefā bŷıyla göster gönlüme mihr
2907. Didi terk itmişüm ben bu ḥisābı
Ki anuñ ḥod olupdur fetḥ-i bābı
2908. Hevā odıyla virdüm anı bāde
Ola mı bād olana zevāde
2909. Selāma oldı zāhir k’ol ciger-süz
Hevāyı zād idinmiş şeb ü rüz
2910. Cihān mülkinde yok nesneye meyli
Vücūdı varı olmuş ‘ aşḳ-ı Leylī
2911. Teraḥḥum birle kıldı dil-nevāzī
Didi ol bu belānuñ çāre-sāzı

116b

2912. Niçe bir olusun derde giriftār
 Hālāş olmağ belādan hoşdur ey yār
2913. Dilüñ hem-demdürür derd ile dāyim
 Felek bir yirde hōd olmadı kāyim
2914. Degildür şābit anuñ gerdişi var
 Ki her gerdişde bir dürlü işi var
2915. Açıldığınca evrāk-ı şeb ü rüz
 Felek her bir varağdan gösterür yüz
2916. Meh ile mihr geçdükçe derecden
 Geh açar kapu ğamdan geh ferecden
2917. Nihāduñda çün oldı nūr lāmi^ç
 Ğıdāsuz eylemegil anı zāyi^ç
2918. Ki ben dağı sinüñ bigi şikeste
 Olup düşmiş idüm derd ile haste
2919. ^ç İnāyetinden irüp fazl-ı Hūdāyi^ī
 Dilüme virdi ol ğamdan rehāyı
2920. Olursun bir niçe gün sende hāmūş
 İdesün bu ğam u derdi ferāmūş
2921. Ki zīrā zātī degildür ^ç arāzdur
 Hevā germ ile şhvānī marāzdur
2922. Dem ursa sūziş-i nār-ı cevānī
 Olur dilde şu^ç ā^ç -ı mihr-bānī

2923. Olasun ger anuñ def' ine māyil
İdesün anı tedric ile zāyil

2924. Selāmuñ çün sözün gūş itdi Mecnūn
Akıdup gözlerinden eşk-i gül-gūn

117a

2925. Didi kim ben hevā yolında mestüm
Şanursun ola kim şehvet-perestüm

2926. Binüm evreng-i 'aşkuñ pādşāhı
Başumda efser-i şevk-i İlāhī

2927. İderüm 'aşk mülkinde 'adālet
Ki nefsumden baña gelmez hacālet

2928. Şalalı 'aşk gönlüm mülkine od
Tenüm micmerdür aña cāndur 'ūd

2929. Çü dilde rāz-ı dil-ber oldı peydā
Hevā bāzārın itdi 'aşk yağma

2930. Ğam-ı cānān olalı gönlüme zād
Olupdur āteş-i şehvetden āzād

2931. Çü geldi 'aşk hālī kaldı hāne
Çıkarıdı rahtımı atdı yabana

2932. Ki Leylīdendürür cismümde her kııl
Ben öldüm hiç kamu oldurur bil

2933. O dem maḥv ola dilden sūziş-i ğam
Ki bir bir şayıla eczā-yı 'ālem

2934. Çü bulduñ şoḥbetüm bāzārına rāh
Uzatma ta' n elini eyle kūtāh

2935. Özüññ hāline bir dem nazār kıł
Bu yolda ta' n kıılmağdan hāzer kıł

2936. Dimiş bir ' ākıł idüp şevķ ile cūş
Ki pāy endāzeden taşra degil hoş

2937. Şuña dek germ ola hengām-ı bāzār
Ki toķınmaya aña bād-ı āzār

117b

2938. Bu resme şerħ idüp remz-i laṭīfi
İder te'dīb luṭf ile ħarīfi

2939. Çü bildi bu ħarīfūñ ħarķını ol
Bu yüzden daħı ana sürmedi yol

2940. Kimesneyle sözüñde olma güstāħ
K'idesün bağruñı ' özr ile sūrāħ

2941. Selām andan olup Mecnūna hem-derd
Yürür bir niçe gün yanınca ol ferd

2942. İder Mecnūnuñ aħvālin temāşā
Görür yoķ kimseden gönlinde pervā

2943. Aķar yaşlu gözinden bağrı ķanı
Yaķar āh itse odından cihānı

2944. Gözini āb tutmuş gönlini tāb
Ne yimeķ yir ne iķer ne ider ħ'āb

2945. Ne ' aķlı var ki ola iħtiyārı
Ne şabrı var k'ede bir dem ķarārı

2946. Gehī hāmūş olur gāh gūyā
Gehī bī-hūş olur gāh şeydā
2947. Ğıdası ğam hayāl-i yār h̄ābı
Kebābı baĝrı vü anı şerābı
2948. Hevā bezminde h̄ān idüp cigerden
adeh şunar ğam eli çeşm-i terden
2949. Selām anuñla kim seyr itdi Necdi
Bir iki hefte bu hāl ile geçdi
2950. Boşaldı süfre almadı nevāle
Ğıdasuzluk aña oldu h̄avāle
- 118a
2951. İdüp açlık belāsından vedā[‘] 1
odı Mecnūn ile anda sibā[‘] 1
2952. Çü nazmı şevk ile olmışdı dil-keş
Şalardı gūş iden cānına āteş
2953. Bu şimdi görinen şūrīde-diller
Ki [‘]āşık dirilürler ya[‘] nī bunlar
2954. Murād-ı nefis [‘]arz idüp şegabdan
Olurlar yad [‘]ilim ile edebden
2955. Nemāz ile niyāzı terk iderler
Muḥālif yola göz yumup giderler
- Vefāt Kerden-i Şevher-i Leylā**
2956. Meh ü hurşīd arasında nāhīd
Uyarmış idi dilde şem[‘] -i ümmīd

2957. Virürdi nükte-i ğam cāna nekbet
Zarūrī arada düşmişdi firqat

2958. Ne cünbişler ki ide zāt-ı mevcūd
Olupdur anda lâ-büd dürc-i maqşūd

2959. Bu ʿālem iki yüzlü bir varağdur
İki yüzi iki dürlü sebağdur

2960. Bu yüzinden görünür rüy-ı tedbīr
O yüzinden oqınur haqq-ı taqđīr

2961. Bu iki yüzüne olur nükte-perdāz
Muvāfiq olmağı olmışdurur az

2962. Niçe gül kim anuñ güldir şümārı
Tenine zağm urur girü hārı

118b

2963. Niçe ğüre k'olupdur türş-āyīn
Giderek ol olur engūr-ı şīrīn

2964. Niçe acılığ virür cāna süstī
Bulur ol süstlīğda ten-dürüstī

2965. İden Hağ hikmetini cāna ta' līm
Kılur her emrini taqđīre teslīm

2966. Bu ortalığda kim hikmet kemīndür
Diyesün sirke-i kem engebīndür

2967. Ruğ-ı Leylī kim ol şem' idi ğayre
Özine zulmet ü lem' idi ğayre

2959. yüzi: yüzi yüzi

2968. Gül idi çevresin tütmiş idi hār
Ruḥı genc idi līkin ḥāfızı mār
2969. Dirilür idi aḡyār içre dil-teng
Diyeydün la' l idi cāyı dil-i seng
2970. Egerçi gevher idi bī-behā ol
Velī bulmuşdı aña ejdehā yol
2971. Nazardan ḥıfz idüp ol māh-rūyı
Bulut bigi şaḡınur idi şūyı
2972. Ola mı ḡül mülkinde perī-zād
Meger urılmış ola bend-i pūlād
2973. İderdi şabr çābük nīk ile ol
Ki ta' n itmege kimse bulmaya yol
2974. Gülerdi zāhir aḡlardı nihānī
Kılurdu ḥīle ile zindegānī
2975. Kaçan kim olmaya şūyı ḥavāle
Dökerdi gözyaşın iderdi nāle
- 119a
2976. Göricek şūyı ol māh-ı dil-ārām
Silerdi yaşını tūtardı ārām
2977. Dilinden gitmeyüp bir dem melāli
Dökerdi gözyaşın olduğça ḥālī
2978. Kaçan āvāze ḡüş ideydi ḡüşı
Siler yaşını şaḡlardı ḥurūşı

2979. Dili sūzān olup çün şem^ç -i rahşān
Kılurdı giryesin hādeyle pinhān
2980. Çü şūyı derdine bulmadı tīmār
Düşer ol dil-rübādan dūr bīmār
2981. Mizācı i^ç tidāline saķāmet
İrüp İbn-i Selāma irdi āfet
2982. Eşer itdi özine cūşış-i teb
Harāba virdi anı sūziş-i teb
2983. Mizācınūñ çü şındı i^ç tidāli
Tağıldı ^ç aķlı ķalmadı mecāli
2984. Gidüp cisminde şihhatden eşer ol
Ecel mekrinden oldu bī-haber ol
2985. Yatup bir niçe gün ol merd-i rencūr
Nefes ururdı şihhatden dili dūr
2986. Ecel seyli çü mevc urdı revāna
Harāba vardı ol seyl ile hāne
2987. Çü geldi cānına ten ^ç ālemi teng
Şanasun kim tokındı şışeye seng
2988. Cihāndan yil bigi silküp elini
Fenā iķlīminūñ tutdı yolını
- 119b
2989. Urup terkin ser-ā-ser hānimānuñ
Şikencinden hālāş oldu cihānuñ
2990. O gitdi şanma bunda kimse ķalur
Cihān virdügi vāmı girü alur

2991. Cihān bāğından alsañ bir giyāhı
Girü alup virür derd ile āhı
2992. Düriş kim idesün bürçuñ edā sen
Olasun bürç derdinden rehā sen
2993. Ṭaleb kılmaz diyü itme gümāñı
Ṭaleb kılduğı dem virmez emāñı
2994. Şikest it cevherüñ üzre bu dürci
Kebūter gibi pervāz it o bürçı
2995. Çü ‘ ömrüñ āhıri arb-ı eceldür
Ne deñlü fikr ola ul-i emeldür
2996. Eger biñ yıl ola yā ola bir dem
Sen anı gitdi bil Vallāhu a‘ lem
2997. Bu hāli gördi ol serv-i semen-ber
K’ecel cāmını içdi ya‘ nı şevher
2998. Çi ger ayrılığa isterdi ol yol
Ne hoş irişdi gör maşūdına ol
2999. Olup rencide ıtdı gönlini ğam
Çözüp sünbüllerini itdi mātem
3000. Döküp gül-berg-i ter üstine jāle
İder bülbül bigi derd ile nāle
3001. Derūnından idüp şūrīdesin yād
ılurdu şūyiçün zāhirde feryād

120a

3002. İderdi dūst diyü yād şūyı
Şalardı saġu saġup hāke mūyı
3003. Firāķ-ı yārden gidüp qarārı
Kılurdu şīven-i şūy ile zārī
3004. Arada şūyını idüp behāne
Kılurdu yāriçün eşkin revāne
3005. Ne şīven kim kılurdu ol semen-ten
İderdi nükte yāri şīvesinden
3006. İde mi terk-i yārī şūy için yār
Ki yāre yār cāndur şūy aġyār
3007. ‘Arūsa bu muşībet olsa peydā
İki yıl oturup bir yirde tenhā
3008. Özin gizlerdi göstermez idi rū
‘Arabda ‘ādet idi mu‘teber bu
3009. Enīs ü hem-dem iderdi özini
Murādınca tutardı mātemini
3010. Behāne irdi çün Leylīye hālī
Buyurdu kıldılar hargāhı hālī
3011. Tıutup ol resm üzre mātem-i şūy
Oturdu ġuşsa ile ol perī-rūy
3012. Ğirīv itmege çün buldı behāne
Tıaġıtdı şabrı dilden ‘āşıkāne

3013. Yaşı deryâ gibi iderdi cūşî
Cihân mülkini tütmişdi hūrūşî

3014. Yanardı âhı odından felekler
İñildüsinden iñlerdi melekler

120b

3015. Kılurdı âh geldükçe cigerden
Berî olmuş idi havf u haşardan

Nikâh Kerden-i Zeyd Zeyneb-Râ

3016. Maḥabbet metninüñ yazan kitâbın
Bu resme şerḥ kıldı faşl u bâbın

3017. Hevâ mülkinde k'ol Zeyd-i ser-efrâz
Çün oldı derd-i dil-dâr ile dem-sâz

3018. Yaḫardı âteş-i ' aşḫ ile cānın
Yudardı âb diyü bağırı ḫanın

3019. Fünün-ı şabrı itmiş idi pîşe
Ururdı ḫâli' i sengine tîşe

3020. Niyâz ile idüp âh-ı seḫergâh
Umardı vaşl-i yâre açıla râh

3021. ḫamu ḫîşî ki bilürlerdi rāzı
Anuñ olmuşlar idi çâre-sāzı

3022. Perî-peyker daḫı ' aşḫından anuñ
Urupdı terkini cān u cihānuñ

3023. Egerçi dūr olup ol semen-ber
Yimezdi bâğ-ı vaşl-ı yârden ber

3024. Şerāb-ı ʿaşk kim virmişdi sāķī
Dilinde şevķi ķalmıř idi bāķī
3025. Çü Zeyde gördiler ol dil-beri rām
Şanem ħalkı ķamu itdiler iķdām
3026. Ki bulalar bu ortalıķda çāre
İre ol dil-ber-i gül-çihre yāre
- 121a
3027. Çü ķamusı aķız bir eylediler
Bularuñ ħālin aña söylediler
3028. Didiler ey reh-i ħikmetde sālik
Diyār u mülk-i fikr ü ʿaķla mālīk
3029. Cemālūñ gözgüsidür rüşen ü pāk
Maʿānī sırrını idersün idrāk
3030. Bilür her ehl-i dil olan bu rāzı
Ki olmaz iĥtiyārī ʿaşk-bāzī
3031. Bulara k'irdi ķudretten nevāle
Sipāh-ı ħamla ʿaşk oldu ħavāle
3032. Belā vü derd ile nā-çārlardur
Hevā-yı ʿaşk ile bīmārlardur
3033. Yeter ķahr ile irsün cāna zaĥmuñ
Ne içün olmaya bunlara raĥmuñ
3034. Gözüñüñ nūrı biri biri cānuñ
Ciger-güşuñ biri birisi ķanuñ
3035. Eger vaşl ile ķılmazsañ ʿilācı
Olur mevt ile şatlu ʿayşuñ acı

3036. Terahhümdan urup bir noқта ad it
Bu iki nā-murādı bā-murād it

3037. Bular yüz tutdı ʿaşq ile helāke
Çoma kim gireler derd ile hāke

3038. Rızā virmez iseñ meftūn olurlar
Şoñ ucı Çaysveş mecnūn olurlar

3039. Degil mecnūn terk idüp cihānı
Virürler hasret ü derd ile cānı

121b

3040. Buları yoğ ider ʿaşkuñ melāli
Çalur boynuñda hüzn ile vebāli

3041. Bu yüzden ol kadar söz söylediler
Ki gönli taşını mūm eylediler

3042. Murād-ı Zeyd idi gerçi müyesser
Velī vaqtiyle olmışdı muqadder

3043. Kʼezel levhinde ol Hallāk-ı bī-çün
Umūrı kıldı evkātine merhūn

3044. Bir emri gerçi itmişdür muqadder
Velī vaqt olmayınca olmaz müyesser

3045. Eger cehd ide biñ beg tīg ü leşker
Muqadder olmayan olmaz müyesser

3046. Ne virdüğine olur kimse mānīʿ
Ne var virmedüğü nesneye nāfiʿ

3047. Ne emri k'anı taqdır itmedün hem
Murād itdürme ey Hallāk-ı 'ālem
3048. Muḳadderdi çü Zeyde vaşl-ı dil-dār
Müyesser oldı aña āḫir-i kār
3049. Çü yaḳdılar bu maṭlūbuñ çerāğın
Hemān dem gördiler düğün yarağın
3050. Getürüp nāy u def ḳānūn ile çeng
İderler ḳamu 'ayş u nūşa āheng
3051. Sürür ile ki sāzı gūş iderler
Mey-i ḫamr ile dil-ḫoş iderler
3052. Ḳamu esbāb-ı 'ayş idi müheyyā
İderler 'işret ü zevḳ ü temāşā
- 122a
3053. Ḳurıldı gerdek için ḫüb ḫargāh
Ki anda cem' ola ḫurşid ile māh
3054. Düğün āyini çün irdi temāme
Oḳındı ḫuṭbe ile 'aḳd-nāme
3055. Bularuñ k'oldı baḫtı mihri ṭālī'
Niḳāḫ oldı daḫı ḳalmadı māni'
3056. Şaçular şaça şaça şola sağa
Getürdiler nigārı ol otağa
3057. Çü geldi zīnet ile ol yüzi māh
Cemālinden münevver oldu ḫargāh
3058. Yüzi şem' i cihānı rüşen itdi
Ruḫı 'aksi otağı gülşen itdi

3059. Perī-peykerler ile ol dil-ārām
Gice olunca anda kıldı ārām

Vuşlat-ı Zeyd Bâ-Zeyneb

3060. Çü derdi bâzı şarkuñ şeh-perini
Ġurâb-ı ġarb depretdi perini
3061. Dönüp dürr ile necmüñ şeb ‘arûsa
Felek damadına ‘arz itdi bûse
3062. Yir üzre tutdı zûlmet deşt ü daġı
Uyardı gökde yıldızlar çerâġı
3063. Çü vaqt oldı k’ire cânânına cân
Yirinden tûrdı cümle şâd u ġandân
3064. Def ü nâyûñ göge çıkdı figânı
Getürdiler otaġa ol cevânı
- 122b
3065. Murâdı k’oldı baġtına muvâfıķ
İrişdi anda ma‘şûķına ‘âşıķ
3066. Güşâde olmaġa vuşlat cemâli
Olur aġyârdan ġargâh ġâlî
3067. Niçe yıllar ki çekmiş idi firķat
Aña âġir müyesser oldı vuşlat
3068. İderken ġasret ile nâle vü âh
Çü buldı bâġ-ı vaşl-ı dil-bere râh
3069. Cilâ’-ı şevķ ile zengâr-ı ġamdan
Dili âyînesini itdi rûşen

3070. Hevādan ref^ʿ olup firḡat seḡābı
Ṭulū^ʿ itdi murādı āftābı
3071. Bu zevḡ ile ki buldı dil-bere dest
Şerāb-ı ševḡ ḡıldı vālih ü mest
3072. Nigārı kendözine görđi māyil
İdüp boynına ḡolların ḡamāyil
3073. Gehī derdi šemerler naḡl-ı terden
Gehī aldı ḡaberler gül-šekerden
3074. Gehī ʿ arz-ı niyāz itdi gehī nāz
Gehī taḡrīr-i ševḡ itdi gehī rāz
3075. Gehī ḡıldı raḡībinden šikāyet
Gehī itdi firāḡından ḡikāyet
3076. Gehī ḡolın kemer ḡıldı biline
Gehī ḡam-nāmesin virdi eline
3077. Gehī šeftālū derdi rāygānī
Turuncından ki aldı bšy-ı cānı
- 123a
3078. Gehī kāküllerin ḡıtdı gülinden
Gehī gül bšyın aldı kāküllerinden
3079. Gehī cān sırrını šordı lebinden
Gehī el urdı sībe ḡabḡabından
3080. Zihī pīršz baḡt-ı kām-rānī
Ki bu demdür biḡišt-i cāvidānī

3081. Bu resme geçdi hâlet çün arada
Görüp dil çâresini mâ-cerâda
3082. Çeker ol dil-rübâyı sînesine
El urur anda cân gencînesine
3083. Çü fetḥ-i genc-i câna itdi âheng
Birez ḥaşmâne bunlar itdiler ceng
3084. Bu fetḥe cân u dilden oldı tâlib
Olur ol şîr bu âhûya ğâlib
3085. Dilinde ḳalmağičün ḥavf-ı bâķî
İder boynına heykel sîm sâķı
3086. Kinârında görüp ol dil-peźiri
Giderdi ter ḥarîrinden ḥarîri
3087. Görür cennet-şifat bir tâze gülşen
Dili âyîne bigi pâk u rûşen
3088. Hevâsı müşg ‘anberden mu‘atṭar
Fezâsı verd-i nesrînden münevver
3089. Döşenmiş berg-i terden ḥırmen-i gül
Ki etrâfında yok reyḥân u sünbül
3090. Miyânında anuñ bir ğonçe-i ter
Ki ḥüsni virmiş ol gülzâra zîver
- 123b
3091. Ne ğonçe ğonçe-i verd-i bihiştî
Şerâb u şîr ile olmuş siriştî
3092. Zihî ğonçe ki ‘ayn-ı câna beñzer
Eşerde çeşme-i ḥayvâna beñzer

3093. Çü virdi ʔālī^ʕ i ol gülşene yol
Nihāli dikdi ğonçe aĝzına ol
3094. Ki ya^ʕ nī vaşl gencinde ol hevā-dār
Bulur nā-süfte bir lülü-yi şehvār
3095. Melek el urmamış aña degil nās
Urur ʔakkākvār ol dürre elmās
3096. Meger ol gevher idi genc-i şāhī
Ki ʔufl urmuş aña şun^ʕ -ı İlāhī
3097. Çü vuşlat yüzünñ gitdi niķābı
Urup miftāḥ buldı fetḥ-i bābı
3098. Veyā ol gevher idi ʔoķķa-ı cān
Urulmuş üstine mühr-i Süleymān
3099. ʦışı āyīne bigi rūşen ü pāk
Fırāķı zehrine içinde tiryāk
3100. Çün ol ter ʔoķķanuñ mührin götürdi
Arada kendözün varın bitürdi
3101. Şikār idüp geçürdi ol perī^ʔ i
Murād engüştine engüşteri^ʔ i
3102. Güher dürcinden ol ḥurşīd-i raḥşān
Döşege la^ʕ l ü mercān itdi efşān
3103. İki cism idi gerçi ol iki ḥūr
Çavuşdı cism cisme oldu pür-nūr

124a

3104. Nişār idişdiler çün buldılar k̄ūt
Bu aña dürr-i ter ol buña yāķūt
3105. Şafā hamrı ki virdi bunlara cūş
Yaturlar mest şubḥ olunca bī-hūş
3106. Çü baḥt oldı bularuñ çāre-sāzı
Biri birinüñ oldı dil-nevāzı
3107. Mey-i vaşl ile nūş idüp şabūḥı
Çü buldı Zeyd Ḥaķdan bu fütūḥı
3108. Özine nezr kılup eyledi ‘ahd
Ki Mecnūn içün ide cidd ile cehd
3109. Vire bu çārenüñ yüzine yüz reng
İde cān ile bu maķşūda āheng
3110. Anı kıldı ol aḥbābuñ güzīni
K’iderler gūş idenler āferīni
3111. Kimüñ kim ḥūb olmışdur ḥışāli
Ḥaķuñ luḥfına mażhardur cemāli
3112. Eger sen daḥı eylikler idesün
Vefā vü şıdķ yolına gidesün
3113. Eyü ad ile şād idüp revānı
Bulasun baḥt u ‘ömr-i cāvidānı
3114. Dürüş kim çıkarasun bir eyü ad
Ki ideler añılcaķ ḥayr ile yād

Şeniden-i Mecnûn Vefât-ı Şevher-i Leylâ-Râ

3115. İden bu nazm dürrin luğf ile nağz
Ki pürdi üstühvânı hikmet-i mağz
- 124b
3116. Didi ol dem ki Zeyd-i ferruğ-ağter
Murâdın kendüye itdi musahğher
3117. Meger ol dūr idi İbn-i Selâma
Ecelden da'vet için geldi nâme
3118. Cihândan göz yumup bağladı mağmil
Fenâ şehrine çün irürdi menzil
3119. H̄aber virmeğiçün ol nâ-tüvâna
Yola yil bigi Zeyd oldu revâne
3120. Arayu geşt iderken tağ u şahrâ
Bulur bir gârda Mecnûnı tenhâ
3121. Mey-i İbn-i Selâma sâki-i mevt
Virüp itdüğini biñ derd ile fevt
3122. Nevâziş birle ol dil-dâr-ı cānı
H̄aber virdi turup Mecnûna anı
3123. Didi ol kârbân-ı kâma reh-zen
Teni gencine kıldı h̄âk mağzen
3124. Ki terk İbn-i Selâm idüp cihānı
Saña virdi çamu var ile cānı
3125. Ecel cāmı ile irdi H̄ağa ol
Aradan gitdi māni' sen beğā ol

3126. Çü Mecnûn itdi andan bu sözi gûş
Şegâbdan na' ra urup eyledi cûş

3127. Gehî hâdeyle gösterdi sürûrı
Gehî giryeyle 'arz itdi fütûrı

3128. K'aña hoş bir cihetden geldi bir kâr
Ki oldı dâmen-i gülden cüdâ hâr

125a

3129. Velî bir yüzden oldı bu haber derd
K'aña dağı irür ol râhdan gerd

3130. Akıdup nâle ile çeşmi âbı
İder ta' n eyleyü Zeyde hîţâbı

3131. Ki ey yâr-i kadîm ü mûnis-i cân
Binümçün derd-i ser çekdüñ ferâvân

3132. Çi ger cân lezzet alur mağdemüñden
Degil cân gözgüsi rûşen demüñden

3133. K'iderken bu za' îfi hâle vâkıf
Sözünüñ biri görindi muhâlîf

3134. Añıcağ öldi diyü ol fulânı
Didüñ kim virdi saña tatlu cânı

3135. Eger gönlüñe mihrüm bulsadı yol
Dir idüñ virdi cânı Leylîye ol

3136. Çü gerdinden anun kemdür vücûdum
Öñinde çeşmimüñ nemdür vücûdum

3137. Cevâbında didi Zeyd aña ey yâr
Bu râz olmuşdurur senden pedîdâr

3138. Görüp ol gün ol iki naqşı bā-hem
Birini birlik için k'eyledüñ kem
3139. Çü birlik sırrınuñ cāmın getürdüñ
İkilik resmin aradan götürdüñ
3140. Didüñ kim itmişüz birlik meyin nūş
Raqamda ikilik olmağ degil hoş
3141. Bunı dil gözleyüp resm-i kaçımi
Didi bu yirde bu sırr-ı 'azımi
- 125b
3142. Çü viridi Zeyd bu muhkem cevābı
Yağup Mecnūmı birlik şevki tābı
3143. Nevāzişle dem urup i' tizāra
Yirinden tırdı vü çekdi kināra
3144. Didi ahsenet ey dil-dār-ı hoş-güy
Nesimüñ rāz-ı derūndan virür büy
3145. Ne hoş remz ile zıkr itdüñ hiṭābuñ
Ki maḥv itdi su'ālūmi cevābuñ
3146. Bu sāzı depredimez degme dem-sāz
Bu rāzı söyleyimez degme hem-rāz
3147. Sinüñ bigi gerek hem-rāz ey yār
Rumūzından k'ola rāzuñ ḥaber-dār
3148. Sinüñ bigi gerek 'uşşāka hem-ḥāl
Ki seyrinden hevānuñ deprede bāl

3149. Hārīf-i hāl ile ‘āşık k’ura dem
Diline rūḥ virür rūḥına em
3150. Hevā kūhında kim seyr ide pāyum
Sinüñ rāyına hem-reng ola rāyum
3151. Cihānda itdügümce zindegānī
Ṭapuñdan dönmeye mihrüm ‘inānı
3152. Bir iki gün görüp fālın hümāyūn
Yüridi ‘Amrveş Zeyd ile Mecnūn
3153. Pes andan yüz tutup firkat miyāna
İrişdi Zeyd ol şāhib-mekāna
3154. İdüp bülbül bigi āh u serā’ī
Yüridi āşyānına hevā’ī

126a

Ender-Aḥvāl-i Leylā Bā-‘Aşq-ı Mecnūn

3155. Gel ey cām-ı hevā-yı yār için mest
Heves bāğında urup dest-ber-dest
3156. Nevā-yı ‘aşq ile göster aḡānī
Hezārī dilden oḡı dāstānı
3157. Ecel olmazdan öñ cāna füsūn-sāz
Yine söyler nevā-yı ‘aşqdan rāz
3158. Kim ol dem kim ecel ola zebān-bend
Gide varuñ olasun ḡāke ḡursend
3159. Söze gel şimdi kim vardur mecālūñ
İrişsün ḡulaḡına her maḡālūñ

3160. Çün urur deh zebānından dilüñ dem
Dem ur süsen bigi olmadan ebkem
3161. Ki niçe dem uran şir̄in-zebānı
Ecel yili irişüp kıldı fānī
3162. Ma' ānī' i açar iken beyānuñ
Bedāyi' sırrını dirken zebānuñ
3163. Şerāb-ı mevt sekrinden k'ola lāl
Dağı gelmeye senden kı̄l ile qāl
3164. Dilüñdür çün hevā bezminde raqqāş
Ma' ārif bahrinde kı̄l anı gāvvaş
3165. Çıkarup dürc-i dilden dür-nişār it
Bu ma' nī naqşını gevher-nigār it
3166. Ki 'āşık 'aşk için cevlan kıldı
Niçe ma' şūkı ser-gerdān kıldı
- 126b
3167. Haber vir hālet-i Leyliden ey yār
Ki Mecnūn ile n'etdi āhir-i kār
3168. Ururken 'aşk gülzārında pervāz
Bu resme söyledi dil bülbüli rāz
3169. Ki ol bī-h'āb-ı şem' -i h'ışten-sūz
Çerāğ-ı şeb-nişin ü āteş-efrūz
3170. Ecel çengine virüp ejdehāyı
Çü bend-i şūydan buldı rehā'ı
3171. Hevā-yı yār tutup tāb içinde
Yaşından gārķ idi hūn-āb içinde

3172. Dem urduğınca gülden āh-ı dil-keş
Duḡānından irürdi çerḡa āteş
3173. ılurdu nāle ile girye ġamgīn
Ururdu eşķ baḡri mevc-i ḡūnīn
3174. Şeb-i firatde olmişdı siyeh-rūz
Enīs ü hem-demi āh-ı ciger-sūz
3175. Ḥayāl-i yāre iderdi niyāzın
Yanında sāyeye söylerdi rāzın
3176. Dönüben zerde-çūbe külbe-i derd
Ruḡı renginden olmişdı amu zerd
3177. Ne revzen k'olmuş idi cilvegāḡı
Anı tārik iderdi dūd-ı āḡı
3178. Ne ġamze kim urayd'ol çeşm-i reh-zen
Dökerdi ḡūn līkin dīdesinden
3179. omazdı bamayup resm-i ılısma
Gözine sürme vü aşına vesme
- 127a
3180. Dili bīmār idi derd ü ġamından
Hevā-yı nār urılmışdı deminden
3181. Yaturdı cilvesüz tāvūs ḡālī
Cilādan ḡālī olmişdı ḡayālī
3182. Eli urmadan ol ḡüsn-i cemīli
Sepīdi ḡaddinūñ olmişdı nīlī

3183. Bu nîlî ile yüz gözden olup dūr
Virürdi mihr-i hüsni ‘āleme nūr
3184. Derūnı bigi olup çāk mi‘cer
Yaşından olmuş idi lāle-i ter
3185. Mu‘ anber turre-i zülfi çü şimşād
Zebān-ı şāneden olmuşdı āzād
3186. Ğam ile bend idüp ol yār-i dil-gîr
Dil ü gönline urmuş idi zencîr
3187. Tenūr-ı beste-ser bigi olup germ
İderdi āh’ıyla āheni nerm
3188. Derūnı dīgveş çüş itse ānî
Hurūşından kef olurdu duḡānı
3189. Vücūdı micmerinde baḡrı ‘ūdı
Yanardı kim tutardı dehr dūdı
3190. İderken anda mātem şartını ol
Özine kimseye virmedi ol yol
3191. Dir idi sırr ile Ḥaḡḡa niyāzı
Gönülde şaḡlar idi gizlü rāzı
3192. Ḳalupdı külbe-i aḡzān içinde
Yanar idi od lîk cān içinde
- 127b
3193. İdenler āteş-i ‘aşḡ ile bāzî
Dimişler keşf idüp dilden bu rāzı

3192. İkinci mısradā vezin bozuktur.

3194. Ki dilde eylemekden derdi pinhān
Cigerde zaḥm-ı ḥancer oldu āsān
3195. Hevā-yı ḥüzn ile kim zerd olur ten
Helāk-i cānadur dilde girih-zen
3196. Tıtaradı gerçi kim ḥüzn ile ülfet
Anı ketm eylemekdür cāna āfet
3197. Anuñ kim gövdesinde ola cānı
İricek derd idir āh u fiğānı
3198. Çü yiye zaḥm her şaḥş-ı fesürde
Ḥurūş ider meger kim ola mürde
3199. Fenāya merd kim teslīm ider ten
Olur ḥāmūş zaḥm-ı nişterden
3200. Dili yanmış ne yüzden söyleye rāz
Kim anı fāş ider eşk-i ğammāz
3201. Egerçi misk olur ḥūn-ı āhū
Ḥaber virür derūn-ı dilden ol bū
3202. Ç'ola kānūn-ı dilde āteş endūd
İrüp hem-sāyeye girye virür dūd
3203. Kāfesden çünki ol kebk-i dil-ārā
Ḥalāş oldu diler kim tuta şaḥrā
3204. Açıldı ḥabsgehden çün aña yol
Kuşdı yine kendü ḥayline ol
3205. Aradan mātemūñ resmin götürdi
Atası evine vardı oturdı

128a

Reften-i Leylā Bā-Duḡterān Be-Teferrüc Berāy-ı Dīden-i Mecnūn

3206. Meger bir gün ki olmuşdı dili teng
Göñül açmağa itdi seyre āheng
3207. Ki varup seyr ide bostān içinde
Ura cevlān naḡlistān içinde
3208. Güzeller kim var idi hem-nişīni
Olurlar seyr itmekde qarīni
3209. Bile alup beş on verd-i bihişti
Serāb-ı deşte sürdi rāh-ı geşti
3210. Qarışup serv-i sīmīn-berler ile
Yüridi kebk gibi ol cemīle
3211. Bulupdı yār derdi göñline rāh
Anuñçün vardı naḡlistāna ol māh
3212. Ki serve şerh ide ḡzn-i dirāzın
Çemen ehline diye dūst rāzın
3213. Düşüpdi şem^ç veş ġamdan fesürde
Gicede sūzda gündüzde mürde
3214. Yürüyüp şevq ile mestāne bunlar
İrür çavq ile naḡlistāna bunlar

3215. amu sur u sep̄id olmişdı un verd
Aralarında Leyl̄i şan gl-i zerd

3216. amusı gneveş iderdi ande
Benefřevār Leyl̄i ser-fikende

3217. amu ıtr ile pr un nāfe-i mşg
Nihāl-i Leylā likin derd ile uşk

128b

3218. amusı bār virrdi ruabdan
rrdi nāle Leyl̄iye şegabdan

3219. Birez k'ol serv-add  s̄im-berler
emen şanında cyı seyr iderler

3220. Gneş devri un irdi n̄im-rza
Bu gller dymeyp tāb ile sza

3221. Biri biri yanına geldi amu
Varup bir sāyede cem oldu amu

3222. Zih̄i maşer zih̄i şun -ı İlāh̄i
K'ola bir sāye on şemsn penāhı

3223. Bu cem e reşk idp mihr oldu szān
Bu cem e ekdi asret māh-ı tābān

3224. Oturup yandururken er tāba
rişdi āb ol on āftāba

3225. Bu cem iinde ol şem -i ciger-sz
Hevādan k'olmiş idi āteř-efrz

3226. Dkerken asret ile d̄ideden āb
Anu daı gzini baqladı āb

3227. H̄āb içinde ol h̄urşīd-ruhsār
Görür şūrīdesini h̄ār u bīmār

3228. Ki gelmiş seyr kıлмаğa cemālin
İñildüyile gözler zülf ü h̄ālin

3229. İder müjgānını yolında cārū
Sürer şevk ile h̄āk-i pāyına rū

3230. Geh ider naḥs-ı ḫālī‘ den şikāyet
Geh ider vaşf-i ḫālinden ḫikāyet

129a

3231. Olup sūz-ı cigerden āteşi tīz
Oğur derd ile şī‘ r-i āteş-engīz

3232. Ğarīk olmuş yem-i ḫūn-āb içinde
Bu şī‘ ri eydür idi h̄āb içinde

Şī‘ r-i Mecnūn

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

3233. Nār-ı ‘ aşkuñla ten-i ḫākümde tābum var binüm
Ol hevādan āb bigi ıztırābum var binüm

3234. Ḥüsniñ metnini levḫ-i dilde kim şerḫ itmişüm
Sāyil-i ‘ aşka niçe dürlü cevābum var binüm

3235. Ḥāne-i çeşme ḫayāl-i çeşm-i maḫmūruñ gelür
Bildi kim anda ḫabağ ile şerābum var binüm

3236. Teşne-dil ‘ aşkuñ beyābānında yandurdum ciger
Gerçi kim deryā bigi çeşmümde ābum var binüm

3237. K̄anlu yaşumla cigerden eşm-i k̄afir-k̄iřũne
‘ Ařķ bezminde şer̄ab ile keb̄abum var binũm
3238. Dersḡah-ı ‘ ařķ iinde ders-i ‘ amm itdũm bu gũn
Ben K̄adĩmiem ki ‘ uşş̄aķa h̄iş̄abum var binũm
3239. İřtiharũm pertevi şutsa cih̄anı n’ola kim
Mihr-i ruhs̄aruñ bigi bir āft̄abum var binũm

Meşnevi

Mef̄a‘ ĩlũn Mef̄a‘ ĩlũn Fe‘ ũlũn

3240. Bu h̄aletde ḡorũr ũn anı Leylĩ
Olup c̄an u ḡoñũlden aña meyli
3241. şunar el kim alup eline elin
şora derd-i dilinden vaşf-ı h̄alin
- 129b
3242. Diline cũř virũp āteř-i ȳar
Olur ol h̄‘abdan cũř ile bĩd̄ar
3243. Uyanup ḡordi c̄anı t̄ab iinde
Yanında m̄ah-rũlar h̄‘ab iinde
3244. Yũregi k̄anı buldı eşmine r̄ah
D̄okũp ḡozyaşın itdi derd ile āh
3245. Ki āhından ḡorindi perde-i r̄az
ıķardı perdesinden şaşra āv̄az
3246. Dũřũp sũrdi ruķ u alnını h̄ake
Diyeydũñ řiřh̄ati irdi hel̄ake
3247. İřidũp n̄alesin ol s̄ĩm-berler
Uyandı k̄amu itdi ḡozlerin ter

3248. Şu resme derdnāk olmuş idi ol
Ki özin itmesün diyü helāk ol
3249. Yoğ idi bu kamer-rūlarda zehre
K'ideler pend ol hurşīd-çihre
3250. Bu gözden dökdükçe āb-ı hasret
Yağardı anları tābıyla hayret
3251. Bu āh itdükçe derd ile cigerden
Olar dürler dökerdi çeşm-i terden
3252. Bu düşüp urduğınca başına hāk
Olar kılurlar idi zehresin çāk
3253. Çü gördiler bunuñ bu resme hālin
Kimi sildi yaşm kim tutdı elin
3254. Üşüp kaldurdılar anı yirinden
Silüp tozın kabā'-ı peykerinden
- 130a
3255. Bu yağardı ğam u derd ile sīne
Olar iltürler idi hānesine
3256. Çü irdi külbe-i aḫzānına ol
Niçe gün ' aklı aña bulmadı yol
3257. Özin derd ile idüp küşte dāyim
Olurdu hüzn ile ser-geşte dāyim
3258. Firākı derdine bulmazdı dermān
Bu hālet birle qalmış idi hayrān

Fırkat-i Leylâ Der-Şeb-i Târ

3259. Meger bir gün olup târik ‘âlem
Görünmezdi yem-i envârdan nem
3260. Çerâğ-ı mihr ü meh olmuş idi güm
Şehâbı perde idinmişdi encüm
3261. Degildi çün muķâbil mâh mihre
Ruĥı âyînesi almazdı behre
3262. Cemâlin ‘arz idüp rengin ‘arûsa
Felek dâmâdına virmişdi bûse
3263. Beyâzı gündüzün düşmişdi mestûr
Sevâdı gicenün olmuşdı deycûr
3264. Hicâb altında idi meş‘al-i şark
Ziyâ virürdi geh geh âteş-i berķ
3265. Yüzini dürmiş idi ebr-i ğamnâk
Gözi ‘âşık bigi olmuşdı nemnâk
3266. Tütupdı ‘âlemi zulmet-i siyâhî
Gice seyyâre güm kılmışdı râhı
- 130b
3267. Şehâb ejder bigiydi âteşin-dem
Şadâ-yı ‘adl ile tölmişdi ‘âlem
3268. Cihân ğarķ olmuş idi baĥr-i ķire
Olupdı rûyı dehrün tünd ü tire
3269. Meger yanmışdı kâhı keh-keşânuñ
Ki görünmezdi resm-i râhı anuñ

3270. Diyeydüñ şarka sed çekmişdi zulmet
Ki mihri bağlamışdı táb-ı hayret
3271. Yolu bağlanmış idi Rûm u Rûsuñ
İşidilmezdi âvâzı ħorûsuñ
3272. Kâmu uyĥuya olmuşdı giriftâr
Meger ‘ uşşâkı kılmış idi bîdâr
3273. Olup zülfi bigi Leylî perişân
Kâlupdı ol gice nâlân u giryân
3274. Hevâdan k’ olmuş idi âteş-efrûz
Kılurdı derd ile âh-ı ciger-sûz
3275. Ğam-i ‘ aşk ile çâk itmişdi zehre
Gözi yaşımı döndürmişdi nehre
3276. Niteki âyîne ‘ ıkd-ı şüreyyâ
Ruĥında kâtreler olmuşdı peydâ
3277. Ururdı baĝrına ‘ aşk odı dâĝı
Özine hem-dem itmişdi çerâĝı
3278. Velî olmuş idi dîvâne-i ‘ aşk
Uyutmazdı anı efsâne-i ‘ aşk
3279. Tenini yandururdı şevkden táb
Gözi yaşından olmuş idi ĝarĝ-âb
- 131a
3280. Dili nârına olup âb-rizân
Dir idi bu sözi üftân u ĥizân

Bāz Firqat-i Leylā Der-Şeb

3281. Ki bu ŧeb kim ŧutar yolını mihrüñ
Ruĥında dāĝ olmiŧdur sipihrüñ
3282. ‘ Aceb bu dün midür yāĥūd siyeh mār
Veyā zengī midür bu ādemī-ĥār
3283. Meger küfr içresün ey murĝ-ı ŧeb-gir
Ki virmezsün bu dem āvāz-ı tekbir
3284. Meger āteŧ bigi ey ŧubĥ-ı rüŧen
Yirüñ olmiŧdurur seng ile āhen
3285. Meger kim ħapladı āhum duĥānı
Ki görünmez duĥān-ı āsmānī
3286. Cihānda ħalmadıysa murĝdan ber
Demi ŧubĥuñ degildür beste āĥir
3287. Ne geldi bu sipihr-i lāceverde
Ki ŧutdı ‘ ālemi zūlmānī perde
3288. Ĥorūs-ı pīre-zen ger oldı güm-rāĥ
Ye virmedi mü ’ezzine ‘ ases rāĥ
3289. Nedendür nevbeti ŧubĥuñ k’urulmaz
Yüzinüñ rüŧenālıĝı görünmez
3290. Gicenüñ cānumı yaĥdı dirāzı
Bu ben bī-ħārenüñ yok ħāre-sāzı
3291. Binüm tenhā ŧeb-i tārīk ber-süz
Ĥara baĥtum bigi kim ħaldı bī-rüz

131b

3292. Egerçi od olmışdur turağum
Göñül bezminde söyindi çerāğum

3293. İlähî baña irgür ol çerāğı
Dil ü cânuma kim od urdı dāğı

3294. Fürüg-ı dehrdür ol şem^ç -i ber-süz
Şeb-i târik rüşen ide çün rüz

3295. Bunı dir iken ol ^ç aşk ile dem-sâz
Dilinüñ miñnetinden söyledi râz

Hiṭâb-ı Leylâ Bâ-Şem^ç

3296. Didi şem^ç e ki ey şem^ç -i şeb-efrüz
Ki olduñ yâr şevkiyle ciğer-süz

3297. Hevâ içinde bu hâk-i belâ-keş
Görür çihreñde dâyim âb u âteş

3298. Urursun şevk ile ger âteşin dem
Velî yokdur dilüñde çüşiş-i ğam

3299. Yanarsun gice var gündüz ferāğun
Olup âsüdeñ ile nür çerāğun

3300. Giceden tâ urınca şubḥ-dem dem
Seherden tâ ola zulmânî ^ç âlem

3301. Binüm tâbum hevâda ḥ^vışten-süz
Bir oldı baña yanmağda şeb ü rüz

3302. Açar yaşun velikin kaçre kaçre
Binüm eşk-i revānum döndi nehre

3303. Degil sūzuñ binüm sūzumla yeksān
Ki yanan sende rişte bendedür cān
- 132a
3304. Fesāne söyler iken bu yüzi māh
İrür ol şem‘ e pervāne nā-gāh
3305. Hevā yolında k’olmuş idi dem-sāz
Gelüp urur çerāğ üstinde pervāz
3306. Heves peri ile çün irdi şem‘ e
Diline şevk-i tābı virdi lem‘ a
3307. Qararı gitdi özin oda şaldı
Virüp varın vişāl-i yāri aldı
3308. Temāşā itdi anı ol nevā-sāz
Bu hālet oldı aña nükte-perdāz
3309. Ki bu şehir içre kim adı hevādur
Revānı ‘ aşıkuñ yāre fidādur
3310. Didi ahsent zihī ‘ aşk u zihī derd
Ki bu resm ile cān virür olan merd
3311. Budur ‘ aşık ki virür yāre cānı
Fidā itdi ḥabībine revānı
3312. Budur ‘ aşık ki olmuşdur yaraşık
Yaraşık düşdi bunuñ bigi ‘ aşık
3313. Velīkin bunı bil ey şem‘ -i dil-keş
Çi ger pervāne’i yandurur āteş

3314. Dil-i dīvāne k'urur ' aşk ile dem
Degildür şevkde pervāneden kem

3315. Vişāl-i dil-bere olaydı dermān
İderdi biñ olursa cānı kurbān

3316. Ḥabībūñ vaşlı cānuñ vāyesidür
Anuñ cān virmek evvel pāyesidür

132b

3317. Fesāne söyleyü aǵlardı ol māh
Ki bād-ı şubḥ baş kaldurdu nā-gāh

3318. Esüp k'oldı hevāya ' anber-efşān
Şehābuñ cem' ini itdi perişān

3319. Hevā açıldı ' ālem rūşen oldı
Semānuñ sebzearı gülşen oldı

3320. Felek bāğın nitekim şem' -i şāķıb
Müzeyyen kıldı ezhār-ı kevākib

Vuşlat-i Leylā Bā-Mecnūn

3321. Çü sultān-ı serir-i şubḥgāhī
Geçüp tahta urındı tēc-ı şāhī

3322. Dili mihrinden urup şubḥ-dem dem
Deminden rūşen oldı rüy-ı ' ālem

3323. Şafā 'iyle kemer bağlandı ḫālī'
Murāduñ maşrıķından oldı lāmi'

3324. Gönül zulmine virdi kāmđan dād
Belā-ı bend-i ğamđan itdi āzād

3325. Feraḥ-ı şubḥ ki urdı şıdḳ ile dem
Uyandı baḥt vardı uyḥuya ğam
3326. Alup Leylī seḥerden bŷy-ı kāmī
Tezerv-i ‘Adnvār itdi ḥırāmī
3327. Hevā cāmını içdi āşkārā
Mŷdārā itdi līkin bī-mŷdārā
3328. Gehī kŷyında geh ḳaşrında ol māh
İderdi derd-i dilden nāle vŷ āh
- 133a
3329. Dil isterdi gezerdi her maḳāmı
Şorardı her dile cāndan peyāmı
3330. Ṭaleb ol kimse’i iderdi k’anuñ
Yolına terkin urmışdı cihānuñ
3331. Dili k’olmuş idi perverde-i ‘aşḳ
Aradan ref’ olup perde-i ‘aşḳ
3332. Hevā-yı yār ḳıldı cānına cebr
Oda yandı deminden cāme-i şabr
3333. Firāḳı rāhına bulmağa pāyān
Ṭaleb ḳıldı vişāl-i yāre dermān
3334. Çerāğın fitnenüñ ḳılmağa rŷşen
Cigerden sızdırup ṭoldırdı revġan
3335. Diledi k’ola vaşl-ı yāre dem-sāz
Ḳığırduḳ Zeydi aña söyledi rāz

3325. şubḥ: şubḥī

3336. Didi niçe çekem bu intizârı
Demidür bula cānum vaşl-ı yâri
3337. Cihānuñ yüzi rüşendür tır ey yâr
Şabâ bigi diyâr-i yâre dek var
3338. Gönül bâğından alup bûy-ı cānı
Güle irür şekerden armağanı
3339. Çemen şahnına kıl hem-h̄âbe servi
İrürgil gülşen-i cāna tezervi
3340. Niçe bir yağa bini âteş-i gam
Olam bir dem idüp vaşlına hurrem
3341. Ecel itmezden öñ binümle bâzî
İdüp derdümden aña keşf-i râzî
- 133b
3342. Vişâle irmege çün cānı uçdı
Alup miftâhını şandūķı açdı
3343. Çıķardı bir niçe ton-ı harîri
Gül-âb ile aña saçdı ‘abîri
3344. Kemer pîrâhen ü dülbend ü cāme
Viribir Zeyd ile ol nîk-nāma
3345. Dil-i Zeyde irüp bûy-ı beşâret
Revâne oldu çün oldu işâret
3346. Gelüp taşra şafâdan vardı vecde
Şabâ bigi irişdi kûh-ı Necde
3347. Görür bir gâr içinde mest ü bî-hüş
Yatur Mecnûn atmış âteşi cüş

3348. Gül-âb-ı vaşl şaçup peykerine
Beşâret tâcını urdı serine
3349. Ne var ise haberden didi anı
Öñinde ıodı bir bir armağanı
3350. Sözin Zeydüñ çü güş itdi ol abdâl
Sevincinden semâ^c a girdi der-ğâl
3351. Şafâ büyını şaldı küh-ı Necde
Dil ü cânı hevâdan geldi vecde
3352. Verâ³-ı firkat-i yâre bulup yol
Hevâ âbı ile itdi vuzû ol
3353. Sücûda vardı urdı toprağa rû
Şunuñ bigi ki yüzün kıldı cârû
3354. Çü buldı şem^c -i dil-berden ziyâ³
Yüridi ol yaña idüp serâ³
- 134a
3355. Vuğuş ile ıolupdı vâdî vü küh
Revân oldı yanınca leşker-i enbüh
3356. Şüküh ile yüridi dil-bere ol
Yağın irişdi çün ħargâhına yol
3357. Çü görindi aña ħargâh-ı dil-ber
Alup eırâfını şaf dutdı leşker
3358. Bu tenhâ Zeyd ile ħargâha geldi
Kemîne bende idi şâha geldi

3359. Murādı bābını kıılmağa meftūh
 Ƙodı Mecnūnı ol yār-i sebük-rūh

3360. İlerü kendözi oldı revāne
 Hāber virdi gelüp cān u cihāna

3361. Ki ol abdāl ‘aşquñ şehryāri
 Ƙapuya geldi ey cānuñ behāri

3362. Ƙapuñ kim olmış idi kıblegāhı
 Çün irürdi anı luḡf-ı İlāhī

134b

3363. Sücūd ider ırāqdan kapuña ol
 İcāzet vir ki ire ḡapuña ol

3364. Sözüni Zeydüñ ol māh-ı ḡabā-pūş
 İşidüp şevḡ ile itdi dili cūş

3365. Özini çün ḡnāb itmege pā-māl
 Sütün-ı ḡayme bigi ḡırdı der-ḡāl

3366. Düşer pāyına yārüñ ol perī-zād
 Nitekim sebze zīr-i pāy-ı şimşād

3367. Çü Mecnūn ol şeh-i ḡübānı gördi
 Oḡaḡı perdesinde cānı gördi

3368. Şu resme na‘ ra urdı ol şegābnāk
 Ki işidenler itdi zehresin çāk

3369. Yüz urup yire düşdi ol daḡı mest
 ḡutuldı çeşm ü ḡuş u pā vü hem dest

3370. Yatur ol iki ḡüyā oldı bī-cān
 Biri biri deminden mest ü ḡayrān

3371. Biri zinde velî gitmiş revānı
Biri mürde velî cisminde cānı
3372. Biri düşmiş ayakdan mest ü bî-hūş
Biri varmış elden deng ü hāmūş
3373. Sibā[‘] uñ hayli cem[‘] olup buları
Araya almış idi kamu varı
3374. K’olara olmamağa rāh-ı halkā
Bu leşker irişüp bağladı halkā
3375. Çü bağlandı bulardan ol güzergāh
Nazar kıлмаğa kimse bulmadı rāh
3376. Olardan k’itmek isterdi nezāre
Bir iki şahşa bunlar urdı yare
3377. Kalamı her ne kim var idi yeksān
Olurlar gūşeler içinde pinhān
3378. Olup bî-hūş kaldı ol iki yār
Olinca nîm-rūz olmadı bî-dār
3379. Çü gördi Zeyd bunları güzerde
Yatur bî-hūş ne zinde ne mürde
3380. Gül-āb ile eline aldı ‘anber
Ol iki dil-sitānı eyledi ter
- 135a
3381. Bulara irdi andan şemme-i hūş
Olup dīvār naqşı bigi hāmūş

3382. Pes andan serv bigi tırdı Leylî
Ġarîbi göñlin itmege tesellî
3383. Çü mihri göñline bulmuş idi yol
Elin aldı iletđi ħaymeye ol
3384. Neşât u nâz ile idüp niyâzı
Mey-i vaşl ile oldı dil-nevâzı
3385. Çü Zeyd olmışdı anda maħrem-i ħâş
Dilinde var idi şıdķ ile îĥlâş
3386. Ķapu öñinde ol niteki ħalka
Sibâ‘ a ħarışup baĥladı ħalka
3387. Sibâ‘ uñ varı tıutup her kenârı
Olupdı ħayme-i yârüñ ħişârı
3388. Gelimez idi kimse ol kenâre
Megesler geçmege bulmazdı çâre
3389. Görüp ħaylin sibâ‘ uñ ol ħalâyıķ
Didiler kim zihî ‘ aşķ u zihî ‘ âşık
3390. Ĥaķıķatdür degildür bu mecâzî
Mecâz olmaz bu resme ‘ aşķ-bâzî
3391. Bularuñ şür-ı ‘ aşķı bî-ĥaraźdur
Ġaraź-i nefsanî şehvetden maraźdur
3392. Şu ‘ aşķuñ ola nür-ı Ĥaķ şu‘ â‘ ı
Odur ‘ aşķ ile râm iden sibâ‘ ı
3393. Bulup Mecnûñ ‘ aşķ âsâyişini
Giderdi nefsinüñ âlâyişini

135b

3394. Dağı virmedi ol emmāreye kām
Pes oldu vaḥṣī kamu ḥükmine rām
3395. Sibā^ç -1 nefsinı çün çekdi bende
Sibā^ç -1 dehr olur ser-fikende
3396. Mu^ç ayyendür ki bu iki ten-i ḥāk
Özini kıldı āb-1^ç aşğ ile pāk
3397. Hevā-yı nefis bŷy-1 ser-serīdür
Bular ol bŷydan küllī berīdür
3398. İşitmekle degil gördi gözümüz
Dağı bunlara ḳalmadı sözüümüz
3399. Ki bezm içinde cāma urmadan dest
Ḥarāb oldu birisi ol biri mest
3400. Biri birini ḳılmadan der-āgŷş
Bu elden gitdi anda ḳalmadı hŷş
3401. Pes ol yek-dāne dürr-i tāc-1 ṣāhī
Ḥarīf-i ḥāzin-i genc-i İlähī
3402. Virüp sünbüllerine tāb-1 müşğīn
Cemāli gül-sitānın itdi tezyīn
3403. Mu^ç atṭar eyledi^ç ıtr ile servi
Bezendi nitteki kebk ü tezervi
3404. Ğubārın sürme^ç ayn-1 cāna kıldı
Özini pīş-keş-i mihmāne kıldı

3405. Olup biñ cān u dilden aña māyil
 Ƙolını boynına ƙıldı ƙamāyil

3406. Çü vuşlat buldı cān gencinesine
 El urdı çekdi anı sīnesine

136a

3407. İki şem‘ idi bir ƙaşt içre sūzān
 İkiydi ten biriküp oldı bir cān

3408. İki ser-rişte’i ƙutmuşdı bir tāb
 İki cāmı pūr itmiş idi bir āb

3409. Şafā vü zevƙ virüp şevƙ ile cūş
 Ƙalurlar ol gün ü ol gice bī-hūş

3410. Bu ‘ aƙlı bāde virmiş ol özini
 Bu göñlin ol yitürmiş kendözini

3411. Ƙalup ƙayrān yatmışlardı bī-hūş
 Çü ol ƙāletden irdi anlara hūş

3412. Melek ƙurdı yirinden bile ol hūr
 Nitekim ehl-i maşser çü urıla şūr

3413. Girü ‘ aƙlın derüp ol serv-i sīmīn
 Görür k’irmiş şikāra şāh-ı şāhīn

3414. Zebān-i ‘ aşƙ yandurdı sipendi
 Zebānına bularuñ urdı bendi

3415. Ƙalur vālih ol iki naşş-ı pergār
 Nitekim ƙaşr içinde naşş-ı dīvār

3416. Göñül dürcinden söz dürri ferāvān

Zebāna bend urmuş hayret-i cān

3417. Bulardı gerçi ‘aşk içre cihān-gīr
Bulara şāh-ı ‘aşk oldu zebān-gīr

3418. Hūzīne çünki bī-genc ola sāde
Urılmaz kufı kılur der gūşāde

3419. İçinde ger ola zerd ü sepīdi
Ururlar kapuya muhkem kilīdi

136b

3420. Gül-i cennet bu maqşūda çü irdi
Yanında bülbülin dem-beste gördi

3421. Uzadup āna ol dem dest-i bāzı
Dile geldi ne kim var ise rāzı

3422. Zebān-ı Leylā çün oldu şeker-rīz
Olup ol la‘ l dürcinden güher-rīz

3423. Didi Mecnūna kim ey nükte-perdāz
Ne için söylemezsün gönlüme rāz

3424. Saña sūsen bigi ey deh-zebānum
Meger irişdi sūzumdan ziyānum

3425. Ki tābından tapuñ bulmaz mecāli
Hikāyet eylemege vaşf-ı hāli

3426. Dil-i bülbul ki olmışdur sūhan-senc
Olur sākın çü gülden bulmaya renc

3427. Velī gülden alıcağ būy-ı cāmı
Oğur dilden hezārān dāstānı

3428. Egerçi gülşen-i cānuñ gūlisūn
Velī ḥüsnüm gūlinūñ būlbūlisūn
3429. Ne ma^ç nīdendür ey cismümde cānum
Gözūñden ğāyib iken gūlsitānum
3430. Cemālüm gülşeninden söyleyüp rāz
Yetüşdüdüñ felek evcine āvāz
3431. Bu dem çün oldı rūzī rūy-ı peyvend
Uran kimdür dehānuñ dürcine bend
3432. Gelüp güftāra ol māh-ı dil-āvīz
Leb-i la^ç linden oldı çün şeker-rīz
- 137a
3433. Dil-i Mecnūn kim ḳalmışdı ḥayrān
Sözi luḫfindan irdi cānına cān
3434. ^ç İnāyet perteviyle luḫf-ı dil-dār
Anı ol mestlikden itdi bīdār
3435. Ruḫı āyīnesin yārūñ muḳābil
Görüp ḫūḫī-i cānı oldı ḳāyil
3436. Sözinūñ şekkeri zevḳinden anuñ
Götürdi bendini vuşlat zebānuñ
3437. Didi ey ruḫları gül lebleri ḳand
Dile la^ç lūñ hevāsıdur zebān-bend
3438. Sözüñden dil kim aldı būy-ı cānı
Dehānum içre yoḳ ḫutḡıl zebānı

3439. Bu yüzden kim güşāde-rūydur bil
Dilümde kı̄l ü her kı̄lümmedür dil
3440. Cemālūñ şem' ine pervāneyüm ben
Şerāb-ı ' aşk ile divāneyüm ben
3441. Çü geldüm yoluña virmege cānum
Bu hoşdur söze gelmeye zebānum
3442. Bu hoşdur k'ola kamu varlığıum hiç
Tapuñ var olduğınca ben olam hiç
3443. Sen ol bāķī ki bulmuşum fenā ben
Fenādayum beķāya āšnā ben
3444. Binüm bī-māye bende māye senden
Dil ü cānumdaki ser-māye senden
3445. Çü ğamzeñ tiri cāna dest-resdür
Baña ol dest-res ' ālemde besdür
- 137b
3446. Vücūduñ sāyesi oldu vücūdum
İzüñ tozinadur ya' nī sücūdum
3447. Bunı bilür kamu biliş ü yadum
Ki sensün iki ' ālemde murādum
3448. Hevāñ içre gönül varın yitürdüm
Çapuña piş-keş cānum getürdüm
3449. Dile cān virmegi ta' līm benden
Taleb senden şehā teslīm benden
3450. Tene çün senden irür cān-ı yārī
Kılurum şevķūñ ile cān-sipārī

3451. Revā görmez dilüm bu cānı sensüz
Ki cāna cān ey meh anı sensüz
3452. Tenümde nār-ı aşuñdan virür táb
Göñül mâhî hayâli addiñüñ âb
3453. Ruuñ mihriyledür çeşmüm nehârı
am-ı aşuñla eşküm âb u zâdı
3454. Tenüm ger nār-ı aşuñ perdesidür
Hevānuñ cān u dil perverdesidür
3455. Bu yolda nice olam dūr senden
Ki ıldı cānumı sen cāna a ten
3456. Bu yüzde almadı senlik benlik
Ki benlik gitdi ancak aldı senlik
3457. Binüm yok varlıgum varlı sinüñdür
Görinen bende gerd-i dāmenüñdür
3458. Çü sen ben ben nedür bu iki peyker
Ki görindi bulardan ükm-i Dāver
- 138a
3459. Çi ger gösterdi anı emr-i tadîr
.....
3460. Binüm biri biri şekl-i nigāruñ
.....
3461. Ğala didüm ki birdür bu iki ten
.....

3459. İkinci mısra, yazmada yırtılmıştır.

3460. İkinci mısra, yazmada yırtılmıştır

3462. Sirişte oldu çün bu .....
.....
3463. Gönül derdi ki düşmişdür ...
.....
3464. Bu iki oldu birbirine .....
.....
3465. Niyâzı kıldı Hâk âyine nâza
.....
3466. İki âyine birbirine peyker
Muqâbil .....
3467. K'ide çün nâz-ı dil-berden tecellî
Niyâza menşe' ider.....
3468. Girü başlaya çün ' aşık niyâza
Odur mażhar düşen dil-berde nâza
3469. Olara keşf oldu ' aşk-bâzî
Ki bildi neydüğün nâz u niyâzı
3470. Bular gerçi iki yüzden virür fer
Bu ma' nide bir oldu iki peyker
3471. Bu ikiye ki olmuşdur harem bir
İki serden urur bunlar qadem bir

3461. İkinci mısra, yazmada yırtılmıştır

3462. Beyitteki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

3463. Beyitteki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

3464. Beyitteki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

3465. İkinci mısra, yazmada yırtılmıştır.

3466. Mısradaki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

3467. Mısradaki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

138b

3472. ....
Olur ol iki bir birine müdgam
3473. ....
Kılurum bir sinüñle aşyānı
3474. ....
Göze birlik yüzinden gösterür táb
3475. ....
..... bu iki harfi bir ede
3476. ....
..... dökdi niçe dürr-i meknün
3477. ....
.....rüşen murād-ı şem^c-i Leylî
3478. ....
Dehānı hoşka-ı la^c lîn bigi teng
3479. ....
Niyāz u nāz ile oldı füsün-sāz
3480. .... olmışdı mühr-i Süleymān
Ruḥında ḥālî Rūm u Şāma sulṭān

3472. İlk mısra, yazmada yırtılmıştır.

3473. İlk mısra, yazmada yırtılmıştır.

3474. İlk mısra, yazmada yırtılmıştır.

3475. Beyitte noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

3476. Beyitte noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

3477. Beyitte noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

3478. İlk mısra, yazmada yırtılmıştır.

3479. İlk mısra, yazmada yırtılmıştır.

3480. İlk mısradaki noktalı yerler, yazmada yırtılmıştır.

3481. Diler cem^ç ide Mısr-ı hüsñ bācın
Habeş iqliminüñ ala harācın
3482. Dil-i Mecnün ki ^ç aşk ileydi bīmār
Muqābil düşdi çün āyine-i yār
3483. İderken añā şevk ile nezāre
Nazār tırinden oldı bağrı pāre
3484. Mey-i vuşlat şu resme eyledi mest
Ki bī-fer qaldı anda pā vü hem dest
- 139a
3485. Firāq-ı yār ile tutmuşdı ülfet
Getürimedi nār-ı vaşla tāqat
3486. Nazardan çün irişdi zaḥm cāna
Bıçağı gördi k'irdi üstüh'āna
3487. Şe^ç abdan na^ç ra urup pāya düşdi
Qarārı qalmadı şahrāya düşdi
3488. Hevā 'iyle olup āşüfte kārı
İderdi ney bigi feryād u zārı
3489. Bu ḥālet birle kim gelmişdi vecde
Sibā^ç ile yürüdi küh-ı Necde
3490. Bulup āyine-i dil-dārına yol
Tutar āyini bu āyineden ol
3491. Virür bīmāra öz āyinesini
İder şevk ile rüşen sinesini
3492. Nigāruñ ḥalka-ı zülfinde bī-cān
Yitürdi kendüyi vü qaldı ḥayrān

3493. Şu resm irdi Leyliden tecellî
Ki şandı kendüyi Mecnûn Leylî
3494. Varağ kim anda göstermişdi Mecnûn
Alur Leylî ki budur ‘aşka kıânûn
3495. Çü birlik oldu bu yüzden hüveydâ
İkilikten dağı kalmadı pervâ
3496. Rivâyetdür ki bundan sonra bir gün
Virür Leyliye hayret şevk-i Mecnûn
3497. Diledi kim varup keşf eyleye râz
Ola bir lağza Mecnûn ile dem-sâz
- 139b
3498. Nesiminden irürüp armağanı
Deminden ala anuñ büy-ı cāmı
3499. Dilinde haddveş rağşân olup mihr
Huzûrına çü vardı ol kamer-çihr
3500. Görür kim cüş idüp gönlinde sevdâ
Mey-i ‘aşk ile olmuş mest ü şeydâ
3501. Yatur bî-hüş geh geh iniler zâr
Degildür iki ‘âlemden haber-dâr
3502. Diline şevk itdükçe tecellî
Dem urup derd ile dir âh Leylî
3503. Bu hâli gördi ol şem‘-i şeb-efrûz
Düşüp pâyına sürdi ‘âşıkun yüz
3504. Didi kim ey ğam-ı ‘aşk ile dem-sâz
Nigârun geldi saña keşf ider râz

3505. Gözüñ aç Leyliyüm bul vaşl-ı cānān
Niçe bir yağa sini nār-ı hicrān
3506. Çü güş itdi sözin ol läubālī
Hevā 'iyle dige-gün oldı hālī
3507. Didi ey remz iden bu mā-cerādan
İkilik resmi gitmişdür aradan
3508. Ğam-ı ' aşkuñda bu oldı fütūhum
Ki rūhum rūhı rūhı oldı rūhum
3509. ' Aceb görmiş ola mı ehl-i hikmet
İki rūh ide bir tende ma' išet
3510. Ki Leylī bende ben ' aşkıyla pā-māl
Binüm Leylī didi ol ferd-i abdāl
- 140a
3511. ....
.....
3512. Ne Leylīdür baña andan haber vir
Dil ü cānuma bu sūzdan eşer vir
3513. Buyise Leylā dağı var mı Leylī
Ki rūh-ı ' aşıka ide tecellī
3514. Çü birdür ' aşk ile ma' şūq u ' aşık
İki Leylī degil bunda yaraşık
3515. Bini yuri sözüñden kılma meftūn
Ki Leylīden degildür ayru Mecnūn

3511. Beyit, yazmada tamamen silinmiş.

3516. Bulupdı genc-ḥāne fetḥ-i bābın
Ḥiṭāb-ı yāre virürken cevābın
3517. Tecellīden ki bulmuşdı eşer ol
Cemāl-i yāre itmedi nazar ol
3518. Çü bu dem irdi ol ferruḥ-nihāde
Dilinde şevḳ oldı biñ ziyāde
3519. Aḳardı yüzi üzre eşk-i dīde
Oḳurđı gāh şı' r ü geh ḳaşīde
3520. İderdi mağz-ı dilden nağz-ı güftār
Vefānuñ şerḥini yazardı tekrār
3521. Sözüden Zeyd anuñ eyleyüp cüş
Ḳılurđı dürlerini zīver-i güş
3522. Görürdi sözleri nazımını rengin
İderdi cān u dilden aña taḥsīn
3523. Ki aḥsent ey reh-i 'aşḳ içre sālīk
Olupdur saña me' men her mehālik
- 140b
3524. ....
.....
3525. Kemāle irdi 'aşḳ-ı pāk-bāzuñ
Fariẓa 'aḳla olmuşdur nemāzuñ
3526. Maḥabbet kim aña 'işmet ḳabādur
Degildür şehvet ol 'aşḳ-i Ḥudādur

3524. Beyit, yazmada tamamen silinmiş.

3527. Cemāl-i ‘aşkdur āyīne-i nūr
Olur şehvet hisāb-ı ‘aşkdan dūr
3528. Ğarāz ‘aşk ile hergiz rāst gelmez
Şu kim ‘āşık degil bu sırrı bilmez
3529. Budurur ‘aşk sen itdüñ anı seyr
Budurur şıdķ göstermez anı ğayr
3530. Bu yüzden çünki ola ‘aşk-ı kāmil
Ki aña sikke ura şıdķ-ı kāmil
3531. Anuñla maḥv olur Ḥaḳḳuñ cemāli
K’odur sır ‘āleminüñ āftābı
3532. Ḥazān irüp çü ğāret itdi bāğı
Söyüñdi cümle ezhāruñ çerāğı
3533. Ṭarāvet nūr gitdi berg-i terden
Şecerler ḥālī oldılar şemerden
3534. Çiçeklerden boşaldı gülşen ü bāğ
Oturdı yirine bülbüllerüñ zāğ
3535. Şecerde sebz iken evrāķ-ı rengīn
Kimisi surḥ oldu kimi zerrīn
3536. Meger āyīne-i āb-ı āhenīne
Deneydi kim tutardı bāde sīne
- 141a
3537. Ne ğonçe kim kııurdı cilve ğüstāḥ
Yile virmiş idi evrāķını şāḥ
3538. Bürehne olmuş idi ğülsitānı
Nitekim dār içinde kārbanī

3539. Tapança urduğınca bād-ı şarşar
Düşerdi hāke berg-i lāle-i ter
3540. Şunuñ kārūresi olmuş idi serd
Sepīdi güllerüñ düşmiş idi zerd
3541. Çemen farkında irüp bād ile hāk
Dürilmişdi nitekim mār-ı Daḥḥāk
3542. Semen hāk üzre yaturdı fütāde
Benefşe turreşi varmış idi bāde
3543. Görinmez olmuş idi çihre-i gül
İşidilmez idi āvāz-ı bülbül
3544. Hezār itmiş idi ‘işretten i‘ rāz
Şanasun perine urmuş idi miḳrāz
3545. Hevā-yı dil-beri idüp der-āgūş
Yaturdı künc-i ḥalvet içre ḥāmūş
3546. Maḥabbet kim aña ‘işmet ḳabādur
Degildür şehvet ol ‘aşḳ-ı Ḥudādur
3547. Cemāl-i ‘aşḳdur āyīne-i nūr
Olur şehvet ḥisāb-ı ‘aşḳdan dūr
3548. Ğarāz ‘aşḳ ile hergiz rāst gelmez
Şu kim ‘aşıḳ degil bu sırrı bilmez
3549. Varaḳ kim yilden olmuşdı girīzān
Yilerdi gūşede üftān u ḥīzān

3546. Yazmada bu beyitin kenarına “mükerrer” diye kırmızı mürekkeple not düşülmüştür. 3546,3547 ve 3548. beyitler 3526, 3527, 3528. beyitlerin tekrarıdır.

141b

3550. Hevâyı serd idüp ezhâr-ı hoş-bû
Şeker-ğand iken olmuş idi türş-rû
3551. Çemen nâzikleri düşmişdi rencûr
Semen esrikleri olmuşdı maḥmûr
3552. Yüregın derd ile çāk eyleyüp nâr
Kılurdı dâne dâne la‘l îşâr
3553. Fenâ fikrinden olup zerd âyvâ
Zebân-ı ḥâl ile dir idi ey vâ
3554. Hevâdan zerd idüp nârenc rûyı
Turuncivâr misk olmuşdı bûyı
3555. Yile varmış idi evrâk-ı eşcâr
Nihâl olmuş idi bî-berg ü bî-bâr
3556. Benefşe perçemiydi ḥâk-bûsân
Nitekim turre-i zülf-i ‘arûsân
3557. Perîşân itmiş idi sünbülü bād
Çemende şalmaz idi sâye şimşād
3558. Bu aşüb-ı hevâ içinde nâ-gâh
Gül-i dehre fenâ yili bulur rāh
3559. Ruḥ-ı Leylî ki bâğ-ı ‘âlem idi
Dil-i ‘âlem anuñla ḥurrem idi
3560. İdüp te’şîr tâbistân-ı ḥasret
Cemâli gülşenine şaldı âfet

3561. Ki t̄ab-ı mihr ile h̄üsni behārı
Şolup h̄uşk ola çeşmi çeşmesārı

3562. Çekerdi dāyim āsīb-i zemānı
İrişdi bāğına bād-ı h̄azānı

142a

3563. Cemāl-i mihr yüz t̄utdı zevāle
Kemāl-i bedr irişdi hilāle

3564. Görüp şūrīdesini ol ciger-sūz
Biri her derdinūñ olmış idi yüz

3565. Yile gitmişdi yār ile qarārı
Yirine gelmiş idi sūz u zārı

3566. Ki t̄ab-ı mihrden ol māh-peyker
Göyindi lāle bigi qaldı bī-fer

3567. İderken serv bigi ser-bülendī
İrürdi qaddine h̄asret gezendi

3568. Hevā virdi h̄arāba h̄üsni bāğın
Qodı sūz ile bī-revğan çerāğın

3569. Yanağı āftābı qaldı bī-tāb
T̄udağı çeşmesinde qalmadı āb

3570. Şu resme yandı ‘aşq odında cāmı
Ki çıqdı üstüh̄ānınuñ duh̄anı

3571. Aña irişdi h̄ālī āh̄ir-i kār
Ki cismi çeşmi bigi oldı bīmār

3572. Güneş bigi anı teb kıldı lertzān
Fırāq-ı dil-bere irişdi pāyān

3573. Zücâc-ı şıḥḥati oldı şikeste
Döşege düşdi yatdı ḡatı ḥaste

3574. Teninde renc dilde ḥüzn-i cānān
İki derde nice ḡatlana bir cān

3575. Bu iki derd içinde ol ciger-süz
‘Uḡūbet çekdi anda bir niçe rüz

142b

3576. Çü yakın oldı kim bu murḡ-ı dem-sāz
Bu cismānī ḡafesden ura pervāz

3577. Dil ü cān ile ‘arz idüp niyāzın
Gönülde māderine açdı rāzın

Vaşıyyet-i Leylā Be-Mādereş

3578. Eyitdi ağlayu k’ey mihrbānum
Fidā olsun sinüñ luḡfuña cānum

3579. Bu gönülüm olmadı dünyāda ḥandān
Yaturken cism mehd içinde giryān

3580. Şunup pistān-ı mevti dāye-i dehr
İçürdi tıfl-ı cāna şır ile zehr

3581. Bu ḥāle çün irürdi emr-i taḡdīr
Yöneldi gitmege cānum ne tedbīr

3582. Hevā yolında idüp zehresin çāk
Fenā iḡlīmine ‘azm itdi çālāk

3583. Dil ü cān derdine irdi nihāyet
Belā vü miḥnet ü ḡam buldı ḡāyet

3584. Virürüm uş ğam u derd ile cānum
Düşer boynuña bu bār-ı girānum
3585. Bu gün vaqt irdi kim hāke virüp ten
Cüdā idem tapuñdan zaḥmeti ben
3586. Gözüñ bu nemden ayru görmesün nem
Özüñ bu ğamdan ayru görmesün ğam
3587. Öñüñde çāk oldı perde-i rāz
Esen ḳal kim urur cān murġı pervāz
- 143a
3588. Düzeyin perde içün sāzumı ben
Diyeyin bārī saña rāzumı ben
3589. Çün idüp terk ten mülkini cānum
Gide ol dūst derdinde revānum
3590. Gözüñ yaşı ile yu cismümi pāk
Pes andan besterümi eylegil ḥāk
3591. Yüzüme dök gül-ābı eşk-i terden
Buḥūr it sūziş-i ‘ūd-ı cigerden
3592. Çıkarup ṭonlarını bu zemānuñ
Biçesün çün libāsın ol cihānuñ
3593. Şehīdüm baña rengin pīrehen ḳıl
Ki ya‘nī cismüme ḥūnın kefen ḳıl
3594. Kesüp bir pāre yārüm dāmeninden
Ḳoġıl sırr ile sīnüme anı sen

3595. Ki tā s̄inümde idem cāna ta' v̄id
Alam vaşlından anuñ havf-ı cāv̄id
3596. Gözüme sürme gerd-i rāhımı kıl
Niyāz-ı yārden yüzüme çek n̄il
3597. H̄ubūṭum rūy-ı zerdinden kıl ey cān
Dem-i serd ile kāfūr eyle efşān
3598. Düzet her vech ile ālāyişimi
Gelincik bigi kıl ārāyişimi
3599. Çü Leylī ḥasret ile terk idüp taḥt
Cenāze merkebine bağlana raḥt
3600. Gidergil çevre yanumdan raḫ̄ībī
Ḥaberdār eyle ḥālūmden ḥabībī
- 143b
3601. Binüm cevlānuma itsün nezāre
Belā t̄iğıyla ursun cāna yare
3602. Yüzinden ḥāküme olsun zer-efşān
Gözi giryeyle olsun gevher-efşān
3603. Nem-i germiyle göstereşün fiğānı
Dem-i serdiyle ditretsün cihām
3604. Dürūd itsün gözinden jāle ile
Sürūd itsün deminden nāle ile
3605. Revān ola çü raḫş ile ḥırāmum
Öñümde z̄ikr idüp nağmeyle nāmum

3596. Yazmada bu mısram tam altına bant yapıştırılmıştır. Bundan dolayı mısra, geriye kalan harfler doğrultusunda tahminî olarak okunmuştur.

3606. Gözi yaşını saçup gerd-i rāha
İrişdürsün bini āramgāha
3607. Pes andan şöıra ger iderse içdām
Gelüp hem-ḥ̣ābemüzde tutsun ārām
3608. Eger dirlikde olmadıysa hem-dem
Bu dem ḥāk içre olsun baña maḥrem
3609. Cemālüm ister ise işte şūret
Vişālüm ister ise işte ḥalvet
3610. Çü rāh-ı vaşl oldı bize āsān
Ten ile ten karışsun cān ile cān
3611. Eger terk eyleyümezse cihānı
Ki cānānından ola tatlū cānı
3612. Ben anı diyemezüm kim ḥaḫādur
Bu yüzden kim irenler bī-vefādur
3613. Olanlar bunda bir birine māyil
Ara yirde çü ola mevt ḥāyil
- 144a
3614. Çi ger derd ile uğrarlar fütūra
Velīkin giremezler bile gūra
3615. Ecel rāhına ḥiç hem-rāh olmaz
Ölen içün meşeldür kimse ölmez
3616. Eger benden şöıra ḫalursa yārüm
Binüm saña bu olsun yādgārum
3617. Ki Ḥaḫḫ içün anuñ göñlin ele al
İḥānet pāyı ile itme pā-māl

3618. Dilini nerm ile idüp ri'āyet
İdesün aña hālūmden hikāyet
3619. Ki ol hāletde kim derd ile Leylī
Fenā iqlīmine gösterdi meyli
3620. Sinüñ mihrüñle vardı cismi hāke
Sinüñ derdüñle yüz tutdı helāke
3621. Sinüñ 'aşkuñ yolında oldı şādık
Saña qurbāna cānın gördi lāyıq
3622. Dili oldukça cānınuñ harīmi
Ġamuñdan Ġayri yoğ idi nedīmi
3623. Sefer itdükde hem ol hüsn şāhı
Ġam-ı mihrüñle tutdı zād-i rāhı
3624. Bugün k'aña niqāb olmışdurur hāk
Sinüñ mihrüñle itmişdür kefen çāk
3625. Ecel mekrinden uğrayup sitize
Çü cismi hāk ola rīze rīze
3626. İdüp bād ile qabrinden güzārı
Ṭavaf ide Ġubārı qūy-ı yāri
- 144b
3627. Qatında yād idüp bu derdmendi
Zebānumdan ana virgil bu pendi
3628. Di ey hem cān u hem cānum helāki
Çü gördüñ n'olduğın bu derdnāki

3618. nerm ile: nermlikle

3629. Cihāna itme hergiz i‘tibārı
Ki yokdur kimsede anuñ qarārı
3630. Cihānuñ halka kārı pīç-der-pīç
Hudādan ğayrı kamu hīç-der-hīç
3631. Hevā yolında iderken güzer sen
Çü kendü mişlüne itdüñ nazār sen
3632. Var iken ‘aql ile ‘ibret-i cihānī
Denildi saña mecnūn-ı zemānī
3633. Cihānı bir dem idesün nezāre
Demidür çek habībūñi kināra
3634. Niçe yıldur bilürüm gāh u bī-gāh
Ki isterdüñ ‘adem mülkine hem-rāh
3635. İrişgil tiz sırrı eyleyüp fāş
Binüm bigi ki yokdur saña yoldaş
3636. Nice yoldaş virüp cānuña nūş
Olam hem-maḥrem ü hem-dem hem-āğuş
3637. Oturma sen ki ben oldum revānī
İrişdür sür‘at ile cāna cānı
3638. Bu uzaq yol içinde gāh u bī-gāh
Bize bād-ı melāmet bulmaya rāh
3639. Bunı didi vü çeşmin eyledi ter
Yöneldi gitmege ol māh-peyker
- 145a
3640. Ğam-ı yār ile terk idüp cihānı
Ṭaleb cānān olurken virdi cānı

Ender-Vefât-i Leylâ

3641. Anuñ dağı bu devr-i ‘ömr-fersây
Vücûdı cāmın itdi bād-peymây
3642. Ecelden aña dağı irürüp behr
Berât-ı mevt şundi kâtib-i dehr
3643. Cihānda germdür mevt ile bāzār
Metâ‘ -ı ‘ömr bunda kāsîd ey yār
3644. ‘Acūzedür velî şekli ‘arūse
Şebeh olmuş virür nāz ile būse
3645. Şağın aldanma kim mekkâredür bu
Emîn olma iñen ‘ayyâredür bu
3646. Hāyâtınuñ ölüm hem-sāyesidür
Fenā zehri nebātî māyesidür
3647. Ne gül kim hār içinde gösterür rû
İrür andan meşāma mevtden bû
3648. Ne serv ü yāsemîn ki bitürür hāk
Kimisi humma olur kimi hāşāk
3649. Cihānuñ her işi efsāne beñzer
İki kapulu ol bir hāna beñzer
3650. Olup merkeb bu yolda cism cāna
Çü irdüñ menzilüñ düşdi bu hāna
3651. Birinden gördüñ oldı çün yoluñ tuş
Birinden çıkırsun gözüñ aç uş

145b

3652. Göçürüp kondurur sini bu eyyām
Göçeceñ yirde hiç ola mı ārām
3653. Olurken murğ-ı cāna cism mesken
Bu hoş kim devşüresün rızkuñı sen
3654. Ki qalmazsun bu hñan içinde bākī
İçürür saña cām-ı mevti sākī
3655. Bu iki yüzlü çerh-i lāceverdi
Şalar bād-ı ğam ile dehre gerdi
3656. Saña çün bākī qalmaz bu güzergāh
Gerekdür kim tutasun tüşe-i rāh
3657. Qanı Keyhusrev ü Cemşid ü Daħħāk
Fenā yili irişüp eyledi ħāk
3658. Qanı İskender ü Dārā vü Ferruħ
Ecelden urdı qamu toprağa ruħ
3659. Qubād ile Süleymān u Nerimān
Ne yire gitdi bunlar qanı el-ān
3660. Dürüşdi her yigit fikr itdi her pır
İdebilmedi kimse buña tedbır
3661. Bu ‘ acz ile ki bizüz ħ’ār u mebzül
Bulavuz mı felek esrārına yol
3662. İdem çāre diyendür bād-peymāy
Felek ādem kārına qılmaya rāy

Ümîd Ez-Dergâh-ı Bârî Te'âla

3663. İlähî göz yumup bād-ı fenādan
Gidem çün hasret ile bî-nevā ben
- 146a
3664. Fenā şuyıyla yunıcağ sevādum
Düzet rahmet yüzinden āb u zādum
3665. Ne deñlü çoğ ise cürmüm katuñda
Ümîdüm bâbı açuğ hazretüñde
3666. Kādīmîden giderüp her günāhı
Haṭāsın kamu 'afv eyle İlähî

Ahvâl-i Cenāze-i Leylā

3667. 'Arūsın gördi çün bu resme māder
Revān oldı gözinden āb u āzer
3668. Cigerden eyle kıldı derd ile āh
Ki buldı dūd-ı āhı göklere rāh
3669. Başından yire şaldı mi'cerini
El urdı hūn kıldı peykerini
3670. İdüp mūy-ı sepîdini güşāde
Semen bigi kıparup virdi bāde
3671. Oğul ağusı virdi aña ağu
Delürdi hasret ile şağdı şağu
3672. Dir idi nāle ile āh Leylā
İderdi rikḫat ile vāy veyla

3673. Ciger anıyla pür ılmışdı gzın
Yolardı şaın u yırtardı yzın

3674. İdüp āhı cigerler pāre pāre
Dyemezdi demine seng-i hāre

3675. Gehī yzini srerdi yzine
Gehī aşd ider idi kendzine

146b

3676. şu deñl dkdi gzden eşk-i hn-āb
Ki yundı an ile ol eşme-i āb

3677. şu deñl mihr ile gsterdi nāle
Sipihre k'andan irişdi nevāle

3678.  bī-nr oldu ol ser-eşme-i nr
Dkerdi eşme-i nr zre kāfr

3679. Teninn micmerinde d-ı cānı
Bur idp mu'atar ıldı anı

3680. Grp tābtda āsāyıřını
 Arsivār ider ārāyıřını

3681. Tutupdı  ālemi tārīk-i endh
Derilmiş idi anda hl-ı enbh

3682. ıkarup gklere āh u fiānı
Ulu şhretle aldurdılar anı

3683. İşitmişdi meger Mecnn-ı ğam-hr
Hevādan Leylā olduğını bīmār

3684. Gelrdi derdinn olup biri yz
 İnāyet itmegin ol ciger-sz

3685. atı bīmār işitmiş idi anı
Haber bilmekde almış ılca cānı

3686. İRür ol yire idüp çeşmini ter
Ki andan görünürdi kūy-ı dil-ber

3687. Nazar ılup görür ol kān-ı endūh
Ki gelür kūy içinde halk-ı enbūh

3688. abā-yı dehrde beñzer tırāze
Bular öñince ardınca cenāze

147a

3689. Cihān āh ile ğarķ olmiş duhāna
Fiğān u nāle ıkmış āsmāna

3690. Revān olup amunuñ eşki seyli
İderler nāle ile vāy veylī

3691. Er ü  avret ulu cem iyyet olmiş
Benātü'n-na ř pervīne arışmiş

3692. ü  aşık gördi kim ol cān-ı cānān
 Adem şehrine  azm itmiş hırāmān

3693. Fenā hūсни güline rāh bulmiř
Tezervine afes tābūt olmiř

3694. Firāķ eyyāmı ünkü buldı pāyān
Gerek kim vaşl ola cān ile cānān

3695. Dilini rūřen itdi nūr-ı selvet
Dimāğına iriřdi būy-ı vuřlat

3696. Olup ḥandān ḥüsni çeşmi giryān
Cenāze öñine geldi ḥırāmān

3697. Yüzini eyledi yolında cārū
Revān olmağa cānı ḳaldı bir mū

3698. Beşāretle gözinden dökdi rūdı
Rumūz-ı ‘aşḳdan itdi sürūdı

3699. Meger vuşlat yüzinden itdi envār
Ki sūz ile gözi olup dürer-bār

Ḳışsa-ı Vefāt-ı Mecnūn Ki Her Do-Rā Der-Yek Ḳabr Defn Kerdeend

3700. Didi minnet Ḥudāy-ı zū’l-celāle
K’irürdi bu ḡam-i hecri kemāle

147b

3701. Olurken derd ile bī-zād u bī-rāh
İrişdi ḥ’ān-ı vaşl el-ḥamdulī’l-lāh

3702. İçelüm zevḳ bezminūñ şerābın
Açalum şevḳ dersinūñ kitābın

3703. Bulalum kām vuşlat ḳur‘asından
Olalum mest ‘aşḳuñ cür‘asından

3704. Çi ger gam bizi itmişdür mükedder
Şafā yüzinden olalum münevver

3705. Göñül şol resme bulsun ḳurb-ı cānı
Ki bu cān istemesün zindegānī

3706. Bulam bir vech ile cānāna ḳurbet
Ki göze itmeyem görmekte minnet

3707. İrem bî-men' ü bî-perde ' arūsa
Virem bî-ğam leb-i la' line buse
3708. Hevā bezminde idüp cilve-sāzī
İdem bu halka karşu ' aşq-bāzī
3709. Olam hem-ḥāne olup mūy-der-mūy
Sürem hem-ḥābe olup rūy-ber-rūy
3710. Bir uyḥudan k'ire cāna melālet
Başum kaldurmayam ire kıyāmet
3711. Gerek bir ḡabr bize ol daḡı seng
İki ten k'eyledi birlige āheng
3712. İrişe tā ki anda pāk pāke
Ḡarışa cān cāna ḡāk ḡāke
3713. Ne ceng ide bizümle ḡaşm-ı bed-kīş
Ne fırkatden irişe cāna teşvīş
- 148a
3714. ....
.....
3715. ....
Ecel gösterdi ol ḡamdan.....
3716. Elā ey ḡa' n ile iden dirāz el
Eger merdāne iseñ ortaya gel
3717. Bu dem ey dūstān idüñ beşāret
Ki yāre irmege oldı işāret

3714. Beyit, yazmada tamamen silinmiş.

3715. Beyitin üst kısmı silinmiş olduğu için noktalarla gösterilen yerler okunamadı.

3718. Binümçün ger olasuz âteşin-dem
Yüz ol miqdâr yiñ Leylî için ğam
3719. Binümçün çeşmüñüz ola güher-bâr
İdüñ ol dürleri dil-dâra ĩşâr
3720. Bulıcağ saçı olup ser-güşâde
Virüñ zülfi ğamından anı bâde
3721. İdüp mâtem saçarsañ başuma ħâk
Anuñ yolından al ey gevher-i pâk
3722. Dem urasun du‘âdan ger yiyüp ğam
Bini қо ur od-ı dil-berden yaña dem
3723. Taleb ger idesün ‘afvın Hudânuñ
Du‘â’iyle revânın şâd it anuñ
3724. Bişüresün baña ger zâd için âş
O ğam baħrinden ol aña nemek-pâş
3725. Viribirseñ baña ħelvâ-yı rengin
Lebi yâdına eyle anı şirin
3726. Ruħı şevķiyle it senbüse efzün
Ki andan lezzet ala rüħ-ı Mecnün

148b

3727. ....
.....
3728. ....
.....

3724. O ğam: Ğam

3727. Beyit, yazmadatamamen silinmiştir.

3728. Beyit, tamamen silinmiştir.

3729. Şu kim bî-^c aşk ğavgāda yilerdi
Bu resme ağladuğına gülerdi
3730. Şanur ol halk kim bu merd-i bî-hüş
Özini bilmedüğinden ider cüş
3731. Kılurdi lîk bu cân ile der-h^{âst}
Ki bu efsâne sırrın göstere rāst
3732. Bu yüzden eyleyü derd ile zārī
İrürdi menziline çün nigārı
3733. Çü irişdi aña bu devr-i eflāk
Ki gire hāke ol gencīne-i hāk
3734. Ciger bigi zemīni çāk iderler
O genci anda zīr-i hāk iderler
3735. Kōnıldı hoşka-ı lahde çün ol dūr
Gözünüñ bahrin idüp dürr ile pür
3736. Bu halk içinde kim olmuş idi pest
Yirinden sıçradı Mecnūn-ı ser-mest
3737. Şalup lahdine özin düş-ber-düş
İdüp itdi habībini der-āğüş
3738. Meh ü mihre bu devr-i āsmānī
İrürdi burc-ı hākīde kırānı
3739. Şanem halkı hayāsından bu kārūñ
Düşerler sıçraşup içine ğārūñ

149a

3740. ....
.....
3741. Cüdâ itmege andan urdılar el
Görürler ‘ aq̄d-i cismi eylemiş hal
3742. Sefer hem-râhı olmuş dūsta dūst
Çarışmış lahd içinde pūsta pūst
3743. Revân olmuş revānı kanı gitmiş
Beden kalmış yirinde cānı gitmiş
3744. Olup sevdâ ile cānāna māyil
Çolını boynına kılmış hamāyil
3745. Cüdâ olmadı andan itdiler cehd
Bulara neng-i dehr oldu degil cehd
3746. Görüp bu hāleti hayrān olurlar
Ġam u derd ile ser-gerdān olurlar
3747. Ururlar ‘ ibret ile cāna yare
Çılurlar hasret ile cāme pāre
3748. ‘ Aza kopdı bu halk içinde düpdüz
Nedāmetden kamu oldu ciger-sūz
3749. Çabīle ehlinüñ mih-terlerinden
Çamu ef ālde bih-terlerinden
3750. İki üç pīr gözden aq̄dup yaş
İçinde bunlaruñ kaldurdılar baş

3740. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir

3751. Didiler bunı şanmañ kim hevādur
Bu hālet pertev-i sırr-ı Hūdādur

3752. Hevā-yı nefis için idüp sitizi
Kim ola kim vire cān-ı ‘ azizi

149b

3753. ....
.....

3754. Bular kim rāh-ı ‘ aşk içre fidādur
Biri birinden ayırmağ haṭādur

3755. Ne hoş demdür k’ide kişi özin çāk
Hevā yolında bu resme ola hāk

3756. Vebāl oldı eger cismāni ülfet
Helāl oldı veli bu resme vuşlat

3757. İde ger bu maḳām-ı ‘ aşkı da‘ va
Cihānda ḳalmaya hiç nām-ı taḳva

3758. Bular kim tā esir-i hāk idiler
Hevā ālāyişinden pāk idiler

3759. Bugün kim şehr-bend-i hākdürler
Mu‘ ayyendür ki nice pākdürler

3760. Ḳoyalum çünkü gördük bu nişanı
Ten-i pākize ile pāk cānı

3761. Şu resme bunlara virdük melāli
Ki ḳaldı gerdenümüzde vebāli

3753. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3762. Biri birinden ayırmaḡ buları
Degil ŧāyeste terk eylen bu kārı
3763. Bu sözüñ sūzişinden oldılar germ
Bularuñ oldı sengin dilleri nerm
3764. İderler gözyaşından yiri nemnāk
Ḳoyup Ḳabre buları dōkdiler ḡāk
3765. Ḳalur bir laḡd içinde ol iki nūr
İderler bunları ḡāk ile mestūr
- 150a
3766. ....
.....
3767. Bular efsūsdan dem urdı çün kūs
Cihānuñ ḡāşılı ne āḡir efsūs
3768. Bunuñ birle ki görünür beḡāsı
Denīdür çünki olmadı vefāsı
3769. Egerçi enes ü ceng meskenidür
Bilür fikr ehli kim dünyā denīdür
3770. Vefā gelmez denīden ādemīye
Ne ‘āḡıldür ki dil vire denīye
3771. Cihān şayyāddur bu ḡalk aña şayd
Kim ola kim bu anı itmeye ḡayd
3772. Aña kim merg ile urıldı bünyād
Ola mı merg mekrinden dili şād

3766. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3773. Ecel ser ü atuna urar nihn
Gerek iste gerek isteme an
3774. Bu ejder-ekl dny dv-i hn-hr
alupdur gerdenne hla- mr
3775. İde mi hlesini def ryu
K'olupdur hla- mr ire cyu
3776. Bun terk it ki budur fet-i cn
İder hir hev-drn peimn
3777. Ululuk merkebinden ol piyde
Bilp 'aczu vir varlıı bde
3778. Cevnum diy mekrinden cihnu
Emn olma ki oldur hm- cnu
- 150b
3779. ....
.....
3780. Urur tvs bigi geri cevn
Velkin dve bezer kim alur cn
3781. Virr zver zine 'riyetden
ılır mabn hl her cihetden
3782. Grindk felekde bu meh-i nev
Ecel nrndan irr cna pertev
3783. n ire bd- arar bstna
Deminden berg-i sebz irr hzna

3779. Beyit, yazmada tamamen silinmitir.

3784. Çü âteş şu^ç le vire ey berâder
Ne alur uşk hıme ne gl-i ter
3785. Cihn bzrı kim irdi aa yol
Met^ç -1 aşr ile olmışdurur ol
3786. Gler yzin ki grrsn semnu
Helki dm oldu mur-1 cnu
3787. Çi ger seyyreler te 'şr iderler
Helk-i cnua tedbr iderler
3788. Bunu hiç olduın çn bildi Mecnn
Behne şr-1 ' aşı kıldı Mecnn
3789. Giderdi bend-i meyli gerdeninden
Dşrdi toz bigi dmeninden
3790. Keml-i ' aş ile bulmışdı iqlk
Mezrı oldu acetgh-1 ' uşşk
3791. Grindi anda çn luşf-1 İlh
Cihn alknu oldu ıbleghi

151a

Ender-Dden-i Zeyd Leyl ve Mecnn-R Der-b¹

3792. İlh çn bu iki pk-bz
dpyne kıldu keşf-i rz
3793. Heves çirkinden olup pk bunlar
Hevdan olmış idi k bunlar

¹ Yazmanın bu kısmı silik olduundan buradaki başlık, konunun ierii dorultusunda tarafımızdan yazılmıştır.

3794. Hevâ 'iyle olup dil-dâra meftûn
Mey-i 'aşk ile k'oldı mest mecnûn
3795. Anuñ ol derd ile 'aşkı haқиçün
Şafâ-yı rûh ile şıdķı haқиçün
3796. Nem-i germ ile âh-1 serd haқķı
Ėam-1 hecr ile nâr-1 derd haқķı
3797. 'Înâyet eyleyüp âsâyişüñden
Hidâyet gösterüp bahşâyişüñden
3798. Ėadîmîñüñ keremden vir murâdın
Şafâ bahş eyle rahmetden nihâdın
3799. Urup dil kişverine nâr-1 'aşkı
Îrürgil cânına envâr-1 'aşkı
3800. Şerâb-1 şevķ ile dîvâne eyle
Çerâğ-1 hüsñüñe pervâne eyle
3801. Ki şem' -i 'aşķuñ için terk idüp ser
Fürûğ-1 mihrüñ ile yandurup per
3802. İlâhî 'aşķdan vir aña âyîñ
Ki güş idüp bu sözi diye âmîñ
3803. Bu kışsa nazmına bulmağa pâyân
Yiyüp ma' nî nebâtın tütî-i cân

151b

3804. ....
.....

3804. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3805. K'iderken rāh-ı ğamda miḥneti zād
Bular çün oldı ğayd-ı tenden āzād
3806. Girüp bir ğabre iki çeşme-i nūr
Olurlar gencveş ḥāk ile mestūr
3807. Fenā şehrinde virüp nağd-i cānı
Beğā dārı ḥarīm-i cāvidānı
3808. Çü şehri-i 'aşğ içinde oldı bunlar
Ebed zevğ u şafāda ğaldı bunlar
3809. Fenā dārında dil-dār-ı ser-efrāz
Hevā bezminde yār-i şāhib-i rāz
3810. Ḥarīf ü hem-dem-i mestāne-i 'aşğ
Enīs ü hem-nişin-i ḥāne-i 'aşğ
3811. Vefā-āmūz yār-i ḥüb-ğüftār
Şafā-efrūz ya' nī Zeyd-i dil-dār
3812. Bularuñ ğabrini idüp mezār ol
Yürürdi derd ile zār u nizār ol
3813. Niçe dürlü belā gördüklerinden
Hevā yolında cān virdüklerinden
3814. Açup cān gözini tutmuşdı 'ibret
Vücūdı mülkini başmışdı ḥayret
3815. Dilinden gitmez idi şi'r-i Mecnūn
Oğurdu ağıdurdı dīdeden ḥūn
3816. Yürürdi vālih ü ḥayrān u dil-teng
Ururdu ḥasret ile bağrına seng

3817. ....
.....
3818. Dilinde mihr-i yāri yandurup şem^ç
Ġazellerden ki Zeyd itmiş idi cem^ç
3819. Göñül dürcinde idüp dürlerin derc
Hevā yolında kııurdı anı ħarc
3820. Olar ^ç aşğ içre iderdi müdarā
Bu itdi şoñra sırrı āşkārā
3821. Yaturken bunlaruñ ħabrinde bir gün
Gelür göñline bu kim ħāl-i Mecnūn
3822. Hevā yolında idüp derdi zād ol
Bu ^ç ālemden ki gitdi nā-murād ol
3823. Çü düşdi ħāke Ķays-ı läubālī
^ç Aceb anda ne resme oldı ħālī
3824. Yatur mı ħākde ol bulmayup kām
Ye içer mi şerāb-ı vaşldan cām
3825. Fenā mülkinde bunlar ħākler mi
BeĶā dārında nūr-ı pākler mi
3826. Eyā ĩcād iden cān ile ten
Bularuñ ħālını kıı baña rüşen
3827. Dökerdi Ķatre Ķatre dīdeden āb
Bu fikr içre gözini baĶladı ħ^çāb
3828. Yaturken ħüzn ile efkār içinde
Görür kendüni bir gülzār içinde

3817. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3829. Ki şahını lâle vü gülden müzeyyen
Tolu nesrî ile eṭrâf şūsen
- 152b
3830. ....
.....
3831. Çiçekler rûşen itmiş devr-i bâğı
Uyarmış her şükûfe bir çerâğı
3832. Aḡar âyîne bigi âb-ı rûşen
Kenârı sebzear u bâğ u gülşen
3833. Hezâr oḡur hezârân dâstânı
Tutar şîrinlik ile tâze cânı
3834. Virür bülbülleri âvâz-ı dil-keş
Ururlar nâle ile cânâ âteş
3835. Şunuñ bigi müzeyyendür bu gülzâr
Ne mişlin gördi göz ne irdi efkâr
3836. Zümürüdden bir ulu köşk-i vâlâ
Yapılmış gülşen içre hûb u zîbâ
3837. Kõnılmış la‘l ü dürden bağlanup raḡt
Ol iki çeşmenüñ önünde bir taḡt
3838. İçinde iki çeşme var dil-gîr
Birisi ḡamr anun birisi şîr
3839. O taḡt üzre döşenmiş ferş-i dîbâ
Bihîştüñ ferşi bigi hûb u zîbâ

3839. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3840. İki meh-peyker-i hürşîd-manzar
Oturmuş taht üstinde ber-â-ber
3841. Başından ayağa dek maṭla^c -ı nūr
Olup itmiş biri birini manzūr
3842. Başında her birinüñ nūrdan tāc
Bulurlar her nefesde ḳadr-i mi^c rāc
- 153a
3843. ....
.....
3844. Gehî urup bular şeftālūya diş
İderler la^c l lebden ḥāl.....
3845. Gehî şevḳ ile idüp cām-ı mey nūş
Biri birini iderler der-āğūş
3846. Gehî buse kinār nuḳul u şekker
Gehî seyr-i kenār-ı ḥavz-ı Kevşer
3847. Buları gözler iken Zeyd-i dil-dār
Görür yanında bir ferḥunde-āşār
3848. Tırur bunlara olda nāzır olmuş
Ne ḥidmet ola diyü ḥāzır olmuş
3849. Tutar elinde bir dürc-i güher-bār
İder her demde dürr anlara işār
3850. Dil ü cānın tıttup şevḳ ile tāb
Şorar ol şahsdan binende-i ḥāb

3843. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3844. Yazmada bu kelime kısmen silik olduğu için okunamadı.

3851. Ki bu iki kamer-ruḥ kim tutar cām
İrem bāğında nedür anlara nām

3852. Bu gülşen şaḥnı mı Dāru's-selāmuñ
Nedür adını digil bu maḳāmuñ

3853. Didi ol şaḥş ey merd-i güzīde
Bu iki 'ayş iden nūr-ı dīde

3854. Ki buldılar murād ile tesellī
Biri Mecnūndur birisi Leylī

3855. Bu bāğ içre ki bunlar nūş ider cām
Cinān içinde 'Adn olmışdurur nām

153b

3856. ....
.....

3857. Pes oldı cümleden bulup ferāğ ol
Beḳā dürcinde dürr-i şeb-çerāğ ol

3858. Berī olup fenā ālāyişinden
Beḳā dārında bunlar tutdı mesken

3859. Çü virdiler cefā 'iyle revānı
Şafāya irdi bunlar cāvidānī

3860. Bu bāğ içre bular kim oldı maḳbūl
O kim bunlara daḥı bulmadı yol

3861. Cihān bāğında ol kim yimedi ber
Cinān mülkinde urur başa efsar

3856. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3862. O ‘ālemde şu kim hüzün ile geçdi
Mey-i şādī’i bu ‘ālemde içdi
3863. Olar kim kaldılar anda cefāda
Bularuñ bigidür bunda şafāda
3864. Yine çün mihr-i rüy-i ‘ālem-efrüz
Şalar şeb hırmenine āteş-i rüz
3865. Dilini germ idüp şevkden tāb
Olur bīdār ol bīnende-i h̄āb
3866. Yazup bu h̄āb sırrını mezāra
Didi remzini h̄alka āşkäre
3867. Bulara n’etdüğini ‘aşk-ı cemmāş
Cihān h̄alkına oldı Zeydden fāş
3868. Bu dünyā h̄alkıdur fānī vü h̄ākī
O dünyā ehlidür bākī vü pākī
- 154a
3869. ....
.....
3870. Urursun el kemān-ı ‘aşk-ı cāna
İrürürsün murād oğın nişāna
3871. Hevāsı n’ola itse zehreler çāk
Ki semm-i ‘aşkdandır cāna tiryāk
3872. Şerāb-ı telh kim merdüddur ol
Olur ‘aşk ile key şīrīn ü maqbūl

3869. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3873. Ne şerbet kim ola derd ile semnāk
Çü sākī ‘aşk ola olmaya bāk
3874. Olursa nīş bigi hamr-ı nā-hoş
Çü ‘aşk elinden ire ol olur nūş
3875. Bu kışsa nazmı buldı bunda pâyān
Mübārek eylesün devrān-ı Sübhān
3876. Buña bu hātīme mes‘ūd olsun
Ser-encāmı bunuñ maħmūd olsun

Medh-i Nazm-ı Kitāb

3877. Çü irdi kuf-ı cān gencine miftāh
Fütūhından olup meftūh-i fettāh
3878. Görindi fātihe fetḥ ile rāh
Ki irdi hātīme el-ḥamdulī’l-lāh
3879. Arada şūret olup ‘aşk-ı Mecnūn
Bezendi cān bigi hūb u mevzūn
3880. Zuhūr itdi giyüp Rūmī cāme’i
Kamu ‘uşşāka kıldı merḥabā’ı

154b

3881. ....
.....
3882. Bezendi bāğ-ı ‘aşkuñ güllerinden
Benefşe sūsen ü sünbüllerinden
3883. Bedī‘ oldı ma‘ānide beyānı
Refī‘ oldı şınā‘iden ‘ıyānı

3881. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3884. ‘Acīb-i dehrdür aḥvāl içinde
Ġarīb-i ‘aşrdur aḳvāl içinde
3885. Mu‘ aṭṭardur hevā-yı müşg-bārı
Münevverdür fezā-yı sebzezārı
3886. Beyāzı ravza-ı Rıḍvāna beñzer
Sevādı gülsitān-ı cāna beñzer
3887. Riyāzı çeşmesārı dil-güşādur
Ki āb-ı Hızır bigi cān-fezādur
3888. Ziyāda mihr bigi gösterür ruḥ
Cemāl-i bāġı düşdi ḥüb u ferruḥ

Ḥātīme-i Kitāb ve Medḥ-i Pādşāh-ı İslām

3889. Elā ey bülbül-i bāġ-ı ma‘ ānī
Ki zeyn itdüñ bu zībā dāstānı
3890. Hevā ’iyle dilüñdür rüḥ-perver
Sözüñ dürri rüḥ-ı ma‘ nīde zīver
3891. Olalı baḥr-i ‘aşḳ içinde ġavvāş
Çıkarduñ niçe dürlü gevher-i ḥāş
3892. Heves baḥrinde kılpup ‘ömrüñi ḥarc
Bu zībā naẓm dürrin eyledüñ dere

155a

3893. ....
.....

3893. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3894. Çü fikrũn dũrcinũn mũhrũn gõtũrdũn
Bu ra' nã dũrlerũn nazmuñ getũrdũn
3895. Ma' anĩ baħridũr nũn-ı Nizãmĩ
Bu bikri zeyn ƙılmıřdı temãmĩ
3896. Çekũp derd ü ğam-ı dehr ile renci
Çıƙardı maħzeninden penc-genci
3897. Bu pencı penc dil-ber bigi peydã
Mũzeyyen ƙıldı virũp şekl-i ğarrã
3898. Bularũn her biridũr gerçi dil-ber
Çamudan lik budur ħũb-manzar
3899. 'Arũs-ı fikr bu ğayr-i kenĩzek
Buları bũyle buldı şab' -ı zĩrek
3900. Çü ħũsn-i ma' nayadur 'ařƙ zĩver
Bu zĩverle bezenmez ğayr peyker
3901. Diyãr-ı 'ařƙda var ise ƙãnũn
Mu' ayyendũr k' olupdur 'ařƙ-ı Mecnũn
3902. Hevãya virdi çamu kãr u bãrın
Geçũrdi miħnet ile rũzgãrın
3903. İdũp derd ü ğam ile zindeĝãnĩ
řoñ ucı 'ařƙ ile virdi revãnı
3904. Tutar 'ařƙ ile gerçi 'ãřıř ũlfet
Velĩ yok 'ãlem-ı 'ařƙ iře vušlat
3905. Çü vušlat buldılar řĩrĩn ü ħusrev
Yoĝ idi 'ařƙdan anlarda pertev

155b

3906. ....
.....
3907. Bu oldı çün kemāl-i ‘aşka manzar
Cemāli niçe hūba düşdi zīver
3908. Olupdur bunda rüşen sırr-ı ‘āşık
Bu düşdi bezm-i cān içre yaraşık
3909. Bu oldı şehrmend-i rüy-ı āfāk
Budur olan temāşāgāh-ı ‘uşşāk
3910. Bu tutdı ad ile şehir ü diyārı
Nizāmī hamsesinüñ iştiḥārı
3911. Kalem seyrende ‘uşşāka bulaşmış
Çeküp ğurbet ‘Acemden Rūma düşmiş
3912. Çü düşmiş gerçi bulmuş kadr ü rütbet
Velī te‘şir ider āfāk-ı ğurbet
3913. Getürmiş bigi hattın rüy-ı şahid
Bunuñ olmış berz-i bazarı kāsıd
3914. ‘Acemde cān bigi olmuşdı maḳbūl
Ġarīb olup tırurken Rūmda ol
3915. Dil-i Şeyḫīde k’oldı şevk peydā
Çü gice dil-beri itdi temāşā
3916. Yüritdi atlas-ı zerrīne ḫāme
Düzetdi Ḥusrev ü Şirīne cāme

3906. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3917. ‘Acem maḥbūbına Rūmī ḳabā’ı
Giyürüp buldı anda merḥabā’ı

3918. Cemāli ḥūb idi düşdi daḥı ḥūb
Pes oldı cān bigi dillerde maḥbūb

156a

3919. ....
.....

3920. Münevver ‘aşḳ nūrından cemāli
İrürmiş ḡāyete ḥüsn-i kemāli

3921. ‘Acem resmince ḥūb idi ḳabāsı
Giyürdüm aña Rūmiden libāsı

3922. Ḥariri maḥv olmuşdur zerinden
Muraşsa‘ dur şınāyi‘ cevherinden

3923. Ḳabā-yı Fürs ki olmuşdı muvāfıḳ
Libās-ı Rūmī hem düşdi yaraşık

3924. Bu tavḳı bulmaya fikr iden ādem
Libās-ı Ḥusrev ü Şirinden kem

3925. Çü bu ḥūba muvāfıḳ geldi cāme
Yaraşık düşse tañ mı ḥāşş u ‘amma

3926. Egerçi mu‘tedil oldı mizācı
Ḳabūl-i şāha vardur ihtiyācı

3927. Cemāl-i mäh u ḥurşide süre rāh
Ḳabūl eyler ise Sultān Selīm Şāh

3919. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3928. Ola meşhūr ḥüsn ile bu dil-ber
 Ẓabūl-i şāh ile ger bula zīver
3929. Dile cān baḥş ide bŷy-ı vişāli
 Mu‘ aṭṭar ide ger ‘ ıṭr-ı ḳabūli
3930. Zer ider luṭf ile çü ola şafāsı
 Ẓurı ḥāki ḳabūli kīmyāsı
3931. Bi-ḥamdi’l-lāh ki şāḥib-dīldür ol şāh
 Bulupdur nazm u neşrūñ sırrına rāh
- 156b
3932. Ma‘ ānī cevherinden behreverdür
 Bilür ḳadrūñ bunuñ ‘ ālī-nazardur
3933. Çü nūr-ı ma‘ rifetle oldı lāmi‘
 Bu yolda zaḥmetūñ olmaya zāyi‘
3934. Ki oldur zübde-i evlād-ı ādem
 Vücūdı cevheridür cān-ı ‘ ālem
3935. Ümīd-i dehdür devrān içinde
 Murād-ı ‘ aşrdur āvān içinde
3936. Meger Ḥaḳ luṭfına āyīnedür ol
 Ki oldı cān bigi ‘ ālemde maḳbūl
3937. Meger ḥalk-ı ilāhī mazḥaridur
 Muḥammed sırrınuñ k’ol zīveridür
3938. Meger nūr-ı Ḥudādur pāk zātı
 Ki iḥyā itdi cūdı kāyinātı
3939. Seḥā vü ‘ adl ü inşāf ile mevşūf

Ḥayā vü ‘ilm ü ihsān ile ma‘rūf

3940. Kelāmı luṭfı zuḥr-ı ehl-i ‘irfān
Kemāl-i cūdı faḥr-i āl-ı ‘Osmān
3941. Belāgat bāğınuñdur tāze servi
Feşāḥat gülşeninüñdür tezervi
3942. Ḥalāvetde peyāmı ḥüb u mehzūn
Leṭāfetde kelāmı dürr-i meknūn
3943. Çü gördüm luṭf-ı ṭab‘ ın pādşāhuñ
Kitābı bağladum adına şāhuñ
3944. Temāma irdi sulṭān devletinde
Dilerüm ki bula rağbet ḳatında
- 157a
3945. ....
.....
3946. Temām oldı daḥı ḳalmadı noḳşān
Ol oldı mihr bu meh bigi raḥşān
3947. Olupdur bende bu ol ḥoş-nihāde
Ki ol sulṭān ise bu bende-zāde
3948. Bunuñ kim ‘aşḳ ile oldı niżāmı
Dinildi Gülşen-i ‘Uşşāḳ nāmı
3949. Eger bu ad virmezse tesellī
Revādur diyeler Mecnūn u Leylī
3950. Ṭutup yüz Küre şehrinde temāma
Bu zīverle beyāza geldi nāme

3945. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3951. Gehî āvāre oldum gāh bīmār
Gehî h̄idmetinde idüm çār u nā-çār
3952. Gehî işgālden gāhî seferden
Gehî kıllletden ü gāhî h̄açardan
3953. Ki fikr itmege bulmazdum mecāli
Çekerdüm dehr қаһrından melāli
3954. Aralıkda egerçi kim dürüşdüm
Bi-ḥamdi'l-lāh ki maḫşūda irişdüm
3955. Bulup fazl-ı İlāhiden 'ināyet
O şāhuñ adına çün buldı gāyet
3956. İlāhî çünki virdüñ fetḫ-i bābı
K 'irürdüm gāyete nazm-ı kitābı
3957. Virüp luḫfuñ yüzinden buña ziver
O Ḥusrev gözine Şirīn göster
- 157b
3958. ....
.....
3959. Olup hoş raġbet ile buña meyli
Bunı kıl luḫ ile şāhuñ ḫufeyli
3960. Niçe kim devr ide çerḫ-i mü 'ebbed
Cihānda adı ile kıl muḫalled
3961. Ḥudāyā nefis olup 'aḫluma māni'
Ki itdüm sehv ile' ömrümi zāyi'

3958. Beyit, yazmada tamamen silinmiştir.

3962. Yağın olmış çü sî vü pence yaşum
Ne için akmaya derd ile yaşum
3963. Ki hālî olmadum sehv ü zeleden
Rehâ bulmadı dil tûl-i emelden
3964. Çi ger âdem görünürün nazarda
Velîkin her işüm havf u haşardan
3965. Eger irmezse envâr-ı hidâyet
İder kim bini ızlâm-ı dalâlet
3966. Eyâ luţf ehli haqqıyçün İlâhuñ
Çü adı añıla bu pür-günâhuñ
3967. Teraḥḥum eyleyüp nûr u şafâdan
Meded kıluñ bu miskîne du' âdan
3968. İlâhî kıl revânın şevk ile şâd
Ḳadîmî'î idenüñ hayr ile yâd

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, Namık (1982), *Riyâzü’ş-Şu‘arâ (Riyâzî Mehmed Efendi)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara
- AKALIN, Nazir (1997), “Nizami-yi Gencevi ile Fuzuli-yi Bağdadi’nin Leyli vü Mecnun Mesnevilerinin tartışmalı Mukayesesî”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3: 201-217
- AKPINAR, Yavuz (1986), “Leylî Mecnun”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* 6: 92-93
- AKSOY, Ömer, DİLÇİN, Dehri (2009), *Tarama Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- AKTULUM, Kubilây (1999), *Metinlerarası İlişkiler*, Ankara: Öteki Yayınevi
- Alî-Şîr Nevâyî (1996), *Leylî vü Mecnûn*, (Haz: Ülkü Çelik), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- ATEŞ, Ahmet (1988), “Leylâ ile Mecnûn” *İslam Ansiklopedisi* 7: 49-55
- AYMUTLU, Ahmed (1976), *Arûz*, İstanbul: Kutulmuş Matbaası
- AYTAÇ, Gürsel (2009), “Yöntem”, *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, İstanbul: Say Yayınları: 87-105
- ÇİÇEKLER, Mustafa, (2004), “Mesnevi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* 29, Ankara: 320-322
- DEMİR, Recep (2010), “Hamdî’nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisinde Tercüme ve Yerli Söylem”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 44: 43-64
- DEMİRCİOĞLU, Cemal (2009), “Osmanlı Çeviri Tarihi Araştırmaları Açısından “Terceme” ve “Çeviri” Kavramlarını Yeniden Düşünmek”, *Journal Of Turkish Studies, Cem Dilçin I*, 33-1: 159-177
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2004), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları
- DİLBERİPÜR, Asgar (1999), “Türk Edebiyatında Nizâmî’nin Takipçileri ve Hamsesi’ne Nazire Yazanlar” (Çev: M. Fatih Köksal), *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 8: 199-238
- DİLÇİN, Cem (1983), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- DURMUŞ, İsmail (2000), “İntihal”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* 22, İstanbul: 347-350

- DURMUŞ, İsmail, (2003), “Leylâ ve Mecnûn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi 24*, Ankara:159-160
- ECE, Ayşe (2007), “Çevirmek İçin Okumak Yeniden Yazmak İçin Çevirmek”, *Kitaplık*, 110: 96-98
- ECE, Selami (2002), “Modern Öyküleme Teorileri Açısından Mesnevi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 20: 99-105
- ERBAY, Nazire (2012), “Fuzûlî Gazellerinin Bilinmeyen Bir İlham Kaynağı: “Cem Şairi” Edirneli Şâhidî”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 47: 107-117
- Fuzûlî (2005), *Leylâ vü Mecnûn* (Haz: Hüseyin Ayan), İstanbul: Dergâh Yayınları
- GOLKARIAN, Kadir (2005), *Moheg Farsça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- GÜNAY, Doğan (2007), “Metinlerarasılık”, *Metin Bilgisi*, İstanbul: Multilingual Yayınları: 211-213
- HORATA, Osman (1990), *Cemâlî, Hümâ vü Hümâyûn (Güşen-i Uşşâk), İnceleme-Tenkitledi Metin*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- İNCE, Adnan (2000), *Cem Sultan, Cemşîd ü Hurşîd*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- İPEKTEN, Haluk, İSEN Mustafa, TOPARLI Recep, OKÇU Naci, KARABEY Turgut (1988), *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
- Kadîmî, *Leylâ vü Mecnûn*, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yazma Eserler Kütüphanesi, M. Ozak 1102 c
- KANAR, Mehmet (2007), “Nizâmî-i Gencevî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi 33*, İstanbul: 183-185
- KARAIŞMAİLOĞLU, Adnan (2002), “Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Açısından Klâsik Türk Edebiyatı ile İran Edebiyatı”, *Bilig Dergisi*, 23: 141-153
- KARTAL, Ahmet (2001), “Türkçe Mesnevilerin Tertip Özellikleri”, *Bilig Dergisi*, 19: 69-117
- KARTAL, Ahmet (2003), “Câmî’nin Yûsuf u Züleyhâ’sı ile Hamdullâh Hamdî’nin Yûsuf u Züleyhâ’sının Mukayesesi”, *Diriözler Armağanı (Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz Hatıra Kitabı)* (Haz: M. Fatih Kösal- Ahmet Naci Baykoca), Ankara: Bizim Büro Basımevi: 93-139

- KARTAL, Ahmet (2014), *Doğu'nun Uzun Hikâyesi*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları
- KAYABAŞI, Bekir (1996), *Kâfzâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eşâr'ı*, İnönü Üniversitesi
- KEYKÂVUS (1973), *Kâbus-nâme* (Çev: Mercimek Ahmed, Haz: Orhan Şaik Gökyay), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- KÖKSAL, M. Fatih (2003), "Nazire kavramı ve Klâsik Türk Şiirinde Nazire Yazıcılığı", *Diriözler Armağanı(Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz Hatıra Kitabı)* (Haz: M. Fatih Kösal-Ahmet Naci Baykoca), Ankara: Bizim Büro Basımevi:215-290
- KÖKTÜRK, Şahin (2007), "Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun yaratılış ve *Türeyiş Destanı*'nda Yeniden Yazma ve Edebî Dönüştürüm (Metinlerarası İlişkiler)", Erdem, Mustafa Necati Sepetçioğlu Özel Sayısı, 49: 67-288
- KURU, Selim S. (2014), "Anlamı Aydınlatan Kara Yazı: Metin ve Hâlleri", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları IX: Metnin Hâlleri: Osmanlı'da Telif, Tercüme ve Şerh* (Haz: Hatice Aynur-Müjgân Çakır-Hanife Koncu-Selin S. Kuru-Ali Emre Özyıldırım), İstanbul: Klasik Yayınları:19-33
- KUTLAR, Fatma Sabiha (2000), "Mesnevî Nazım Şekline Genel Bir Bakış ve Türk Edebiyatında Mesnevî Araştırmalarıyla İlgili Bir Kaynakça Denemesi", *Türkbilig*, 1: 102-157
- KUTLU, Mustafa (1986), "Leylâ vü Mecnûn", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, VI: 90-92
- LEVEND, Agâh Sırrı (1952), "Kadîmî'nin Leylâ vü Mecnûn'u", *Türk Dili*, I: 21-26(517-522)
- LEVEND, Agâh Sırrı (1957), *Türk Edebiyatında Leylâ vü Mecnûn Yazan Şairler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- LEVEND, Agâh Sırrı (1959), *Arap, Fars ve Türk Edebiyatlarında Leylâ vü Mecnûn Hikâyesi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- LEVEND, Agâh Sırrı (1973), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- LOSENSKY, Paul E. (1998), *Welcoming Fighan: Imitation and Poetic Individuality in the Safavid Mughal Ghazal*, Costa Mesa, Calif.: Mazda Publishers
- MACİT, Muhsin (2005), "Ses Yapısı", *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları: 177-206
- Mecdî (1852), *Terceme-i Şakâyık-ı Numâniyye*

- MENGİ, Mine (2005), “Divan Şiirinde Metinlerarası İlişkiler”, *Şinasi Tekin Anısına, Uygurlardan Osmanlıya*, İstanbul: Simurg Yayınları: 593-606
- Mütercim Âsım Efendi (2009), *Burhân-ı Kattı*, (Haz: Prof. Dr. Mürsel Öztürk, Dr. Derya Örs), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- MOİN, Mohammed (1371), *Ferheng-i Fârsî*, Tahran: Moessese-i İntişârât-i Emîr-i Kebîr
- MOİN, Mohammed, ŞEHÎDÎ, Seyyid Cafer (1334), *Logât-nâme-i Dehhodâ*, Tahran: Moessese-i İntişârât ve Çâp-i Dânişgâh-i Tehran
- Nergisî Mehmed b. Ahmed Bosnevî (1255), *Hamse-i Nergisî-(II) İksîr-i Saâdet*, Mısır Bulak Mtb.
- Nizâmî (1943), *Leylâ ile Mecnûn*, (Çev: Ali Nihad Tarlan), İstanbul: Maarif Matbaası
- Nizâmî-i Gencevî, *Leylâ ve Mecnûn*, Nâşir-i Noshe-i Elektironik: www. zoon.ir
- PAKER, Saliha (2004), “Türkiye Odaklı Çeviri Tarihi Araştırmaları, Kültürel Hafıza, Unutuş ve hatırlayış İlişkileri”, *Journal Of Turkish Studies, Günay Kut III*, 28/1: 275-284
- PAKER, Saliha (2009), “Terceme ve Nazire Olarak Çeviri: Kültüre Bağlı Kavramlar ve Osmanlı Çeviri Tarihi Araştırmalarına Bir Kavramsal Çerçeve Kurmak”, *Journal Of Turkish Studies, Cem Dilçin II*, 33/2: 89-110
- PAKER, Saliha (2014), “Terceme, Te’lif ve Özgünlük Meselesi”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları IX: Metnin Hâlleri: Osmanlı’da Telif, Tercüme ve Şerh* (Haz: Hatice Aynur-Müjgân Çakır-Hanife Koncu-Selin S. Kuru-Ali Emre Özyıldırım), İstanbul: Klasik Yayınları: 36-71
- PALA, İskender (2004), *Leylâ ile Mecnun*, İstanbul: Kapı Yayınları
- PALA, İskender (2003), “Leylâ ve Mecnûn (Türk Edebiyatı)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi 24*, Ankara: 161
- PALA, İskender (2003), “Leylâ vü Mecnûn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi 24*, Ankara: 162-164
- SABUNCU, Zeynep (2005), “Âlî’nin Mihr ü Mâh’ı ile Feyzî’nin Şem ü Pervâne’si Arasındaki Benzerlikler: İntihal mi Gelenek mi? ”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 13: 129-166
- SUCU, Nurgül (2006), “Eski Türk Edebiyatında Tercüme Geleneği”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 19: 125-148
- Şâhidî (2014), *Leylâ vü Mecnûn (Gülşen-i Uşşâk)*, (Haz: Nazire Erbay), Edirne: Edirne Valiliği Kültür Yayınları

- Şemseddin Sâmî (2007), *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları
- TARLAN, Ali Nihad (1963), *Necati Beg Divanı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- TERZİOĞLU, Derin (2007), “Bir Tercüme ve Bir İntihal Vakası: ya da İbn Teymiyye’nin Siyâsetü’ş-Şer’iyye’sini Osmanlıcaya Kim(ler) Nasıl Aktardı”, *Journal Of Turkish Studies, Şinasi Tekin II*,31/2: 247-275
- TIEGHEM, Paul Van (1943), *Mukayeseli Edebiyat* (Çev: Yusuf Şerif Kılıçel), Ankara: Maarif Vekilliği
- TOSKA, Zehra (2000), “İleriye Yönelik Araştırmalarla İlgili Olarak Eski Türk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Olan Tercüme Metinleri Değerlendirmelerde İzlenecek Yöntem/ler Ne Olmalıdır”, *Journal Of Turkish Studies, Ağâh Sırrı Levend I*, 24/1: 291-306
- TULUM, Mertol (1983), “Filolojik Çalışma ve Eski Metinlerin Neşri Üzerine Görüş ve Tenkitler”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 1983-2, 27, Aralık: 1-8
- Ûdî (2005), *Mâ-cerâ-yi Mâh* (Haz: Fatma Sabiha KUTLAR), Ankara: Öncü Kitap
- ÜNVER, İsmail (1986), “Mesnevî”, *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, 415-416-417: 430-563
- ÜNVER, İsmail (1993), “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Türkoloji Dergisi*, XI, 1: 51-89
- ÜNVER, İsmail (2004), “Mesnevî (Türk Edebiyatı)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi 29*, Ankara: 322-324
- YAZICI, Tahsin (2003), “Leylâ ve Mecnûn(Fars Edebiyatı)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi 24*, Ankara: 160-161